BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
3 C
M
6

A

In

MARIANGELI A FANO BENEDICTI AVCTARIVM

Ad Grammaticam Philoſophicam eiuſq; Rudimenta.

In quibus præter illa, quæ de literis Latinis nouè diſputantur, Groſippi ſententia de Lexicorum Latinorum virtutibus ac vitijs, quæq; ratio in conficiendo linguæ latinæ Theſauro tenenda ſit, diſtinctè exponitur.

Acceſſit in Groſippi Grammaticam, Paradoxa, Nominum & Verborum Paradigmata, inque hoc ipſum Auctarium accuratiſſimus Index.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

MEDIOLANI,

Ex Typographia Io: Baptiſtæ Bidellij.

M. DC. XXIX.

Digitized by Google

Imprimatur

Fr.Paulus Maria Ritius Commiſſ. S.Officij Mediol.

Hier.Septala Can. Ord. Pœnit. pro Illuſtriſſimo Card. Archiep.

Viſum pro Excell. Senatu. Saccus &c.

Illuſtriſſimo Viro

D. HIERONYMO
DE SAGARRAGA

Senatori Regio & Sanctioris
Conſilij in Inſubribus.

*MARIANGELVS A FANO
BENEDICTI S. P. D.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

IAM ipſi octodecim ſunt anni, cum in hanc noſtram Inſubriam appulſus, ea abſtinentia, integritate, religione ac ſanctitate ius reddidiſti, vt te non aliter ac reliquias aurei ſæculi omnes colant, ti-

Digitized by Google

bi linguis animiſque faueant, ac proſperrima quæque augurentur,& ex quocumq; honorum tuorum incremento, & acceſſione dignitatis maximum ſibi fructum capere videantur. Ego priuato præterea nomine tibi me plurimum debere agnoſco, cum patrem meum τὸν μακαρίτην minime vulgari beneuolentia dum vixit fueris complexus, & vita functo integritatis, fidei & officij teſtimonium prolixè impertiri ſoleas. quæ vtraque res mihi ad Illuſtris Viri *Paſcaſij Groſippi* gratiam ſuffragata eſt,vt & bibliotheca eius meo more ac modo vti, & ipſum quoties vellem adire ac de literis conſulere poſſem. Ea occaſione ſatiſne vti ſciuerim, ex hoc arbitraberis ſpecimine, quod clariſſimo tuo nomini inſcribere mihi viſum eſt. Nec enim in eo quicquam inuenies, quin id vel ex libris Groſippi, qua ſcriptis, qua editis mutuatus ſim, vel ex viua voce mecum & cum alijs hominibus doctis, officij cauſa ſubin-

de ad eum viſere ſolitis, differentis arripuerim. Etſi autem non fere inueniuntur Iuriſconſulti, in Italia quidem noſtra & in veſtra Hiſpania, quibus quicquam operæ ad hoc literarum genus conferre libeat, quod ita hominem decet, vt *Humanitatis* ex eo nomen inuenerit: non tamen periculum eſt vllum, ne tibi literarium hoc munus ſordeat potius, quam te demereat. Satis enim ornatiſſima illa Bibliotheca tua clamat, minime tibi remotum à politioribus literis eſſe ingenium, cum & veteres auctores omnes, & ex recentioribus vt quiſque optimus cenſetur, in ea exſtent, tuque aduentoribus tuis, viris literatis, facilè probes, te libros iſtiuſmodi nequaquam in apparatu modo habere, ſed quicquid ſubſeciui datur temporis, ijs voluendis auide tribuere. Accedit neceſſitudo illa, quæ tibi cum Groſippo per XIII. iam annos prope fraterna intercedit, cuius inter homines natione ac vitæ ge-

nere alioqui differentes cōciliandæ momentum aliquot in ſtudiorum ſimilitudine eſſe debuiſſe alij ſuſpicantur, ego autem planè ſcio, adeoque prorſus dubium non habeo, cum alia ingenij eius monumenta Theologica, Ethica, Politica & Hiſtorica inter libros tuos conſpicere, ijſque otium oblectare gaudeas, quin libenter iſta etiam, quę tibi offero, ſis cogniturus. Vale, vir Illuſtriſſime, meq; paterni erga te ſtudij & obſeruantię hęredem gratia, ac beneuolentia tua complecti perge.

Mediol. Kal. Iul. M. DC. XXIX.

AVCTARII ARGVMENTA.

1 DE genere hoc loquendi, *Neceſſe habeo monitore*.

2 *Doceor à te*, non idem eſt, ac *Tu me doces*. *Iohannes ab Auſtria* & *de Auſtria* rectè dicitur.

3 Nullus Genitiuus ab Adiectiuo regitur, nec ab vllo verbo.

4 De Syntaxi hac, *Petendum eſt pacem*. deque formali & materiali accuſatiuo, qui à verbis regitur.

5 Nullum eſſe verborum Modum Potentialem nec Permiſſiuum.

6 *Scio quod eſt doctus* vel *ſis doctus*. & *ſcio te eſſe doctum* indifferenter dici.

Quæque ſint virtutes ac vitia Lexici ſiue Theſauri linguæ Latinæ.

7 De Syntaxi *Viſum ire*, & *Viſum iri*. deque Nominibus Verbalibus, præcipueque Participijs.

8 De Relatiuorum, præcipueq; Reciprocorum ſyntaxi.

9 Annotationes in Aluarum de ſyllabarum quantitate.

10 De Verſuum Comicorum Dimenſione.

Digitized by Google

Illuſtriſſimo Viro

BALDVINO DE MONTE SIMONCELLO

MARIANGELVS A FANO BENEDICTI. S. P. D.

NON vereor, ne quiſquam eorum, qui te norunt (quis autem paulo humanior in Italia te non noſſet, tam illuſtri nobilitate virum, & Latinæ atq; Hetruſcæ eloquentiæ tot iam libris teſtatæ fama clarũ?) me parum in eo decorè facere inſimulet, quod cum Marti iam opereris, & legioni claſſiq; pręſis, ad te de literis referre non dubitem. Sciunt enim omnes, te haud paulo rectius, quam Homericum illum Aſteropęũ, περιδέξιον ſiue *Aequimanum* aut *Ambidextrum* perhiberi, qui pari facilitate belli paciſq; artibus, armis & literis ad ætatis noſtræ ornamentum vti ſoleas. Mihi hoc præterea ſatis exploratum eſt, te quicquid otij tibi ſuppeditat in nulla re libentius conterere, quam in eo litterarum genere, quod nomen ab humanitate mutuatum eſt. Eius quippe rei pernoſcendæ occaſio

decem

decem abhinc menſibus Paſcaſij Groſippi noſtri beneficio mihi obrigit: ad quem cum hoſpitio in hac vrbe noſtra diuertiſſes, dignus fui habitus te tantum *Compellare virum, & dextra coniungere dextram*, atque adeo tuo aliorumq; doctiſſimorum hominum conuictu vti, ac quemadmodum mihi viſus ſum, *epulis accumbere diuum* Inde ex eo tempore præſtantes illas animi & ingenij tui dotes colere non deſtiti, quodq; natura fert, vt ques ipſi probamus, ijs maximè probari nos velimus, aliquod mei erga te ſtudij & amoris ſpecimen edere iam diu conſtitui: Eo cōſilio nunc ad te mitto, quæ mihi Grammaticæ nouæ Rudimenta, nonnullaq; monita ex eiuſdem Paſcaſij Groſippi Aduerſarijs à me collecta ac digeſta ad prelum adornanti de capitibus quibuſdam ad Latinæ orationis conſtructionem pertinētibus, commentari viſum eſt. Quibus ſi non omnino operam me luſiſſe, ſed pretium aliquod laboris a me factum cenſueris, erit cur mihi gaudeam, meq; minimè iam dubium mutuæ tuæ erga me voluntatis argumentum habere credam.

Nouæ ergo Grammaticæ auctor, vt noſti, pag. 131. clari in literis nominis viro ſolœciſmi dicam impegerat ob iſta eius verba: *Nos monitore neceſſe habemus*. Id vehementer Magiſtrum meum eiuſdem docti viri diſciplinæ alumnum pupugit: eaq; is re aduocationem magiſtro cōmodare anniſus eſt, cum defenderet, non regularem in verbis illis ſyntaxin eſſe, ſed figuratam, quippe in quibus cum præpoſitio *In*, tum ſubſtantiuum Nomen *Negotium* per ellipſin ſupprimantur, proinde ac ſi dictum foret: *Nos neceſſe negotium*, vel *neceſſarium opus in monitore habemus*. velut alter ille loquendi modus ſatis peruulgatus fidem facit *Nos monitore opus habemus*. id eſt, noſtrum opus & labor eſt in monitore, vt monitorem ſcilicet habeamus: pro quo aliter dicitur, *Monitor nobis opus eſt*; ideſt, Monitor eſt illud opus, circa quod nos occupari conuenit. Et *Monitoris opus nobis eſt*. vbi Genitiuus obiecti ſignificationem habet, velut auctor pag. 128. monuit, ſicut in hoc Plauti Perſa. *Non habui ei fidem argenti*. ideſt, non credidi, eum mihi argentum daturum. Ita opus monitoris,

ſiue

ſiue de inueniendo monitore, noſtrum nunc opus & labor eſt. Poeta in Triphallicis:

Nemo meo melius neruum tendebat Vlyſſe,
Siue illi laterum, ſeu fuit artis opus.

id eſt, ſiue laterum firmitas, ſiue ars & dexteritas quædam ad arcum intendendum requireretur. Plautino more dici etiam queat: *Monitorem nobis opus* vel *vſus eſt*, præpoſitione *Ad* vel *Circa* aut certo verbo *Eſſe* per ellipſin ſuppreſſo. quod tamen loquendi genus poſteriores miſſum fecerunt. Sanctius quidem in Minerua negat Latinè dici, *Opus habeo monitore* vel *monitoris*. Sed Auctor noſter eum falli demonſtrat. Vtitur enim illo Columella argenteę ætatis ſcriptor, & Græcorum imitatione ſatis phraſis illa defēditur. Vtroq; enim modo Græci dicũt, ἔργον ἐστι, *opus eſt*, & ἔργον ἔχω τοῦτο *hoc opus habeo*. Mitto, quod nec ipſo Tullio indignum eſſe hoc loquendi genus hic eius locus in 2. de legibus monere nos videtur: *Tamquam hoc operis habuerit, vt hanc nobis ſedem efficeret ad diſputandum.* Hoc enim perinde eſt, ac ſi dixiſſet: *Tamquam facere nobis hanc ſedem opus hauberit*. Certum præterea eſt, *Vſum* & *Opus* promiſcuè in eodem ſenſu dici. Virgil. *Nam nec erat corijs vſus*: id eſt, nulla vtilitas erat in corijs. Salluſt. 1. hiſtor. *Vinarii laniique quorum prætereà vulgus in dies vſum habet*. id eſt, quorum vulgus quotidie opus habet, quibus quotidie vtitur. nihil ergo intercedit, quin bene latinè dictum putetur, tam *Opus*, quam *Vſum habemus monitoris* aut *monitore*. Sed in *Neceſſe* longe alia eſt ratio. cum ea conſtructio nec regulis artis, nec conſuetudini bene loquentium ſit conſentanea. Si enim *Neceſſe* accipias pro aduerbio, vt vulgo ſolent, nullo genere minor erit dicti abſurditas, quam ſi quis diceret: *Neceſſario habemus monitore*, vbi quid ſit, quod habemus, intelligi non poteſt. ſin autem quis concedat, Nomen adiectiuum eſſe, quod vir ille doctus vel ex Calepino ſuo diſcere poterat, quem ab Auctore noſtro nullo numero haberi ridiculè indignatur: non poteſt nomen eius ſubſtantiuum in eo ſubaudire, niſi id alicubi à locuplete aliquo latinitatis auctore expreſſam oſtenderit. Ellipſis enim eſt figura Lati-

ne

næ conſuetudinis. niſi quis ergo doceat, latinos conſueuiſſe eo modo loqui, recuſare non poteſt, quid quod nec regulis, nec conſuetudini eſt conſentaneum, ſolœciſmus cenſeatur. Itaq; minime dubium eſt, quin & ille σολοικίζεσθαι iudicandus ſit, qui dixerit: *Multas arbores cadendum iri puto.* nam etſi hęc syntaxis ratione non deſtituitur, ſi ad ellipſin referatur, quaſi eſſet: *Viam iri puto ad cadendum multas arbores*, quomodo auctor noſter in hoc altero fieri docuit: *Multas arbores caſum iri videtur*. quo exemplo promiſcuè dici planum eſt, *Canes venatum ducere, & ad venatum & ad venandum*, ſimiliterq; *Iuit oppugnatum vrbem & ad oppugnandum vrbem*: quia tamen nemo vnquam ſic locutus eſt, vt in participijs eiuſmodi paſſiuis præpoſitionem ſupprimeret, ipſum loquendi genus non minus conſuetudini, quam regulis aduerſatur, eaque re ſolœciſmi notam ducit. quod omnes diligenter ac ſine vitio Latinè ſcribere cupientes in primis meminiſſe Groſippus monet, ne syntaxi figurata freti, noua loquendi genera comminiſci ſolutum ſibi eſſe liberumq; perperam arbitrentur. Exempli gratia Latinæ conſuetudini congruit, vt dicatur: *Homini id ætatis tantum onus imponere non audeo*. *Non te hominem id ætatis mentiri putet*. *Hoc noctis domo prodire non audeo*. In quibus *Ad tempus*, vel *Circa tempus* ſubauditur, velut ex alijs Plauti ac Ciceronis locis diſcimus. Similiter dici ſolet: *Venit id temporis, vt retinendus eſſet.* vbi *Negotium* ſupprimitur, vt *Negotium* vel *Res temporis* pro *Tēpus* ponatur. Non tamen ſolęciſmi crimen effugerit, ſi quis dicat cum Tacito, *Hominem id auctoritatis*, vel *id ſapientiæ, talia deſignare turpe eſt*. Etſi enim dicas *Id ſapientiæ*, valere *eius ſapientiæ*, rationem tamen locupletiū ſcriptorum auctoritas deficit. Cęterum quod doctiſſimus Aluarus vix credit futurum tempus in participijs paſſiuis in *Dum* exeuntibus & cum verbo ſubſtantiuo poſitis ſignificari, de eo vt ſubdubitem facit hic Cęſaris locus in 1. belli ciuilis: *Miſericordia ciuium, quos interficiendos videbat*. Nam hic verbum *Eſſe* ſupprimi ſatis planum eſt. neque vllus relinquitur dubitandi locus, quin *Interficiendos eſſe*, non ſit aliud, quam *Interfectum iri*. quo quidem non *debi-*

tum

tum offitium,aut *neceſſitatem*,quod perperam Aluarus ſibi perſuaſerat, ſed futurũ tẽpus ſignificari tam clarũ eſt,

Quam Solis radij eſſe,olim cum ſudum eſt,ſolent.

Vale literatæ nobilitatis decus,facq; vt Mileſiæ tuæ,quod expectare nos iubebas, tandem exeant, & ab omnibus lectitari poſſint. Mediol. poſtrid. Kal. Ian. anni incuntis M.DC.XXIX.

Nobiliſſimo & Ornatiſſimo viro ALBERICO SEPTALIO IVRISC.

MARIANGELVS A FANO BENEDICTI. S.D.

SCis mirari multos ac negare ſatis intelligi poſſe, quod Groſippus in verbis paſſiuis, cũ præpoſitione *A* vel *Ab*, & ſubiecto Ablatiuo conſtructis, rem agentem ſignificari neget. Satis quippe perſpicuè rem agentẽ apparere, ſi dicam: *Ego à te doceor*,cum ſenſus ſit,*Tu me doces*. Verum ijs,qui ſic diſputant,ſtatim regerere licet,nõ minus verborum illorum hunc eſſe ſenſum,*Ego à te diſco*, aut *de te fio doctior*.in quibus verbis rem agẽtem nec ab vllo verbo paſſiuo,nec a præpoſitione ſignificari planũ eſt. Similiter cum dico *Tu à me amaris*,non mea magis,quam tua exprimitur actio,cum exponere ſic liceat, *Tu à me amorem habes,tu es mihi in amoribus*. Rectè proinde in Propædia Logica Groſippus monet,accuratè rationem habẽdã eſſe, quid formaliter & ex ſe, quid materialiter, & ex euentu ſeu per accidens,oratio ſignificet. Hoc quippe fortuitum eſſe & accidentarium,quod verba hæc *Tu à me amaris*,ſic explicẽtur *Ego te amo*, cũ non minus alia ratione qui velit,ea explicare poſſit. Ex ipſa vero verborum vi hunc eſſe illorum ſenſum: *Tu ex parte mea amaris, hinc amaris*, ex ea ſcilicet parte aut loco, vbi ego ſum. Voces enim quemcumq; locum ſignificantes, pariter in *Loco rationis*, & in *Loco rei* vſui eſſe, hoc eſt, tum in vero loco

propriè dicto, tum in eo, quem per Analogiam pro loco mente concipimus. Iam voces *Vnde, Hinc, Inde, Nuſquã, A, Ab, De, Ex*, propriè ſignificant locum, à quo actio aut paſſio aliqua proficiſcitur: per ſimilitudinem vero Cauſſas, Subiecta, Adiuncta, Totum, Partem, præcipueq; Tempus, à quo quid cæpit. Hoc pluribus exemplis in eadem Propædia demonſtratum noſti: quorum pauca tibi in memoriam reduci, minimè ſpero ingratum habebis. Si ergo dicam: *Vnde fuit Hannibal? Indidem vnde & Haſdrubal*, nimirum *Carthagine, à Carthagine, de*, vel *ex Carthagine*. *Vnde exſulauit Ouidius? Roma* vel *Patria*, vbi præpoſitio ſubauditur. *Vnde ſcripſit? De Ponto*, vel *ex Ponto.* In iſtis Locus propriè dictus: Sed in ijs quæ ſubijciam, locus Imaginarius aut Tropicus ſignificatur. *Vnde eſt tabellarius. A patre*, tamquam à loco, in quo eſt pater. Similiter *Miſſus eſt à patre*, locum ſeu partem, non rem agentẽ, ſignificat, ſicut in ſacris: *Spiritus Sanctus, quem Chriſtus miſit à patre*. *Vnde dabitur mihi viaticum? A me dabitur*, vel *Hinc dabitur, A me dabo*. Liuius: *Plures ab Romanis equites ceciderunt*. ideſt, à parte Romanorum. ſicut *à Cæſare allatæ ſunt literæ*, pro literæ Cæſaris. ſicut *Reus à Milone*, pro Milonis reus, *Fulgor ab auro* pro auri fulgor, *Seruus à milite* pro Militis ſeruus, *Pars de mœnibus* pro mœnium pars. Cic. *Diligentia à me expectatur*. ideſt, alij hinc à me diligentiam expectant. Plaut. *Gutta à me auferri non poteſt*. ideſt, tu guttam hinc à me auferre non potes. Idem: *Decet id abs te impetrari*, hoc eſt, me inde à te id impetrare. Liuius: *Ab Latinis res repetitæ*, non ſignificat Latinos res repetijſſe, ſed Romanos inde à Latinis. Verum quidẽ eſt, in paſſiuis verbis nonnumquam agẽtis rei ſignificationem eſſe, ſed id fit per Accidens, quoniam Cauſſa agens, ſiue princeps, ſiue adminiſtra, aut inſtrumentalis, tamquam Locus, à quo motus principium eſt, concipitur, vt: *A Scipione victus eſt Hannibal*. Sed id non minus Actiuis verbis contingit, vt: *A Scipione cladem accepit Hannibal*. *Ab Acchille periyt* vel *occidit Hector*. Inde nimirum, id eſt, à parte vel loco Achillis, tamquam à cauſſa efficiente, profectus eſt motus, nempe cædes aut caſus. Sic in Ithyphal-

phal-

phallicis habemus: *Membrum quæritis, vnde procreamur.* quomodo Hyginus in fabulis: *Gladius vnde ſe Aiax interfecit.*

Ouid. *Pectora traiectus Lyncæo Caſtor ab enſe.*

Idem: *Neue peregrinis tantum defendar ab armis.*

In quibus cauſa inſtrumentalis ſignificatur, vnde velut à Loco effectus cæpit. quod ipſum ſimiliter in materiæ ſignificatione vſuuenit. *Vnde caſa iſta eſt compoſita? Luto* vel *De luto, ex Luto.* Curtius lib.8. *Terra lini ferax, inde pleriſque ſunt veſtes.* Sic *Vnde creuit Roma? Albæ ruinis,* ſeu *de ruinis,* aut *ex ruinis.* Totum quoque vt locus concipitur in iſto: *Hic inde eſt, de illo grege, de illis* vel *ex illis: Duo fratri meo ſunt filij: inde maiorem adoptaui mihi. Verſus de Phæniſſis* ſiue ex tota Comædia Phæniſſarum. *Nihil de ſacro, nihil ex publico attigi,* ideſt, nullam partem ex toto ſacro aut publico. *De die conuiuia facere,* ideſt, inde à parte totius diurni temporis. *Non mihi partem iſtinc poſco de iſto vidulo.* pro partem totius viduli. Subiectum ſimiliter, vt: *Vnde emiſti hos captiuos? Emi de præda de quæſtoribus.* Vbi prius *De* Totum, poſterius Subiectum notat, cum ſerui ſint adiunctum domini. *Quæſiui de illo,* pro, *ex illo,* tanquam notitiæ ſubiecto. De Tempore notius eſt, quam cui verba debeant impendi. quis enim neſcit *Inde, Hinc, Dehinc* & *Deinde* Tempus, à quo motus principium habet, ſignificare? in quem modum Voces quoq; Locum, in quo quid eſt, ſignificantes, ad Temporis notationem transferuntur, vt *Vbi* valeat Cum, *Hic* & *Ibi* verò Tum. Plaut. *Vbi voles pater eſſe, ibi eſto.* pro quando Voles, tum eſto. ſic *Erit vbi vos vlciſcar locus.* pro tempus cum vlciſcar. *Non eſt nunc narrandi locus.* pro tempus quo narretur. Sed longum nimis ſit omnia, quæ Propædię Logica & Rhetorica ſuppeditant, hoc loco iterare. Illuc ergo reuertor, vnde abieram. *Ego à te doceor,* formaliter non eſt idem, quod tu me doces, ſed ego iſtinc, ſiue à tua parte doctrinam capio, ſeu doctior fio. nã & ꝑpoſitioni *De* locus eſt, vt Plaut. *Alios de te fieri doctiores,* id eſt, de te diſcere. Idem Pſeud. *Auferetur ne id præmium à me, quod promiſi per iocum?* SI. *De improbis viris auferri præmium & prædam decet.* Vbi

videmus,

videmus, *Auferetur à me* non eſſe aliud, quam *Auferetur de me*. Pari modo *tu à me amaris*, formaliter non rem agentem, ſed partem ſiue locum ſignificet, ac ſi eſſet: Tu hinc a me amorem habes, vel ex mea parte amaris, quomodo Catullus nos interpretari docet his verſibus:

Nulla poteſt mulier tantum ſe dicere amatam
Vere, quantum à me Lesbia amata mea es.
Nulla fides vllo fuit vnquam in fœdere tanta,
Quanta in amore tuo ex parte reperta mea eſt.

Similiter quod eſt apud Terent. Phorm. *Non poteſt ſatis pro merito ab illo tibi referri gratia*: id valere *ex parte illius*, hæc nos Cæſaris verba docent lib. 1. belli ciuil. *Pauca apud eos locutus, quod ſibi à parte eorum gratia relata non ſit pro ſuis in eos maximis beneficijs, dimittit omnes incolumes.*

Iam nec illud ſatis probatur multis, quod de aduerbijs motum ex loco ſignificantibus Groſippi eiuſdem tradit Grammatica, *Iohannem de Auſtria*, perinde atq; *Ab Auſtria* recte Latinè dici, ſuppreſſo nomine *Ortus*, vel *Oriundus*, vel *natus*, vt idem ſit, quod *Iohannes homo Auſtrius* vel *Auſtriacus*. Sed quàm illi in Latinis auctoribus hoſpites ſint, nihil negotij ſit magno teſtimoniorum cumulo demonſtrare, ex quibus planum fit veteres ſignificando motui ex loco Ablatiuis, cum prępoſitionum aliqua, vt *A, Ex, De*, ſiue expreſſa, ſiue ſuppreſſa, vti conſueuiſſe. Virgil. *Paſtor ab Amphryſo*, pro Amphryſius. Liuius: *Turnus Herdonius ab Aricia*, pro Aricinus. Cicer. *Homo obſcuro loco*. Plaut. *Adoleſcens de ſummo loco*. Hygin. *Theſeus ab Athenis* pro Athenienſis. *Amphidamus de Arcadia*, pro Arcas. Iterum Cic. *De Gyaro ſcripſi*, pro ex Gyaro. Et Plaut. Trucul. *Tres adoleſcentes, Rure vnus, alter vrbe, peregrè tertius*. Terent. *Mercenarium a villa vidi*. Similia horum paſſim ſunt obuia. Illud tamen inſolentius non nemini videtur, quod Paradoxa literaria pag. 59. in Plauto reponendum docuerunt: *Non ſum Animula*, pro non ſum ab Animula Apulię oppido. Sed neq; huius generis non plurima leguntur. Cęſar lib. 1. ciuil. *Reducitur ad eum deprehenſus ex itinere Cn. Magius Cremona præfectus fabrum Pompeij*. pro Magius Cremonenſis

nenſis, ens à Cremona, vel de Cremona ortus. Sic lib. 3. ciuil. *Cęſar deſiderauit C. Fulginatem Placentia, Agrauium Puteolis*. Pro Placentinum & Puteolanum. Plaut. Merc. *Video hoſpitem Zacyntho*, pro Zacynthium, à Zacyntho. Et Aſin. *Periphanes Rhodo, mercator diues*. pro à Rhodo, Rhodius. Propert. lib. 4. *Erat Crotaliſtria Philis*, pro à Philis, vrbe & inſula Nili. Ibid. *Tibia Mygdonijs libet eburna Cadis*, pro à Cadis vrbe Mygdoniæ, etſi in veteribus membranis non *Cadis*, ſed *Modis* legi in Groſippi codice annotatum vidi, quod & rectius puto. Atque hinc opinor intelligis nihil à Latinè loquentium conſuetudine abhorrere, ſi quis te *Albericum Septala*, aut *de* vel *à Septala*, vel *Septalium* compellet. quomodo me quoque *Mariangelum à*, vel *de Fano Benedicti* profiteri ſoleo, quod caſtellum Nouocomenſis agri, vbi D. Benedicto fanum fuerat conſtitutum, ex quo & vulgò *S. Benedetto* vocatur (velut monumenta vetera fidem faciunt) maiorum meorum iuris fuerit. Sed quid ni ego ex penitis faucibus deſpuo *Fuerit*, verbum nihili, cui lumbos defractos velim?

Omne ego pro nihilo eſſe duco, quod fuit, quando fuit.
Tamquam hominem quando animam efflauit, quid eum quæras, qui fuit.

Tu me, nobiliſſime iuuenis, quod facis, ama & Vale.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

iam obſcura mihi videtur conſtructionis ratio in ijs loquendi generibus, vbi Genitiuus, quem Pphiloſophica Grammatica pariter apud Græcos & Latinos perpetuò à nomine Subſtantiuo, aut à Præpoſitionum aliqua regi cõtendit, ab Adiectiuo pendentis ſpeciẽ habet. Verbi gratia. *Demenetus eſt amans vxoris* Hic *Amans* nomen eſt adiectiuum, in quo ſubſtantiuum ſubaudiri neceſſe eſt, cum ratio poſtulet, vt vno Relatorum poſito ſimul & alterum ponatur. *Amans* igitur eſt *Homo amans*. quæ duæ voces vim habent nominis Subſtantiui, quod eſt *Amator*. Plaut. Pæn. *Siccine oportet homini amanti operam dare?* Et Pſeud. *Ne me perdas hominem amantem*. Ita planum fit, genitiuum *Vxoris* à Subſtantiuo regi. Sic *Parmeno eſt domini ſimilis* In Adiectiuo *Similis* ſubſtantiuum *Homo* ſubauditur. Duæ vero voces *Homo ſimilis* vnius ſubſtantiui nominis vim habent, vnde genitiuus *Domini* regitur, quaſi eſſet *Aſſimilator domini*. quæ ipſa in multis aliis eſt ratio, vt *Par, æqualis, ſeruus, ſocius, maritus, propinquus, vicinus, fidus, amicus, proprius, alienus, ſuperſtes, conſcius, contrarius, &c.* neque refert, quod ſæpe nullo Subſtantiuo nomine res per Adiectiuum ſignificata exprimi poteſt, cum rerum numerum verbis minimè exæquari libenter omnes philoſophi aſſentiant. Itaque cum legimus *Corpus patiens inediæ*, ſatis eſt nos intelligere in adiectiuo ſubſtantiuum aliquod ſuppreſſum eſſe, duabuſque vocibus vnam rem ſignificari, ac ſi foret, *Paſſor* ſeu *Tolerator Inediæ*. Sic *Memor virtutis*, pro *Homo memor* valet *Recordator*, *Liberalis pecuniæ* eſt *Largitor*. In Adiectiuis porro neutris plerumque *Negotium*, *Opus* aut *Factum*, Tranſcẽdentes voces ſubaudiri ſatis iam Grammatica Philoſophica demonſtratum vidiſti: quod genus ſunt iſta, *Triſte lupus eſt ſtabulis*, *Tantum fidei*, *multum diei*, *Parum argenti*, *hoc literarum*, *Id hominis*, *Id loci*, *Quid cauſæ*, *Quid mulieris vxorem habes*. Eſt autem *Negotium mulieris* idẽ quod *mulier*, ſicut *Res cibi* eſt *Cibus*. Plaut. Stich. act. 1. ſc. 1. *Virorum abſentum negotijs ſollicitæ ſumus*, pro de viris abſentibus. Cicero 2. ad Quinctum Frat. epiſt. 12. *Cal-*

 liſthe-

ſthenem, & ad Philiſtū redeo: in quibus te video volutatū! Calliſthenis quidem vulgare, & notum negotium, quemadmodum Græci aliquot locuti ſunt. Siculus ille, capitalis creber, acutus, breuis, Vbi *Negotium Calliſthenis* ponitur pro *Calliſthenes*, cuius dictio ſignificatur eſſe vulgaris, cui multi Græcorum ſint ſimiles, cum aliter ſit in Philiſto. Sic *Res hominum & Deorum* pro homines & Deos dixit Virgilius: *O qui res hominumque Deumque Aeternis regis imperijs, & fulmine terres.* pro quo Horati⁹: *Diuoſque mortaleſque turmas Imperio regit vnus æquo.* Ouidius Omnia hominum negotia ſimiliter, ſed per ellipſin, pro omnes homines dixit: *Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo.*

Poſt atque haud multo, vbi de Suppoſitione præcipitur, Reduplicatiuam, ſeu Reſtrictiuam ſuppoſitionem in Scholis Logicis vulgo perhiberi inuenio, quæ vocem aliquam particula reſtrictiua ſeu limitante determinat, ac velut coercet, & ad certam totius partem adſtringit. Eius generis particulas eſſe *Qua*, pro *A* vel *ex qua partem*, *Quatenus* pro Qua fine tenus, *In quantum*, *ſecundum*, *Ratione*, *Reſpectu*, vt: *Animal ſentit, qua animal eſt, Homo qua tenus homo ridet, Chriſtus eſt filius Dauid ſecundum carmen*, vel *reſpectu* aut *ratione carnis*. Sed etiam præpoſitionibus *Ad*, *A* & *Ab* expreſſis, aut ſuppreſſis huiuſmodi reſtrictionem ſolere ſignificari, vt apud Salluſtium: *modeſtus ad dominationem*, & *Sanctus alia*. pro Quod ad dominationem, quod ad alia attinet Virgil. *Omnia Mercurio ſimilis* pro ad omnia. Idem. *Faciemque ſimillima lauro*, pro, ad faciem.

Horat. *Nec ſæuis animum mitior anguibus.*

Pro ad animum, ab animo vel animo. Plaut. *Ab ingenio improbus* vel *ſenex*, *Ab armis valeo vt lupus, clunes infractos gero. A pecunia haud perbene valeo* Cicer. *Inops ab amicis. Ab equitatu firmus, ab exercitu inſtructus, à militibus & à pecunia imparatus.* Interdum *Quod ad* vel *Quantum ad* Latini dicunt eodem ſenſu, verbum *Attinet* per ellipſin ſupprimentes. Li-

uius

nius lib.8. *Otium inde quantum à Volſcis fuit*. id eſt quantum attinet à Volſcis ſiue ad Volſcos. Ouid.

Quantum ad te Theſeu, volucres Ariadna marinas
Pauit in ignoto ſola relicta loco.

Barbari porro ex *Quod ad* fecerunt *Quoad*, vt dicant *Homo mortalis eſt quoad corpus, non quo ad animum.* atque iſte ſolæciſmus duobus Varronis locis indoctorum. librariorum opera inſedit lib.7.de ling. lat. *Hæc ſigillatim triplicia eſſe debent, quo ad ſexum, multitudinem, caſum*. Et 1.rei ruſt.9. *Quoad culturam refert. vtrum terra ſit macra, an pinguis*.

Iam quo loco de Forma ſermo eſt; monet eadem Propædia ſolere Latinos Formam per Accuſatiuum & Ablatiuum expreſſum aut ſuppreſſum, itemque Prepoſitione *Per*, *In*, *ex* aut *Cum* ſimiliter, vel expreſſa vel ſuppreſſa, ſignificare. Dicunt videlicet Lætus lætitia, & Iratus iracundia, & Falſus falſimonia, & Honeſtus honore. Plaut. Pſeud. *Vt mea lætus lætitia ſiet*. Et Curc. act.4.ſc. 3. *Non ego mediocri incedo iratus iracundia*. Et Bacch. *Multi quos cenſeas eſſe amicos, reperiuntur falſi falſimonijs*. Capt. *Honore honeſtiorem me ſemper facit*; in quibus Præpoſitionem *Ex*, à qua regatur Ablatiuus, ſubintelligimus. Sed non minus Accuſatiuo eamdem ad rem vſos ſuſpicari libet, vt *Lætus Lætitiam* dicerent, ſicut in Plauto ſunt *Aedes claræ clarorem merum*, pro quo & *clarore mero* dici poterat. In verbis quidem videmus eos Atticorum more cognato accuſatiuo, vel Ablatiuo Formam actionis ſignificare ſolitos. Dicunt enim *Viuere vitam, & vita*, *Seruire ſeruitutem* & *ſeruitute*, *Currit curſum celerem* & *curſu celeri*, *Ire iter* & *itinere*, *Ludere ludum* & *ludo*, *Gaudere gaudium* & *gaudio*, *Lætari lætitiam* & *lætitia*, *Precari aliquem preces, precibus, per precem* & *cum prece* (vt Liuius *lib.9. Legati miſſi ad pacem cum precibus petendam) Pugnare pugnam* & *pugna*, *Saltare ſaltationem* & *ſaltatione*, *Dolere dolorem* & *dolore*, *Ridere riſum* & *riſu*. In quibus omnibus caſus Formam ſignificantes ſunt

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

expreſſi. nam *lætitia* eſt forma læti, *Ira* irati, *Vita* viuentis, *Curſus* currentis, &c. In alijs caſus per ellipſin ſupprimitur, vt *Pabuli lætus ager*. Subauditur enim ſubſtantiuum *Lætitia*, à quo Genitiuus regitur. Sic *Integer vitæ*, ſubaudi Integritate, *Purus ſceleris* puritate, *Peritus iuris* peritia, *Potens ſui* poteſtate, *Cupidus vini* cupiditate, *Miſer animi* miſeria, *Auidus cibi* auiditate, *Memor tui* memoria (quomodo memoria memini & memoria oblitus. Plaut. Capt. act. 2. ſc. 3. *Iſtuc ne præcipias, facile memoria memini tamen*. Trin. act. 4. ſc. 3. *Tribus ne poterijs te memoria oblitum*.) *Similis alicuius* ſimilitudine, *Cumulatus ſcelerum* cumulo, *Satur rerum* ſaturitate, *Onuſtus auri* onere, *Orbus auxilij* orbitate, *Plenus vini* copia, quod idem valet ac plenitudine, *Refertus nugarum* copia, *Abundans lactis* abundantia. Hinc porrò minimè magni negotij eſt, Syntaxeos rationem expedire in plerisque verbis cum Genitiuo cōſtructis, ſi omnem genitiuum à nomine ſubſtantiuo regi meminerimus, tum omne verbum actiuum accuſatiuo formam ſignificante ſiue expreſſo, ſiue ſuppreſſo coniunctum eſſe. *Ango me animi* vel *Angor animi*. Subaudire licet *angorem*. *Excruciare ſe animi* cruciatum, *Fallit me animi* falſimonia ſiue error. *Deſipere mentis* inſipientiam, *Faſtidire alicuius* faſtidium. *Potiri hoſtium* poteſtatem, *Miſereor tui* miſeriam, *miſeret me tui* miſeria, *Pudet me facti* pudor, *Piget me laboris* pigror ſeu pigritia, *Tædet me illius* tædium, *Pænitet dicti* pœna. *Agere furti* actionem, *Admonere periculi* monitum, *Non fallebar ſermonis* falſimoniam vel errorem, *Meminiſſe alicuius* memoriam, *Studere alicuius* ſtudium, *Inuidere alicui rei alicuius*, inuidiam, ſicut Horatius — *nec illi Sepoſiti ciceris, nec longæ inuidit auenæ*. & Græci φθονῶ σοι εὐτυχίας ſubaudi φθόνον. nam & Græcæ Syntaxis regulæ ad hunc modum corrigendæ ſunt. Simul tamen verum eſt, quod Groſippus in Propædia de Cauſa præcipiens monet, Cauſam ſiue ſuo vocabulo expreſſam, ſiue *Gratia, Nomine, Ergo, Opere, Facto, Merito*, aut alijs vocibus ſignificatam, alias diſertim poni,

alias

aliàs per ellipſin reticeri, indeque Genitiuum regi: eiuſque ellipſeos coniecturam ex eo duci, ſi Genitiuus per Accuſatiuum aut Ablatiuum cum præpoſitionibus *Ob, In, Ad, Ab, De, Ex*, cauſæ ſignificationem habentibus, iiſque vel expreſſis, vel ſubauditis explicari poſſit, vt *lator & latus laborum*. Subauditur *Cauſa* vel *Ergo* vel *Gratia*, cum eodem ſenſu dicere liceat *laboribus*, *ex laboribus*, *ob labores*. *Indoluit ſucceſſorum Minerua*, ſubaudi *Cauſa*, quia eſt *ob ſucceſſa*, *ſucceſſis* aut *ex ſucceſſis*, Bona ſcilicet Mineruæ ſucceſſa dolorem efficiunt.

Notat autem Groſippus noſter idem ipſum in voce *Cauſa* apud Latinos, quod apud Græcos in Aduerbio ſeu Præpoſitione ἕνεκα vſuuenire, vt videlicet cum verbis & nominibus ſiue expreſſa, ſiue ſuppreſſa Genitiuum regat, & alias vim Præpoſitionis *Propter* habeat, alias reſtrictionem vel certam partem ſignificet, ac ſi eſſet *Ad*, *A*, *Quantum ad*, ſeu barbarè *Quoad*. Tamquam ſi dicam: *Hoc vnum bene fecit, etſi aliarum rerum eſt improbus*. Subauditur *Cauſa*, quod nonnumquam Cicero exprimit. Vtrouis autem modo explicari poteſt, ſiue *Propter res*, ſiue *Quantum ad alias res attinet*. qui duplex ſenſus ſimiliter erit, ſi præpoſitione A, cauſam ſignificante vtamur hoc modo: *Ab alijs rebus eſt improbus*, vel per ellipſin, *Alijs rebus*. quæ loquendi genera paſſim ſunt obuia. Ita plana eſt Syntaxeos ratio in iſtis: *ſanus mentis & animi*, *ſanus animo & ab animo*, & *ſanus animum*: *Falſus animi*, *miſer animi*, *ſuſpenſus animi*, *Vacuus rerum & rebus*, *Nudus opum & opibus*, *Terra ferax vuarum & vuis*, *Notus ingenij*, *ab ingenio & ingenio*, *Dignus laudis*, *ad laudem & laude*, *Caſſus luminis & lumine*. Nimirum Ablatiui à præpoſitione Cauſam vel Partem ſignificante, Genitiui a nominibus *Cauſa*, *Gratia*, *Ergo* (id eſt, *Opere* vel *Facto*) *Nomine*, aut *merito* reguntur. Cauſa vero ſignificat omne id, quo vel pręſente, vel abſente & permittente, ſeu non impediente, quid fieri videtur, quam *Cauſam Inficientem & Otioſam* Groſippus vocat, vt in hoc Plauti: *Mea cauſa ſaluus ſis licet*. pro quo idem alias, *Per me ſaluus ſis licet*. id eſt,

 quod

quod ad me attinet, non impedio quin ſis ſaluus. Quoniam vero vox *Cauſa* etiam rem ſignificat, quæ in diſceptationem venit, eo fit, vt in verbis iudicialibus ſubaudiatur, ac ſuppreſſa Genitiuum regat, vt *Accuſare furti*, nempe Cauſa, ob furtum, de furto, *Inſimulare cadis & de cade Poſtulare maieſtatis & de Maieſtate, Liberare aliquem culpa, culpa, à culpa, Abſoluere ſceleris, ſcelere, de ſcelere, Adſtringere* vel *Alligare ſe furti & furto, Damnatus voti, & voto*, ſeu *de voto, Condemnare ſacrilegij & de ſacrilegio, Perdere aliquem capitis:* vbi *Cauſa* vel *Crimine Capitis* eſt, cauſa vel Crimine Capitali. *Ergo* meminiſti monere Groſippum, eſſe ablatiuum à Græco ἔργον, idemque valore, quod Opere ſiue Facto, vt *Amoris ergo* ſit Facto ſiue Cauſa Amoris, quod ſcilicet Amor fecit, ſiue cuius cauſa fuit. Ita Plaut. Bacchid. *Metuo ne Phœnix factis tuis fiam*, id eſt, tui cauſa, propter te. Et Mercat. *Tu quemuis confidentem facilè tuis factis facis*. nam *Facere* ſignificat Cauſſam eſſe, vt apud eundem in Bacchid.

Id mihi haud vtrum velim licere intelligo:
Ita bellus hoſpes fecit Archidemides.
Ita feci vt auri quantum vellet ſumeret.

De *Nomine* pro Cauſa ſatis multa in Paradoxis Literarijs dicta puto. Ciceronis tamen locum non poſſum, quin recitem ex Vatiniana: *Vt tu me carum eſſe dixiſti populo non tam cauſa mea, quam Reip. ſic ego te dico eſſe odio ciuitati non tam tuo, quam reip. nomine*. Eiuſdem eſt, *Damnatus nomine coniurationis*, vbi *Nomine* per ellipſin omitti poterat, ſicut etiam in iſto: *Me tibi nomine negligentiæ ſuſpectum eſſe doleo*. Rectè enim dicitur *ſuſpectus negligentiæ, negligentia, de negligentia, ſuper negligentia, & in negligentia*. Præcipuè tamen *Nomen* id videtur ſignificare Cauſæ genus, quod non tam rei cauſa eſt, quam eſſe prætertur. Virgil. *Coniugium vocat: hoc prætexit nomine culpam*. id eſt, ſuum cum hoſpite concubitum excuſat prætexto coniugij nomine. Nomen ergo coniugij non tam cauſa eſt, quam prætextus cōſuetudinis Aeneæ cum Didone. Poſtea ad ſignificandum quod-

quoduis cauſę genus vſui eſſe cępit,quomodo & *Gratia*,cui ſcilicet res effecta refertur accepta. Pacuuius: *Quem fama gratia ante omnes nobilitat viros*. id eſt, qui propter famam ſeu famæ ergo eſt nobiliſſimus. pro quo & *Fama merito* dicere poterat, vt Ouid. in Sapphus epiſtola: *Et forma meritis tu mihi Phœbus eris*. id eſt, formæ cauſa, ſeu propter formam, ſiue vt Plautus amat dicere *Virtute formę*. Sed quid ago? quin manum tollo de tabula, niſi patientia tua abuſum merito me exiſtimari nihil penſi habeam. Vale virorum optime,mihiq; virtutis ac doctrinę tuæ admiratori fauere perge. Mediolano Kal. Martias anno 1629.

AVGVSTINO
MASCARDO
VIRO CLARISSIMO
MARIANGELVS A FANO BENEDICTI. S. D.

QVo tempore ingenij tui monumenta, penes Groſippum vidi, ex eo cum admirari te & colere cœpi, tum mei erga te affectus tibi declarandi occaſionem mihi euenire magnoperè concupiui. Nunc ipſum ergo prelo ſubiecturus, quæ ille nuper de quodam loquendi genere ſubtiliter diſſeruit, minime ingratum tibi facturus videor, ſi eius diſputationis Iudicem te capiam, quem ipſe Groſippus elegantiſſimè Latinè ſcribere agnoſcit, neq; temere quemquam hac ætatę ſiue ſoluta, ſiue nu-

nu-

ſiue numeris adſtricta oratione te priorem inueniri ceſet. Tu, Vir præſtantiſſime, quod à me fit, boni pro humanitate tua conſules, meq; mutua tua beneuolentia dignum arbitraberis. Vale.

De ratione Syntaxeos in illo, *Petendum eſt pacem*.

Ex Paſcaſij Groſippi Aduerſarijs.

OMnem accuſatiuum à Præpoſitione, aut à verbo actiuo regi certum eſt. Hic nulla eſt præpoſitio expreſſa aut ſubaudienda, à qua accuſatiuus *Pacem* regatur. Neceſſe eſt ergo regi à verbo actiuo ſiue expreſſo, ſiue ſuppreſſo. Hic porro nullum verbum actiuum exprimitur. Itaq; ſuppreſſum ſit ac ſubaudiri debeat, neceſſū eſt. quod autem illud ſit verbum, hinc poteſt intelligi. Omne verbum finitum habet pro ſuppoſito nominatiuum expreſſū aut ſuppreſſum, eumq; vel φωνῇ voce, vel δυνάμει poteſtate aut virtute, ſiue vt Scholaſtice loquar, vel formalem aut actualem, vel virtualem aut potentialem. Nominatiuus virtualis eſt verbum Infinitum nominis loco poſitum. Talis hoc loco ſubauditus eſt *Petere pacem.* quod idem eſt ac *Petitus* vel *Petitio pacis,* pro quo fingamus licet vocem *Petimen* vel *Petimentum*. ſic plana exibit conſtructio, ſiue dicas *Petitus pacis eſt petendus,* ſiue *Petitio pacis eſt petenda,* ſeu deniq; *Petere pacem* aut *Petimentum pacis eſt petendum.* non aliter quam *Petere pacē eſt neceſſarium.* vbi *Petere* manifeſtè vim Nominatiui habet. quo autem modo verbum infinitum ſiue Infinitiui modi loco nominis ſubſtantiui poſitum regat accuſatiuum, Grammaticæ pag. 36. & Parad. pag. 7. & 8. expoſui. Sed ne inſolentior videatur cognati nominis aut verbi infiniti repetitio, audiatur Priſcianus, cuius lib. 18. verba ſunt.

Si

Digitized by Google

Si quis hæc imperſonalia velit inſpicere penitus, ad ipſas res verborũ referuntur,& ſunt tertiæ perſonæ, etiãſi prima & ſecunda deficiant:vnde Participia inueniturũ: *Curritur curſus*,& *Decurſo ſpatio*.Et mox:Poſſunt habere intellectum nominatiuũ ipſius rei,quę in verbo intelligitur.nam cũ dico *Curritur*,Curſus intelligitur,& *Sedetur* ſeſſio, & *Ambulatur* ambulatio.ſic & ſimilia.quę res in omnibus verbis etiam abſolutis neceſse eſt,vt intelligatur,vt *Viuo vitam*, & *Ambulo ambulationem*,& *ſedeo ſeſſionem*,& *Curro curſum*.

Nimirum omne verbum actiuum aut formalem, aut materialem accuſatiuum regit. *Formalis* eſt, qui non poteſt in verbo non intelligi, cum res ipſa verbo ſignificata habeat ab illo eſſentiam ſeu naturam ſuam, vt ſit ſcilicet quod eſt. Ita *Gaudium* eſt formale gaudentis, *Riſus* ridentis,*Inſania* inſanientis,*Error* errantis. Tales ergo accuſatiui perpetuo intelliguntur in verbis ſine accuſatiuo poſitis,vt *Gaudet, Ridet, Inſanit, Errat*. Exprimuntur autem,quoties modus agendi ſignificatur, vt *Gaudet gaudiũ immodicum, Ridet riſum ineptum, Inſanit inſaniam ſolemnem, Errat errorem turpiſſimum*. quorum ſignificatio eſt. *Gaudet immodiè, Ridet ineptè, Inſanit ſolemniter, Errat turpiſſime*, *Materialis* accuſatiuus eſt,quo obiectum denotatur,ſeu Materia,circa quam actio occupatur,vt *Rogo te, Precor te, Rideo te,Eo viam, Peto pacem*. Vtriuſque porro accuſatiui,hoc eſt,tam formalis,interni & cognati, quam materialis,externi & alieni vim ac poteſtatem habet verbum infinitiuum nominis locum poſitum. nam *Incipit inſanire* valet,Incipit inſaniam:pariterq; *Inſanit inſanire* eſt inſanit inſaniam. *Deſiſte petere*, pro petitionem. *Diſce ſilere* pro ſilentium. *Noli errare*,pro Errorem.Plaut.Bacc. *Hic vereri perdidit*.pro Verecundiam. Horatius: *Reddes dulce loqui,reddes ridere decorum.* pro reddes dulcem locutionem,& decentem riſum. Similiter formali accuſatiuo recte dixerimus:*Ridet ridere decorum, Ludit ludere inſolẽs*. pro *Ludum inſolentem*,quomodo alibi Horatius loquitur. Sic certè *Properat properare citiſſimum* pro cito properat,

Plauti

Plauti imitatione dicetur,cuius verba ſunt Aul. act. 2. ſc. 2. *Nunc domum properare propero*. Idem Pſeud. act. 5. ſc. 1. *Pergitiſne pergere?* pro perrectionem. quid ni ergo de candidato conſulatum petente recte dixero? *Petit petere minime ambitioſum.* pro petitionem minimè ambitioſam, ſiue *Petere eius, quod petit, minime ambitioſum eſt*. In Hebraico quidem conſuetudo fert, vt dicatur *Ambulat ambulare*, pro ambulationem, *Morieris mori*, pro mortem, *Venire veniet*, pro aduentum, *Exſpectaui exſpectare*, pro exſpectationem. Pariter apud Græcos legimus dictum βῆ δ' ἰέναι, *Abijt autem abire* pro abitionem, ἔφη φάναι, *Dixit dicere*, pro dictum. Sed & Germani mei eodem modo *Ich Vuil ghen ghen*, Ibo ire, pro ibo itum ſiue itionem. nec diſſimiliter Cicero 1. Acad. *Confeſtim ad eum ire perreximus*. Et in Arato: *Poſt hanc ore fero Capricornus vadere pergit*. Et Virgil. *Obſeruans, quę ſigna ferant, quo tendere pergant*. Et Terent. *Domum ire pergam*. In his omnibus accuſatiui formalis loco verbum Infinitum ponitur. nam *Pergere, ire, tendere, vadere* ſunt ſynonyma, vt ſenſu nihil differant, *Perrexit pergere, perrexit ire, perrexit vadere, perrexit eo tendere*. quo pacto etiam in hoc Terentij formalis accuſatiuus à verbo regitur: *Color eius ſignum pudoris indicat*. Nam *Signum* ponitur pro *Indicium*, eoque Forma verbi *Indicat*, non obiectum exprimitur, Sic *Sentire*, hoc eſt Audire, *auditum* Lucret. lib. 3. dixit: *neque aures Auditum per ſe poſſunt ſentire, nec eſſe*, quo etiam libro *Moueri motum* legimus: *Primordia concluſa mouentur ſenſiferos motus, quos extra corpus in auras Aeris haud poſſunt poſt mortem eiecta moueri*. Raro autem vſuuenit, vt idem verbum ſimul formalem & materialem accuſatiuum regat: cuius rei exempla ſunt apud Catonem de re ruſtica: *Iane pater te bonas preces precor, vt ſis mihi volens propitius*. Vbi in *Precor te* eſt accuſatiuus externus, alienus, & materialis, ſiue obiectiuus. In *Precor preces*, eſt internus, cognatus & formalis, qui ſemper in verbo *Precor* intelligitur, etſi numquam exprimatur. Hoc autem loco viſus eſt exprimendus, quoniam diuerſa ſunt

precum

precum genera. Sunt enim *Preces bonæ*, quibus bona à dijs petuntur; ſunt *Malæ*, quibus mala alicui imprecamur, quæ & *Diræ* & *Thyeſteæ preces* vocantur ab Horatio. Solent autem Latini Materialem accuſatiuum in Datiuum conuertere, quoties verbum actiuum, formalem ſiue expreſſum, ſiue ſuppreſſum regit. Verbi gratia, apud Virgil. *Optime Graiugenum, cui me fortuna precari Voluit*. Subaudimus accuſatiuum formalem *Preces*. quomodo *Seruire alicui*, ſubaudito interno accuſatiuo *Seruitutem*. aliter dicimus *Seruire aliquem*. Turpil. *Quæ mulier volet ſibi ſuum amicum eſſe diutinum, modice atque parce eius ſeruiat cupidines*. Senec. *Aſſueſcamus paucioribus ſeruis ſeruiri*. Plaut. *Matrona eſt vnum inſeruire amantem*. Sic in *Nocere alicui*, ſubauditur *Noxam* vel *Nocumentum*, cum aliter non male dicatur: *Nocere aliquem*. Plaut. *Iuro me nociturum eſſe neminem*. Sic in *Inuidere alicui* deeſt *Inuidiam*, cum alioquin rectum ſit *Inuidere aliquem*. Ita in *Adulari alicui*, deeſt *Adulationem*. aliter enim *adulari aliquem* rectius dicitur. Nec aliter *Impedire alicui* dicitur ſubaudito Impedimentum. Varro 9. de ling. lat. *In veſtimentis & ædificijs nouitati non impedit vetus conſuetudo*. Sic *Miſereri alicui:* ſubaudi Miſerationem. Hyginus fabul. 58. *Cui Venus miſerta eſt*. Quintilianus pater Declamat. 272. *An matrem accuſari æquum eſt, cui miſereri ſatis non poſſumus?* nec tamen diſſimulare poſſum, rectius videri, vt *Miſeret me illius*, ſit Miſericordia illius, aut Miſeria illius miſerum me facit, ideſt, me cruciat, vt animi, vel ab animo miſer ſim, & *Miſereor illius*, ſit Miſer fio illius miſeria: cui conſequens eſt, vt *Miſereor tibi*, valeat Tua cauſa miſer fio, ſiue animi diſcrucior, ſicut *Gratulor tibi*, *Gaudeo tibi*, *Rideo tibi*. Nec dubito, quin vt *Curare alicui*, frequenter veteres dixerunt, ſubaudito *Curam*, ſimiliter *Amare alicui* dixerint, vt *Amorem* ſupprimerent, cum *Amator alicui*, pro *alicuius* in Plauti Milite extremo legamus. Etiam *Baſiare* datiuũ adſciſcit, vbi formalis eius accuſatiuus exprimitur,

vt ſit *Baſiare alicui baſia*, quæ ipſa multorum aliorum eſt ratio, quæ enumerare longum ſit.

Iam nec illud non ſatis exploratum eſt, quodcumq; Nomen ſit verbi actiui appoſitum, idem eſſe paſſiui, cum verbi, tum participij ſuppoſitum, vt *Amo pecuniam*, *Amatur pecunia*, *Amata eſt pecunia*, *Amanda eſt pecunia*. Itaque cum *Curſus* vel *Currere* ſit appoſitum verbi *Currit*: recte dicetur: *Curſus curritur*, vel *Currere curritur*. Eadem eſt ratio in iſtis: *Propero properare. Properare properatur, Properare properatum eſt* & *properandum eſt. Pergā pergere, Pergere pergitur, Pergere perrectum eſt, & pergendum eſt. Precor precari*, ideſt, preces. *Precari precandum eſt. Seruit ſeruire. Seruire ſeruiendum eſt. Petit petere. Petere petendum eſt*. Cic. de Seneċt. *Quam viam nobis ingrediendum ſit*. ſubaudi *Ingredi*. Si ergo dicam, *Ne inde audiamus verendum eſt*, Subaudis Vereri. Ita *Pergendum eſt nobis hanc viam*, ſubaudimus Pergere. *Inſaniendum eſt cum furentibus*. Supple Inſanire, ſicut *Inſanire cum furioſis neceſſarium eſt*, *Triſte inſanire hilari eſt periculoſius*, *Ridere decorum ſenectuti non contingit*. Ergo in *Ridendum eſt*, ſubaudimus *Ridere*, ſicut *Bibere* in *Nunc eſt bibendum*. *Tibi iudicandum eſt rectene fecerim*. ſupple Iudicare ſeu Iudicium, quomodo poeta apud Cic. 1. Diuin. *Paris iudicauit iudicium inclitum inter tres Deas*. Ita *Tibi ad illum eundum eſt*, ſubaudi *Ire*, quod valet Itus ſiue Itio aut Iter, vt apud Horat. *Ire tamen reſtat. Numa quo deuenit & Ancus*. Ita *Non eſt inuidendum virtuti gloriam* ſubaudi *Inuidere*: quomodo *Inuidere virtuti iniquum eſt*. Horum ſimilia afferri poſſent longe plurima, ſed merito vereor, ne vel iſtis nonnullam *periergias* aut ſuperuacuæ operoſitatis notam duxerim. Hoc tantum dictis appingendum videtur, leporis Attici genus à Grammaticis cenſeri, vt verba cum cognatis accuſatiuis conſtruantur, tamquam ***manian mainei***, inſanit inſaniam, vel furit furorem, ***phygen pheugei*** fugit fugā, *Leron*, *Lereis* nugas nugaris, ***mochthon mochthei***, Laborē laborat, *archein' archen deſpoticē*, imperare imperiū herile. ***machomai machē***. pugno pugnam, ***phereſthai phoran***, ferri lationem ſeu moueri

ueri motum, *tolmesai mega tolmema*, magnum auſum audere, *hybrin hybrizeis*,, quod latini redderent, *Iniuriè es iniurius*, pro quo Barbari *Iniuſte iniurias*, ideſt, contumeliam facis. Cæterum quod intereſſe Lucianus putat inter *hybrizo ſe* & *hybrizo eis ſe*, in eo tota errat via perinde ac vulgus Grammaticorum Ellipſin nõ animaduertentium. nam in *hybrizo ſe*, id eſt, *contumelia te afficio*, regularis eſt Syntaxis verbi actiui cum accuſatiuo materiali: in *hybrizo eis ſe*, ideſt, *ſum in te contumelioſus*, figurata eſt Syntaxis, in qua formalis accuſatiuus *hybrin*, p ellipſin reticetur, prorſus ſicut in *Adulari alicui* cõtingere monui, quod Quinctilianus tantus magiſter, qua ratione dictum foret, minime perſpiciens, culpis annumerare, atq; inter Latinitatis à Ciceronis ætate iam degenerantis exempla recenſere auſus eſt, qua de re Paradoxon noſtrorum quarta epiſtola plura qui volet inuenerit.

Nobili & cultiſſimi ingenij Viro FRANCISCO ELLIO

MARIANGELVS A FANO BENEDICTI. S. D.

Cum ſciam, quanta cum voluptate legere ſoleas, quæ ad politiores literas pertinent, quãtumq; in omni humanitatis ratione iudicio polleas, nullus mihi relinquitur dubitandi locus, quin quæ Groſippus noſter aduerſus Grammaticorum ſententiam de *Verborum modis* nuper diſputauit, ea ſis auide lecturus. Hoc amplius vero nonnihil te mihi debiturum arbitror, qui huius tibi lucubrationis copiam obtulerim. Id ſpectata mihi humanitas tua ſpondet, quam natalium tuorum nobilitate dignam poſſides. Vale.

Modi

Modi Verborum Potentialis & Permiſſiuus ſunt ſuperuacuum & inane Grammaticorum commentum.

NEgari, opinor, non debet, maximũ *Emmanuelis Aluari* fuiſſe bene de Linguæ latinæ ſtudioſis merendi ſtudium, magnum bonorum auctorum vſum, minime pænitendam Latinè ſcribendi facultatem. Itaq; cum laus ei multa debetur, tum gratia pro ijs, quæ præſtitit, haud mediocris. Simul tamen fatendum eſt, quod res ipſa clamat, non ſemel eum veterum Grammaticorum auctoritate auferri ſe paſſum, vt iudicio, quo valebat tamen, in ijs, quæ ineptè illi excogitarant, limandis vti ſuperſederit. Ei rei documento, ſit vel *Potentialis* & *Permiſſiuus* Verborum modus, quos ſibi à Priſciano alijſq; Grammaticis obtrudi paſſus eſt, ijſq; porrò tenera tironum ingenia fatigare nihil penſi habuit. Ipſe quidem maximum eius laboris ſui pretium facere ſibi viſus eſt, & politiſſimi vir ingenij dictioniſque cultiſſimæ, qui cauſam pro eius Grammatica aduerſus Veronenſem Peſcettium dixit (qui quidem dum *Scholarum Collegij Romani Correctorem* ſe profitetur, eadem opera haud obſcure fert, *Curuos* ibi, qui corrigi neceſſe habeant, minime deeſſe) is ergo tantum non triumphum Aluaro decernit ob tam inſignem Modis illis tradendis operam iuuentuti nauatam. At nos Annotationibus in nominum & Verborum Paradigmata ſatis planum videmur feciſſe, nullos verborum modos eſſe, niſi qui Aduerbijs exprimuntur, magnamq; veterum ἀδιαφορίαν in vſurpandis primorum & ſecundorum temporum verbis (quæ vulgo *Indicatiui*, *Optatiui & Subiunctiui modi* nuncupantur) vſumq; promiſcuum fuiſſe: qua de re in *Minerua* noſtra vberius diſputauimus. Nunc hoc modo Lectori probatum velim, ſibi inepte Potentialem ſignificandi mo-

dum

dum in ijs fingi verbis, quibus hoc ex euentu nullaque neceſſitate aut inſita vi, ſed ſolo interpretantis arbitratu contingit, vt verbo *Poſſe* explicari queant, Verbi gratia in hoc Terentij *Bonus hic vir eſt. SI. hic vir ſit bon?* Nulla prorſus eſt neceſſitas, cur verbum *ſit* pro eſſe poteſt, dictum accipiamus, cum idem ipſum, quod ſemper alias, hoc quoq; loco ſignificet. Eſt enim per reticētiam conciſè, ſiue ἐλλειπτικῶς dictum, pro: *Ain vt hic ſit vir bonus? Eſt ne vt hic ſit vir bonus?* ſiue *Ita ne res eſt, vt hic ſit vir bonus?* quod quam vere dicam, vel hinc iudicari poterit. Cicero lib. 9. ad Attic. epiſt. 11. *De Domitio opinor eſſe vt in Coſano ſit, & conſilium eius ignoretur*. Si dixiſſet: *Domitius in Coſano ſit? Domitij conſilium ignoretur?* quis iam dubitaret, quin integra oratio futura fuerit? *Eſt ne vt Domitius in Coſano ſit? Eſt ne vt Domitij conſilium ignoretur?* Plautus Pœnulo act. 5. ſc. 2. *Si ita eſt, vt tu ſis Iacchonis filius*. Itaque ſi dictū foret. *Tu ne vt ſis Iacchonis filius*: nequaquam nobis interpretādum eſſet, *Tu ne potes eſſe Iacchonis filius*, ſed potius, *Ita ne res eſt, vt tu ſis Iacchonis filius*. Idem Men. act. 4. ſc. 2. *Mihi vt tu dederis pallam? numquam factum reperies*. Pro factumne eſt ita, vt mihi dederis. Idem Amphit. act. 1. ſc. 1. *Factum eſt, vt ego illud vini ebiberim*, pro ita factū eſt, ita res eſt, vt ebiberim. nam *Factum* & *Res* indiſcriminatim pro eodem accipi Grammaticæ pag. 148. demonſtratum videris. Idem Plautus Trinum act. 2. ſc. 2. *Factum eſt vt illud perierit*, pro ita factum ſeu res eſt. Itaque fruſtra quis potētialē modū in iſtis ſomniet. *Iſtud ne perierit? Ego ne illud vini ebiberim?* Poſſe vero *Ain* quoque aut *Dicisne* in eiuſmodi ſubaudiri, multis locupletiū auctorū locis docere queā, ſed paucis in ſpecimē cōtētus fuero. Terēt. Hec. act. 1. ſc. 2. *Quid ais, cū virgine adoleſcēs cubuerit plus potus, ſeſe illa abſtinere vt potuerit? nō verū arbitror*. Plaut. Moſtell. act. 1. ſc. 1. *Nō verū loquere, vt quis abſens abſentē comeſſe poſſit*. Varro lib. 1. rei ruſt. cap. 2. *Verū dicit vt ille hoc ſcripſerit*. Hinc porro planū fit, quid in iſtis ſubaudiri liceat: *Ille ne hoc ſcripſerit? Quiſquam ne abſens abſentem comedere poſſit?* Similiter in illo Ciceronis. *Ego te cōſulē pu-*

 tem,

ſtem, cum me non putes Senatorẽ? ſuppreſſum putemus licet. *An dicis, an poſtulas, an fac ã vt, erit ne vt*: in quibus generibus Romanorũ idiotiſmum eſſe ex Donato diſcimus. Is enim in Phorm. act. 2. ſc. 1. *Honeſtã locutionẽ eſſe monet, ſi eſt vt culpã in ſe admiſerit, pro ſi admiſit.* quale eſt Horatianũ illud. *Nõ eſt vt copia maior ab Ioue donari poſſit tibi.* pro Non poteſt tibi donari. Et alterũ eiuſdem: *Eſt vt viro vir latius ordinet arbuſta*, pro Viro vir latius ordinat. Subauditur enim *Res* & *Ita*. *Vt*, enim ſemper eſt ſimilitudinis, adeoque *Ita* ei reſpondet, quod Grammat. pag. 44. & 80. monui. *Eſt*, verò velut verbum finitum Nominatiuum ſuppoſitum habeat neceſſe eſt, qua de re pag. 65. attigi. Ac ne quis perperam ſibi perſuadeat, nominatiuum *Vir*, eſſe verbi *Eſt* ſuppoſitum, habemus Terentij locũ Phorm. act. 5. ſc. 7. *Si vis mihi vxorem dare, ducam: ſin eſt, vt velis manere illam apud te, dos hic maneat.* vnde prætereà diſcimus, eundem vtrobiq; ſenſum eſſe, *Si vis*, & *Si eſt vt velis.* pro Si ita res vel negotium eſt vt velis. Cicero lib. 14. famil. epiſt. 9. *Eiuſmodi ſpero negotia eſſe, vt vos iſtic commodiſſime ſitis.* pro quo dicere poterat: *Spero eſſe vt iſtic commode ſitis.* Iterum Terent. Adel. act. 3. ſc. 6. *Si eſt vt facturus ſit officium, faciat.* pro Si facturus eſt officium, ſi eiuſ modi negotiũ eſt, ſi res ita ſe habet, vt ſit facturus officiũ. Et Hecyr. act. 4. ſc. 1. *Roga, velitne vxorem, an non. ſi eſt vt dicat velle ſe, redde: ſin eſt autem vt nolit, recte ego conſului mea.* Et mox ſc. 4. *Sin eſt vt aliter tua ſit ſententia accipias puerum.* Et mox: *Manere affinitatem hanc inter nos volo, ſi vllo modo eſt vt poſſit.* Et act. 5. ſc. 2. *Si eſt vt hæc Pamphilum verè ab ſe ſegregarit.* Maſſurius Sabinus apud A-gell. 4. ca. 20. *Cur ita eſt, vt tu ſis, quam equus, curatior?* Vbi *Res* Subaudiri nemo eſt quin perſpiciat. In hoc ergo Quintiliani. *Frangas citius, quam corrigas, quæ in prauum indurnerunt.* ſubaudimus: *Ita res eſt, vt*: *Eiuſmodi negotiũ eſt, vt.* Et in hoc Virgilij: *Vnus homo tantas ſtrages impune per vrbem Ediderit?* ſubaudimus: *Erit ne vt, Ita ne res erit vt.* quomodo apud Terent. Adelph. act. 2. ſc. 1. *Vſq; ad neceem operiere loris. S. Aloris liber? A. ſic erit.* vt ſcilicet ope-

pe-

periare. In eiuſdem quidem Heauton act.5.ſc.2.orationem hanc pæne integram hoc modo legimus: *Ita ne tandem quaſo eſt Menedeme, vt pater tam in breui ſpatio omnē de me eiecerit animum patris?* Sic pleroſque omnes libros veteres habere Faernus teſtatur, nec niſi ſola vox *Res* deeſt, vt omni ex parte ſit regularis conſtructio, quæ per figuram ſic efferri potuit: *Pater ergo omnem de me animum patris eiecerit?* Et ſcæna, quæ proxime ſequitur orationem hoc modo conciſam legimus: *Subditum ſe ſuſpicatur. CH. Subditum, ain tu? SO. certe ſic erit.* pro Ain tu vt ſe ſuſpicetur ſubditum? Sic erit res vt ſe ſuſpicetur ſubditum? Apud Lucretium lib.2. legimus: *Non eſt vt credere poſſis.* pro quo aliud diceret: Non poſſis credere, verbo *Eſt*, ſuppreſſo ſimul cum eius ſuppoſito, quod dixi eſſe *Res* vel *Negotium*. Itaq; ſi quis dicat, *Non facile credas, quam hoc ſit factu difficile* nihil attinet ad Potentialem modum confugere, & *Credas* per *Credere potes* interpretari, cum Lucretius nos doceat, plenam orationem eſſe, *Non eſt vt facile credas*. Etiam in Permiſſiuo ſeu Conceſſiuo *Aluari* modo verbi *Eſſe* imperatiuus, ſiue futurum tertium *Eſto* ſubauditur, vt Permiſſio omnis ab eo, quod ſubticetur, pendeat, non ab eo, quod exprimitur. Cicero: *Hæc ſi vobis non probamus, ſint falſa ſane: inuidioſa ſane non ſunt.* pro, Eſto vt ſint falſa, Licet vt ſint falſa. Terent. *Profundat, perdat, pereat: nihil ad me attinet.* pro licet vt profundat, Eſto vt profundat: ſic vt Iuuenal. *Nil fecerit eſto.* pro ita res eſto, vt nihil fecerit. Ita in hoc Ciceronis: *Trahantur per me pedibus omnes rei, non laboro*, ſubaudiamus licet *Eſto vt*, vel *Licet vt*. quomodo Plaut. Rud. *Mea quidem cauſa ſaluus ſis licet.* Et ipſe Cicero: *Per me vel ſtertas licet.* Eadem ratio eſt in hoc Ciceronis: *Malus ciuis C. Carbo fuit. Fuerit alijs: tibi quando eſſe cœpit?* pro Eſto vt fuerit, Licet fuerit: ſicut idē de Finib. 2. *Eſto fecerit, ſi ita vis, Torquatus propter ſuas vtilitates.* pro Ita eſto vt fecerit. Et in hoc Virgilii *Verum anceps pugnæ fuerat fortuna fuiſſet.* pro Eſto vt fuiſſet, Licet fuiſſet. Neque diſpar eſt ratio in iſto Cic. *Age, reſtitero Peripateticis, ſuſtinuero Epicureos: Dio-*

ſaro quid faciam Stoico? Valet enim, Eſto vt reſtitero, Licet reſtitero ſeu reſtiterim. Priſce enim Amauerim & Amauero, Faxim & Faxo, Capſim & Capſo, Dederim & Dedero, Aufugerim & Aufugero, Dixerim & Dixero, omniaq; id genus alia promiſcuè tam de futuro, quam de præterito dicebant, quod eos præcipuè, qui in Plauto hoſpites non ſunt, præterire non poteſt. Itaq; fruſtra eſt Aluarus cũ potentiali modo àdſcribit Plinianũ illud *Nec facile dixerim, qua ætate cœperit.* Itẽq; hoc Tullianũ *Pomeridianas libẽtius dixerim, quã poſt meridianas.* Eſt enim futurũ ſecũdũ ꝓ primo poſitũ, id eſt *Dixerim* ꝓ *Dicã*, quomodo Plautus *Emiſſim* ſiue Emerim, vel Emero, & *Emã* indifferẽter vſurpat. Caſin. act. 2. ſc. 2. *Non ego iſtuc verbum emiſſim titiuilitio.* Pœnul. act. 1. ſc. 2. *Cuius ego ſeptem noctes nebulæ cyatho nõ emã.* In alijs porro exẽplis, quæ Potentiali modo Aluar⁹ aſſerit, *ſi velim* aut *velit, ſi libeat, ſi placeat, ſi velles, ſi neceſſe ſit, ſi res ferat*, aut aliud quippiã eiuſmodi ſuppreſſũ eſſe intelligitur. Virgil. *Nec ſi cuncta velim, breuiter decurrere poſſim.* pro quo per conciſionẽ ſiuè imminutionem alius diceret: Nõ poſſim cũcta breui oratione percurrere. Plaut. Pſeud. *Homines qui geſtant crimina, ſi meo arbitratu liceat, omnes pẽdeãt.* pro quo dici poterat: Pendeant omnes qui geſtãt crimina. Idem Aſin. *Nauſeã bibere malim, ſi neceſſũ eſt, quã illã oſculari.* Virgil. *Hoc Ithacus velit, & magno mercẽtur Atridæ.* Sub auditur, *Si liceat.* Salluſt. *Sed confecto prælio tũ vero cerneres quãta audacia fuiſſet in exercitu Catilinæ.* Subaudimus, Si videres, ſi velles. Cicero: *Voconia lex videlicet te delectabat. Imitatus eſſes illum ipſum Voconiũ.* Subauditur: *Si te lex illa delectabat.* Ita nihil attinet, vt vel *Potuiſſes* vel *Debuiſſes imitari*, interpretemur. In hoc Virgil. *Et ni mea cura reſiſtat, iã flãma tulerint, inimicus et hauſerit enſis*, ſubaudire poſſumus, *Eſſet vt, Foret vt*, ſimiliterque in iſto Liuij; *Tũ vero nequicquiã Capitoliũ ſeruauerim, ſi ciuẽ meũ in ſeruitutẽ duci videã.* In Virgiliano illo. *Quid facerem* ſuppreſſum intelligimus *Vis vt, Cenſes vt*, vel, *ſi recte facere volebã.* In Terẽtiano autẽ: *Diceret, quid feci, quid peccaui?* Planũ ſatis eſt ſubaudiẽdũ eſſe: *Si eũ obiur-*

ga-

garē: adeoq; intēpeſtiuū eſt interpretari *Diceret* per *Poſſet dicere*. Iſta quippe ſenex filiū,ſi obiurgatus eſſet, non dicere poſſe,ſed certe dicturū fuiſſe ſentit.Cæterum quod de *Capſim* & *Capſo* dixi, in memoriam me reuocat eius,quod perperā cēſuit Cicero, in *Capſis* tres eſſe voces, quaſi factū ſit ex *Cape ſi vis*. quid ergo faciet Tulli⁹,de *Capſo, Capſis, Capſimus*,quæ Plautus habet? Si alicubi legit Cicero *Capſis*,nō fuit illud ſimile imperatiuis *Dic,ſis, Fac,ſis, Duc ſis* (nam *Cap*, per apocopen pro *Cape*,non dicitur) ſed fuit ſecunda perſona à *Capſim* vel *Capſo*, quo priſci vtebātur pro Ceperim,& Cepero,& ſubaudiebatur *Fac*, de quo in Grāmat. pag.37.monui. Cæterum *Cape ſis* in Plauto legimus Aſin.act.1.ſc.3.*Cape hoc ſis Libane*. Et Rud.act.2.ſc.5.*Cape aquam hanc ſis*. Et Merc.act.5.ſc.2. *Cape ſis puer hoc pallium*.Et Trin.act.3.ſc.2. *Cape ſis virtutem animo*.

LEONARDO PAPPO IVRISC. & Canonico Conſtantienſi

MARIANGELVS A FANO BENEDICTI S. P. D.

ETſi te veterem Groſippi noſtri contubernalem & interioris notæ amicum minime prætetire poteſt, quæ illius de Lexicis ſiue Vocabularijs aut Theſauris linguæ latinæ, eorumque forma & vſu ſit ſententia, minime tamen ingratum tibi facturum me confido, ſi tibi perſcribam, quæ in familiari ſermone eadem de re non ſemel differentem audiui. Eiuſmodi ergo Vocabulorum Latinorum Indices tum demum numeris omnibus abſolutos & quantauis prædicatione dignos fore cenſet, ſi *Magiſtri*, non *Miniſtri* tantum operam lectoribus ſuis nauent, pariterque *Iudicium* informent & *Inuentionem* adiuuent, vt nimirum cum de verbis ſingulis ac coniunctis explorate iudicari queat, quæ vera ſingulorum vis ſit ac ſignificatio, quoſque illa auctores habeant, tum vt quacumque de re ſcripturus ea minime laborioſè reperire poſſit, quæ animi ſenſa explanent

C 3 ſuo

ſiue numquam illa ſciuerit, ſiue lecta quidem vel audita in memoria non habeat. *Iudicium* porrò tribus rebus dirigitur, Ratione, Obſeruatione & Interpretatione. *Ratio* vel ad etymologiam vel ad ſyntaxin pertinet. *Etymologica ratio* poſtulat, vt doceatur, ad quam orationis partem quęque vox pertineat, hoc eſt, nomen ne ſit an verbũ, an particularũ aliqua, Præpoſitio puta, Aduerbium, Coniũctio & Interiectio: tum quę nominis ſpecies, adiectiuum ne an ſubſtantiuum, & adiectiuumne natura an vſu. adhęc primitiua ne ſit, ſeu primę impoſitionis, an aliũde flexa, ſeu deriuata: prętereà quæ ꝓpria eius ſit ſignificatio, quæ Tropica ſeu figurata. Verè enim vnica tantum eſt vocabuli cuiuſque propria ſignificatio, reliquę omnes Tropum continent ob rerum inter ſe ſignificatarum affectionem aliquã, quia ſcilicet altera alterius vel cauſa eſt, vel effectum: vel ſubiectum, vel adiunctum: vel totum, vel pars: vel antecedens, vel conſequens, vel connexum: vel ſignum, vel ſignatum: vel coniugatum: vel conſentaneum aut ſimile, vel diſſentaneum aut oppoſitum. tandem ſimplicibus ſubiji debent compoſita, & deriuata primigenijs, quod ea res magnum ad intelligendum ſingulorum vim ac poteſtatem momentum faciat. *Syntaxeos ratio* in ijs, quæ Concordiæ aut Rectionis ſunt, occupatur, non tamen vt Grammaticæ partes inuadat, ſed vt admoneat Lectorem, ſicubi obſcurum eſt, ſecundumne regulas conſtructionis, an per figuram aliquid dicatur. Verbi gratia: *Primum, aduerbialiter poſitum per ellipſin præpoſitionis & nominis ſubſtantiui, pro Ad primum tempus aut locum. Primo aduerbialiter poſitum per ellipſin præpoſitionis & nominis ſubſtantiui, pro In primo, A primo loco, aut tempore, aut pretio, aut numero, aut pede . . . Latere aliquem, Græca figura pro alicui. Reginus, adiectiuum, ſicut Regnus: cuius ſolum fœmininũ in vſu manſit Regina, in quo ſubauditur vel vxor vel filia. Patria nomen natura adiectiuum: cum quo ſubauditur Terra, ſed vſu ſubſtantiuum, vt Liuius: Neapolis mihi materna patria eſt. Mille hominum pro Mille homines per ellipſin vocis Rẽ aut Negotium, ſicut Plus centum annos eſt, & Decem talentorum mihi reliquit.*

Ob-

Obſeruationis eſt ea ex melioris notæ auctoribus referre, quæ partim bene loquentium conſuetudini ſunt conſentanea, partim honeſta, & lecta atque à plebe ſummota, vt ſcilicet illa orationis vitia caueri poſſint, quæ Groſippus noſter in Propædia ſua Rhetorica *Inſolentiæ* & *Adiaphoriæ* ſubijcit Archaiſmus puta, Neoteriſmus, Idiotiſmus ſeu Peregrinitas & Vilitas vel Plebitas, etſi notitiæ ſaltem cauſa illa quoq; in Lexico obſeruari conuenit, quæ vel priſcè, vel nouè ac ſingulariter, vel peregrinè præcipuèque Græcanicè, vel deniq; pro plebis Romanæ conſuetudine alicubi dicta inueniuntur, dum tamen vitij nota ſingulis appingatur, ne, quid tuto vſurpet, Lector ignorare poſſit. Hoc autem vix præſtiterit, niſi qui ſingulorum pænè vocabulorum loquendiq; generum Indices ex vnoquoq; aureæ & argenteæ ætatis ſcriptore confectos habet, vt nihil prorſus eum queat effugere. Aliter enim iudicium Lectoris dubium ſemper & fluctuans relinquet. Verbi gratia ſi iudicare velis, ſatiſne Latinè dictum ſit, *Daturum me tibi promitto cum eo, vt mox mihi reddas:* conſultus linguæ latinæ theſaurus anno 1573. Lugduni editus, qui longe cæteris indicibus præſtat, docebit te, *Cum eo, pro ea lege* apud Columellam & Cornelium Celſum legi: ſed neque qua id ratione dictum ſit, expedit, neq; vllum eius auctorem aureæ ætatis laudat. Vt ergo explorato iudicare de hoc loquendi genere poſſis, Lexicographi partes erunt, hoc modo commentari.

Cũ eo, per ellipſin dicitur, pro Cum eo modo ſeu pacto, cum hac lege & conditione, Cic. 6, ad Attic. 1. Mihi non excidit illud, quod tu ad me ſcripſiſſes, ſi nihil aliud de hac prouincia, niſi Bruti beneuolentiam deportaſſem, mihi id ſatis eſſe. Sit ſane, quoniam ita tu vis, ſed tamen cum eo (credo) quod ſine peccato meo fiat. Liuius lib. 8. 14. Lauinijs ciuitas data, ſacraque ſua reddita cum eo, vt ædes Iunonis communis Lauinijs cum Populo Romano eſſet. Et mox: Antium noua colonia miſſa cum eo, vt Antiatibus permitteretur, ſi & ipſi adſcribi Coloni vellent.

Similiter ſi ſcire certum velis, *Inſtar* pro Fere, Quaſi,

Circiter probène dictum ſit, nec obſeruatione vlla, nec ratione iudicium tuum vulgata Lexica moderabuntur. quod faciet, ſi ſic ſcribat Lexicographus:

Inſtar nomen ſubſtantiuum nominatiuo & accuſatiuo caſu modo inuentum: ſignificat ſpeciem, ſimilitudinem, modum ſeu quantitatem. Sueton. Iulio cap. 61. *Equi ſui inſtar pro æde Veneris dedicauit*. id eſt, ſtatuã, effigiem. Vlpianus leg. 21. Dig. de operis noui nunciatione: *Si proponatur inſtar quoddam & quaſi facies quædam operis*. id eſt, ſpecies, vt quale opus futurum ſit, quodammodo apparet. Cæſar 3. belli ciuil. *Animaduerſum eſt, cohortes quaſdam, quod inſtar legionis videretur, eſſe poſt ſiluam*. ideſt, ad numerum ſimile legioni. Hirtius bello Alex. *Cæſar cohortium trium inſtar in terram expoſuerat*. Liuius lib. 28, 17. *Scipio receptas Hiſpanias parum inſtar eorum ducebat, quæ ſpe ac magnitudine animi concepiſſet*. Cicero 10. ad Attic. *Epiſtola, quæ voluminis inſtar erat*. Idem 2. Offic. *Qui clientes ſe appellari, mortis inſtar putant*. Idem 5. Verrin. *Nauis ita magna, vt vrbis inſtar habere inter piraticos myoparones videretur*. ideſt ſpeciem. Idem Orat. *Hæc magna ſunt & tamquam animi inſtar in corpore*. ideſt, ſimilitudo. Idem 4. Tuſcul. *Terra ad vniuerſi cæli complexum puncti inſtar obtinet*. Virgil. 6. Æneid. *Qui circum ſtrepitus comitum, quantum inſtar in ipſo eſt?* ideſt quanta ſpecies & magni viri indoles ac ſimilitudo. Idem 2. Æneid. *Inſtar montis equum diuina Palladis arte Aedificant*, vbi ellipſis eſt, pro *Equum entem inſtar montis*, ſiue qui eſt inſtar montis. Aut deeſt Præpoſitio *Ad*, quam teſte Seruio Septimius Serenus celebris poeta Lyricus expreſſit, eiuſq; exemplo Apuleius & Imperatores in Codice Iuſtin. ſæpius; vt *Ad inſtar montis equus* ſit velut *Ad modum* ſeu ſimilitudinem aut magnitudinem montis. Hinc ad exprimendum numerum promiſcuè *Ad modum* & *Ad inſtar*, aut per ellipſin *Inſtar* vſui eſſe ſolet. Liuius: *Sex millia hoſtium cæſa, quinq; admodum Romanorum*. ideſt, quaſi, fere, circiter. Idem: *Mille admodum vehicula capta. Exacto admodũ menſe Februario*. Cic. 16. ad Attic. epiſt. 5. *Mearum epiſtolarum nulla eſt ſynagoge*

ſeu collectio. *Sed habet Tiro inſtar ſeptuaginta.* Subaudi Epiſtolarum. Varro 1. rei ruſt. 1. *Adiecit non pauca, & de Magonis demſit inſtar librorum octo,* Columel. 2. cap. 5. *A ſerui ſtercoris inſtar quinque modiorum diſponentur.* Catul. *Murtola habet inſtar triginta iugera prati.* pro habet iugera prati, ad inſtar, ſiue ad modum triginta iugerum. Sic habent omnes codices manu formiſq; deſcripti. Sola Plantini & Raphelengii editio ſtolidā & à latini ſermonis ratione alieniſſimam Ioſephi Burdoſcaligeri coniecturam in contextum recepit, extrita vera ſcriptura: qua de re videatur Scioppii Scaliger Hypobolimæus pag. 210.

Interpretationis deniq; eſt explanare auctorum loca, quę recitantur, vt Lexicon ſit commentarii vicem, nec eos, qui Latinè volunt ſcribere, verbis Latinis barbarè vti patiatur. Verbi gratia *Fidem adhibere*, in Plauti Rudente legitur, quod Lexicographus interpretari debet, idem ſcilicet ſignificare, quod vti fide, ad negotium aliquod fidem afferre in eoq; cum fide verſari, ſicut *Adhibere diligentiam.* nā niſi ſic explicauerit, faciet Lector, quod Auſonius, Manutius, multiq; alii primores in literis viri fecerunt, vt dicat *Adhibere fidem* pro Credere alicui, quod minime Latinū eſſe Groſippus Paradoxon pag. 43. & in Propędię Rhetoricæ fragmento nuper edito monuit. quod enim apud Vlpianum inuenitur leg. 1. Dig. de quæſtion. aut mendoſum, aut à Triboniano profectū videtur, ſicut & *Iuramentū* vox barbara: etſi nec Vlpiani ætas ea eſt, quæ Latini ſermonis corruptela vacet. Ita *Proijcere ampullas* apud Horatiū monebit lexicographus eſſe idē, quod miſſas facere, valere iubere, abiicere, abſtinere, non vti, quę verbi *Proijcere* ſignificatio in Plauto, Cic. Catullo & Sen. obſeruari poteſt. Aliter minime Latinè & ridicule de tumidi & glorioſi ſermonis homine Horatii verſu Lector vtetur *Proijcit ampullas et ſeſquipedalia verba*, quemadmodum Caſaubono vſuuenit, cuius in Cōment. Athenæi pag. 186. verba ſunt: *Nūquā Comicus Græcus Tragicorū poetarum verba ſeſquipedalia ſubſānat, quin ampullas proijciat.* Ita *Salillū animę* apud Plautū niſi quis in Lexico recte interpretatū viderit ridiculè pro

Corpo-

Corpore accipiet, quaſi Corpus ſit ſalinum, Anima vero ſal. At enim *ſalillum animæ amittere* non eſt *Amittere corpus*(quod Ciceroni & Lucretio ſignificat maceſcere ſeu macilentum fieri, cui contrarium *Corpus facere* apud Phædrum fabulatorem pro Pingueſcere ſiue Habitiorem fieri) ſed amittere animam ſeu mori. Ex quo perſpicuum euadit, *Salillum animæ* dictum pro Anima quæ eſt Salillus, ſiue ſal corpori datus vt ne putiſcat: ſicut *Præmia palmæ* Virgilio pro palma quæ eſt præmium, *Arbores abietis* Liuio pro abietes quæ ſunt arbores, *Medorum hoſtes* Propertio pro Hoſtes Medi, quorum ſimilia Groſippus matica pag. 128. annotauit. Ratio porro huius veræ interpretationis ex antiquitatis pendet notitia. Ex Græco nimirum ἅλς Latini formarunt *Salis*, quoniam nec conſonantes continuabant (vt in *Plebes, Faces, Ancipes Pracipes*, & ſimilibus apparet) & adſpirationis notam ſibilo commutabant, vt ἕξ *ſex* ἑπτὰ *ſeptem*, ὗς *ſus* &c. A priſco ergo *Salis* deriuatur *Salillus*, ſicut à *Lapis Lapillus*, ab *Anguis Anguilla*. Iā ergo Proluſionum Academicarum ſcriptori perijt ſal ſuus, quem in illudēdo Cārabro illo viri fruſtulo, conſumſerat, adeoque per hunc ſalem inſulſus victitare poteſt. neque tamen *Salillum* Groſippus propterea negat à *Salino* recte deduci, qua voce Plautus etiam in Perſa vtitur, *qui ſeruo ſalinum obſignant cum ſale* pro Salinum vas, in quo eſt ſal, non inane. ſicut Curcul. *ſinus cum vino* pro ſinus in quo eſt vinum. Ex quo iudicari poteſt, quam nullo iudicio Plauti locum Germani editores non præter ſolitum nuper corruperint, cum inuitis libris ſcriptis ediderunt: *Seruo allium obſignant cum ſale* omnino autem facilem reddit Interpretationem Etymologiæ ratio, de qua ſupra attigi, ſi primitiua an deriuata vox ſit, conſideretur, quidque propriè ac per Tropum aliquem ſignificet. Verbi gratia *Lego* primitiua vox eſt, à qua deriuatur *Diligo*, cuius propria ſignificatio eſt, *Hinc inde lego & ab alijs diſcerno*. quod facit qui cum magna pomorum congeries humi iaceat, non legit ſeu colligit omnia, ſed grandiora modo eximit, quæ auferat. Et quoniam

ex

ex multis pauci eligendi ſunt, quos quis amet, hinc factum vt *Diligere* pro *Amare* vſurparetur per Metonymiam Antecedentis. Atque hinc Cicero *Amare* plus eſſe monet, quam *Diligere*, quod in Diligendo ſit Amoris principium. *Dilectus* ergo *militum* (quomodo Feſtus ſcribendum docet) propriè dicitur, per Tropum vero ſignificat eum, qui amatur, vnde & *Dilectio*, qua tamen voce nemo latinus vtitur, quæ poſterioribus Tacito & Symmacho eſt *Diligentia*. quæ vox Ciceroni, idem quoque quod electionem vel dilectum, ſignificat. Pro Plancio. *Non eſt conſilium in vulgo, non ratio, non diſcrimen, non diligentia*. Cicero *Dilectum & Diſcrimen* coniunctim ſolet dicere, vt ſenſu vix quicquam differre ſignificet. *Diligens* propriè eſt Eligens ſeu Deligens, per Tropum vſurpatur non modo pro *Amante*, vt dictum eſt, ſed etiam pro *Studioſo*, *Sedulo*, *Attento*, cui contrarium *Segnis*, cum Studium & Attentio ſit adiunctum Electionis. Poſtea ſignificat, quoque *Parcum*, ideſt, attentum ad rem familiarem, quę iam eſt Synechdoche partis. Accuratio enim & Sedulitas quęuis eſt Totum, cuius ſpecies eſt Parcimonia, ideſt, ſedulitas in re familiari. Horum exempla ex Cicerone & alijs afferre longum ſit. Hinc *Diligenter* pro Studioſe & Accurate per Tropum dicitur, cum propria eius ſignificatio ſit, cum dilectu & diſcrimine. Atque ita expedita erit interpretatio Ciceroniani huius, *Diligenter latinè loqui*. In Bruto: *De Tito Flaminino nihil accepi, niſi latinè diligenter locutum*. hoc eſt, vſum verbis lectis, ſolitum ex varijs eiuſdem poteſtatis vocabulis ea eligere, quæ honeſto & nobili viro digniora viderentur, plebeia vero & ſordida miſſa facere. Et infra ibidem: *Verba ipſa, non illa quidem elegantiſſimo ſermone. Itaque diligenter latine loquendi laude caruit: neque tamen eſt admodum inquitatè locutus*. Hic diligenter loquitur, qui non loquitur inquinatè, ideſt, qui abſtinet ſordidis ac humilibus. Seneca 2. de Ira 12. *Quicquid voles ſcire, quale ſit, tempori trade. nihil diligenter in fluctu cernitur nunquam liquidum ſincerumque ex turbido venit*. Sic Varro de Lingua Lat. 5. *His magis promiſcue, quam*

diligenter conſuetudo eſt vſa. Vbi Diligenter & Promiſcue ſiue Indifferenter aut Indiſcriminatim videmus contrario inter ſe nomine opponit, vt Diligenter valeat Diſtinctè, non Confuſe, vt aliud ab alio diſcernatur.

Reliquum eſt, vt quæ *Inuentionis adiumenta* à Lexicis præſtari debeant, conſideremus. Alia nimirum ſermoni neceſſaria ſunt, alia dictioni. *Sermo* alius abſolute ac ſimpliciter Hominis eſt, alius Hominis ingenui ſiue Honeſti aut Nobilis, ſicut *Dictio* eſt hominis Diſerti ſiue Oratoris aut Poetæ. Homini ad explicanda animi ſenſa verbis proprijs vſus eſt, quæ tamen nec *Obſoleta* ſint, nec *noua*, nec *peregrina*. *Honeſti* vero hominis oratio debet eſſe Diligens, aut Elegans, hoc eſt, in qua verborum ſit Delectus, ne plebeiis & ſordidis inquinetur. Diſerti hominis dictionem cultus & copia commendant, ſi nimirum tropis, figuris & amplificationibus ornetur, eadéq; res alijs atq; alijs verbis ſubinde efferatur. Itaque ſic demum Lexicographus ſuo functus fuerit officio, ſi quicquid vel ſermoni, vel dictioni vſus erit, ſcripturo ſuppeditet. Ei⁹ vero rei tres modos inuenit Groſippus. Vnus eſt ipſarum rerũ in certas claſſes deſcriptio, quæ ſuis appellationibus inſigniantur, ijſq; tam verbis, quam nominibus: quod nemo rectius & felicius præſtiterit clariſſimo & humanarũ rerũ noſtra ætate non dico cũ primis, ſed quod Groſippus cenſet, vnicè docto *Iohãne Baptiſta Donio Florentino*, qui *Hermathenæ* ſuæ in viginti libros diſtributæ inſtar ac πρόπλασμα Groſippo nuper miſit. quod quidem opus ſi Summi Pontificis & Franciſci Cardinalis Barberini auſpicio aç munificentia extremam aliquando manum recipiat, politiores literas in perpetuum ſtabilitas, nullũq; poſt hac à barbarie periculum fore auguror, multoque ea res Barberiniano nomini erit amplior ac glorioſior, quam quicquid eſt in orbe toto Piramidum aut quarumcumque inſaniſſimarum ſubſtructionum moles.

Alter Inuẽtionis adiuuãdæ modus eſt verborũ cũ ſingulorũ tum coniũctorũ Lodynamia, ſiue vt vulgo loquuntur æquiualẽtia, cũ videlicet maxime notis in promptuq; po-

ſitis

ſitis ea ſubijciuntur, quæ aut eandem, aut ſaltem finitimã ſignificandi vim habent, vt eorum vſu orationem ſiue ornare, ſiue variare poſſis. Verbi gratia, in ſerie verborum à litera *M*, incipientium, ad vocem *Mutabilis*, ſimiliterque alio loco ad nomen *Inconſtans*, annotari cũ alia, tum iſta poterũt, quæ auctorũ lectio ſuppeditauerit: *Mobilis. Volaticus. Deſultorius. Ventoſus. Inſtabilis. Volubilis. Volucer. Vagus. Leuis. Commutabilis. Varius. Multiplex. Flexibilis. Incertus. Ad omnem auram ſpei mobilis atque infidus. A ſe ipſe diſſentiens. Inſtar veli vtcumque in alto ventus eſt, exinde vertitur. Pluma dut folio facilius mouetur. Magna eius eſt varietas voluntatis & diſſimilitudo opinionis ac iudicij. Crebro nimis ſtylum vertit, & frequẽs in decretis eius litura eſt, aliudq; ſtãs, aliud ſedẽs ſentit.* Horũ verò vſũ ſi quis exploratius cognoſcere auebit, de ſingulis priorẽ Lexici partẽ, id eſt, *Cõmẽtariũ* cõſulet, vbi ipſa auctorũ verba obſeruata & explanata inueniet. Hæc enim poſterior pars vicẽ *Promtuarij* ſeu penuariæ cellæ præſtat, vnde quis ad ornãdi vel variandi vſum neceſſaria queat depromere. Extant quidem Manutij Elegantiæ, Hadriani Cardinalis, Antonij Schori, Oberti Gifanij, multorumque aliorum phraſiologiæ, quæ tamen plus fere Iudicio, quã Inuentioni ſubſeruiũt, nec niſi minimã eorũ, quæ afferri ex auctoribus poterat, partẽ repræſẽtant. Neceſſe autẽ habet, qui hac prouincia rectè defungi volet, ea quæ in auctoribus minime vulgariter dicta offenderit, in omnẽ partẽ verſare, quibuſque ea modis variari poſſint, periculum facere, vt ſub pluribus capitibus eorum inueniendi facultas ſcripturo ſuppetat. Verbi gratia. In Cicerone lego: *Tanta temeritas, vt non procul abhorreat ab inſania.* Conſiderans verborum vim, inuenio ſententiam eorum eſſe, *Temeritas ſimilis*, aut *non diſſimilis inſaniæ.* quo modo & Catullus de Suffeno: *Tãtũ abhorret ac mutat.* pro tam eſt ſui ipſius diſſimilis. In Prõtuario ergo ſcribo: *Similis. Non procul abhorret ab inſania.* Item *Diſſimilis. Non procul abhorret ab inſania.* Pari modo legens in Cicerone: *Hac etſi ficta, tamen non abſunt à cõſuetudine ſomniorum.* expenſa ſermonis elegãtia cõperio

vulga-

vulgari modo dici poſſe: *Non eſt nouum, aut inuſitatum talia ſomniari*, aut *Solent talia ſomniari*. Itaque in Promptuario verbis *Solet*, *Nouum*, *Inuſitatum*, adſcribo genus hoc loquendi: *Hæc non abſunt a conſuetudine ſomniorum*. Ad verbum quoq; *Solet*, Plautinum illud & Ciceronianũ appingo: *Conſuetudine aliquid facere*. Hoc quippe eſt *Solere facere*. Ita cum in Seneca lego: *Obſeſſa ſetis ceruix*, interpretor ſignificari *Pileſum* vel *Hirſutum*, adeoq; ſub iiſdem verbis in Promptuarium refero illud Senecæ. in quo etiam legens iſta: *Aliud ex alio placet vexatq; nos: petita relinquimus, relicta repetimus: alternæ inter cupiditatem noſtram & pœnitentiam vices ſunt*. intelligo vulgari modo dici potuiſſe: *Modo hoc, modo illud placet. Modo cupiemus, modo nos pœnitet. Interdum hoc, interdum illud. Alias hoc, alias illud*. Vt ergo huius generis elegantia lector orationem illuſtrare aut variare poſſit, ſub diuerſis Promtuarij capitibus ac velut Inuentionis locis ea illi repræſento.

Poſtremus adiuuandæ Inuentionis modus eſt *Appoſitio*, cum adiunctorum, (cuius generis ſunt adiectiua nomina) cum aduerbiorum; quorum vtroq; orationem amplificari, plenioremq; & velut ſuccoſiorem reddi ex Rhetoricis ſatis notum eſt, tamquam ſi dicas *Homo omnium animaliũ diuiniſſimus, Ille belli fulmen & Carthaginis horror Scipio*, *Æneia nutrix Caieta, Amicus firmus & fidelis. Amare aliquem plurimum, maximè, mirificè, præcipuè, valde, miſerè, perditè, efflictim. Cupere aliquid ardenter, ſumme, valde, vehementer, miſere, nimis, impenſe, haud modice.* Etſi autem iſta Appoſita Inuentioni ſubſeruiunt, rectius tamen inCõmentario ſuis vel verbis, vel nominibus ſuppinguntur, velut in Nizoliano Ciceronis indice factum video.

Atque iſta ſunt, quæ Lexicographum facere oportere Groſippus cenſet, ſi omnes officij numeros implere, meritoq; ſuo puncta doctorum auferre velit. *Ambroſius* Comitis de Calepio vel *Calepini* in agro Bergomati filius, familiæ Auguſtinianæ monachus in ſuo Lexico, quod ætas illa nondum ſatis literis exculta ferebat, præſtitit, adeoq; venia, quam laude vlla eſt dignior. Etſi autem homini literato

terato Groſippus erubeſcendum ducit, Calepiniani Indicis mentionem facere (quo nomine non nemo de Romanis literatoribus ei ſuccenſere fertur) longe tamē ille abeſt, vt tam inclementer Calepino dicat, quam ab eruditiſſimo homine *Franciſco Florido* factum eſt, cuius in Apologia pro Poetis latinis verba ſunt: *Quam laudari Nicolaus Perottus, tam reprehendi iure optimo poteſt Ambroſius Calepinus monachus cum ſuo illo inſulſo faſtidoq; Dictionario, quē ex Perotti ſudoribus ſeruato literarum ordine ita diſpoſuit, vt à ſe ne gry quidem in eo protulerit, vt optime illi conſuli poſſe nemo ambigat, ſi fax illa publico edicto ſupprimatur: quamuis Perotti auctoritatem auxerit potius, quam imminuerit. Illius enim nomini multa in reddenda verborum ratione ab eruditis deferuntur, cùm Calepino vix credant, quod veterum auctorum exemplis comprobarit: ac ille denique honoris, hic ludibrij cauſa in doctorum catibus nominari ſoleat.* At enim Calepinus hodie in omnium verſatur manibus, magno doctiſſimorum hominum certamine auctior & melior, cum eruditi ac diſerti illius Perotti *Cornucopia*, in vicum vendentem tus & odores deferri, ibiq; piper amicire & tunicas ſcombris præbere ſoleat, non ob aliam ſane cauſam, niſi quod minore multo negotio quæ quiſq; velit, in Calepino inuenire poteſt. Veruntamen quod plurima in eo deſiderabantur, animus fuit additus, *Roberto Stephano Pariſienſi* typographo, vt decem diuerſarum nationum hominibus, quos tamquam Græcè ac Latinè intelligentes domi ſuæ alebat, verba omnia loquendiq; genera ex Latinis auctoribus excerpendi prouinciam delegaret: vnde natus *Theſaurus* eius tribus voluminibus diſtinctus, quem poſtea *Cælius Curio* Fori Romani, *Theodoſius Trebellius* Promtuarij nomine inſcriptum Baſileæ edidere, nulla *Stephani* mentione. Bibliopola tandem Lugdunenſis magna eorum acceſſione, quæ Turnebi, Lambini, aliorūque philologorum libri ſuppeditarant, auctiorem & emēdatiorem Lugduni produxit anno 1573. quem in compendium poſt anno 1613. redegit *Ludouicus Lucius*, & *Theſaurum* ſiue *Ærarium linguæ latinæ* inſcripſit. In iſtis tamen

men omnibus plurima ſunt, quæ merito cum inſcitiæ, tum ſupinæ cuiusdam oſcitantiæ ac negligentiæ accuſes. Primum enim nihil dici potuit ſtolidius & imperitius, quam quod in iudicio de Latinis ſcriptoribus *inter in elegantes & imperfectos* Plautum, Terentium & Lucretium recenſent, *inter perfectos* autem *& elegantiſſimos* Varronem & Salluſtium, *inter poſtremos deniq; & deficientes* Valerium Maximum, Senecam & Curtium, velut Apuleij æquales. Deinde Etymologiæ ratione ſæpenumero lectoris fallunt iudicium, cum Adiectiua nomina habeant pro Subſtantiuis, Aduerbiiſq; accenſeant, quæ ſunt Nomina, vt mittā quod primitiuis deriuata non attexunt, nec ſimplicibus compoſita in quo tamen maximum eſt momentum ad vim ſingulorum rectius intelligendam. Itaq; errorem iſtum corrigere conatus eſt in ſuo *Eruditionis Scholaſticę Theſauro Baſilius Faber*, etſi non ſemel eum ratio in eo fugit, vt quæ ex quibus deriuata eſſent, minime perſpiceret: quod genus eſt *Demo* & *Sumo*, quæ pro primitiuis habet, cum ſint profecta ab *Emo*, quod monente Feſto priſcis ſignificabat *Accipio*. Adhæc magnam Obſeruatio iſtorum mendam continet, cum & nonnulla afferant, quæ minimè Latina ſunt, nec in vllo ſatis idoneo ſcriptore extant, & plurima rurſus vocabula reticeant, quæ ſuos tamen auctores habent, cuius rei ſpecimen in *Roberti Conſtantini ſupplemento linguę latinę* Lugduni, & in *Baſilij Zanchi Epitome* Baſileæ edita videre licet. quod minus difficulter credet, qui iā inde ab anno 1573. aliquos auctores veteres eo tempore ignoratos, alios infinitis partibus auctiores & emendatiores ex variis Bibliothecis erutos fuiſſe ſciat, tamquā Phœdri fabulas, Hygini mythica & aſtronomica, Quintiliani patris Declamationes. Senecæ rhetoris oratoria, Seruium Petri Danielis, Varronem Scioppii, Feſtum Scaligeri & Fuluii Vrſini, Nonium Merceri, auctores finium regundorum Rigaltii, Inſcriptiones Gruteri, Gloſſaria Philoxeni, Placidi, Iſidori & aliorum. Sed generum loquendi ſiue phraſiū, quæ in Plauto, Terentio, Lucretio, Cicerone, Cæſare, Nepote, Liuio, aliiſq; aureæ & argenteæ ætatis ſcrip-

ptoribus

toribus extant, multo maximam partem auctores illi intactam reliquerunt, eoq; fit vt nemo iam tuto de Latinitate iudicare poſſit: cum merito verendum ſit, ne quod iſti Theſauri non exhibent, diligens lector alicubi apud probę notæ auctores obſeruare potuerit. Accedit, quod mendoſiſſimis Auctorum editionibus vſi cum ipſi ſe obſeruatores, tum lectores ſuos ſæpiſſime turpiter fruſtrantur. Exemplo ſit quod ſub voce *Capularis*, Plauti ex Milite verſum hunc recitant. *Tam capulari ſtamine tibi diu videor viuere*. Et ſane ſic in Aldi Manutij editione legitur, qua tamen nihil dici poteſt mendoſius & portentoſis erroribus inquinatius. Et Itali noſtri cum Aldi Plautum legerunt, ipſi ſibi plaudunt ac tantum non beati videntur, nec exemplaria illa inſpicere dignum ducunt, quæ vetuſtiſſimorum codicum fide Tranſalpini homines accuratiſſime emendarunt, quod ipſum non minore ῥαθυμίᾳ καὶ ἀφιλοκαλίᾳ in cæteris faciunt auctoribus, prorſus vt ſi frugibus inuentis malint glande victitare. Sed ad verſum illum redeo, quem ex emendatioribus membranis ita viri docti nobis exhibent:

Quid ais tu? itane tibi ego videor oppido Acheruntieus?
Tam capularis? tamne diu tibi videor viuere?

Ad extremum tanta paſſim cum imperitia in locis auctorum interpretandis verſantur, vt doctis quidem vberem riſus materiam præbeant, minus vero doctis errorem obijciant, vt verbis Latinis barbare vtantur, cuius quidem rei ſpecimina nonnulla paulo ſuperius exhibui, quorum ſimilia, ſi opus ſit, multò plurima afferri queant.

Quod deinde ad Inuentionem attinet, aut nulli, aut non magno ſaltem ſunt vſui. Epitheta quidem aliqua ſiue adiectiua nomina ſubſtantiuis appingunt, cæterum non niſi ea vocabula, quæ iam nota habeas, quantocumq; quęrendi & volutandi labore inuenire poſſis.

Habes Groſippi noſtri de Lexici latini virtutibus ac vitiis ſententiam, cuius tria illa *Promptuaria* volumina quantum ei, qui quacumque de re Latine velit ſcribere, adiumenti præſtent, experiundo didiciſſe te ſcio. Vt autem

quanta idem cum ἀκρίβεια in linguæ latinæ Commentario verſetur, exiſtimare poſſis, hoc tibi ſpecimen mitto, diſſertationem ſcilicet de Natura & Vſu vocabuli *Quod*, cuius ego occaſionem illi præbueram. Tu, vir optime & doctiſſime, meum hoc te demerendi ſtudium boni vt conſulas rogo. Vale ac Merono plurimam verbis meis ſalutem dicito.

SYNOPSIS.

Lexici duæ partes eſſe debent nimirum Liber

- Commentarius dirigens Iudicium
  - Ratione.
  - Obſeruatione.
  - Interpretatione.
- Promtuarius adiuuãs Inuentionem
  - Deſcriptione rerum in certas claſſes.
  - Iſodynamia ſiue Æquiualentia.
  - Appoſitione adiunctorum & aduerbiorum.

Satiſne Latine dicatur, *Scio quod ſis doctus*, vel *Credo quod*, vel *Dico quod:* & quæ dicti ſit ratio.

PLerique omnes, qui haud vulgariter didiciſſe literas cum ſibi, tum cæteris videntur, hoc loquendi genus uelut minime Latinum explodunt, eiuſq; loco *Scio, Credo, Dico te eſſe doctum*, uſurpãdum eſſe contendunt: præcipuè uero magiſter meus Franciſcus Sanctius in Minerua ei ſe generi infeſtum præbuit, utq; barbarum eſſe & locuple-

Digitized by Google

plectibus linguæ latinæ auctoribus ignotum fuiſſe uinceret, ſummis uiribus anniſus eſt. Ratione eam ad rem hac utitur, *Quod*, apud Latinos ſemper eſſe nomen Relatiuum, in quo ſubſtantiuum, ad quod refertur, ſubaudiri neceſſe ſit. Relationem eſſe in iſto Ciceronis: *Quod epiſtolam conſciſſam doles, noli laborare*. Ordinem enim & ſenſum eſſe: Noli laborare circa id quod, vel ex eo quod, vel propter id quod. Eandem eſſe rationem in his Terentij verbis Hec. act. 2. ſc. 3. *Nam quod me accuſat nunc vir, ſum extra noxiam*. Vbi Relationē eſſe ad nomen, quod ſubauditur, hoc modo Donatus agnoſcit: *Deest* In eo, *vt ſit*: *In eo quod me accuſat nunc vir, ſum extra noxiam*. *Ad deest* Quod, *vt ſit Propter quod*. Mallem dixiſſet *Ad* ſubaudiri, quod Græcis eſt κατὰ, vt dicimus: *Quid me accuſas, Si quid te offendo, Nihil te moror, Ne me aliquid tibi ſuccenſere ſuſpiceris, Si mihi impoſuiſſes aliquid, animo iniquo ferrem*. In quibus omnibus *Ad*, per ellipſin ſuppreſſum eſſe in Grammaticis demonſtraui, vbi & Vlpiani Iuriſc. verba regulari ſyntaxi congruentia retuli: *Si ea res curſum fluminis ad aliquid immutauit*. Itaq; facile hoc Sanctio concedo, *Quod* ſemper nomen relatiuum eſſe: ſimul tamē in illis quoq; quæ ab eo damnatur loquendi generibus, Relationem eſſe, & præpoſitionem *Ad* ſubaudiri contendo. Operæ verò pretiū facturus videor, ſi prius ipſum loquendi modum à melioris notæ auctorum conſuetudine nequaquam abhorrere ipſorum verbis in medium allatis doceam, tum ſyntaxeos rationem, quam illi ſecuti fuere, ſubtilius indagem.

Plaut. Aſin. act. 1. ſc. 1. *Equidem ſcio iam, filius quod meus amet iſtanc meretricem è proximo Philenium.*

Idem Aul. act. 2. ſc. 1. *Scio quod dictura es, hanc eſſe pauperē.* Ita eſt in optimæ notæ membranis.

Idem Pœn. act. 3. ſc. 1. *Scitis rem, narraui vobis, quod veſtra opera mihi opus ſiet.*

Ennius: *Vtinam mortem oppetam prius, quam eueniat quod in pauperie mea ſenex grauiter gemam.*

Cic. 7. famil. epiſt. 28. *Memini quod mihi deſipere videbare, quod cum iſtis potius viueres, quam nobiſcum.*

Idem 10.ad Attic.epiſt.4. *Iurabat ad ſummam, quod nullo negotio faceret amiciſſimum mihi Cæſarem. Affirmabat, cum ſcripſiſſet, quod me cuperet ad vrbem venire, illum quidem gratias agere maximas, & nõ modo probare, ſed etiam gaudere.*

Idem Offic.1. *Illud animaduerto, quod qui proprio nomine perduellis eſſet, is hoſtis vocaretur.*

Idem lib.1. in Verr. *Is mihi etiam queritur, quod à nobis nouem ſolis diebus prima actio iudicii ſui tranſacta ſit.*

Idem alibi: *Bene facis, quod me adiuuas.*

Cato apud Plinium 29.cap.1. *De Græcis iſtis dicã, quod bonum ſit eorum literas inſpicere, non perdiſcere.*

Varro 1.rei ruſt.7. *Cato dicit, ꝙ prim⁹ ager ſit, vbi vineæ poſſint eſſe bono vino & multo: ſecũdus, vbi hortus irriguus.* Et c.2. *Verũ eſt quod iubet ranã coquere in aqua.*

Idem 2.rei ruſt. 4. *Corpus matris à ſacerdotibus, quod in ſalſura fuerit, demonſtratur. Alij ſcripſerunt, quod è Sicilia Hercules perſecutus ſit in Italiam nobilem taurum, qui diceretur Italus.*

Ibidem cap.10. *Quod ad fæturam humanam pertinet paſtorum, facile eſt quod habeant conſeruam in villa.*

Vitruu.initio lib.10. *Vtinam dij feciſſent, quod ea lex etiã populo Romano eſſet conſtituta.*

Liuius lib.45. *Quam feliciter remp. adminiſtrauerim, & quod duo fulmina per hos dies domum meã perculerint, non ignorare vos Quirites arbitror.*

Aſconius in Verrin. 2. *Moris veterum fuit, quod Prætor ſoleret pronunciare Dixerunt.*

Seneca rhetor 2. Controu. 5. *Apparet quod vtique non oportuit, ſi ne licuit quidem.*

Fuſcus Arellius Horatij æqualis apud Senec. 1.Controuerſ. 2. *Probabo, quod non ſit pudica.*

Hyginus Auguſti libertus in Aſtronom. 217. *Nonnulli dicũt, quod hæc prima fuit Herculis cõcertatio. Et* 221. *De ceto dicitur, quod à Neptuno ſit miſſus, vt Andromedam interficeret.*

Ouid.5.Triſt.1. *Delicias ſi quis laſciuaque carmina quærit, Præmoneo numquam ſcripta quod iſta legat.*

Quo loco præterire non poſſum acutiſſimã Tuſci Lucumonis coniecturam,legendum ſcilicet, Præmoneo ne vmquã ſcripta cotiſta legat.*Ab Ouidio ſcilicet didicerunt hodierni Hetruſci* Coteſto.*quod ſignificat* Iſte.

Idem in epiſtola Sapphus in Vaticano codice:

Huc ades inque ſinus formoſe relabere noſtros,
Non quod ames oro,ſed quod amare ſinas.

Iã vt ſyntaxeos ratio fiat perſpicua, illud præcipue animaduertendum videtur, in pleriſque locorum iſtorũ *Vt*, pro *Quod*, nullo fere ſenſus diſcrimine vſurpari potuiſſe, velut ex ijs,quæ ſubijciam cognoſci poterit.

Plaut.Amphit.act.2. ſc. 2. *Quis niſi vos narrauit mihi, illic vt fuerit prælium? Audiui vt Pterelam regem tute occideris.*

Ibidem Prologo: *Mos ille numquam meo fuit patri, vt exprobaret quod bonis faceret boni.*

Sic Mænec.act.5. ſc. 1. *An mos eſt ita hic, peregrino vt narrent fabulas?*

Idem Bacchid. act. 2. ſc. 2. *Scis tu vt confringi vas cito Samium ſolet.*

Idem Moſtell. act. 1.ſc. 1. *Non verum loquere, vt quis abſens abſentem comeſſe poſſit.*

Idem Merc.act.2.ſc.1. *Mihi illud videri mirum,vt capra vxoris dotem ambadederit.*

Idẽ Pæn.act.5.ſc. 2. *Si ita eſt, vt tu ſis Iacchonis filius.*

Idẽ Amph.act.1.ſc.1. *Factũ eſt vt ego illud vini ebiberi.*

Idem Trin.act.2.ſc.2.*Factum eſt vt iſtud perierit.*

Cicer.9.Attic. epiſt. 11. *De Domitio ita opinor eſſe,vt in Coſano ſit, & conſilium eius ignoretur.*

Idem 14.Attic.epiſt.14.*Accedit,vt ne in ipsũ quidẽ Cladium meum inſigne odium fuerit vmquam*. quomodo ſæpe Lucretius.

Idem pro Sex. Roſcio. *Non eſt veriſimile vt Chryſogonus horum literas adamarit.*

Varro 1.rei ruſt.2. *Verum dicit vt ille hoc ſcripſerit.*

Hygin.Aſtron.195. *De Caſſiopeia plures dixerũt,vt gloriata ſit ſe forma Nereidas ſuperare*. Et 229.*De Phae-*

tonte plures ſcripſerunt, vt patris curru vectus terras incenderit.

Quinctilian. Declam. 254. *Satis eſt vt nihil finxerit.*

Terent. Hec. act. 3. ſc. 4. *Vouit ſi ſaluus domum rediſſet, vt me ambulando rumperet.*

Liuius lib. 22. num. 53. *Ex animi ſententia iuro, vt ego rempub. non deſeram.*

Ita diſcimus, eandem prorſus verborum eſſe ſententiã, ſiue quis dicat, *Narrauit, Audiui, Scripſit, Verum eſt, ibi fuiſſe prælium, vt fuerit ibi prælium: quod fuerit ibi prælium.* Similiter *Facile eſt vt hoc fiat, quod hoc fiat, & hoc fieri. Vouit quod ſacra faceret, vt ſacra faceret, & ſacra ſe facturũ. Mos eſt hominum quod obliuiſcantur beneficia, vt obliuiſcãtur beneficia, & obliuiſci beneficia. Satis eſt quod nihil finxerit, vt nihil finxerit, & nihil finxiſſe. Iurauit quod faceret, vt faceret, & ſe facturum.* Hoc ita ſtabilito proximum eſt, vt particula *Vt*, modum ſeu ſimilitudinem cogitemus ſignificari, ipſamque Relatiuam eſſe, cui particula *Sic*, vel *Ita* ſiue expreſſa, ſiue per ellipſin ſuppreſſa reſpondeat. quod quidem ita καθολικον ac perpetuum eſt, vt etiam tum locum habeat, quando vel cauſam finalem, vel tempus, vel votum, vel abominationem, vel hypotheſin per particulã *Vt* exprimimus: quam rem quoniam vel ſummi in literis viri non niſi per caliginem intelligere ſe declarant, minime operam luſero, ſi diſtinctius ſingularum particulæ ſignificationum exempla recitem, & nuſquam non ſimilitudinem vna ſignificari doceam. Sic enim de eo, quod fuerat nobis propoſitum, exploratius conſtitui poterit.

Cauſa ergo finalis aut Finis per *Vt*, ſignificatur in hoc Terẽtij Andr. act. 4. ſc. 2. *Orare iuſſit hera ſi ſe ames, iam vt ad ſe venias.* pro ea cauſa orare vt venias. Sic quippe Plautus Sticho act. 2. ſc. 3. *Nimis vellẽ hæ fores herum fugiſſent ea cauſa vt haberẽt malũ.* pro ea de cauſa, qua de cauſa haberẽt malũ, ſiue Qui, ideſt, qua re haberent malũ. Terent. Eun. act. 3. ſc. 3. *Vbi veni, cauſã vt ibi manerẽ reperit.* Similitudinem verò hic ſignificari & ad particulam *Sic* vel *Ita* ſuppreſſam, fieri relationem, hinc perſpici poteſt.

Plaut.

Plaut. Stich. act. 1. ſc. 2. *Amici mihi ita auctores ſunt, vt vos hinc abducam.*

Ibid. act. 4. ſc. 1. *Deliberaui cum amicis, ita mihi auctores fuere, vt me iugularem fame.*

Idem capt. act. 4. ſc. 2. *Ita dico, magnus vt ſit ignis. Quin ita faciam, vt te cupias facere ſumtum.*

Idem Bacch. act. 1. ſc. 2. *Hæc ita me orat, vt aliquem hominem ſibi reperiam, qui ſibi caueat.* Et act. 2. ſc. 2. *Veniat miles ita ne mihi ſit mora.* pro Ita vt ne ſit.

Idem Milit. act. 1. ſc. 2. *Eum ita faciemus, vt quod vidit, non viderit.*

Terent. Heaut. act. 4. ſc. 1. *Nunc ita tempus eſt, vt cupiam filiam.*

Idem Adel. act. 3. ſc. 2. *Qui ſe in ſui gremio poſiturũ puerum dicebat: patres*

Ita obſecraturum, vt liceret ſibi hanc vxorem ducere.

Ita in Baſilicano ac pleriſque alijs codicibus legi Faernus teſtatur, qui non animaduertit Patris *(quod in Bẽbi & Vaticano codice inuenerat) eſſe priſcũ accuſatiuũ. Aeſchinus porrò duos habebat patres, quos oratur⁹ erat, Micionẽ & Demeã.*

Cicer. 2. Tuſcul. *Non ſum ita hebes vt iſta dicam.*

Idem 13. famil. epiſt. 70. *Quia non eſt obſcura tua in me beneuolẽtia ſic fit, vt multi per me tibi velint cõmẽdari.*

Idem 5. Attic. epiſt. 11. *Nihil à me fieri ita videbunt, vt ſibi ſit delinquendi locus.*

Idem . . . *Plane ita faciunt, vt me vnice diligant.*

Propert. lib. 2. eleg. 13. *Iuſſit & Aſcræũ ſic habitare nemus, Non vt Pieriæ quercus mea verba ſequantur, Sed magis vt noſtro ſtupefiat Cynthia verſu.*

Tempus ſignificat eadem particula, quando idem quod *Poſtquam* valere vulgo dicitur, vt in hoc Ciceronis: *Is vt me ſalutauit, ſtatim profectus eſt.* Verum & hic ſimilitudinem adſignificari, & *Sic* vel *Ita* ſubaudiri, non eſt dubium.

Cicero . . . *Ille vt erat lena amictus, ita venit in concionem.*

Lucret. 3. *Tu quidem vt es leto ſopitus, ſic eris æui Quod ſuper eſt cunctis priuatus doloribus ægris.*

Liuius 21. *Saguntini vt à prælÿs quietem habuerant per aliquot dies, ita non nocte, non die vmquam ceſſauerant ab opere.*

Voti ſignificationem habet *Vt*, quando pro *Vtinã* vſurpatur, vt in hoc Terentij Adel. *Vt te Syre magnus perdat Iupiter*. Sed nemo niſi indoctiſſimus dubitauerit, quin ſubaudiatur *Ita oro* vel *precor*. nam pro *Vt*, ſæpe *Qui* poſitum legimus, qui eſt ablatiuus, in quo ſubauditur *Modo*, quaſi eſſet Hoc modo precor, quomodo Iupiter te perdat, id eſt, ita te perdat, vt ego precor.

Terent. Andr. act. 2. ſc. 1. *Fac qui detur tibi: ego id agam. mihi qui ne detur.*

Idem Phorm. act. 1. ſc. 2. *Quidam Phormio qui illũ Dÿ omnes perduint.*

Plaut. Rud. act. 4. ſc. 4. *Qui te Dÿ omnes perdant, qui me hodie oculis vidiſti tuis.*

Idem Trin. act. 4. ſc. 2. *Hem iſtic erit, qui iſtum Dÿ perdant.*

Ennius Telepho: *Qui illum Dÿ deæque magno mactaſſint malo.*

Hoc autem loco obſeruationem meretur, pro *Qui*, vel *Vt*, etiam *Quod* rectè vſurpari, vt integrior oratio ſit: Ita Deum precor vt te perdat, qui tibi det malum, quod tibi malum duit. cuius ſyntaxeos rationẽ mox videbimus: interea de Vſu hinc conſtabit.

Plaut. Pſeu. act. 4. ſc. 7. *Strenui damno mihi, improbi vſui ſunt. SI. malum quod tibi Dÿ dabunt, qui ſic ſceleſtus es.*

Idem Moſtell. act. 3. ſc. 1. *Malum quod iſti dÿ deæq; omnes duint, Ita mea conſilia peruertit peniſſime.*

Iam Abominationem particula *Vt*, exprimi vulgo cenſent, cum eam poſt verba timoris negandi vim habere contendũt. Terent. Andr. *Metuo vt ſubſtet hoſpes.* Id enim valere aiunt, Puto hoſpitem non ſubſtiturum, idque abominor & euenire nolim: ſicut eadem fabula act. 2. ſc. 2. *Tu Pamphile times ne ducas, tu autem Charine vt ducas vxorẽ.* Verum ſatis iam planum fecit Sãctius, *Vt*, nihil aliud, quã ſimi-

ſimilitudinẽ in hic ſignificare,quodq; de negatione dicunt, perſpicuè falſum eſſe.nam pro *Vt,* nullo ſenſus diſcrimine *Quomodo*, vel *Quemadmodum* dicere licet, & cum negare volumus,negandi particulam exprimimus. Verbi gratia.

Cicer. 10.famil. epiſt. 10. *Timeo quemadmodum hæc explicari poſſint.*

Idem pro Milone: *Eſſet vero timendum, quonam modo id ferret ciuitas.*

Lib. 4. ad Heren. *Tametſi vereor quomodo accepturi ſitis.*

Idem pro Marcel. *Vereor vt hoc intelligi non poſſit.*

Idem Tuſc. 2. *Veremur vt hoc natura non patiatur.*

Cæſar belli Gall. lib. 5. *Labienus veritus ſi ex hibernis fuga ſimilem profectionem feciſſet, vt hoſtium impetum ſuſtinere non poſſet.*

Quintilian. lib. 8. cap. 3. *Vocabulum Oppido, quo ſunt vſi paulum tempore noſtro ſuperiores, vereor vt non iam ferat quiſquam.*

Horat. 1. Sat. 3. *Nam vt ferula cædas meritum maiora ſubire Verbera, non vereor.*

Verum quidem eſt, plerumque *Vereor ne non poſſit*, vel *Vereor vt poſſit*, pro *Vereor vt non poſſit*, in auctoribus inueniri: cuius ſimile quiddam in alijs quoq; generibus vſuuenit. Verbi gratia. Eodem ſenſu dicitur: *Caue vt credas, caue credas, caue ne credas*, & *caue credere*. *Vetas me flere, vetas vt fleam, vetas ne fleam*. qua de re alias videro. nunc ſatis ſit monuiſſe, *Vt*, in iſtis modum ſignificare ſiue affirmare eam, ſiue negare ſtatuamus. quod ipſum non minus fit, vbi *Vt* cum alijs verbis iungitur, aut iunctum intelligitur. Tanquam

Plaut. Epid. act. 1. ſc. 1. *Id modo videndum eſt, vt materies ſuppetat ſcutarijs, ſi in ſingulis ſtipendijs is ad hoſtes exuuias dabit.*

Cic. 7. Attic. epiſt. 14. *De mulieribus vide ut ſatis honeſtum nobis ſit, eas Romæ eſſe, cum cætera vlla dignitate diſceſſerint.*

Idẽ 14. fam. epiſt. 14. *Si fœminæ veſtri ſimiles Romæ non ſunt,*

ſunt videndum eſt, vt honeſtè vos eſſe poſſitis. Ita omnes libri, quibus inuitis *Verendum* reponere ſtultitia eſt.

Ibid. epiſt. 18. *Videte ne non liceat exire cum velitis*.

Idem de Fato: *Vide ne non eadem illorum cauſa ſit & Stoicorum*.

Varro lib. 9. de ling. lat. *Non tam hanc partem ab illa diuidendum, quam illud videndum, vt ſatis ſit verecundi etiam illam in eandem arenam vocare pugnatum*.

Idem 2. rei ruſt. 4. in fine: *Cum circumſpiceret Atticus, ne quid prateriſſet, Hoc ſilentium, inquit, vocat alium ad partem*.

Senec. epiſt. 98. *Calamitoſus eſt animus futuri anxius, qui ſolicitus eſt, vt ea, quibus delectatur, ad extremum vſque permaneant*.

Plaut. Captiu. act. 1. ſc. 2. *Ad alios captiuos meos viſam, ne hac nocte quippiam turbauerint*.

Idem Perſa act. 1. ſc. 2. *Viſam heſternas reliquias, quieuerintne recte, num infuerit febris, operta ne fuerint, ne quis obreptauerit*.

In horum locorum alijs ſatis planum eſt, *Vt*, ſignificare *Quemadmodum*, in alijs vna cum *Ne*, ſubauditur, etſi *Ne*, pro *Num* quoq; accipi videtur poſſe. Sed vt ad Abominationis ſignificationem redeam, eã non minus per *Quod*, quã p *Vt*, exprimi poſſe, hic Plauti verſus nos docet Aſin. act. 2. ſc. 1. *Quid illuc, quod exanimatus currit hoc Leonidas? metuo quod illic obſcauauit mea fallacia*. id eſt, metuo ne ille fallaciæ, quam paro, malum omen attulerit, ſicut idem Milit. act. 2. ſc. 6. *Nunc pol metuo ego ne quid infuſcauerit*.

Tandem Hypotheſin vel conditionem *Vt*, ſignificat cũ per *Etſi*, *Quamuis* vulgo explicatur, velut in hoc Ouidij: *Vt deſint vires, tamen eſt laudando voluntas*. Et in iſto Cic. *Vt ſumma haberem cætera, temporis certe vix ſatis habui. Hæc vt ego abſim nihilominus confici poſſunt*. In his porro conciſa eſt oratio, cum ſubaudiatur, *Fac ita*, vel *Da*, vel *Pone*, vel *Ita res eſto*, vt Terent. Heaut. act. 5. ſc. 2. *Ita ne tandem*

dem eſt, vt pater omnem animum patris eiecerit. Et Maſſurius Sabinus apud Agellium lib. 4. cap. 20. *Cur ita eſt, vt tu ſis quam equus curatior?* Non minus autem per *Quod* Hypotheſin ſignificari, multis auctorum locis demonſtrari poteſt, quorum nonnulla hic placet ſubijcere. ſic enim id quod recepimus, multo minore negotio lectori probabimus

Plaut. Aſin. act. 4. ſc. 1.

Alienum hominem intromittat neminem
Quod illa aut amicum aut patronum nominet.
Aut quod illa amica ſua amatorem prædicet.
Fores occluſæ omnibus ſient niſi tibi.
Quod illa dicat peregrè allatam epiſtolam,
Ne epiſtola quidem vlla vſpiam ſit in ædibus.

Idem Aulul. act. 1. ſc. 2.

Caue quemquam alienum in ædes intromiſeris.
Quod quiſpiam ignem quærat, exſtingui volo.

Idem Milit. act. 2. ſc. 2.

Quemque à milite hoc videritis hominem in noſtris tegulis
Extra vnum Palæstrionem, hunc deturbatote in viam.
Quod ille gallinam aut columbam ſe ſectari aut ſimiam
Dicat, diſperiſtis, ni vſq; ad mortem male mulcaſſitis.

Terentius Eunuc. act. 4. ſc. 7.

Sane quod tibi nunc vir videatur eſſe, hic nebulo magnus eſt.

Ibid. act. 5. ſc. 9.

Si in platea hac te offendero poſt vmquam, quod dicas mihi,
Alium quærebam, iter hac habui: periſti.

Cic. in Piſon. *Nam quod iſte vobis tantummodo impudens & audax videatur: nihil ſcitote eſſe luxurioſius.*

Idē 11. Attic. epiſt. 9. *Literas Quinti fratris ad te remiſi quas ſi putabis illi ipſi vtile eſſe reddi, reddes. nihil me lædent. nam quod obſignatæ ſunt, habet, opinor, eius ſignum Pomponia.*

Idem 2. Attic. 6. *Quod tibi ſuperioribus literis promiſerā, fore*

fore vt opus exſtaret huius peregrinationis: nihil iam magnopere confirmo.

Idem 3. Attic. 13. *Quod ad te ſcripſeram me in Epiro futurum: poſteaquam extenuari ſpem noſtram vidi, mutaui conſilium.*

Propert. lib. 3. eleg. 1. *Quod non Tanariis domus eſt mihi fulta columnis. At Muſæ comites, at carmina cara legenti.* Pro quo Lucretius & Virgilius dixerunt: *Si non, at.* pro *Etſi non, tamen.*

Ouid. *Illa quod eſt virgo, quod tela Cupidinis odit; Multa dedit multis vulnera, multa dabit.*

Idem epiſt. Helenæ: *Quod bene te iactes, & fortia facta loquaris: A verbis facies diſſidet illa tuis.*

Auctor liberi carminis: *Quod ſim ligneus, vt vides, Priapus, Prendam te tamen & tenebo prenſam.*

Ex iſtis diſcimus, *Vt* & *Quod* ſæpiſſime eamdem ſignificandi vim habere, quemadmodum in iſtis quoque vſuuenit, quæ multo videbuntur inſolentiora.

Plaut. Milit. act. 2. ſc. 2. *Ferit femur ita vehementer, quod tactui agre ſuppetit.*

Idem Merc. act. 3. ſc. 1. *Magis eſt quod rideas, quam vt lamente re.*

Idem Curc. act. 2. ſc. 3. *Facite ventum vt gaudeam.*

Terẽt. Phorm. act. 5. ſc. 2. *Vin facere quod ego gaudeam, quodq; viro tuo oculi doleant.*

Cic. 7. famil. epiſt. 10. *Eſt quod gaudeas te in iſta loca veniſſe.*

Valer. Maxim. lib. 4. cap. 7. nu. 3. *Adeo blando vteris imperio, quod is ſupplicium honori prætulerit.*

Cælius ad Cicer. 8. famil. epiſt. 3. *Hoc vſq; eo ſuaue eſt, quod tota vita riſus nobis deeſſe non poterit.*

Nunc vt ratio Syntaxeos, quam inueſtigamus, expediri poſſit, in primis animaduertendum venit, *Vt*, particulam ſimilitudinis ſignificandæ vim habere, adeoque ad antecedens *Ita*, vel *Sic*, vel *Ad eum modum*, *Ad id exemplum*, vel ad *Eo modo*, *Eo pacto*, tamquam ad correlatum ſuum (vt Logici loquuntur) referri, ſiue aliquod correlatū

ſit

ſit expreſſum,ſiue per ellipſin ſuppreſſum. Expreſſi exemplum eſt in hoc Catonis de re ruſt. cap. 78. *Ad eumdem modum facito vt placentam ſine melle*. pro quo figuratè dixiſſet: *Facito vt placentam*. Et in hoc Plaut. Mercat. act. 2. ſc. 1. *Non ita amo, vt ſani ſolent homines, ſed eodem pacto vt inſani ſolent. Amaui hercle equidem ego olim in adoleſcentia. Verum ad hoc exemplum numquam, vt nunc inſanio*. Vbi *Eodem pacto*, & *Ad hoc exemplum* per figuram omitti poterant. Et in hoc eiuſdem Bacch. act. 5. ſc. 2. *Scin quo pacto me ad te introducas? B. meeum vt ſis*. pro Eo pacto vt mecum ſis,ſiue Ita vt mecum ſis. Et Capti. act. 4. ſc. 1. *Eodem pacto, vt Comici ſerui ſolent, conijciam in collum pallium*. Et Rudent. act. 4. ſc. 7. *Nullus erat illo pacto vt illi iuſſerant*. Suppreſſi correlati exempla paſſim ſunt obuia, quorum non pauca ſupra recitauimus, velut Plauti: *Factum eſt vt iſtud perierit. Narrauit mihi vt illic fuerit prælium. Audiui vt regem occideris*. Eiuſdem eſt hoc Perſa act. 1. ſc. 1. *Facere amicum tibi me potes ſempiternum S. quemadmodum? T. vt mihi des nummos ſexcentos mutuos*. Subaudimus, *Ad hunc modum*. quod eſt *Ita*. Et Trinum. act. 3. ſc. 1. *Quomodo tu iſtuc dixiſti Lesbonicum ſuam ſororem deſpondiſſe? hoc modo?* Vnde intelligimus, ſi dictum fuiſſet: *Dixiſti vt Lesbonicus ſororem deſponderit*: ſubaudiendum *Hoc modo* quaſi eſſet: *Ita dixiſti, vt deſponderit*.

His ita ſuppoſitis ac præmunitis in mentē nobis veniat, pro *Quis mod°* Latine dici ſolere, *Quid modi*, vt Aſin. act. 5. ſc. 2. *Quid modi pater amplexādi facies?* Et ibid. act. 1. ſc. 3. *Qui modus dādi? Quid modi eſt amādi?* pro quo Merc. act. 3. ſc. 4. dixit. *Quis modus tibi exilio tandem eueniet? qui finis fugæ?* Pariter proinde pro *Is modus*, recte dicemus *Id modi*. Sicut *Id loci* pro Is locus, *Id cauſa* pro ea cauſa. Ergo ſi *Id modi* ſiue expreſſum, ſiue ſuppreſſum anteceſſit, rectè *Ad quod* & per ellipſin *Quod* ſubijcitur, cuius exemplum eſt in hoc Plauti Aulul. act. 1. ſc. 2. *Ne cauſa quid ſit, quod te quiſquā quæritet*. pro Ob, ſiue ad quod cauſę: pro quo dici poterat: *Ne cauſa quid ſit, vt te quiſquā quæriret*. quomodo Cic. pro domo. *Ne quid eſſet, vt lugerēt boni ſēper*. pro Ne quid eſſet cauſæ. Et Ouid. 3. Triſt. 4. *Quid fuit, vt tutas agi-*

taret Dædalus alas, Icarus immẽſas nomine ſignet aquas. Pro quia cauſę ſeu quæ cauſa fuit cur, vel ob quam. Nam *Vt,* eſt *Quo modo*, Modus autem per Tropum ſignificat alias Finalem cauſam (ex quo *Finis* & *Modus* ſæpe idem ſignificant, vnde Cic. *Modum faciam*, pro finiam epiſtolam & *Modum ac finem orationi facere)* alias efficientem propter quam quid fit. Plaut. Pſeud. act. 4. ſc. 3. *In metu ſum triplici modo*, id eſt, tribus de cauſis. ex quo intelligimus, quomodo *Vt*, poſt verba timoris cauſæ ſignificationẽ habeat. Terent. Phorm. act. 3. ſc. 1. *Enimuero Antipho multis modis cum iſtoc animo vituperandus es*, pro Multis de cauſis. Et Hecyr. act. 2 ſc. 3. *Filium multis modis iam exſpecto vt redeat domum.* Vbi ſi cum Plauto dixiſſet, *Triplici modo filiũ exſpecto vt redeat*, nemo dubitaret quin *Vt*, eſſet *Quomodo* ſeu *Qui*. Ita planum fit, quæ in iſtis ſit conſtructio. Terẽt. Andr. act. 2. ſc. 5. *Sed eſt quod ſuccenſet tibi.* pro Eſt aliquid cauſę, ſiue Eſt aliquod negotium propter quod ſuccenſet. Idem Hecyr. act. 2. ſc. 2. *Eſt quod me tranſire ad forum iã oportet.* Plaut. Rud. act. 2. ſc. 6. *Bonam eſt quod habeas gratiam merito mihi.* Cic. 4. Attic. epiſt. 8. *Ignoro quid ſit, quod ſe à me remouit.* Plaut. Stich. act. 1. ſc. 2. *Hoc eſt quod ad vos venio, quodq; eſſe ambas conuentas volo.* Nimirum figuratæ ſunt id genus locutiones, propter duplicem ellipſin. Prius enim ſubauditur *Aliquid* vel *Illud Cauſa* aut *negotium*. Deinde præpoſitio *Ad* ſupprimitur, à qua *Quod* accuſatiuus regitur. *Ad*, porrò alias Finali (vt Scholarum lingua loqui pergam) alias Impulſiuæ cauſæ ſignificandæ ſeruit. Finis ſignificatur in iſtis. Cic. *Gladiatores emit ad cædem. Ad memoriam ſẽpiternam. Ad quid laboramus res Romanas*: & per ellipſin *Quid fruſtra laboramus*. Liuius: *Ad fidẽ tantarum rerum effundi annulos iuſſit.* Impulſiua in iſtis: Cic. *Quæ mihi à te ad timorem amantiſſime proponuntur.* Liuius: *Cum abactæ boues ad deſiderium relictarum mugiſſent.* Prop. *Pãditur ad nullas ianua nigra preces.* In hoc ergo Lentuli ad Ciceronem 12. famil. epiſt. 14. *Quod huc properent venire, cauſam nõ habent*: pro Ad quod negotium, finis ſignificatur, qui non minus per *Vt*, vel *Cur*, vel *Quare*, vel

Qua-

Quamobrem exprimi poterat, vt Terent. Hecyr. act.3. ſc. 3. *Cauſam vides, quamobrem hæc à te abierit.* Cic.13.fam. epiſt.7. *Non erat cauſa, cur à te aliquid contenderem.* Et Heren. 2. *Cauſam oſtendemus Vlyſſi fuiſſe, quare interfecerit Aiacem,* Terent. Eunuc. act.3. ſc.3. *Vbi veni, cauſam vt ibi manerem reperit.* In iſto vero Ciceronis 7. Attic. epiſt. 9. *Si ob eam cauſam, quod ratio eius non habeatur, exercitum adducat.* pro Ad quod cauſæ, ſiue ad quod nomen: cauſa propter quam, ſiue impellens ſignificatur: quo ipſo ſenſu dici quoq; poterat: *Si exercitum adducat, ad quod ratio eius non habeatur.* Sic quippe non ſemel Terentius, Cicero & Liuius loquuntur, idq; Paulus Manutius ſibi notauit. Eſt autem imminuta ac per ellipſin conciſa oratio, quæ ſic foret integra: Si ad id nomen exercitum adducat, ad quod nomen ratio eius non habeatur. Vbi *Nomen* prò Cauſa ponitur, ſicut in illo Virgilij: *Quo nomine læſa, Quid ve dolens regina Deum.* de quo in Paradoxis literarijs epiſt. 7. plura diſputauimus. Sæpius autem *Quod* ponitur pro Ad quod negotium rei, ad quod rei, vel ad quod modi. Plaut. Amph. act.1. ſc.3. *Quid iſtud eſt negotij, quod tu tam ſubito domo abeas* pro Ad quod ſiue ob quod abeas. Terent. Andr. act.4. ſc.3. *Si quid eſt quod mea opera opus ſit vobis.* pro ſi quid eſt negotium ad quod opus ſit. Plaut. Aſin. act.1. ſc. 1. *Scio quod filius meus amet meretricem*, pro ſcio ad quod modi amet, ſcio modum, ad quod modi amet, ſiue quemadmodum amet: ſicut Bacchid. act.3. ſc.3. *Ego omnem rem ſcio quemadmodum eſt.* pro Ad eum modum rem ſcio, ad quem modum eſt cuius generis plena oratio eſt iſt: Vitruuij lib.6. cap.1. *Reliquæ regiones ad eum modum temperatæ, quemadmodū cælum eſt ad inclinationē mūdi collocatū.* Similiter in hoc Varronis lib.1. ruſt.2. *Verum dicit vt ille hoc ſcripſerit.* pro *Vt* dici poterat *Quemadmodum*, vel *Quomodo* aut *Quo pacto.* nam & ita Plautus Capt. act. 2. ſc. 3. *Dicito patri quo pacto mihi conuenerit de filio,* pro Dicito modum ſeu pactum, quo pacto conuenerit. Si dixiſſet: *Dicito quod mihi conuenerit*: eſſet, dicito pactum, ad quod pactum conuenerit. Ita Plaut. Merc. act.4. ſc.4. *Miraris*

quod

quod cocus hæc attulit, pro Miraris modum, ad quod modi cocus hæc attulit. nam eodem ſenſu dici poterat, *Miraris vt hæc cocus attulerit*. quomodo eadem fabula act. 2. ſc. 1. *Mihi illud videri mirum, vt capra ſimia dotem ambadederit*, pro quomodo ambadederit. velut Laberius Caſulerio: *Miror quomodo mammæ mihi deſcenderunt*. pro Miror modum, quo modo deſcenderunt. Itaque *Miror quod deſcenderunt*, eſt Miror modum ad quod modi deſcenderũt, vt *Quod* ſignificet idem prorſus quod *Quemadmodũ*, cuius illuſtre exemplum eſt hoc Ciceronis 13. famil. epiſt. 40. *Si vlla vmquam apud te mea commendatio valuit, quod ſcio multas valuiſſe plurimum, hæc vt valeat rogo*. Hic enim *Quod*, eſt Ad quod modi, ſicut etiam in iſto Plauti Aulul. act. 2. ſc. 5.

Hic apud nos magna turba ac magna familia eſt,
Supellex, aurum, veſtes, vaſa argentea.
Vbi ſi perierit quippiam (quod te ſcio
Facile abſtinere poſſe, ſi nihil obuiam eſt)
Dicant, Coci abſtulerunt, comprehendite.

His duobus exemplis iam triginta duo ſunt anni cum vocis *Quod* vſum publicè oſtendi, ſed Rationẽ neque ipſe tum vidi, neque quiſquam eorum, qui quod à me didicerant, tamquam ſuo marte inuentum in libros ſuos retulerunt. Dehinc nihil erit caliginis nõ modo in iſto, quod hoc loco monui, ſed neque in multis alijs loquendi generibus, vbi *Quod* per ellipſim præpoſitionis ſignificat *In quo* vel *de quo negotio*, vel *Quantum attinet ad negotium præſens*, ſiue *de quo ſermo eſt*, velut ex ſubiectis exemplis intelligi poterit.

Terent. Eun. act. 2. ſc. 1. *Munus noſtrum ornato verbis, quod poteris, & iſtum æmulum, quod poteris, ab ea pellito*. pro Ad quod poteris, quoad poteris, In quantum poteris.

Idem Heaut. act. 3. ſc. 1. *Quod potero, adiutabo ſenem.*

Idem Andr. act. 1. ſc. 5. *Huius formam atque ætatem vides, nec clam te eſt, quam illi nunc vtraque inutilis & ad pudicitiam & ad rem tutandam ſiet. Quod ego te*

per-

per hanc dextram oro,ne abs te hanc ſegreges,neu deſeras.

Idem Hecyr.act.3.ſc.2. *Male metuo,ne Philumena magis morbus aggraueſcat. quod te Aeſculapi,ne quid ſit huius,oro.* Vbi perperam Muretus. *Quod* αἰτιολογικῶς pro *Propter quod* dictum interpretatur, cum ſit *Ad quod negotium quantum attinet.*

Idem Adel.act.3.ſc.2. *Nunc illud eſt, quod ſi omnes omnia ſua conſilia conferant, auxilij nihil afferant.* pro Nunc illud eſt tempus, ad quod nihil afferant auxilij. nam *Ad* in tempore ſignificando vſui eſſe ſolet, vt Phorm. act.3. ſc.2. *Tibi eſt olim dies,ad quam dares,praſtituta.* Cic. *Venit ad id tempus, quod ſcribis. Ad Ianuarium te exſpectamus.*

Idem Heaut.act.1.ſc.1. *Hac inter nos nupera notitia admodum eſt,inde adeo quod agrum hic in proximo mercatus es.* ꝑ Inde ab eo tēpore,ad quod tēpus mercatus es.

Plaut. Amphit. act.1.ſc.4. *Iamdiu eſt, quod ventri victū non datis. Iampridem videtur factū, quod homines quatuor in ſoporem collocaſtis.* pro Ad quod tempus.

Cic.7. fam. epiſt.28. *Memini quod mihi deſipere videbare.* pro Memini tempus illud ad quod videbare deſipere. Vel, Ad eum modū memini,ad quod modū.

Idem 14.fam.epiſt.4. *Cum omnia mihi tempora ſunt miſera,tum vero cum ſcribo ad vos, cōficior lacrimis ſic, vt ferre nō poſſim. Quod vtinā vita minus cupidus fuiſſē,certe nihil in vita mali vidiſſem. Quod ſi nos ad aliquam ſpē fortuna reſeruauit, minus eſt erratū à nobis.* Hic bis *Quod* valet *Ad quod negotiū*, ideſt, ad quod negotiū,ſiue ad quā rē quod attinet. Fallitur Manutius,qui *Quod* ꝑ *Sed* cū hic,tū alibi poſitū ait. Alicubi .n. ridicula fieret oratio,ſi quis *Sed* pro *Quod* reponeret. Ita Ter. Phorm. act.1.ſc.3. *Rogas,qui tā audacis facinoris mihi ſis cōſcius? Quod vtinā ne Phormioni id ſuadere in mētē īcidiſſet.* Pari modo *Quod ni*, vel *Quod niſi*, *Quod ſi*, *Quod etſi*, *Quod ne*, *Quod cū*, *Quod vbi*, *Quod nunc*, *Quod quoniam*, *Quod quia*, *Quod id*,

apud optimos auctores legimus, in quibus ſemper *Quod* refertur ad præſens negotium, in eoque præpoſitio *Ad*, ſubauditur, adeoque nihil horum in principio orationis, vbi nihil ſit quod præceſſerit, rectè vſurpatur.

Cic. *Quod ni ita putarem, ipſe perſcriberem*. Et Terent. Phorm. act. 1. ſc. 3. *Adeon rem rediiſſe, vt patrē extimeſcam, vbi aduenti eius in mentem venit? Quod ni fuiſſem incogitans, ita eum exſpectarem vt par fuit*. Ita etiam Lucret. & Liuius.

Idem de Finib. 4. *Quod & ſi ingenijs magnis præditi quidam dicendi copiam ſine ratione conſequuntur: ars tamen eſt dux certior, quam natura*.

Idem in Lucullo: *Quid ergo eſt, quod percipi poſſit, ſi ne ſenſus quidem vera nunciant? quos tu Luculle communi loco defendis. quod ne id facere poſſes, iccirco heri non neceſſario loco contra ſenſus multa dixeram*: Hoc ita imitatur Apuleius: *Quod ne vobis videar poetico ritu incredibilia fingere, dabo exemplum*.

Idem lib. 1. in Verrem num. 26. *Simul ſeruis ſuis Rubrius, vt ianuam clauderent, imperet. Quod vbi Philodamus intellexit id agi, vt filiæ ſuæ vis afferretur, ſeruos ſuos ad ſe vocat*.

Cæſar belli ciuil. 2. de Maſſiliæ obſidione: *Portæ, quibus locis videatur, eruptionis cauſa in muro relinquuntur. Quod vbi hoſtes viderunt, ea quæ longo ſpatio refici non poſſe ſperaſſent, paucorum dierum labore refecta eſſe, ad eaſdem deditionis conditiones recurrunt*.

Idem belli ciuil. 3. *Munitionem cohortes ignorantia loci ſunt ſecutæ, cum portam quærerent caſtrorum; quod eā munitionem eſſe arbitrarentur. Quod cum eſſet animaduerſum coniunctam eſſe flumini, protinus his munitionibus defendente nullo tranſcenderunt*.

Liuius lib. 41. num. 10. *Conſul vtrumque decedere prouincia iuſſit. Quod cum milites ſe conſuli dicto audientes fore dicerent, cum is more maiorum votis nuncupatis*

cupatis profectus ab vrbe eſſet, furens ira catenas popoſcit.

Cicer. 9. famil. epiſt. 15. *Nam quod me amas (quod id & iampridem & conſtanter facis) eſt id quidem magnum, ſed tibi commune cum multis.* pro Ad quod modi, ſeu Quemadmodum id facis.

Idem extremo lib. 1. de Finib. *Voluptatibus amicitia nō ſolum præſentibus fruuntur, ſed etiam ſpe eriguntur conſequentis ac poſteri temporis. Quod quia nullo modo ſine amicitia firmam iucunditatem vitæ tenere poſſumus, iccirco amicitia cum voluptate connectitur.*

Cœlius 8. famil. epiſt. 14. *Neque mearum rerum quid conſilij capiam reperio. Quod non dubito quin te quoque hæc deliberatio ſit perturbatura.*

Lucret. lib. 1. verſ. 221.

Quod nunc æterno quia conſtat ſemine quæque.
Nullius exitium patitur natura videri.

Et verſ. 591. —— *paruiſſima quæ ſunt,*
Ex infinitis conſtabunt partibus æque.
Quod quoniam ratio reclamat vera negatque.
Credere poſſe animum, victus fateare neceſſe eſt,
Eſſe ea, quæ nullis iam prædita partibus extent.

VIRO CLARISSIMO
LVCÆ HOLSTENIO
HAMBVRGENSIS
ECCLESIAE
PRAEPOSITO
MARIANGELVS A FANO
BENEDICTI S.P.D.

ETſi te literarum Græcarum & Latinarum hac noſtra ætate cum primis peritum bonorum auctorum lectio, multaque tam verſa, quam proſa oratione ſcribendi exercitatio nihil de ijs, quæ rectè, ac ſecus latinè dicuntur, ambigere patitur: nequaquam tamen dubito, quin idem ipſum tibi, quod alijs maximi in literis nominis, vſuueniat, vt te occultas eorum cauſas, quæ Latini ſermonis fert conſuetudo, *Groſippo* facem prælucente penitus conuiſere delectet. Cum enim ſcire natura iucundum ſit, nihil vero ſciri poſſit, cuius cauſa ignoretur, fieri omnino nequit, quin etiam vbi rem quampiam noris, eius cauſam diſcere gaudeas, ea vero ignorata imperfectum ex rei notitia fructum capias. Inter alia vero multa loquendi genera, quorum rationem ante Groſippum nemo expedire ſciuit, noſti eſſe illum *Viſum ire* & *iri*. vbi Groſippus duplicem ellipſin eſſe

eſſe monuit, vt plena regularique ſyntaxi conſentanea ſit oratio, *Viam ire* vel *iri ad viſum*, hoc eſt, ad videndum. Huic porro conſequens eſt, vt in Catonis loco, quem A-gellius recitat, legendum ſit: *Contumelia quam mihi per huiuſmodi petulantiam factum itur*. non vt Agellius aluci-natur: *Qua mihi factum itur*. Rationes Paradoxo eius ſecundo pag. 13. & Grammaticæ pag. 132. viſas tibi eſſe non dubito. quibus addas licet, cum Plautus in Amphi-truonis Prologo dixerit: *Iuſtam remoratum à vobis veni* ei, qui roget, *Ad quid venitur?* rectè reſponderi *Rem iu-ſtam oratum venitur*. nam Accuſatiuus ab *Oratum* regitur, & Verbi Finiti *Venitur* ſuppoſitum ſubaudimus, quod eſt *Aduentus* ſeu *Venire*. Nemini proinde dubium eſſe poteſt, quin rectè quoque dicam, *Rem iuſtam oratum itur*, & *Rem iuſtam oratum iri videtur*. pro ad orandum rem iuſtam iri videtur, nempe *Iter* ſeu *Viam*. Eſt autem Tropus du-plex in hoc genere *Via itur oratum* ſiue *ad orandum*, pro *Orabitur*, ſeu per periphraſin *Erit vt oretur*. nam *Viam ire, tendere, intendere* aut *inſiſtere* pro *Velle* aut *Conari* per Metaphoram dicitur. Sed *Velle facere* pro *facere* eſt Me-tonymia cauſæ pro effecto, cum Voluntas & Facultas ac-tionum cauſæ ſint, qua de re Groſippus in Propædia Rhe-torica agit copioſius. Iam ſatis tibi apparere opinor, recte dictum eſſe, *Rem iuſtam oratum veniri videtur*, non *Res iuſta*, quoniam, vt dixi, *Rem iuſtam* regitur ab *Oratum*. Similiter itaque & *Rem iuſtam oratum iri videtur*, dicendum eſt, non *Res iuſta*. Senſus quip-pe eſt, *Iri videtur à legatis vt orent rem iuſtam*, prorſus vt ſi dictum ſit; *Ire videntur legati oratum rem iuſtam*. Atque hinc planum fit apud Fabium legi opor-tere. *Reum paricidij damnatum iri videbatur*, nem-pe à Iudicibus. hi ſcilicet ire videbantur, vt damna-rent paricidij reum. Perinde ergo eſt ac ſi dicas: *Ad damnandum paricidij reum iri videbatur*. Neque vero quicquã negotij Groſippo faceſſit, quòd apud Ciceronem de Inuentione 2. quo loco de Controuerſia ſcripti & ſen-

 tentiæ

tentię agit,hoc modo legitur: *Si ipſa ſeparatim ex ſe verba conſiderentur,omnia aut pleraque ambigua viſum-iri.* Deeſt enim verbum *Eſſe*, vt integra oratio ſit: *Viſum iri omnia verba eſſe ambigua*. quo exemplo & Plinius lib.7. cap.1. *In quibus prodigioſa aliqua multis viſum iri haud dubito.* pro Viam iri ad viſum (id eſt,vt videatur,hoc eſt fore vt videatur multis) aliqua eſſe prodigioſa.

Obſcuriſſima quoque, vel doctis eſt dicti ratio in hoc Terentij Hecyra act.5. ſc.1.

Iam ea ætate ſum, vt non ſit peccato mihi ignoſci æquum. Donatus putat aut deeſſe *In*, vt ſit in peccato, aut *Peccato mihi* poſitum pro *Peccanti mihi*. Sed in vtroque alucinatur. Adrianus Behotius Apophoret.lib.1.cap.8.rectè interpretatur *Peccato,ſi peccatum ſit*. Ratio vero ſyntaxeos Groſippo docente hæc eſt. In *Peccare*,niſi externus addatur accuſatiuus,internus aut formalis ſubauditur, nempe *Peccatum*,quomodo Græci ἁμαρτεῖν ἁμαρτίαν aut ἁμάρτημα cuius accuſatiui vim habet verbum Infinitum, vt ſi dicam *Peccauit peccare*, ſicut Nominatiui in iſto, *Peccare peccatum eſt*. In Ablatiuo porro,qui vulgo *Abſolutus* aut *Conſequentiæ* perhibetur,præpoſitionem *A*,ſubaudimus, quæ idem quod *Poſt* ſignificat,vt *Vrbe condita* pro ab Vrbe condita,id eſt,poſt conditam vrbem. Liuius lib.23,36. *Ab re bene geſta lætum exercitum*. Et lib.4,41. *Maſta ciuitati ab re male geſta Poſtumius reus obiectus*. Ouid. 2. Triſt. *Hic tibi ſic redeat ſuperato victor ab hoſte*.

Lucan.1. —*moremque ſiniſtrum*
Sacrorum Druidæ poſitis repetiſtis ab armis.

Iam ergo *Peccato* eſt *A Peccato peccare*,hoc eſt, poſtquam peccare peccatum ſit. Similiter in hoc Cicer. 2. Agrar. *Cui errato nulla venia,rectè facto exigua laus proponitur*. Sententia eſt, Poſtquam errare erratum, rectè facere factum ſit. Et in iſto Horatij,

Excepto quod non ſimul eſſes, cætera lætus:

Senſus eſt,Poſtquam Excipere,quod non eſſes ſimul,exceptum ſit. Neque tamen repugnat Groſippus, quin præpoſitio

poſitio *In*, ſubaudiatur, dum tamen *Poſt* ſignificet vt in hoc Catulli:

Cœnabis bene, mi Fabulle, apud me
Paucis, ſi tibi Dij fauent, diebus.

quod eſt *poſt paucos dies*. Plaut. Pœn.

Aruſpex dixit paucis diebus nos fore liberas. Propert.
Venturum paucis me tibi Luciferis. Idem:
At tu etiam iuuenem ſpernis me perfida, cum ſis
Ipſa anus haud longa curua futura die.

ideſt, propediem, poſt diem non longam. Præpoſitionem vero *In* deſiderari in iſtis, multa auctorum loca nos docēt. Terent. Andr. *In diebus paucis, quibus hæc acta ſunt, Chryſis moritur.*

pro poſt dies Paucos. Catull.

Si reditum tetuliſſet is haud in tempore longo.

pro quo Virgil. *Reſpexit tamen & longo poſt tempore venit*.

Cæterum quoniam in *Participia* incidi, quæ Groſippus diſtinctam ab alijs partem orationis eſſe negat, ac *Nomina Verbalia* eſſe contendit, ſed quæ aliquod Verbi accidēs participent, operæ videor pretium facturus, ſi quæ ille de Nominibus verbalibus Grammaticæ pag. 145. diſſeruit, Synopſi quadam comprehenſa oculis ſubijciam.

ſunt videndum eſt, vt honeſtè vos eſſe poſſitis. Ita omnes libri, quibus inuitis *Verendum* reponere ſtultitia eſt.

Ibid.epiſt. 18. *Videte ne non liceat exire cum velitis*.

Idem de Fato: *Vide ne non eadem illorum cauſa ſit & Stoicorum.*

Varro lib. 9. de ling. lat. *Non tam hanc partem ab illa diuidendum, quam illud videndum, vt ſatis ſit verecundi etiam illam in eandem arenam vocare pugnatum.*

Idem 2. rei ruſt. 4. in fine: *Cum circumſpiceret Atticus, ne quid præteriſſet, Hoc ſilentium, inquit, vocat alium ad partem.*

Senec. epiſt. 98. *Calamitoſus eſt animus futuri anxius, qui ſolicitus eſt, vt ea, quibus delectatur, ad extremum vſque permaneant.*

Plaut. Captiu. act. 1. ſc. 2. *Ad alios captiuos meos viſam, ne hac nocte quippiam turbauerint.*

Idem Perſa act. 1. ſc. 2. *Viſam heſternas reliquias, quieuerintne recte, num infuerit febris, operta ne fuerint, ne quis obreptauerit.*

In horum locorum alijs ſatis planum eſt, *Vt*, ſignificare *Quemadmodum*, in alijs vna cum *Ne*, ſubauditur, etſi *Ne*, pro *Num* quoq; accipi videtur poſſe. Sed vt ad Abominationis ſignificationem redeam, eã non minus per *Quod*, quã p *Vt*, exprimi poſſe, hic Plauti verſus nos docet Aſin. act. 2. ſc. 1. *Quid illuc, quod exanimatus currit hoc Leonidas? metuo quod illic obſcauauit mea fallacia.* id eſt, metuo ne ille fallaciæ, quam paro, malum omen attulerit, ſicut idem Milit. act. 2. ſc. 6. *Nunc pol metuo ego ne quid infuſcauerit.*

Tandem Hypotheſin vel conditionem *Vt*, ſignificat cũ per *Etſi, Quamuis* vulgo explicatur, velut in hoc Ouidij: *Vt deſint vires, tamen eſt laudando voluntas.* Et in iſto Cic. *Vt ſumma haberem cætera, temporis certe vix ſatis habui. Hæc vt ego abſim nihilominus confici poſſunt.* In his porro conciſa eſt oratio, cum ſubaudiatur, *Fac ita*, vel *Da*, vel *Pone*, vel *Ita res eſto*, vt Terent. Heaut. act. 5. ſc. 2. *Ita ne tandem*

dem eſt, vt pater omnem animum patris eiecerit. Et Maſſurius Sabinus apud Agellium lib. 4. cap. 20. *Cur ita eſt, vt tu ſis quam equus curatior?* Non minus autem per *Quod* Hypotheſin ſignificari, multis auctorum locis demonſtrari poteſt, quorum nonnulla hic placet ſubijcere. ſic enim id quod recepimus, multo minore negotio lectori probabimus

Plaut. Aſin. act. 4. ſc. 1.

Alienum hominem intromittat neminem
Quod illa aut amicum aut patronum nominet.
Aut quod illa amica ſua amatorem prædicet.
Fores occluſæ omnibus ſient niſi tibi.
Quod illa dicat peregrè allatam epiſtolam,
Ne epiſtola quidem vlla vſpiam ſit in ædibus.

Idem Aulul. act. 1. ſc. 2.

Caue quemquam alienum in ædes intromiſeris.
Quod quiſpiam ignem quærat, exſtingui volo.

Idem Milit. act. 2. ſc. 2.

Quemque à milite hoc videritis hominem in noſtris tegulis
Extra vnum Palæſtrionem, hunc deturbatote in viam.
Quod ille gallinam aut columbam ſe ſectari aut ſimiam
Dicat, diſperiſtis, ni vſq; ad mortem male mulcaſſitis.

Terentius Eunuc. act. 4. ſc. 7.

Sane quod tibi nunc vir videatur eſſe, hic nebulo magnus eſt.

Ibid. act. 5. ſc. 9.

Si in platea hac te offendero poſt vmquam, quod dicas mihi,
Alium quærebam, iter hac habui: periſti.

Cic. in Piſon. *Nam quod iſte vobis tantummodo impudens & audax videatur, nihil ſcitote eſſe luxurioſius.*

Idē 11. Attic. epiſt. 9. *Literas Quinti fratris ad te remiſi quas ſi putabis illi ipſi vtile eſſe reddi, reddes, nihil me lædent. nam quod obſignatæ ſunt, habet, opinor, eius ſignum Pomponia.*

Idem 2. Attic. 6. *Quod tibi ſuperioribus literis promiſeram, fore*

fore vt opus exſtaret huius peregrinationis: nihil iam magnopere confirmo.

Idem 3. Attic. 13. *Quod ad te ſcripſeram me in Epiro futurum: poſteaquam extenuari ſpem noſtram vidi, mutaui conſilium.*

Propert. lib. 3. eleg. 1. *Quod non Tanarÿs domus eſt mihi fulta columnis At Muſæ comites, at carmina cara legenti.* Pro quo Lucretius & Virgilius dixerunt: *Si non, at.* pro *Etſi non, tamen.*

Ouid. *Illa quod eſt virgo, quod tela Cupidinis odit; Multa dedit multis vulnera, multa dabit.*

Idem epiſt. Helenæ: *Quod bene te iactes, & fortia facta loquaris: A verbis facies diſſidet illa tuis.*

Auctor liberi carminis: *Quod ſim ligneus, vt vides, Priapus, Prendam te tamen & tenebo prenſam.*

Ex iſtis diſcimus, *Vt* & *Quod* ſæpiſſime eamdem ſignificandi vim habere, quemadmodum in iſtis quoque vſuuenit, quæ multo videbuntur inſolentiora.

Plaut. Milit. act. 2. ſc. 2. *Ferit femur ita vehementer, quod tactui ægre ſuppetit.*

Idem Merc. act. 3. ſc. 1. *Magis eſt quod rideas, quam vt lamentere.*

Idem Curc. act. 2. ſc. 3. *Facite ventum vt gaudeam.*

Terẽt. Phorm. act. 5. ſc. 2. *Vin facere quod ego gaudeam, quodq; viro tuo oculi doleant.*

Cic. 7. famil. epiſt. 10. *Eſt quod gaudeas te in iſta loca veniſſe.*

Valer. Maxim. lib. 4. cap. 7. nu. 3. *Adeo blando vteris imperio, quod is ſupplicium honori prætulerit.*

Cælius ad Cicer. 8. famil. epiſt. 3. *Hoc vſq; eo ſuaue eſt, quod tota vita riſus nobis deeſſe non poterit.*

Nunc vt ratio Syntaxeos, quam inueſtigamus, expediri poſſit, in primis animaduertendum venit, *Vt*, particulam ſimilitudinis ſignificandæ vim habere, adeoque ad antecedens *Ita*, vel *Sic*, vel *Ad eum modum*, *Ad id exemplum*, vel ad *Eo modo*, *Eo pacto*, tamquam ad correlatum ſuum (vt Logici loquuntur) referri, ſiue aliquod correlatũ

ſit

ſit expreſſum,ſiue per ellipſin ſuppreſſum. Expreſſi exemplum eſt in hoc Catonis de re ruſt. cap.78. *Ad eumdem modum facito vt placentam ſine melle*. pro quo figuratè dixiſſet: *Facito vt placentam*. Et in hoc Plaut. Mercat. act. 2. ſc. 1. *Non ita amo, vt ſani ſolent homines, ſed eodem pacto vt inſani ſolent. Amaui hercle equidem ego olim in adoleſcentia. Verum ad hoc exemplum numquam, vt nunc inſanio*. Vbi *Eodem pacto*, & *Ad hoc exemplum* per figuram omitti poterant. Et in hoc eiuſdem Bacch. act.5. ſc. 2. *Scin quo pacto me ad te introducas? B.meeum vt ſis*. pro Eo pacto vt mecum ſis,ſiue Ita vt mecum ſis. Et Capti. act.4. ſc.1. *Eodem pacto, vt Comici ſerui ſolent, conijciam in collum pallium*. Et Rudent. act.4. ſc.7. *Nullus erat illo pacto vt illi iuſſerant*. Suppreſſi correlati exempla paſſim ſunt obuia, quorum non pauca ſupra recitauimus, velut Plauti: *Factum eſt vt iſtud perierit. Narrauit mihi vt illic fuerit prælium. Audiui vt regem occideris*. Eiuſdem eſt hoc Perſa act.1.ſc. 1. *Facere amicum tibi me potes ſempiternum S.quemadmodum? T.vt mihi des nummos ſexcentos mutuos*. Subaudimus, *Ad hunc modum*.quod eſt *Ita*. Et Trinum. act.3. ſc.1. *Quomodo tu iſtuc dixiſti Lesbonicum ſuam ſororem deſpondiſſe? hoc modo?* Vnde intelligimus, ſi dictum fuiſſet: *Dixiſti vt Lesbonicus ſororem deſponderit*: ſubaudiendum *Hoc modo* quaſi eſſet: *Ita dixiſti, vt deſponderit*.

His ita ſuppoſitis ac præmunitis in mentē nobis veniat, pro *Quis modꝰ* Latine dici ſolere, *Quid modi*, vt Aſin.act.5. ſc.2. *Quid modi pater amplexādi facies?* Et ibid. act.1.ſc.3. *Qui modus dādi? Quid modi eſt amādi?* pro quo Merc.act. 3.ſc.4.dixit. *Quis modus tibi exilio tandem eueniet? qui finis fugæ?* Pariter proinde pro *Is modus*, rectè dicemus *Id modi*, Sicut *Id loci* pro Is locus, *Id cauſæ* pro ea cauſa. Ergo ſi *Id modi* ſiue expreſſum, ſiue ſuppreſſum anteceſſit, rectè *Ad quod* & per ellipſin *Quod* ſubijcitur, cuius exemplum eſt in hoc Plauti Aulul.act.1. ſc. 2. *Ne cauſa quid ſit, quod te quiſquā quæritet*. pro Ob,ſiue ad quod cauſę: pro quo dici poterat: *Ne cauſa quid ſit, vt te quiſquā quæriret*.quomodo Cic.pro domo. *Ne quid eſſet, vt lugerēt boni ſēper*. pro Ne quid eſſet cauſæ. Et Ouid. 3. Triſt. 4. *Quid fuit, vt tutas agi-*

taret Dædalus alas, Icarus immẽſas nomine ſignet aquas. Pro quia cauſę ſeu quæ cauſa fuit cur, vel ob quam. Nam *Vt* eſt *Quo modo*, Modus autem per Tropum ſignificat alias Finalem cauſam (ex quo *Finis* & *Modus* ſæpe idem ſignificant, vnde Cic. *Modum faciam*, pro finiam epiſtolam & *Modum ac finem orationi facere*) alias efficientem propter quam quid fit. Plaut. Pſeud. act. 4. ſc. 3. *In metu ſum triplici modo*, id eſt, tribus de cauſis. ex quo intelligimus, quomodo *Vt*, poſt verba timoris cauſæ ſignificationẽ habeat. Terent. Phorm. act. 3. ſc. 1. *Enimuero Antipho multis modis cum iſtoc animo vituperandus es*, pro Multis de cauſis. Et Hecyr. act. 2 ſc. 3. *Filium multis modis iam exſpecto vt redeat domum.* Vbi ſi cum Plauto dixiſſet, *Triplici modo filiũ exſpecto vt redeat*, nemo dubitaret quin *Vt*, eſſet *Quomodo* ſeu *Qui*. Ita planum fit, quæ in iſtis ſit conſtructio. Terẽt. Andr. act. 2. ſc. 5. *Sed eſt quod ſuccenſet tibi.* pro Eſt aliquid cauſę, ſiue Eſt aliquod negotium propter quod ſuccenſet. Idem Hecyr. act. 2. ſc. 2. *Eſt quod me tranſire ad forum iã oportet.* Plaut. Rud. act. 2. ſc. 6. *Bonam eſt quod habeas gratiam merito mihi.* Cic. 4. Attic. epiſt. 8. *Ignoro quid ſit, quod ſe à me remouit.* Plaut. Stich. act. 1. ſc. 2. *Hoc eſt quod ad vos venio, quodq; eſſe ambas conuentas volo.* Nimirum figuratæ ſunt id genus locutiones, propter duplicem ellipſin. Prius enim ſubauditur *Aliquid* vel *Illud Cauſa* aut *negotium*. Deinde præpoſitio *Ad* ſupprimitur, à qua *Quod* accuſatiuus regitur. *Ad*, porrò alias Finali (vt Scholarum lingua loqui pergam) alias Impulſiuæ cauſæ ſignificandæ ſeruit. Finis ſignificatur in iſtis. Cic. *Gladiatores emit ad cędem*. *Ad memoriam ſẽpiternam. Ad quid laboramus res Romanas*: & per ellipſin *Quid fruſtra laboramus.* Liuius: *Ad fidẽ tantarum rerum effundi annulos iuſſit*. Impulſiua in iſtis: Cic. *Quę mihi à te ad timorem amantiſſime proponuntur.* Liuius: *Cum abacta boues ad deſiderium relictarum mugiſſent.* Prop. *Pãditur ad nullas ianua nigra preces.* In hoc ergo Lentuli ad Ciceronem 12. famil. epiſt. 14. *Quod huc properent venire, cauſam nõ habent*: pro Ad quod negotium, finis ſignificatur, qui non minus per *Vt*, vel *Cur*, vel *Quare*, vel *Qua-*

Quamobrem exprimi poterat, vt Terent. Hecyr. act.3. ſc. 3. *Cauſam vides, quamobrem hæc à te abierit*. Cic.13.fam. epiſt.7. *Non erat cauſa, cur à te aliquid contenderem*. Et Heren. 2. *Cauſam oſtendemus Vlyſſi fuiſſe, quare interfecerit Aiacem*, Terent. Eunuc. act.3. ſc.3. *Vbi veni, cauſam vt ibi manerem reperit*. In iſto vero Ciceronis 7. Attic. epiſt. 9. *Si ob eam cauſam, quod ratio eius non habeatur, exercitum adducat*. pro Ad quod cauſæ, ſiue ad quod nomen: cauſa propter quam, ſiue impellens ſignificatur: quo ipſo ſenſu dici quoq; poterat: *Si exercitum adducat, ad quod ratio eius non habeatur*. Sic quippe non ſemel Terentius, Cicero & Liuius loquuntur, idq; Paulus Manutius ſibi notauit. Eſt autem imminuta ac per ellipſin conciſa oratio, quæ ſic foret integra: Si ad id nomen exercitum adducat, ad quod nomen ratio eius non habeatur. Vbi *Nomen* prò Cauſa ponitur, ſicut in illo Virgilij: *Quo nomine læſa, Quid ve dolens regina Deum*. de quo in Paradoxis literarijs epiſt. 7. plura diſputauimus. Sæpius autem *Quod* ponitur pro Ad quod negotium rei, ad quod rei, vel ad quod modi. Plaut. Amph. act.1. ſc.3. *Quid iſtud eſt negotij, quod tu tam ſubito domo abeas* pro Ad quod ſiue ob quod abeas. Terent. Andr. act.4. ſc.3. *Si quid eſt quod mea opera opus ſit vobis*. pro ſi quid eſt negotium ad quod opus ſit. Plaut. Aſin. act.1. ſc. 1. *Scio quod filius meus amet meretricem*. pro ſcio ad quod modi amet, ſcio modum, ad quod modi amet, ſiue quemadmodum amet: ſicut Bacchid. act.3. ſc.3. *Ego omnem rem ſcio quemadmodum eſt*. pro Ad eum modum rem ſcio, ad quem modum eſt cuius generis plena oratio eſt iſt: Vitruuij lib.6. cap.1. *Reliquæ regiones ad eum modum temperatæ, quemadmodũ cœlum eſt ad inclinationẽ mũdi collocatũ*. Similiter in hoc Varronis lib.1. ruſt.2. *Verum dicit vt ille hoc ſcripſerit*. pro *Vt* dici poterat *Quemadmodum*, vel *Quomodo* aut *Quo pacto*. nam & ita Plautus Capt. act. 2. ſc. 3. *Dicito patri quo pacto mihi conuenerit de filio*, pro Dicito modum ſeu pactum, quo pacto conuenerit. Si dixiſſet: *Dicito quod mihi conuenerit*: eſſet, dicito pactum, ad quod pactum conuenerit. Ita Plaut. Merc. act.4. ſc.4. *Miraris*

quod

quod cocus hae attulit, pro Miraris modum, ad quod modi cocus hæc attulit. nam eodem ſenſu dici poterat, *Miraris vt hac cocus attulerit*. quomodo eadem fabula act. 2. ſc. 1. *Mihi illud videri mirum, vt capra ſimia dotem ambadederit*, pro quomodo ambadederit. velut Laberius Caſulerio: *Miror quomodo mammæ mihi deſcenderunt*. pro Miror modum, quo modo deſcenderunt. Itaque *Miror quod deſcenderunt*, eſt Miror modum ad quod modi deſcenderũt, vt *Quod* ſignificet idem prorſus quod *Quemadmodũ*, cuius illuſtre exemplum eſt hoc Ciceronis 13. famil. epiſt. 40. *Si vlla vmquam apud te mea commendatio valuit, quod ſcio multas valuiſſe plurimum, hac vt valeat rogo*. Hic enim *Quod*, eſt Ad quod modi, ſicut etiam in iſto Plauti Aulul. act. 2. ſc. 5.

Hic apud nos magna turba ac magna familia eſt,
Supellex, aurum, veſtes, vaſa argentea.
Vbi ſi perierit quippiam (quod te ſcio
Facile abſtinere poſſe, ſi nihil obuiam eſt)
Dicant, Coci abſtulerunt, comprehendite.

His duobus exemplis iam triginta duo ſunt anni cum vocis *Quod* vſum publicè oſtendi, ſed Rationẽ neque ipſe tum vidi, neque quiſquam eorum, qui quod à me didicerant, tamquam ſuo marte inuentum in libros ſuos retulerunt. Dehinc nihil erit caliginis nõ modo in iſto, quod hoc loco monui, ſed neque in multis alijs loquendi generibus, vbi *Quod* per ellipſim præpoſitionis ſignificat *In quo* vel *de quo negotio*, vel *Quantum attinet ad negotium præſens*, ſiue *de quo ſermo eſt*, velut ex ſubiectis exemplis intelligi poterit.

Terent. Eun. act. 2. ſc. 1. *Munus noſtrum ornato verbis, quod poteris, & iſtum æmulum, quod poteris, ab ea pellito*. pro Ad quod poteris, quoad poteris, In quantum poteris.

Idem Heaut. act. 3. ſc. 1. *Quod potero, adiutabo ſenem.*

Idem Andr. act. 1. ſc. 5. *Huius formam atque ætatem vides, nec clam te eſt, quam illi nunc vtraque inutilis & ad pudicitiam & ad rem tutandam ſiet. Quod ego te* per-

per hanc dextram oro,ne abs te hanc ſegreges,neu deſeras.

Idem Hecyr.act.3.ſc.2. *Male metuo,ne Philumena magis morbus aggraueſcat. quod te Aeſculapi,ne quid ſit huius,oro.* Vbi perperam Muretus. *Quod* αἰτιολογικῶς pro *Propter quod* dictum interpretatur, cum ſit *Ad quod negotium quantum attinet.*

Idem Adel.act.3.ſc.2. *Nunc illud eſt, quod ſi omnes omnia ſua conſilia conferant, auxilij nihil afferant.* pro Nunc illud eſt tempus, ad quod nihil afferant auxilij. nam *Ad* in tempore ſignificando vſui eſſe ſolet, vt Phorm. act.3. ſc.2. *Tibi eſt olim dies,ad quam dares,praeſtituta.* Cic. *Venit ad id tempus, quod ſcribis. Ad Ianuarium te exſpectamus.*

Idem Heaut.act.1.ſc.1. *Hæc inter nos nupera notitia ad modum eſt,inde adeo quod agrum hic in proximo mercatus es.* ꝑ Inde ab eo tẽpore,ad ꝙ tẽpus mercatus es.

Plaut. Amphit.act.1.ſc.4. *Iamdiu eſt, quod ventri victũ non datis. Iampridem videtur factũ, quod homines quatuor in ſoporem collocaſtis.* pro Ad quod tempus.

Cic.7. fam. epiſt.28. *Memini quod mihi deſipere videbare.* pro Memini tempus illud ad quod videbare deſipere. Vel, Ad eum modũ memini, ad quod modũ.

Idem 14.fam.epiſt.4. *Cum omnia mihi tempora ſunt miſera, tum vero cum ſcribo ad vos, cõficior lacrimis ſic, vt ferre nõ poſſim. Quod vtinã vita minus cupidus fuiſſẽ, certe nihil in vita mali vidiſſem. Quod ſi nos ad aliquam ſpẽ fortuna reſeruauit, minus eſt erratũ à nobis.* Hic bis *Quod* valet *Ad quod negotiũ*, ideſt, ad quod negotiũ, ſiue ad quã rẽ quod attinet. Fallitur Manutius, qui *Quod* ꝑ *Sed* cũ hic, tũ alibi poſitũ ait. Alicubi .n. ridicula fieret oratio, ſi quis *Sed* pro *Quod* reponeret. Ita Ter. Phorm.act.1.ſc.3. *Rogas, qui tã audacis facinoris mihi ſis cõſcius? Quod vtinã ne Phormioni id ſuadere in mẽtẽ ĩcidiſſet.* Pari modo *Quod ni*, vel *Quod niſi, Quod ſi, Quod etſi, Quod ne, Quod cũ, Quod vbi, Quod nunc, Quod quoniam, Quod quia, Quod id,*

apud optimos auctores legimus, in quibus ſemper *Quod* refertur ad præſens negotium, in eoque præpoſitio *Ad*, ſubauditur, adeoque nihil horum in principio orationis, vbi nihil ſit quod præceſſerit, rectè vſurpatur.

Cic. *Quod ni ita putarem, ipſe perſcriberem*. Et Terent. Phorm. act. 1. ſc. 3. *Adeon rem rediiſſe, vt patrē extimeſcam, vbi aduenti eius in mentem venit? Quod ni fuiſſem incogitans, ita eum exſpectarem vt par fuit*. Ita etiam Lucret. & Liuius.

Idem de Finib. 4. *Quod & ſi ingeniis magnis præditi quidam dicendi copiam ſine ratione conſequuntur: ars tamen eſt dux certior, quam natura*.

Idem in Lucullo: *Quid ergo eſt, quod percipi poſſit, ſi ne ſenſus quidem vera nunciant? quos tu Luculle communi loco defendis. quod ne id facere poſſes, iccirco heri non neceſſario loco contra ſenſus multa dixeram*: Hoc ita imitatur Apuleius: *Quod ne vobis videar poetico ritu incredibilia fingere, dabo exemplum*.

Idem lib. 1. in Verrem num. 26. *Simul ſeruis ſuis Rubrius, vt ianuam clauderent, imperet. Quod vbi Philodamus intellexit id agi, vt filiæ ſuæ vis afferretur, ſeruos ſuos ad ſe vocat*.

Cæſar belli ciuil. 2. de Maſſiliæ obſidione: *Portæ, quibus locis videatur, eruptionis cauſa in muro relinquuntur. Quod vbi hoſtes viderunt, ea quæ longo ſpatio refici non poſſe ſperaſſent, paucorum dierum labore refecta eſſe, ad eaſdem deditionis conditiones recurrunt*.

Idem belli ciuil. 3. *Munitionem cohortes ignorantia loci ſunt ſecutæ, cum portam quærerent caſtrorum; quod eā munitionem eſſe arbitrarentur. Quod cum eſſet animaduerſum coniunctam eſſe flumini, protinus his munitionibus defendente nullo tranſcenderunt*.

Liuius lib. 41. num. 10. *Conſul vtrumque decedere prouincia iuſſit. Quod cum milites ſe conſuli dicto audientes fore dicerent, cum is more maiorum votis nun-*

cupatis

cupatis profectus ab vrbe eſſet, furens ira catenas popo-ſcit.

Cicer. 9. famil. epiſt. 15. *Nam quod me amas (quod id & iampridem & conſtanter facis) eſt id quidem ma-gnum, ſed tibi commune cum multis.* pro Ad quod mo-di, ſeu Quemadmodum id facis.

Idem extremo lib. 1. de Finib. *Voluptatibus amicitiæ nō ſolum præſentibus fruuntur, ſed etiam ſpe eriguntur conſequentis ac poſteri temporis. Quod quia nullo mo-do ſine amicitia firmam iucunditatem vitæ tenere poſ-ſumus, iccirco amicitia cum voluptate connectitur.*

Cœlius 8. famil. epiſt. 14. *Neque mearum rerum quid con ſilij capiam reperio. Quod non dubito quin te quoque hæc deliberatio ſit perturbatura.*

Lucret. lib. 1. verſ. 221.

Quod nunc æterno quia conſtat ſemine quæque,
Nullius exitium patitur natura videri,

Et verſ. 591. —— *paruiſſima quæ ſunt,*
Ex infinitis conſtabunt partibus æque.
Quod quoniam ratio reclamat vera negatque.
Credere poſſe animum, victus fateare neceſſe eſt,
Eſſe ea, quæ nullis iam prædita partibus extent.

eſſe monuit, vt plena regularique ſyntaxi conſentanea ſit oratio, *Viam ire* vel *iri ad viſum*, hoc eſt, ad videndum. Huic porro conſequens eſt, vt in Catonis loco, quem A-gellius recitat, legendum ſit: *Contumelia quam mihi per huiuſmodi petulantiam factum itur*. non vt Agellius aluci-natur; *Quæ mihi factum itur*. Rationes Paradoxo eius ſecundo pag. 13. & Grammaticæ pag. 132. viſas tibi eſſe non dubito. quibus addas licet, cum Plautus in Amphi-truonis Prologo dixerit: *Iuſtam remoratum à vobis veni* ei, qui roget, *Ad quid venitur?* rectè reſponderi *Rem iu-ſtam oratum venitur*. nam Accuſatiuus ab *Oratum* regitur, & Verbi Finiti *Venitur* ſuppoſitum ſubaudimus, quod eſt *Aduentus* ſeu *Venire*. Nemini proinde dubium eſſe poteſt, quin rectè quoque dicam, *Rem iuſtam oratum itur*, & *Rem iuſtam oratum iri videtur*. pro ad orandum rem iuſtam iri videtur, nempe *Iter* ſeu *Viam*. Eſt autem Tropus du-plex in hoc genere *Via itur oratum* ſiue *ad orandum*, pro *Orabitur*, ſeu per periphraſin *Erit vt oretur*. nam *Viam ire, tendere, intendere* aut *inſiſtere* pro *Velle* aut *Conari* per Metaphoram dicitur. Sed *Velle facere* pro *facere* eſt Me-tonymia cauſæ pro effecto, cum Voluntas & Facultas ac-tionum cauſæ ſint, qua de re Groſippus in Propædia Rhe-torica agit copioſius. Iam ſatis tibi apparere opinor, rectè dictum eſſe, *Rem iuſtam oratum veniri videtur*. non *Res iuſta*, quoniam, vt dixi, *Rem iuſtam* regitur ab *Oratum*. Similiter itaque & *Rem iuſtam oratum iri videtur*, dicendum eſt, non *Res iuſta*. Senſus quip-pe eſt, *Iri videtur à legatis vt orent rem iuſtam*, pror-ſus vt ſi dictum ſit; *Ire videntur legati oratum rem iuſtam*. Atque hinc planum fit apud Fabium legi opor-tere. *Reum paricidij damnatum iri videbatur*, nem-pe à Iudicibus. hi ſcilicet ire videbantur, vt damna-rent paricidij reum. Perinde ergo eſt ac ſi dicas: *Ad damnandum paricidij reum iri videbatur*. Neque vero quicquã negotij Groſippo faceſſit, quod apud Ciceronem de Inuentione 2. quo loco de Controuerſia ſcripti & ſen-

 tentię

tentię agit,hoc modo legitur: *Si ipſa ſeparatim ex ſe-verba conſiderentur,omnia aut pleraque ambigua viſum iri.* Deeſt enim verbum *Eſſe*, vt integra oratio ſit: *Viſum iri omnia verba eſſe ambigua*. quo exemplo & Plinius lib.7. cap.1. *In quibus prodigioſa aliqua multis viſum iri haud dubito*. pro Viam iri ad viſum (id eſt,vt videatur,hoc eſt fore vt videatur multis) aliqua eſſe prodigioſa.

Obſcuriſſima quoque, vel doctis eſt dicti ratio in hoc Terentij Hecyra act.5. ſc.1.

Iam ea ætate ſum, vt non ſit peccato mihi ignoſci æquum. Donatus putat aut deeſſe *In*, vt ſit in peccato, aut *Peccato mihi* poſitum pro *Peccanti mihi*. Sed in vtroque alucinatur. Adrianus Behotius Apophoret.lib.1.cap.8.rectè interpretatur *Peccato,ſi peccatum ſit*. Ratio vero ſyntaxeos Groſippo docente hæc eſt. In *Peccare*,niſi externus addatur accuſatiuus,internus aut formalis ſubauditur, nempe *Peccatum*,quomodo Græci ἁμαρτεῖν ἁμαρτίαν aut ἁμάρτημα cuius accuſatiui vim habet verbum Infinitum, vt ſi dicam *Peccauit peccare*, ſicut Nominatiui in iſto, *Peccare peccatum eſt*. In Ablatiuo porro,qui vulgo *Abſolutus* aut *Conſequentia* perhibetur,præpoſitionem *A*,ſubaudimus, quæ idem quod *Poſt* ſignificat,vt *Vrbe condita* pro ab Vrbe condita,id eſt,poſt conditam vrbem. Liuius lib.23,36. *Ab re bene geſta lætum exercitum*. Et lib.4,41. *Mæſta ciuitati ab re male geſta Poſtumius reus obiectus*. Ouid. 2. Triſt. *Hic tibi ſic redeat ſuperato victor ab hoſte*.

Lucan.1. —*moremque ſiniſtrum*
Sacrorum Druidæ poſitis repetiſtis ab armis.

Iam ergo *Peccato* eſt *A Peccato peccare*,hoc eſt, poſtquam peccare peccatum ſit. Similiter in hoc Cicer. 2. Agrar. *Cui errato nulla venia,recte facto exigua laus proponitur*. Sententia eſt, Poſtquam errare erratum, rectè facere factum ſit. Et in iſto Horatij,

Excepto quod non ſimul eſſes, cætera lætus:

Senſus eſt,Poſtquam Excipere,quod non eſſes ſimul,exceptum ſit. Neque tamen repugnat Groſippus, quin præ-

poſitio

poſitio *In*,ſubaudiatur, dum tamen *Poſt* ſignificet vt in hoc Catulli:

Cœnabis bene,mi Fabulle, apud me
Paucis,ſi tibi Dij fauent, diebus.

quod eſt *poſt paucos dies*. Plaut. Pæn.

Aruſpex dixit paucis diebus nos fore liberas. Propert.
Venturum paucis me tibi Luciferis. Idem:
At tu etiam iuuenem ſpernis me perfida, cum ſis
Ipſa anus haud longa curua futura die.

ideſt,propediem,poſt diem non longam. Præpoſitionem vero *In* deſiderari in iſtis,multa auctorum loca nos docēt. Terent. Andr. *In diebus paucis,quibus hac acta ſunt, Chryſis moritur.*

pro poſt dies Paucos. Catull.

Si reditum tetuliſſet is haud in tempore longo.

pro quo Virgil. *Reſpexit tamen & longo poſt tempore venit.*

Cæterum quoniam in *Participia* incidi, quæ Groſippus diſtinctam ab alijs partem orationis eſſe negat, ac *Nomina Verbalia* eſſe contendit, ſed quæ aliquod Verbi accidēs participent, operæ videor pretium facturus, ſi quæ ille de Nominibus verbalibus Grammaticæ pag. 145. diſſeruit, Synopſi quadam comprehenſa oculis ſubijciam.

Nomina Verbalia ſunt vel

- *Verbi expertia, quæ nullum verbi vnde deriuata ſunt, accidẽs participant, vt Doctor, Doctrina, Amor, Momentum, Nomen, Spectaculum.*
- *Participia, quæ aliquid Verbi participant, vt*
  - *Rectionẽ caſus & ſignificationem motus eaq; vel*
    - *Subſtãtiua, ſiue*
      - *Natura, vt Spectatio, Spectat⁹, us*
      - *Vſu, vt Amãs vxoris*
    - *Adiectiua. vt Latabundus, Vitabundus, Moribundus.*
  - *Tẽpus & ſignificationem ſiue*
    - *Status, vt*
      - *Ens*
      - *Futur⁹*
    - *Motus. Vide B.*
- *Participialia, q̃ cũ Participijs cõmunẽ habent vel*
  - *Originẽ, vt*
    - *Cõparata, Amãtior, Doctior, Comitatior.*
    - *Cõpoſita, Indoct⁹, Indecẽs, Indiligẽs, Immeritus, Veſaniens.*
  - *Terminationem, Laureatus, Ocreatus, Criſtatus.*

B. Motus eaq; vel

- *Actiua*
  - *Amans*
  - *Amaturus*
- *Paſſiua*
  - *Amatus*
  - *Amandus*
- *Terminatione paſſiua, ſignificatione actiua, vt Iuratus, Pranſus, Cœnatus, Oblitus, Cœptus, Deſitus, Quietus.*

Digitized by Google

Ornatiſſimo & Eruditiſſimo Viro

OCTAVIO FERRARIO

MARIANGELVS A FANO BENEDICTI S. P. D.

CVm multa doctores veteris Grammaticę, quam *Cloacinam*, vt ſcis, Groſippus noſter indigitat, maximis impedita difficultatibus tradiderint, tum haud ſcio quicquamne ſpinoſius, quam de Relatiuorum Nominum, præcipuèque Reciprocorum conſtructione præceperint, vt verè Crucem ingenijs ea in re fixiſſe videatur. Minime proinde vulgare hoc etiam Groſippi eſt beneficium, quo Latinarum literarum ſtudioſos ſibi deuinxit, cum iſtam ingeniorum carnificinam ſuſtulit, totamq; hanc ſyntaxim perpetuè expediuit. Erunt, ſatis ſcio, qui ſubducto ſupercilio hanc eius operam aſpernentur, ſeque ea cauſa manum verſuros negent, quippe quibus ἀμουσία ſua cordi ſit, omnis vero humanior literatura perinde ac ſuibus amaracinum aduerſetur. His ego barbariç cęnū, cui adſueuerunt, libens relinquo, vt porcorum vice

Inſatiabiliter toti voluantur ibidem.

Tibi quidem hanc Groſippi pręceptionem cognitu iucundiſſimam fore confido, vt qui pręſtans, quo polles, ingeniū non Philoſophicis modo ac Theologicis ſtudijs tibi imbuendum, ſed literarum quoque Gręcarum ac Latinarum apparatu ornandum eſſe rectè ſtatueris. Vale, noſq; ama.

Digitized by Google

DE RELATIVORVM, præcipueque Reciprocorum Syntaxi.

PASCASII GROSIPPI

Admonitio.

DE Relatiuo generali vix attinebat quicquam præcipere, cum ſit ſpecies Adiectiui, adeoque neceſſe habeat cum antecedente nomine expreſſo aut ſuppreſſo in numero & genere, vel certè in generis terminatione conuenire, etſi Caſu diſcrepet, cum ſequente verò nomine expreſſo aut ſuppreſſo perinde vt quoduis adiectiuum cum ſubſtantiuo conſentit, vt: *Odi hominem, qui ſimulatè loquitur*. Hic relatiuum *Qui*, cum antecedente nomine ſubſtantiuo expreſſo, quod eſt *Hominem*, conſentit in numero & genere, ſed caſu diſcrepat: cum ſequenti verò nomine ſubſtantiuo ſuppreſſo, quod eſt *Homo*, conſentit in numero, genere & caſu. Similiter in hoc: *Fuit quidam mercator. is nauem fregit, qua vehebatur*. Relatiuum *Is*, cum antecedente & ſequẽte nomine *Mercator*, conſentit in genere, numero & caſu. Sed relatiuum *Qua*, cum antecedente nomine *Nauem*, conuenit in genere, & numero, etſi Caſu diſcrepet, cum ſequẽnte autem ſuppreſſo, quod eſt *Naue*, conuenit in genere, numero & caſu. Cæterum *Qua vehebatur*, non eſt regularis conſtructio, cum ablatiui caſus nomen cum verbo non concordet per vllam regulam, nec etiam ab vllo verbo regatur. Eſt ergo Figura, & quidem illa figuræ ſpecies, in qua aliquid deeſt, *Ellipſis* puta. Iam ex duodecim Maximis, ſiue Regulis capitalibus Syntaxeos conſtat *omnem Ablatiuum à præpoſitione regi*. Deeſt ergo *A*, vel *In* præpoſitio,

poſitio,à qua *Naue* ablatiuus ſuppreſſus regitur, quæ iam altera Ellipſis eſt. Ex iiſdem enim Maximis diſcitur, *omne Adiectiuum habere ſuum Subſtantiuum ſiue expreſſum, ſiue ſuppreſſum,cum quo concordet*. Sic *Non laudo, qui heros fallunt*. Relatiuum *Qui* cum antecedente nomine ſubſtantiuo ſuppreſſo *Homines* conuenit in genere & numero tantum,cum eodem ſequente iterum ſuppreſſo in genere, numero & caſu. Eſſe verò accuſatiuum *Homines* per Ellipſin ſuppreſſum,ex Maxima illa intelligitur: *Omne verbum actiuum ſemper accuſatiuum expreſſum aut ſuppreſſum regit.*

De Reciproco duplex eſt conſideratio. nam vel de Cõſtructione eius præcipitur,vel de ſignificatione. Quod ad Conſtructionem attinet,quæ huius loci eſt propria, alia eſt ratio Reciproci ſubſtantiui *Sui,ſibi* & *ſe*: alia reciproci adiectiui *Suus ſua ſuum*. Subſtantiuum reciprocum cum antecedente nomine,quod refert,& in quod reflectitur, in numero conuenit, etſi *ſui,ſibi* & *ſe* tam pluralis, quam ſingularis ſunt numeri,vt:*Nemo ſui obliuiſcitur*. *Omnes ſibi ſapiunt*. *Nemo ſe odit*. *Omnes ſibi bene eſſe malunt, quam alteri*. Adiectiuum reciprocum cum ſubſtantiuo nomine ſecum coniuncto perinde vt alia adiectiua in genere, numero & caſu cõuenit,vt: *Vlciſcentur eum mores ſui. Iubet ſaluere ſuus vir uxorem ſuam. Expectat te domi ſua. Ille rerum ſuarum ſatagit. Non nouit eum mater ſua.*

De Significatione Reciproci alterius loci eſt præceptio. Hoc loco duo monuiſſe ſatis fuerit. Alterum; *Suus* interdum ſignificare idem quod Proprius,vt:*Iuſtitia ſuum cuique tribuit*. *Suo ſibi gladio hunc iugulo. Ille ſuo ſibi ſeruit patri*. ideſt,patri proprio,qui ei ſiue ſibi eſt ſuus. *Suam ſibi rem ſaluam ſiſtam,cum venerit*. pro Rem, quæ ei ſua eſt ſeu propria. quo exemplo & Meus mihi & Tuus tibi rectè dixeris. Plaut. Truc.*Vbi male accipiar mea mihi pecunia*. Et Caſ. *Opinione melius res tibi habet tua*. Cic. 10. ad Attic. epiſt. 8. *Feram ſicut multi clariſſimi homines tulerunt: niſi me forte Sardanapali vice in ſuo lectulo mori malle cenſueris, quam exſilio Themiſtocleo*. Vbi *Suo*,valet *Proprio*.

prio, cui opponitur *Alienum*. Teret. Eun. *Viden os ſuum, & cibus quid faciat alienus?* Alterum; Relationem antecedentis nominis tertiæ perſonæ, quod ſit primum & præcipuum ſuppoſitum, indifferenter fieri per relatiuum commune & reciprocum, niſi ſermo inde fiat ambiguus. nam vitandæ ambiguitatis cauſa alias Reciproco, alias quocũcumque Relatiuo nomine antecedens refertur, cum conſtructionis, vtro quis vtatur, nihil interſit. Vt Cor. Nepos: *Antonius non ſolum Ciceroni, ſed etiam omnibus ſuis amicis erat inimiciſſimus.* pro *Eius*, ideſt Ciceronis. Idem. *Amici abſentes in eorum periculis curæ erant Attico.* pro *Suis*, nẽpe Amicorum. Idem. *Cicero prædixit, quæ viuo ſe acciderunt.* pro *Eo viuo*. Liuius: *In Pauli domo præter ſe nemo ſupereſt.* pro Præter ipſum. Plaut. Capt. *Numquam ei ſeruus fuit præter ſe.* Idem Milit. *Si quid malitioſè faciendum eſt mulieri, ea ſibi immortalis memoria eſt meminiſſe.* pro Ea illi. Ibid. *Excruciabit me herus, quia hæc ſibi non dixerim.* pro Ipſi. Idem Trin. *Malus bonum malum eſſe vult, vt ſit ſui ſimilis.* pro Ipſius. Ibid. *Cognatis dicam, bona mea inter eos partiant.* pro Inter ſe. Cato de re ruſt. cap. 37. *Vitis ſi macra erit, ſarmenta ſua cõcidito minute.* pro Sarmẽta eius. Cicero: *Vlciſcentur illum mores ſui. Eum mores ipſius conuincunt.* Idem: *Quid arbitramini Rheginos mereri velle, vt ab eis marmorea Venus illa ne auferatur?* pro Ab ſe. Idem: *Camillus ſcripſit te cum eo locutũ*, pro ſecũ. Aſcon. in Milon. *Pompeius fuerat familiariſſimus Clodio & ſectã ſuã ſequi ſe palã profitebatur.* pro ſectam eius. Ouid. *Ecce rogãt teneræ ſibi dem præcepta puellæ.* pro Ipſis. Velleius: *Alexander à Lyſippo impetrauit, vt cæſorum equitum faceret ſtatuas, & ipſius quoque ijs interponeret.* id eſt, Alexãdri. nã ſi *ſuam* dixiſſet, fuiſſet ambiguum, de Alexandri, an de Lyſippi ſtatua loqueretur. Cæſar: *Heluetij perſuadent Rauracis, vt vna cum ijs proficiſcantur.* pro ſecum vna. id eſt, cũ Heluetijs. Idem: *Allobrogibus perſuadent, vt per ſuos fines eos ire patiantur.* pro Vt ſe Heluetios per fines ſuos, id eſt, ipſorum Allobrogum ire patiantur. Idem: *Pompeius reſcripſit, non ſuo conſilio aut voluntate Domitium ſe Corfiniũ contuliſſe.*

tuliſſe. pro Non ipſius Pompeij conſilio. Cæcina: *Cæſar iraſcitur ei, qui aliquid ſcripſit contra voluntatem ſuam*, pro Eius, nempè Cæſaris. Idē: *Ignouit omnibus, qui multa Deos venerati ſunt contra eius ſalutem*. Cicer. *Dionyſius amaſiū ſuum interfici iuſſit, quia viam demonſtrauiſſet interimendi ſui*. pro Ipſius, nempè Dyoniſij. Idem: *Pythius piſcatores rogauit, vt ante hortulos ſuos piſcarentur*. pro Ipſius.

Nobili & Studioſo Adoleſcentulo

PETRO PAVLO CARAVAGIO

MARIANGELVS A FANO BENEDICTI S. P. D.

QVæ in Aluari de ſyllabarum quantitate præceptiones Groſippi qua monitis, qua libris adiutus nuper annotaui, dono tibi nunc mitto, in monumentum amicitiæ noſtrę meique erga te ſtudij pignus. Non quidem auctor tibi eſſe velim, vt in ſcribendis verſibus quicquam hoc tempore ab Aluari regulis, quas memoriæ iam mandaſti, recedas. Vbi tamen cum ætate iudicium confirmaueris, pluſne Grammaticorum placitis, quam magnorum poetarum exemplo tibi ſtandum ſit, nemine quamuis monente tua ſponte conſtitues. Vale.

MA-

MARIANGELI A FANO BENEDICTI

Annotationes in Aluarum de Syllabarum dimenſione.

(a) I,& V vocalibus præpoſitas non eſſe conſonãtes,ſed Diphthongi partem Groſippus à pag.156. vſque ad 165. multis diſputat,quem conſulere Magiſter poterit.

(b) Primã in *Fieri* veteres producere ſolebãt.Plaut.Amphit.act.1.ſc.2.*Pater curauit vno vt fœtu fieret.* Trin. *Si in obſerendo poſſint interfieri*.

(c) I,in *Alterius* pducit elegãtiſſimus Grammaticus Terentianus,vbi de Iambico verſu loquitur: *Nec alterius indigens opis veni*. Item de carmine Heroico: *Sub alterius conſonat vocabulo*.

(d) Vnde fiat, vt Diphthongus ſequẽte vocali corripiatur,vide in Grammat.Philoſoph.pag.163. Quod mox de Vocalis productione ob ſequentem I, conſonantem præcipitur,à Virgilio non eſt obſeruatum Aeneid.5. *Ore reiectantem,miſtoſque in ſanguine dentes*.

(e) *Abſcido*,ex *Abs*,& *Cado* vſitatiſſimũ latinis verbum fuiſſe docuit Giſanius in Lucretiano indice.quo loco *Vitalia rerum* quid ſit,exſequitur,itemque in Latinæ linguæ obſeruationibus. In libro Gloſſarum Vaticanæ Bibliothecæ ſic ſe legiſſe Groſippus teſtatur: *Abſcidens,abrumpens.* Virgil.*Hic plantas tenero abſcidens de corpore matrum*. Ita Gloſſis auctoribus corrigere Virgilij locum poſſumus, quamuis omnes tàm typis, quàm manu deſcripti codices habeant *Abſcindens*.

(f) Recen-

(*f*)*Recenſitus* tamen pęnultima longa dixit Claudianus ferreæ ætatis ſcriptor.

(*g*) Doctiſſimus Giſanius in pręfatione ad Lucretij Lectorem ſecundam in *Nihilo* natura longã eſſe, adeoq; corripi non poſſe perperam cenſet, quod prior in *Hilum* ſit longa. Catullus enim perſpicuè eam corripit in verſu iſto Glyconio: *Cælites,nihilominus* -v]-vv-]v-

(*h*) Mediã in *Ambitus* participio natura non minus breuem eſſe,atque in *Exitus, Aditus, Initus, Obitus, Præteritus*;ſed ex euentu,ſeu per accidens produci,quia ſcilicet vltima in *Ambe* vel *Ambi*, cum prima litera vocis *Itus* in diphthongum coaleſcat,ex Grammat.Philoſ.pag.178.& Parad.Literar.pag.62.diſci poteſt, quod ipſum ſibi quoq; viſum eſſe ſuis ad Groſippum literis teſtatur cultiſſimus ætatis noſtræ poeta & Iuriſconſultus Hieronymus Aleander.

(*i*)De *Refert*,pro Intereſt dupliciter Aluarus fallitur.nã nec priorem ſemper habet longam,nec à *Res* originem ducit. Iuuenalis verſus eſt:

Sportula quid referat,quantum rationibus addat.

ideſt quid interſit,quid tibi vtilitatis afferat, apportet vel importet. Vide Groſippi Grammat. pag.70. Vbi docet, *Quid hoc mea refert*,conciſè dici, pro Quid hoc refert ſiue affert ad mea negotia,ſiue ad meas res, aut rebus meis.

Plaut. Perſa: *Quid id ad me, aut meam rem refert, Perſæ quid rerum gerant?*

Ibid. *Prius percunctari volo,quæ ad rem referunt.*

(*k*)Fruſtra tot exceptionibus Aluarus cauet regulæ ſuæ de quantitate prępoſitionis *Pro*,cum dubium non ſit,quod in Lucretio Giſanius notat,ancipiti eam apud Latinos interuallo fuiſſe. Hinc *Proſocer*,& *Pronurus*, o,longa, *Pronepos* breui Ouidius extulit.

(*l*)Eiuſdẽ Giſanij in Lucretiano indice verba ſunt: *Putãt Grammatici RE. ſemper breue eſſe; falsò, vt alibi docuimus: SVB,& AB, ſemper breuia,& hoc minus rectè. De PRO, ſimile eſt eorum iudicium,etiam,niſi me fallit meum, deprauatum.* Lucretij verſus lib.3. in libris veteribus:

Nec

Nec deſiderium noſtri nos adigit vllum.

Et lib. 1. *Recidere inferiora magis, quam corpora noſtra.*

Tantum religio potuit ſuadere malorum.

Iterum lib. 3. *Refugiſſe volunt longè, longèque remaſſe.*

Et lib. 2. *Reliquia motus vitales vincere ſæpe.*

Id rurſum cæli relatum templa receptent.

Et lib. 4. *Percipe nam certò penitus remota videntur.*

Propert. *Recidit inque ſuos menſa ſupina pedes.*

Ouid. 10. Metam. *Recidit in ſolidam longo poſt tempore terram.*

Horat. *Dij tibi dent claſſem capta reducere Troia.*

(m) E, in *Tepefacio, Liquefacio* & ſimilibus anceps eſt, quoniam quantitas eius proferenda voce macroſyllaba vix apparebat. Notat Aluarus ex Lucretio *Expergefacta, Patefecit, Pateſiat, Rareſiat*, E longa. Addi indidem poterat *Putrefactus*. Lib. 2. *Et tamen hæc cum ſint quaſi putrefacta per imbres*. Nec dubito, quin idem in *Areſecit* facturus fuerit, niſi neceſſitate metrica adductus ſic inuertiſset lib. 6. *Principio terram ſol excoquit, & facit are*. Sed in *Cinefactus*, E, idem corripit lib. 3. *At nos horrifico cinefactum te prope buſto.*

(n) O, in *Retrouerſus* hodie corripi monet Aluarus. id quàm benè fiat, neſcio: nam poſterior in *Retrò* perpetuò à Lucretio, Virgilio, eiuſdemque notæ alijs producitur. *Retrouerſum* Groſippus in Lucretio reponẽdum cenſet lib. 4. vbi de ſpeculis agitur:

Vſque adeo à ſpeculo in ſpeculum tralucet imago:
Et cum læua data eſt, fit rurſum vt dextera fiat:
Inde retrouorſum redit & conuertit eodem.

Monet Giſanius in veteribus libris eſſe: *Retrorſum redit*. vnde ipſi viſum fuit legere *Reddit*. Sed nihil attinet verſum tam elumbem poetæ tribuere.

(o) Cur O, in *Bobus* producatur, ratio eſt, quoniam contracta vox eſt ex *Bouibus*, vnde primum factum eſt *Boubus*, inde *Bubus* & *Bobus*.

(p) *Natricis* genitiuus à *Natrix*, ſine dubio longa eſt, cũ ſit à nando natrix, ſicut à Natando Natatrix. Aluarum indu-

induxit Nonius, cuius in laudãdis auctorũ verbis oſcitãtiã ſuſpectã habere debuit. Lucillij verſus Iani Douzæ patris iudicio rectius ſic legitur: *Natricẽ impreſſit manibus craſſã & capitatam.* Sumitur autem Natrix, ſicut & ſerpens apud Græcos, pro eo, quod incolumi pudore non dixero.

(q) *Venimus*, præſentis temporis media breui extulit Terentius Phorm. act. 1. ſc. 2.

Eamus, duc nos ſodes; Imus, venimus :
Videmus. Virgo pulcra & quò mage diceres.

(r) Notat Gifani⁹ ĩ ipſo Lucretiani indicis veſtibulo, *A, literã ſapè à veterib⁹ cõtra vulgatos Grãmaticorũ canonas ꝓductã reperiri, ſed loca plerũq; eſſe mẽdis ĩquinata turpiſſimè.* Lucret. 1. *Sanguinis, aut aliquid, noſtra quo corpora alũtur.* Et lib. 4. *Quæ quaſi membrana vel cortex nominitanda eſt.* Virgil. *Dona dehinc auro grauia, ſectoque elephanto.* Groſippus hoc amplius notauit pleraq; ancipitia eſſe, quę vulgo breuia, aut longa tantum credantur. Vt *Contra* poſteriore breui apud Manilium, & Valerium Flaccũ, quorũ verſus Aluarus recitat, & apud Phædrum lib. 3. fabul. 41. *Alij onerant ſaxis, quidã contra miſeriti.* vt dubitandi nulla ſit ratio, quin ipſum in *Vltra*, *Citra* & *Fruſtra* vſuuenerit, etſi exempla eius rei non extant, niſi apud Terent. Heaut. a. 4. ſc. 8. *Daturum vah fruſtra ſum igitur gauiſus miſer.* qui eſt ſenarius, in quo Faernus *A, in Fruſtra nõ ſine exẽplo corripi*, & R in *Igitur* elidi monet. In *Triginta* & ſimilibus vltimã alias produci, alias corripi idẽ exẽplis docet Aluarus. *Antea* Catullus & Horatius vltima producta efferũt, q̃a vſu facta fuit particula, cũ fuerit *Ante ea facta*, hoc eſt, ante id factũ. Idẽ ergo in *Poſtea* fieri poterit, cũ ſit *poſt ea facta.* Ouid. cõtra A in *Poſtea* corripit. nihil ergo impedit, quin idẽ fiat in *Antea.* In *Propterea*, producitur A, q̃a vs⁹ fecit particulã: ſed eãdẽ corripi poſſe, vel hinc iudicare licet, quod *Ea propter* Lucr. l. 4. dixerit, etſi A lõga ob poſitionẽ: quæ ipſa eſt ratio in *Interea* & *Præterea.* Ridiculum eſt, quod Aluar. *Puta* ꝓ aduerbio habet ĩ hoc Perſ. *Hoc puta nõ iuſtũ eſt, illud malè, rectius iſtud.* Eſt enim futurũ tertium; ſiue præſens Imperatiui primæ coniugationis, quo-

modo & in hoc Triphallicorum verſu: *Vt Phœbo putatæ filioque Phœbi*. qui eſt Phaleucius. Martial. *In ſolio puta te mergere Flacce caput*. Notat autem Groſippus omnes Imperatiuos in A, E & I, ancipitem apud veteres habuiſſe vltimam, eiuſque rei apud Comicos exempla paſſim inueniri. Catul. in Hendecas.

Quæſo, inquit, mi Catulle, paulum
Iſtos commoda. nam volo ad Serapin
Deferri. Mane inquij puella.

In marmorea arca valde antiqua: *Tempera iam genitor lacrimas, tuque optima mater. Deſine.*

(*s*) Non ſolum *Caue*, ſed & *Vale*, breui E, inueniri notat Aluarus, cuius rei ratio eſt, non quia verba iſta priſcis fuerint tertij ordinis, ſed quia, vt dixi, A, E & I, in Imperatiuis erant ancipites. Valer. Flaccus lib. 5. *Incumbens Odruſſa mero. vide lata comantem.* Martial. 3. ep. 4.

Si quando veniet? dicet: reſponde Poeta.
Exierat. veniet cum Citharædus erit.

Idem lib. 11. epigr. vlt. *Lector ſalue. taces diſſimulaſque? vale*. Ita veteres membranæ. Vulgo *Solue*.

(*t*) *Vulgo putant* (ait idem Giſanius) *veteres in* Supernè *& ſimilibus Aduerbijs E, ſemper produxiſſe. Hinc deprauata ſunt loca plurima*. Virgil. 2. Geor. Flos apprime tenax. *Ita vetuſtiſſimus Codex*. *Vulgo* apprima. *Horat.* Album mutor in alitem ſupernè, *Sic in vetuſtiſſimo Codice legi*. *Vulgo* Superna. *Lucret. 6.* Tecta ſuperne timēt, metuunt inferne cauernas. *Idem lib. 4.* Longe tamen parte ab ſumma cum tota videtur. *Terent. And. act. 1. ſc. 4.* Sanè pol illa temulenta eſt mulier & temeraria. *Vbi* Sane pol, *eſt Dactylus.*

(u) Ergo ſemper *Cauſa* ſignificat, cum valeat idē, quod *Facto* vel *Opere* ſitque Ablatiuus ab ἔργον: etſi vſus fecit particulam illatiuam, cum ex eo quod dictum eſt, aliud infertur. *Deus eſt animus. Ergo præcipuè animo eſt colendus*. quaſi dicat: Huius rei ergo, hanc ob rem, hac de re, ideſt, hac de cauſa: Corripitur vero O, per Syſtolen, perinde vt in *Quomòdo, Vigilando, Poſtremo, Cito, Sero,* quæ Ab-

latiuos

latiuos eſſe Groſippus docuit. Martial. *Tu comes alterius iam ſumus ergo pares*. hoc eſt, illius rei cauſa. Monet enim Giſanius *errare Grammaticos, cum Aduerbia in O, putant omnia eſſe producta, vt Serio, Crebro.*

(x) Non animaduertit Aluarus, T, litera terminata priſcis tam longa fuiſſe, quam breuia. Ennius:

Omnis cura viris, vter eſſet Induperator.
Infit ò ciues, quæ me fortuna fero ſic.
It eques & plauſam caua concutit vngula terram.

Liuius Andron. *Cum ſocios noſtros mandiſſet impius cyclops*. Plaut. Merc. act. 4. ſc. 2. *Solet hortator remiges hortarier*. vbi *Solet* Iambus eſt. quod haud intelligens Ioſephus Burdoſcaliger *Horitator* reponere conatus eſt, quo nomine merito vapulat in Scioppij Scaligero Hypobolimæo pag. 200. Terent. Heaut. act. 1. ſc. 1. *Putauit me & ætate & beniuolentia*. Virgil.

Cum clamore Gyas reuocabat ecce Cloanthum.
Arduus effractoque illiſit ora cerebro.
Multa Deos orans onerauit æthera votis.
Dum trepidant it haſta Tago per tempus vtrumque.

Sic in veteribus libris iſta legi teſtatur Giſanius.

Monuit me tamen Groſippus, reuera nullam conſonantem longam eſſe, cum ſyllabæ longitudo ſit vocalis productio & quaſi geminatio. Ergo, *Et* longum eſt quaſi *Eet*, ſimiliterque *It*, longum eſt *Iit*. Cum poſitio longam facit ſyllabam, id ait propter pronunciandi moram contingere, quam breuibus quoque vocalibus affert conſonantiũ numerus. Ergo in *Eſt*, breue eſt *E*, non minus quam in *Es*, ſed duæ conſonantes eam excipientes ipſam ſyllabam faciunt longam, cum pronunciationem morentur: quod tamen non faciunt, quoties conſonãtium aliqua liqueſcit, vt in hoc Virgilij contingit: *Ponite ſpes ſibi quiſque viri.* Nam S, liquida eſt teſtibus veteribus Grammaticis.

(xx) *Hoc* ſemper breue eſt, teſte Probo. Auctor liberi carminis: *Et vos hoc ipſum quod minamur inuitat.* Plaut. Aul. *Nunc hoc vbi abſcondam cogito ſolum locum*. Veteres tamen dicebant *Hocce* & *Hocc*, quod poſitione longũ eſt.

(z) Negat Aluarus vllum ſibi ſuccurrere exemplũ productæ vltimæ ſyllabæ in *Celtiber*. Groſippus hoc mihi ex Catullo ſubiecit: *Nunc Celtiber in Celtiberia terra*. Idem me monuit in *Or* deſinentia ancipiti apud veteres fuiſſe interuallo. Lucillius: *Languor oppreſſitque pigror, torporque quietis*. Ita Prudentius: *Quos lana terret diſcolor in ſtipite*.

(y) Verum eſt, quod ait Aluarus, M, non ſemper elidi ſolitum, ſed fallitur, cum in fine verborum ſemper corripi ſolere cenſet. Lucillij enim verſus ſunt, quos ſic in membranis legi teſtis eſt Giſanius:

Præterea vt noſtris animum attendere dictis
Huncne inquam Hyacintho hominem cortinipotentis
Delicijs contendi?

id eſt, huncne parem putari Hyacintho ab Apolline adamato?

(Aa) Quanta ſit poſterior in *Anas*, non docet Aluarus. Petronius corripit hoc Phaleucio: *Aut pictis anas innouata pennis*. Itaque media in *Anatis* erit correpta, & ſecunda in *Anatinus*, qua voce Plautus Rudent. vtitur: *Vtinam fortuna nunc anatina vterer*. in quo verſu Hiatus eſt, nec A, ante V, eliditur.

(Bb) Regulę huic controuerſiam mouerit, quod eſt apud Ouid. in Ariadnæ epiſtola:

Quis ſcit an hac ſæuas inſula tigres habet.

Sed ibi Groſippus *Tigras* Accuſatiuum Græcum pluralẽ reponendum monuit, ſicut *Lyncas* apud Horat. lib. 4. oda 6. *Lyncas & ceruos cohibentis arcu*. Vltimam in *Ganymedes*, natura longam (nam in Græco eſt η, ſiue Ee) poeta in Ithyphallicis corripuit: *Cui tradat Ganymedes ipſe nectar*. Notaui etiam *Es* à *Sum* produci in Pedonis elegia ad Liuiam: *Nata quod es alte, quod fętibus aucta duobus*.

(Cc) Inſignis Aluari alucinatio eſt, quod putat penultimam in *Stoicida* natura longam eſſe, quaſi eſſet *Parricida*, *Homicida*, qui ſcilicet Stoam cædat, quod prorſus eſt ridiculum. Rectè Britannicus monet eſſe fictam vocem inſtar patronymicorum, vt *Priamide*, *Aeneada*, *Romulidæ*,

& ab

& ab Hirtaco *Hirtacides*,ab Acaco *Aeacides*, quaſi Stoæ filij,ſiue à Stoa profecti, hoc eſt, à Porticu, in qua Zeno Stoicæ ſectæ pater docere fuit ſolitus. Simili modo Plautus *Rapacidas* finxit,quaſi de Furum genere.

(Dd) Nihil opus erat Licentiam poeticam comminiſci,cum ſyllabarum longarum correptio ad figuram *Syſtolen*,de qua infra,pertineat. Poteſtas quidlibet audendi,de qua loquitur Horatius,ad res ipſas, non ad verba, nec earum quantitatem ſpectat. Verba quippe valent vt nummi,adeoque vel à populo exſibilabantur, qui verbis efferendis vel minimum peccarent.

(Ee) Idem Catullus plerumque Glyconium à Choreo, rarius à Spondeo incipit,nonnumquam & à Iambo:

Dianæ ſumus in fide
Puellæ & pueri integri
Vſque dum tremulum mouens
Cana tempus anilitas
Omnia omnibus annuit.

Secundus quoque Sapphici pes apud Catullum Spondeus inuenitur,vt:

Seu Sacas,ſagittiferoſque Parthos
Pauca nunciate meæ puellæ
Otium Catulle tibi moleſtum eſt.

Idem Catullus ſecundum Phalencij locum Spondeo ſæpe occupat,quod tamen eſt inſuauiſſimum, nec Hendecaſyllabi nomen admittit,vt:

Oramus ſi forte non moleſtum eſt,
Puellas omnes amice prendi.
Tanto ten' faſtu negas amice
Et multis languoribus pereſus.

(Ff) Viri docti *Quiſque* legunt,non *Quiſquis*, quomodo apud Auſonium: *Pareto legi quiſque legem ſanxeris.* pro Quicumque.

(Gg) Syllaba natura longa eſt,quæ duo habet tempora, ac ſi vocalis eſſet geminata,vt *Maater, Feelix, Dedeerunt, Modoo, Quomodoo, Poſtremoo, Cantandoo, Exēplaare, Nee* pro Non, *Putaa, Valee, Proopaago, Obijt diſſyllabon. Lunis*

Pluuerat, quæ pronunciabantur ita, vt V, poſterius ad primam ſyllabam pertineret *Luu—it, Pluu—erat*, Syſtole igitur eſt, cum talis ſyllaba longa corripitur, ideſt cum vocalis non duobus temporibus, ſed vno tantum efficitur. quod poetas in multis feciſſe deprehendimus, vt in *Dederunt, Modo, Quomodo, Cantando, Exemplar, Nefas* (quod contra eſt *Neefarius*) *Puta, Vale, Propaago, Luit, Pluerat*. In *Abici* pro *Abiici, Obicit* pro *Obiicit*, ſimiliter quidem Vocalis eliditur, ſed ſyllaba tempus non mutat, cum etiã in *Abiicit, Obiicit*, breuis ſit, etſi duo Ii, conſtituant ibi diphthongum, cum in *Obiit* diſſyllabo tantum vna longa ſit litera. Lucret.

Ipſe Epicurus obIt decurſo lumine vitæ. Iuuenal.
Magnus ciuis obIt, & for midatus Othoni. Virgil.
Sceptra Pa'atini, ſedemque petIt Euandri.

Sic in Romano codice legi teſtis Pierius, nec aliter Paullus Gabianus in Cardinalis Carpenſis exemplari Traiani temporibus ſcripto inuenit, vt Erythræum nec Diis, nec viribus æquis cum literarũ principe Politiano congreſſum miſerari potius, quam quicquam morari debeamus. Qua porro ratione fiat, vt prima in *Iacit*, & media in *Abiicit*, ſit diphthongus, nec tamen producatur, cum vnaquęque vocalis vnum tempus in pronunciando conſumat, cur etiam *Ab*, ſequente diphthongo producatur, à Groſippo de Orthoepeia pag. 163. expeditum inuenies. *Poſtremo*, vltima breui extulit Iuuenalis ſat. 11. *Et Scauros & Fabricios, poſtremo Seueros*: cum tamen ſit *Poſtremo loco*. De *Modo* poſteriore correpta, res eſt in vulgus nota. Terent. *Fac apud te ſis. PH. modo vt poſſim*. pro, hoc modo, quo poſſim, ita vt poſſim, hac lege promitto me apud me futurũ, ſi facere id poſſim. nam *Vt*, nihil eſt aliud, quam *Quomodo*, ſeu *Quo pacto modo*, cui vel expreſſo vel ſuppreſſo reſpondere ſolet. Plaut. Capt. *Eodem pacto, vt Comici ſerui ſolent*. Et Bacchid. *Scin quo pacto me ad te intro abducas. BA. mecum vt ſis*. Ergo *Abduc me vt tecum ſim*, conciſè dictũ eſt, pro hoc pacto modo me abduc, quo pacto tecum ſim, ita me abduc, vt tecum ſim. Idem Milit. *Ita faciemus, vt*

vt quod vidit,non viderit. Idem Bacchid. *Veniat miles ita ne mihi ſit mora*, pro modo ne ſit, eo modo, quomodo ne ſit,ſiue quomodo non ſit. Vbi perſpicuum eſt *Modo* eſſe poſitum pro *Eo modo*, *Ita* vel *Sic*. Plaut.Aſin. *Aetatem velim ſeruire Libanum vt conueniam modo*; pro hoc modo ſeu pacto aut lege ſeruire velim,vt conueniam Libanum. Et quoniam *Modus* etiam Finem ſignificat, eo fit,vt *Modo* pro *Tantum* accipiatur,quaſi ſit *Hac fine*, *Hactenus*,id eſt,non amplius. Sed de his Groſippus in Minerua pluribus exſequetur. qui Grammaticæ pag.96. docuit *Quomodo* binas eſſe voces. Et tamen Horatius dixit: *Cum victore ſequor Mæcenas quomodo tecum*. Sic *Sero* habet O correptam per Syſtolem, cum ſit *Sero tempore diei*, ex eoque producitur. Ouid.2. Amor. eleg.11. *Sero reſpicitur tellus vbi fune ſoluto.* Et *Cito* ellipticos dicitur pro *Cito negotio*, *Vero* pro vero negotio, re vera, in re vera, ſicut Terent.Hec. *Mulieres falſo nobis ſuſpectas in re ipſa inuenimus*, Ita & *Mutuo* valet mutuo negotio,re mutua, in qua per vices negotium aliquod geritur, vt *Amant ſe mutuo*,hoc eſt,Catullo interpretante *Mutuis animis amant, amantur*. Ita qui Pila datatim ludunt, mutuo pilam dāt, mutuo accipiunt,ideſt In vicem ſeu Per vices,alius alia vice,vt Accipere & Dare ſit res mutua, quæ inter Datores & Factores mutuo ſeu vicibus geritur: ex quo planum fit, quanta eorum ſit imperitia,qui *Pecuniam mutuo dare & ſumere* dicunt pro *Mutuam*. Vide Grammat.pag.101.Politiſſimi Antonij Goueani in Adelphos Terentij verba sūt: *Ablatiuos eſſe Primo,vero,cito, ſedulo,mutuo, vltimiſque correptis dici interim,nemo neſcit.*

(*Hh*) Diaſtole eſt,cum ſyllaba breuis producitur,quod fit,quando vocalis velut geminata effertur, vt duo habeat tempora, quod in vocibus macroſyllabis ſæpius vſuuenit, eo quod obſcurius ex longitudine ſit interuallum. Hinc I,in *Canicula*,*Cuticula* & *Clauicula* producitur,etſi natura breuis ſit. Horat. *Hic in reducta valle caniculę*. quod contra Plautus corripit Curcul.act.5. ſc.1. *Vix foras me abripui atque effugi. apage iſtanc caniculam*. Qui verſus

eſt Trochaicus tetrameter catalectus, habetque trybrachin ante catalexin. Perſ. *aſſiduo curata cuticula Sole.* Cato in Diris: *Dulci namque tumet nondum viticula Baccho.* Germanicus Cæſar in Aratæis:

Qualis ferrato ſubigens clauicula dente
Succutit, & foribus reducit vincula clauſtri.

Vbi in *Re*, eſt diaſtole, quod effertur vt *Ree*, adeoque nihil conſonantem geminari attinet, etſi id in *Reddo* factum minime ignoro.

Cæterum ex iſtis Aluari præceptis nequaquam conſtituere poſſis, adiectiua nomina in *Inus* exeuntia, I, longa an correpta efferri debeant. Omnes quidem ſcholæ, etiam illorum, qui ſoli ſcire diuinitus, ſuamque docendi rationẽ aureo fune de cælo demiſſam videri poſtulant, hac perſonant regula, quæ ab animantibus deriuentur eſſe producta, ab inanimis autem breuia. Itaque *Onomaſtici Romani* auctor *Oleum Laurinum* I, correpta pueros efferre docet, quia ſcilicet Laurus anima careat. Ab eadem igitur ratione diſcipuli eius I, corripient in *Funginus*, *Collinus*, *Alpinus*, *Marinus*, multiſque alijs res inanimas ſignificantibus, producent autem in *Elephantinus*, vt ſcilicet elephãti corio qua magiſtri, qua diſcipuli circumtenti iudicẽtur. Sed vt Groſippus cenſet, eiuſdem prorſus eſt, tanti flagitij erroribus tirones imbuere, & barbaros ſcriptores, à quibus Latinè loqui diſcant, ijſdem proponere, vt ſcilicet Onomaſtici illius emtores paruam caudam *Cauaiculam*, quam *Caudulam* malint dicere, eodemque exemplo *Menſiculam, Penniculam, Barbiculam, Linguiculam*, mille alia vberis virgidemiæ minimè indigna. Quod ſi animum notæ iſtius doctores poſſent inducere, ne omnes alios præ ſe fænum eſſe oportere crederent, præcipuèque ne aliarũ religioſarum ſodalitatũ homines vt indoctiores contemnerent an contererent, diſcere *Mamotrecto* monente poterant, nomina *Inus* in exitu habentia ſi Græca ſint, eſſe breuia, latina viciſſim longa: Itaq; *Elephantinus, Faginus, Cryſtallinus, circinus, crocinus, amaracinus*, habent I, correptam, cum ſint Græca o, in u, conuerſa: *Laurinus* autem,

Fun-

*Funginus,Collinus,Oſtrinus,*habent I,productam , cum à nominibus Latinis ſint deriuata. Ab *Vncus*, quod natura adiectiuum eſt,in quo *Clauus* vel *Hamus* ſubauditur , fit *Vncinus*,I,breui,cum ſit Græcum,qua voce Vitruuius vtitur lib.5. cap.10. Ab aduerbijs latinis deriuatorum alia eſt ratio,vt *Veſpertinus,Clandeſtinus,Craſtinus* , *Serotinus.* nam *Matutinus* eſſe à nomine *Matuta*,nemini poteſt eſſe dubium.

FRANCISCO ET CAROLO LOTERIIS

Romanis Iuriſconſultis ,

MARIANGELVS A FANO BENEDICTI S.P.D.

IAM ſeptimus hic annus agitur, cum Roma huc reuerſi nobiles viri Senator & Antonius Septalij , Lndouici filij admiranda quædam de ingeniorum veſtrorum felicitate retulerunt. Vos nimirum nonniſi XI. & XII. annos natos totum ciuile ius iam perdidiciſſe, & in Sacrorum Canonum ſtudio feliciter verſari, Virgilij vero Poemata omnia tamquam vngues digitoſque veſtros nota habere,in iiſque recitandis ne vnam quidem peccare ſyllabam,quodque admirationem auxit, ne abditiſſima quidem ſummi Vatis myſteria uos effugere,ut ea uel ijs,qui noſtra ætate in Poetarum primis cenſentur, explanare poſſitis. Venit poſtea in vrbem hanc Groſippus, qui mihi & literas à uobis ad ſe datas oſtendit , & uos quarto & tertio decimo ætatis anno in Romani

Athenæi

Athenæi Academia publicè magna cum omnium Acclamatione plauſuque Iuris vtriuſque conſulti titulo affectos eſſe,ac nunc Philoſophiæ operari, ſimul tamen virorum optimo,patri veſtro in reſpondendo de Iure cauſiſq; clientium dirigendis ſubſeruire,laboremque minuere, nunciauit. Iſta me impellunt,vt inter eos,qui vos amant ac velut Italiæ noſtræ ornamenta mirantur, nomen meum profitear,meque mutuo à vobis amari expetam. quod vt minore negotio à vobis obtineam, muneri vobis mitto, quæ nuper Groſippus meo rogatu de ratione dimetiendi verſus Comicos, commentatus eſt. quem quoniam à vobis patris veſtri exemplo coli ac magnoperè diligi ſcio, iſtam eius lucubratiunculam multo vobis gratiſſimam fore merito mihi perſuadeo. Valete.

PA-

PASCASII GROSIPPI

De Verſibus Comicis.

Verſus Comicorũ alij ſunt

- *Iambici, quorum pedes sũt*
  - *Iambus* v -
  - *Spondeus* - -
  - *Tribrachys* v v v
  - *Dactylus* - v v
  - *Anapaſtus* v v -
  - *Proceleuſmaticus* v v v v
- *Trochaici, quorũ pedes ſunt*
  - *Trochaus ſeu choreus* - v
  - *Spondaus* - -
  - *Tribrachys* v v v
  - *Dactylus* - v v
  - *Anapaſtus* v v -
  - *Proceleuſmaticus* v v v v
- *Confuſi, συγκεχυμένα μέτρα, in quibus Iãbus, Trochaus alijq; pedes ponũtur ꝑmiſcue.*

Cic. in Oratore: *Comicorum Senarij propter ſimilitudinem ſermonis ſic ſape ſunt abiecti, vt nõnumquam in his vix numerus & verſus intelligi poſſit.*

IAM-

IAMBICI.

Verſus Iābicus eſt vel

- *Monometer, duob⁹ cōſtās pedib⁹, vt:* Optime odio es -vv | v- Peſſima mane -vv | v- Abite vos v- | v-
- *Dimeter quatuor cōſtās pedib⁹ iſque vel*
  - *A catalect⁹ ſeu plen⁹, cui nihil deeſt, vt:* Lucana mutet paſcua. v- | v- | -- | v- Verebar quorſū euaderet v- | -- | -- | v-
  - *Catalecticus, cui in fine deeſt ſyllaba, vt:* Quē nemo vidit ūquā -- | v- | v- | v
  - *Hypercatalecticus, qui ſyllaba in fine abūdat, vt:* Ornare puluinar deorum -- | v- | -- | v- | v
  - *Brachycatalecticus, cui pes in fine deeſt, vt:* Ita peregre aduenïens vvv | v- | vv-
- *Trimeter ſeu Senari⁹ ſex cōſtās pedibus iſque vel*
  - *Acatalectus ſeu plen⁹, vt:* Poeta cū primū animum ad ſcribendum appulit v- | v- | -vv | -- | -- | v- Beatus ille qui procul negotijs v- | v- | v- | v- | v- | v-
  - *Catalecticus, cui in fine deeſt ſyllaba, vt:* Trahuntque ſiccas machinæ carinas v- | v- | -- | v- | v- | -
  - *Hypercatalecticus, qui ſyllaba in fine abūdat.* Vt demōſtratæ ſunt, haſce ædes eſſe oportet -- | -- | -- | -- | -- | v- | v *Aliter vocatur Saturnius.* Dabunt malū Metelli Næuio poetæ v- | v- | v- | -- | v- | v- | -
  - *Brachycatalecticus, cui pes in fine deeſt.* Opulento homini hoc magis ſeruit⁹ dura eſt vv- | vv- | vv- | v- | -- *In* Magis, *S, eliditur.* Nonne idem hoc lucis me mittere potuit -- | -- | -- | -vv | vv-
  - *Scazon ſeu Claudus, qui in vltima ſede pro Iambo habet ſpondaū.* Miſer Catulle deſinas ineptire v- | v- | v- | v- | v- | -- Quapropter edulcare conuenit vitam -- | v- | -- | v- | v- | --
- Tetrameter. de quo vide infra poſt Indicem.

Verſus Trochaicus eſt vel

- *Monometer, duob° coſtãs pedibus, iſq; vel*
  - *Acatalectus ſeu plen°, cui nihil deeſt, vt:* Vapulabis - v | - v
  - *Catalecticus, cui in fine deeſt ſyllaba, vt:* Occidi. - v | -
  - *Hypercatalectic°, qui ſyllaba in fine abũdat, vt* Vapulabitis - v | - v | -
- *Dimeter quatuor coſtãs pedibus iſque vel*
  - *Acatalectus ſeu plenus, vt:* Cras amet, q̃ numquam amabit - v | - - | - v | - v
  - *Catalecticus, cui in fine deeſt ſyllaba, vt:* Proh Deum atque hominum fidem. - v | - v v | - v | -
  - *Hypercatalecticus, qui ſyllaba in fine abundat, vt:* Qui te ad ſcopulum è tranquillo inferat - - | v v - | - - | - v | -
- *Trimeter ſeu Senarius, ſex coſtãs pedibus iſque vel*
  - *Acatalectus ſeu plenus, vt.* Ad fores auſcultate atq; aſſeruate ædes - v | - - | - - | - - | - - | - v
  - *Catalecticus, cui in fine deeſt ſyllaba, vt:* Nonne idem hoc lucis me mittere potuit - - | - - | - - | - v | v v v | -
  - *Hypercatalecticus, qui ſyllaba in fine abũdat, vt:* Qui mihi vbi ad vxores vẽtũ eſt, tũ fiũt ſenes - v | v v - | - - | - - | - - | - v | -
- *Tetrameter ſeu Quadratus octo coſtãs pedibus, et vel*
  - *Acatalectus ſeu plenus, vt:* Adeon' hominem eſſe inuenuſtum aut infelicem quẽquam, vt ego ſum? v v - | v v - | - v | - - | - - | - - | - v v | - v
  - *Catalecticus, cui in fine deeſt ſyllaba, vt:* Proh Deũ atq; hominũ fidẽ, quod ſi fit, peo fũdit° - v | - v v | - v | - - | - - | v v - | - v | - Sic Amyclas cũ tacerent perdidit ſilentiũ - v | - - | - v | - - | - v | - v | - v | -
  - *Hypercatalecticus, qui ſyllaba in fine abundat, vt:* Tu fortaſſe quid me fiat paruipendis, dum illi conſulas - - | - v | - - | - - | - - | - - | - - | - v | -

Admonitio de Dimenſione, ſeu Scanſione verſuum Comicorum.

I. IN eadem ſcena modo Iambici, modo Trochaici, & vtrique modo longi, modo breues inueniuntur.

II. Sæpe ſyllaba prima verſus ad finem pręcedentis, & vltima ad principium ſequentis pertinet.

III. Sæpe Vocales longas vno tempore per Syſtolen, breues duobus temporibus per Ectaſin vel Diaſtolen extulerunt. *Abi v v. Imo v - Animo v v v Phormio v v v Fuit - v Fieri - v - Reduco - - v*

IV. Sæpe Vocales, vel diuiſerunt per Diæreſin, vel contraxerunt per Synæreſin aut Synalephen. *Iam v v. Qui v - Hoſpitae - v - - Phaeton - - Nihil - Rei - Huius - Ait - Meos - Fiat - Potius v v Adeon v v Puero v - Proinde - v Duorum - v Ambiens - - Legiones - - - Hiſtriones - - - Aiebas* vel *Aibas - - Hodie v v*

V. Sæpe per Ecthlipſin literas & ſyllabas extriuerunt, ſiue literæ conſonantes eſſent, ſiue vocales, & hæ tam longæ, quam breues, idque vel in medio vocum per ſyncopen, vel in finibus per Apocopen. Ita Cicero pro *Poſtmarium, Poſtmeridianus* efferebat *Poſmerium, Poſmeridianus*, & alij extrita etiam S, *Pomerium, Pomeridianus*. *Axilla, Vexillum* efferebant *Ala, Velum* fuga literæ vaſtioris, vt ait Cicero, qui etiā teſtatur pro Vaſis argēteis dici ſolitū *Vaſargenteis*, pro Virorū *Virū*, pro Teſtis fractis *Teſtifractis*, pro Si vultis, *Sultis*, pro Si vis *Sis*, V, extrita, pro Si audes *Saudes* vel *Sodes*, pro Cape ſi vis, *Capſis*, in quo tamē Cicero fallitur. Sed *Facſis* certū eſt dici ſolitum pro Face ſi vis, & pro Cedite *Cette* ꝑ Surripere, Surrigere, Porrigere, *Surpere, Surgere, Porgere*, ꝑ Euaſiſti *Euaſti*, pro Vixiſſet *Vixet*, pro Irritauit *Irritat*, ꝑ Decreuerat, *Decrerat*, pro Scire licet *Scilicet* ꝑ Ire licet *Ilicet*, pro Calidior, *Caldior*, pro Valide *Valde*, pro Populo *Poplo*, ſicut *Poplicus* & inde *Publicus*, pro Admiſiſſe *Admiſſe*; pro Lamina *Lamna*, pro Eueniat

Euenat,

Euenat, pro Applicat *Aplicat* prima breui, quia A in Ad natura breuis eſt, quomodo etiam *Inuidus*, *Conuenit* primam correptam habent propter eliſionem literæ *N*, quę eliſio aperta eſt in *Coeo* & in *Copis*, quaſi Coopis, vnde Copia, ſicut Inopis, inops, inopia. pro Diues *Dis*, pro Diuitiæ *Ditia*, pro Vides ne *Viden*, Vultis ne *Vultin*, Ais ne *Ain*, pro Tamen, *Tame* & *Tam* teſte Feſto, pro Obmitto *Omitto*, extrito M, quod ex B, factum fuerat, pro Iuuit *Iuit* ſiue *Iu-it*, extrita V. Iſta omnia ſatis veterum auctorum teſtimonio certa ſunt, adeoq; nemini iam durum aut inſolens videri debet homines doctiſſimos in dimetiendis verſibus Comicis nullam eorum, quæ Grammatici præcipiũt, rationem ducere, qualia ſunt *Audiui* - - nempe V, eliſa & duobus I, coaleſcentibus, *Reicio* v v v v & *Reicio* - v v *Senex* - quaſi Snex, & *Senectus* - - E, eliſa ſicut in *Fenstra* pro Feneſtra, & in *Liberius* - v v *Argumentum* - - v V, extrita *Fateor* v v *Confiteor* · v v eliſa E, *Audiuere* - - v quaſi Audiere vel Aud-iere *Viden tu* v v - eliſa N, ſicut etiam in iſto: *Hera in crimen* v v - v & *Tamen vix* v v - quaſi eſſet Tame vix. *Ne hoc quidem tacebit* - v v | v - v extrita M, ſicut etiam in *Omnes* v - *Nēpe* v v *Enimuero* v v - - *Nam quid ego* - v v D, eliſa, ſicut & ibi: *Quod ego te* v v - quaſi eſſet Qu - ego te. Ita *Sed quid hoc* - - quaſi eſſet Sed quoc. Et *Sed eccum* - - pro Seccum *Aedepol* - v quaſi eſſet Aepol ſicut *Aecastor Quidem* v quaſi eſſet prius Quiem poſt Quem. Ita B, & vocalis exteritur in *Nobis* - quaſi eſſet Nois & Nis, *Tibi*, *ſibi* v. quaſi Tij ſij & poſtea Ti, Si. Et *Abi* - quaſi Ai. L, ſæpe eliditur in *Ille*, quaſi eſſet Ile, priore correpta, quomodo veteres *Oli* pro Illi dicebant. Ita eliditur in *Simul cum* v v - . Idipſum literæ R, & S, ſiue conſonans, ſiue vocalis ſequatur, vſuuenit. *Miſer quod* v v - *Par referre* v v - v *Soror dicta* v v - v. *Est* v *Iſte* v v *Oſtendo* v - v *Eſſe* v v *Nimiſquam* v v - *Tu abis ab illa* v v - - quaſi eſſet Tababilla. Sic *Melius eſt* v - quaſi Meluſt, *Commoditates in hac re* - v | - v | - - eliſa prius S, poſtea E. Eliditur etiam P, in *Voluptas* vna cum V, cum ſit à *Volupis*, ideſt, iucundus quaſi Volupitas. Sic in *Ineptus*

v v v,

v v v,cum *Aptus* ſit factũ ex Apitus ab *Apere* verbo priſco,quod ſignificat nectere,iungere,vnde *Apex* .Etiã T, elidi ſolet,vt *Dabit nemo v v - v Tacet cur v v -Venit nũc v v* - In *Nemini ego - v v* ſit ecthlipſis duplex quaſi eſſet Nemnego.ſic *Idem mihi - v v* quaſi eſſet Iem mihi.

VI. Sæpe litteras interpoſuerunt,vt vocaliũ Concurſũ ſiue Hiatum effugerent,vt *Mederga* pro Me erga, *Antideo* pro Anteeo,*Antidhac* pro Antehac.Etiã *Calim* pro Clãteſte Feſto dicebant. In Plauto eſt *Perdeam* pro Pereã.

VII. Sępe hiatũ vocaliũ admiſerunt,vt: *Quo modo hinc abeã neſcio - v | - - | v v - | - v | -* vbi poſtrema vocalis in *Modo* nõ eliditur.Sic *Abi hinc in malã crucẽ*, nõ eliditur I, in *Abi*.*Hecyra eſt huic nomen fabulæ. hac cũ data eſt*. non exteritur Ae,in Fabulæ. *Ille opere foris faciundo laſſus noctu aduenit*. Nec E,in *Ille*,nec V, in *Noctu* eliditur,vt ſit Trochaicus tetrameter catalecticus.

VIII. Sæpe M,non exteritur ſequẽte vocali,& modo producitur,modo corripitur, vt: *Officium hoc viri nequaquam eſt boni*.- *v v | - - | v - | - - | v - | v -*

IX. Interiectiones *Heu*,*O*, *Papæ*, *Au*, *St*, & ſimiles animi motũ exprimentes ſæpe Actoris ſunt,non Poetæ,adeoq; ad verſum non pertinent,vt monet Victor.lib.2.de metris.Illuſtre rei huius exẽplũ eſt in Plauti Moſtel.a.3.ſ.2

Ibo intro igitur.TR.mane ſis,videam ne canis. TH.agedum vide.

TR.*Eſt.TH. vbi canis eſt?TR.abi directa, abin hinc in malam crucem.*

At etiam reſtas?abi iſtinc.SI.nihil pericli eſt age.

Aldi editio partim,& alij Codices habent: *Abi directa eſt*.Et mox:*At etiam reſtas? Eſt?abi iſtinc*.Sed nihil eſt dubij,quin pro *Eſt* vbiq; legendũ ſit *St*.& *Abi* pro *Vbi*. Hoc modo:

St,abi canis,St abi directa, ſt abin hinc in malam crucẽ?
At etiam reſtas?St abi iſtinc.SI.nihil periculi eſt age.

Sunt verſus Trochaici tetrametri catalectici, ad quos tamen interiectio *St*,præterquã primo loco,non pertinet.

INDEX

A. ſignificat Auctarium. G. Grammaticam philoſophicam. N. Notas in Paradigmata Declinationum. P. Paradoxa literaria R. Rudimenta.

A, & Ab, ſignificant ſæpe reſtrictionem. pro Quantum ad. A.20.

A & Ab. pro Poſt A.70.

A Cæſare litera, pro Cæſaris litera. A.14.

A te doceor, non eſt idem ac Tu me doces A.13. (100.

Ab epiſtolis, à cubiculo. G 66 R.

Abhinc cũ accuſ. & ablat. de præterito & futuro G.134.

Ablatiuus tertiæ declin. in I. N.51 G 118.

Ablatiuus qui perperam Abſolutus aut conſequentiæ dicitur. G 74.78.79. A.70.

Ablatiuus apud Græcos & priſcos Latinos Datiuo ſimilis. N.50 G.89.114

Ablatiuus in O, vltima ſæpe breui. A 82 86.87.

Ablatiuus nec à nomine, nec à verbo, nec ab aduerbio, ſed à ſola præpoſitione regitur. G. 30 37.38 74.75.76 77 78 79

Ablatiuo ſæpe Forma rei ſolet ſignificari. A.21.

Abſcido. A 78.

Accentus R 58. (191.

Accẽtus in pronũciando. G.190.

Accuſatiuus ante & poſt verbũ infinitiui modi. R.84 G 33.

Accuſatiuos duos, alterum rei, alterũ perſonæ à verbo actiuo regi, falſum eſt. G.37.

Accuſatiuꝰ à nullo nomine regitur, ſed tantũ à præpoſitione, aut verbo actiuo, vel nomine verbali. G.29.129.37.38.

Accuſatiuus, qui à verbo actiuo regitur, eſt vel internus, formalis & cognatus, vel externus, materialis & alienus. P.27.28.31. A.27.

Accuſatiuo ſæpe Forma rei ſolet ſignificari. A.21.

Actiuum verbum. R 65.

Actiuũ verbũ ſemper regit Accu-

G ſa-

ſatiuum R 89. G 35.67.130.
Ad, alias cauſam finalem ſignificat, alias efficientem impulſiuam. A. 62.
Ad reſtrictionem ſæpe ſignificat, pro quantum attinet ad. Vulgo Quoad. A. 20.
Ad manum, pro Amanuenſis. G 66.
Adeo, pro Ad ea. N. 54.
Adhuc, non eſt Aduerbiū. N. 53.
Adiectiuum nomen R. 61.
Adiectiui cum Subſtantiuo ſyntaxis. G. 25. 133. R. 81.
Adiectiua nomina genitiuum regentia ſunt verè ſubſtantiua. A. 19.
Adiectiua nullum habēt genus. G. 190. 107.
Admodum pro valde & fere ſeu circiter. G 135. A 40.
Aduerbia. G. 11. 44. 66. eorum ſyntaxis. R 85.
Adulari aliquem & alicui. P. 28. A. 29.
Aedificialis Iupiter, Herceus. P. 48.
Aequi bonique facere. G. 57.
Alias, non eſt Aduerbium G. 71. 76. P. 5.
Aliquantum, pro In aliquantū. G. 99. P. 97.
Aliquid, pro Ad aliquid. G. 99.
Alteras, pro Alias. P. 5.
Aluari encomiū A 32. In præf. Gram. eius error G. 46. 59. A. 12. 32. 36. 84.
Aluari duplex error de verbo Refert. A. 79.
Amare cur plus, quam diligere. A. 43.
Amabo G 67.
Amanuenſis G. 66. R. 100.
Ambe vel Ambi. G. 178. P. 62.
Ambitus, participium mediam habet ancipitem. P. 60. 61.
Ambeduo. G. 53. 70.
Amittere corpus eſt maſcare. A. 42.
Anacoluthon. G 85. R. 117.
Anaſtrophe. G. 85. R. 117.
Ante diem tertium Idus. G. 137.
Antehac. G. 136. 148.
Appellatiuum nomen. R. 60.
Aptus ab Apere verbo priſco. A. 96.
Aqua mellita Vaticani fontis. P. 42.
Arborum nomina in Vs, ſunt maſculina, vt Laurus, Vlmus. G. 63. 108.
Aſtero, pro affirmo num Latine dicatur. R. 131.
Audire male. G. 72. R. 102.
Aureus Romanus ē 5. denariorū. P. 91.

B

Boni conſulere. G 57.
Buro, unde Comburo. G. 178.

C

Calepini Lexicon quanti faciendum A 46.
Capſis, eſt Ceperis, non Cape ſi vis, vt perperam cenſuit Cicero. A. 37.
Caligæ. G. 93.
Carcer, neutr. generis. P. 40.
Careo pecunijs, pro caritatem ſiue carētiam à pecunijs. G 30.
Caſus Nominum G 89.
Caſus ſex ſunt in omnibus linguis. G. 90.

Catonis locus correctus contra A gellium. P.13. A.69.
Catulli verſus correcti. G.176.
Cauſa vini. pro quod ad vinum attinet. G.127.
Cauſa cur, cauſa quare vel quã obrem, cauſa quod, cauſa vt. A.63.
Cauſa inficiens, otioſa aut permittens. A. 23. (131.
Cerno, quam varia ſignificet. R.
Certum à Cerno. R.131.
Cicero malus fuit Grammaticus & cauſarũ lingua latina minime peritus. P.14.27.
Ciceronis error dum putat Capſis eſſe Cape ſi vis. A.37.
Cicero neſciuit, vtrum eſſet rectius, Tertio conſul, an tertiũ conſul. P.2.
Ciceronem Grammatici ſuis regulis deceperunt, vt putaret ſe ſolæciſmum feciſſe, cũ tamẽ rectè locutus fuiſſet. P.17.31.
Ciceronis locus tentatus. G.138.
Circiter, non regit accuſat. G.48.
Circumcirca Plaut. Aul. a.3. ſ 4. Sulpitius ad Cic. ἀμφιπεριχρηνὴν. Circumcirca fontem.
Clitumni fontis aquæ. P.65.
Cluſinæ thermæ. P.63.
Comminus G.94.
Communia genere nomina nulla ſunt. G.90.
Cõparatiua nomina à ſolis adiectiuis fiunt. G.91.
Comparatiua nomina non regũt ablatiuum. G.30.
Comparatiuum nomen. R.62.
Cõcordia ſyntaxis. R 80. G.24.
Concordia ſeu Conuenientia in ſyntaxi proprie & impropria dicitur. G.122.
Coniunctiones G.15. R.72. earũ ſyntaxis. G.49. R.87.
Coniugationes. R.64.
Conſonans. R 58. (56.
Cõſuetio pro cõſuetudo, coitus. P.
Conſueſcere cum fœmina. P.56.
Conſuetudini plus, quam regulis Grammatica ſeruiendum eſt. G.63.99. P.12.18.
Contra, vltima breui. A. 81.
Contra ea, Contrahac. G.136.
Conturbare. G 67.
Copia. vndedicta. A.95.
Cornelium Nepotem Cicero omnibus Latinis ſcriptoribus prætulit. P.45.
Cornelij Nepotis loca correcta. G. 136. P.43.44.
Corpus facere pro pingueſcere, Corpus amittere pro maceſcere. A.42.
Critici recẽtiores legi debẽt. P.35
Critici partes, quas praſtare debet, qui de literis rectè vult iudicare. P.34.35.36.
Cũ, eſt Nomen in accuſatiuo pro Quem, quam vel quod. N.55.
Cum eo, pro ea lege. A.39.
Cũ nobis, cur nõ dicatur. G.179.
Cupere alicui. G.70.
Cur, pro Cui rei. G.95.
Cygnorum vox rauca. G.95.
Cyma, vox plebeia. G.95.

D

D, veteres ſæpe efferebant vt Z. G.171.186.
Daretis Phrygij hiſtoria, lutulẽ-

ti ſcriptoris opus eſt. P. 45.
Datiuꝰ tertia declinat i E N. 51
Datiui & Ablatiui ſimiles ſũt apud Græcos, & apud priſcos Latinos N. 50 G. 89
Datiuus etſi à nulla orationis parte regitur cuiuis tamẽ orationi propter ſignificationem adiungi poteſt. In Gram præfat. 158 G. 29. (16.
De Auſtria, pro Ab Auſtria A.
Decem operarum pro decem opera P. 84.
Declinationũ regula. G. 20 R. 77
Decoquere. G. 68.
Decretũ pro depugnatum. R. 131.
Deinde. G. 136.
Denarius. P. 97.
Deponentia ſunt verba actiua, quæ paſſiuam ſignificationem depoſuerunt. G. 8 92.
Deponentium verborum præterita & ſupina. R. 141.
Derepente G. 137.
Deriuatiuum nomen R 61.
Defitus pro defixus. R. 131.
Defitus pro Satus R. 131.
Deſubito G. 137.
Deſuper G 137.
Diaſtole, quid A 87.
Dictys Cretẽſis hiſt bono Latinitatis ſeculo ſcripta fuit. P. 46
Die craſtini, ſeptimi G 62.
Dignus laude & laudem. G 30.
Dilige Dilıgẽs Dilectus. Diligẽtia. Diligẽter, quid propriè, q̃d tropicè ſignificent. A. 42 43.
Diminutiuum nomen. R 62.
Diphtongi R. 57. (G. 156.
Diphthongos Latini habent. 22.
Diſſitus pro Remotus, longe itus, non eſt Latinum. P. 42.
Diu pro Die G. 120.
Domi, genitiuus. N. 52. Domi bellique. N. 53. (53.
Domꝰ et Aedes quid differãt. N.
Donatus Terentij interpres correctus. P. 56.
Donij Hermathena, opus admirandum. A. 44.
Drachma. P. 97.
Dua, pro Duo. N. 54.
Duo, pro Duos N. 54.
Ducatonus Mediolanẽſis. P. 91.

E

Editiones varias auctorum conſulere oportet P. 35. (P. 20.
EI, diphtõgus. G. 159 160. 162.
Elephantus granida. G 63.
Ellipſis G 54. R 94 quomodo capérit, P. 23.
Ellipſes in ſcribendo Latine nemo debet fingere, ſed conſuetudinem ſequi. A. 12.
Ellipſis cum Syllepſi, & cum Græciſmo R 120.
E loco. G. 137 P. 5.
Em, pro Eum. N 54.
Eminere quid ſit. G 93.
Ens G. 66 R. 100.
Eo, pro Ex N 54.
Eo melior. G. 48.
Eo quod G. 60 68 77.
Eo caſum ligna G. 132.
Eor, rectè Latine dicitur. N. 61.
Epicœna nomina. G. 97.
Ergo pro cauſa G 46 107. A. 82.
Eſt mihi male, ægre. Bene eſt ſere eſt G. 65.
Eſt multos annos, eſt ſex menſes cum huc veni. G. 134.

Ex

Ex, regens Genitiuũ more Græcorum. G 127.
Examuſſim. G.138.
Exante. G.137.
Exaduerſum. G.137.
Exhinc. G.138.
Exin. Exinde. G.138.
Exoletus. G.61.
Exoſus, paſſiue nõ dicitur. P 41.
Explicit liber. Explicitus. R.131.
Extemplo G.137.
Extraquã. G.139.

F

Facere, pro cauſam eſſe. A.24.
Factum pro Cauſa. A 24.
Factum alicui velle. G 70
Factum pro Res G 148. A.33.
Famiani Stradæ ſolæciſmus vel puero erubeſcendus G 131.
Eiuſdẽ ſal infatuatus ex Plauto perperam intellecto. A.42.
Faſcinare. P. 30.
Feſtus correctus. P.73.
Ficus. G 113.
Fidem adhibeo, pro credo, non eſt Latinum. P.42.43.
Figura. R.59.
Foras, præpoſit. G 93. ſed rectius dicatur Aduerbium ob locum Lucret. 3. Exit ſæpe foras magnis ex ædibus ille.
Forma rei p accuſatiuũ et ablatiuum ſignificari ſolet. A.21.
Fors, Forte, Fortuito G 105.
Forſit. Forſitã. Fortaſſeã. G.106.
Frugi. G.66.
Fruſtra, vltima breui. A.81.
Funis, maſculin. G.91.
Futura ſubiũctiua, ĩ Rim, & Ro promiſcue efferebãtur. A.36.
Genitiuus à ſolo nomine ſubſtãtiuo regĩt. G.27.126.127.128.
Genitiuus ſẽper regitur à ſubſtãtiuo noĩe ſiue cũ adiectiuo. ſiue cũ verbo ſit poſitus. A.19 21.
Genitiuus à nullo nomine adiectiuo regitur. G. 28.
Genitiu⁹ Loci regitur à ſuppreſſo ſubſtãtiuo, vt Sũ Romæ. Iacet humi, Eſt domi. G. 55.56.
Genitiui variæ ſignificationes. G. (128.
Genus Nominũ. G 90.
Generis omnis aut communis nomina nulla ſunt. G.90.
Genera Nominũ G 18. R 60.75.
Genus nullũ eſt nominibus proprijs, nec Ego & Tu. G.107.
Gerũdia, nõ ſunt pars orationis, nec Verba, ſed nomina verbalia adiectiua. P.7 G 8. R 65.
Gerũdia in Di, Do, & Dũ, nõ regũt accuſatiuũ R 91 G 39.40 nulla sũt Gerũdia verba. P.6.
Græciſmus. G.86 R.118. (8.
Grãmatica Latina tũ demũ eſt diſcẽda, cum quis linguã latinam intellexerit. P. 80.
Gram. loqui aliud eſt, q̃ Latine loqui G.52.65. P.17. R 93.
Grãmatici ſuis regulis ipsũ quoq; Ciceronẽ, Varronẽ, Atticũ, & Quintilianum deceperunt. P.15 16 17.25.31.
Grammatici male Latine loquuntur. P.26.
Grãmatici veteres varij. P.34.
Grãmaticorũ veterũ multiplex ſtultitia. P. 78. fatentur ſuas regulas ab auctoribus non obſeruari. P.80.
Grammatici recentiores veteri-

bus ſtultiores.P.80.
Grammaticos veteres diligenter legiſſe oportet.G. 93.
Grates. G.112.
Gratia pro cauſa A. 25.

H

H, litera eſt, & quo modo pronũcianda.G. 175.
Hac pro Hac. N.54. G.62.
Haſtenus. G.58.
Hac,pro Ha. N. 54.
Helleniſmus G.86 R.118.
Hermathena Deniſ, admirandũ opus. A.44.
Hinc. G.134.136.
*Hir, indeclinabile ſignificat Volam manus.G.*148.
*Hoc, pro Huic N.*53.
Homo hac,nõ rectè dicitur.G 90
Hymen. G.111.
Hyperbato. G.85.R.117.

I

*I,nũquã ſit cõſonãs.G.*158.163.
I,in Canicula,Cuticula, Viticula, Clauicula, longane ſit an breuis, A. 87.
Id atatis homo, Latine dicitur, ſed nõ etiam, Id auctoritatis, vel Id ſapientia. A.12.
Id eo, duo ſunt nomina, & eſt Pleonaſmus. G.96.100.
Idiomata ſiue Idiotiſmi latina lingua. A 34. (107
Igitur pro Eo fine, ea cauſa. G.
Illico. G.140.P.5.
Im,pro Eum. N. 54.
Imber ſacer, fons aqua calida ad Meuaniam, vulgo Inuerſato, P.65.
Immanis. G.100.
Impedire alicui. A.29.
Imperſonalia verba nõ ſunt, quæ vulgo dicuntur, in quibus ſubauditur Nominatiuus, ſed quæ aliter vocantur Infinitiui modi. R 64 56.G 33.54.
*Imperatiui in A E & I, deſinẽtes vltimam olim habebant ancipitem.*A.82.
Impræſentiarum G.139.
In regens genitiuum more Græcorum. G. 127.
In,pro Poſt. A. 71.
Inante. G.139.
Inciti calculi. Ad incitas redactus G.59.
Inde G.136.
Indicatiuo & ſubiunctiuo atque optatiuo veteres fere indifferenter vtebantur. N 57.
Infinitiui modi verba ſæpe nominis ſubſtãtiui vim habent, & vocantur Nomina verbi, ſiue in nominatiuo, ſiue in genitiuo, datiuo, accuſatiuo & ablatiuo.Rud 64.65.90.91.G.33. 72 P. 7.
Infinitiuũ verbum nominis vim habens ſubauditur in participijs paſſiuis, vt Pugnatũ eſt, Pugnandum eſt, ſubaudi Pugnare P.7.A.26. R.101.
Infinitiuus ſæpe pro nomine ſubſtantiuo ponitur. G. 8. R.64. A. 26 27.
Infinitiui modi verba quomodo conſtruantur. G.33.35.R.90.
Infinitiui modi verba ſemper habent accuſatiuum ſuppoſitum vt Vole me facere, Nõ poſſumus

me credere, Paulus dicitur eũ feciſſe, Multi dicuntur eos venire G.33.65.
Inibi. G. 139.
Inleco vel Inlico. G.140. P.5.
Inſtar pro Fere, quaſi, circiter, nomen eſt, nõ aduerbiũ. A.40.
Inſuper. G 140.
Interdicere alicui domo. G.31.
Interdum. G.141. (148.
Interea. Interibi. Interim. G.140.
Intereſt mea G 60.
Interiectiones. G.16. R.73.
Inuideo tibi huius rei. A 22.
Inuidere alicui & aliquem. P. 27.29.30.
Inus, habentia in fine qua habeãt I, lõgũ, qua breue. A.38.
Ire mactatum victimam & Iri mactatum. G.132. Ire & Iri viſum A.69.
Itali omnes Europaos iudicio ſuperant, plerumq; tamen ſunt peſſimi literarũ iudices. P.37.
Itali, de pronuntiatione Lingua Latina ridicule iudicãt G.196.
Itur mihi factum contumeliam. G.132.
Iubet me facere & Iubet mihi facere. In Gram prafat. 158.
Iudicare bene de Lingua Latina longè difficilius eſt, quam benè Latine ſcribere. P 34.

L

Latet me, Latine non dicitur, ſed Latet mihi. In Grãmat. prafat. 154.
Latina lingua Roma tempore Ciceronis deprauari capit P.19.
Latina lingua fundamẽta quatuor. P.17.
Latine loqui aliud eſt, quam Grammatice loqui G. 52.65. P.17. R.93.
Latine ſcribendi laudẽ affectans quos auctores, & quomodo legere debeat. P.36.
Libella, pro Aſſe. P. 91.
Licencia poetica in rebus, non in verbis ſpectetur. A.85.
Licet vt, ſæpe in oratione ſubauditur. A.35.
Litera, R 57.
Liuius correctus. P.25.
Liuius Andronicus ante Enniũ Romanidem ſiue Annales Romanos ſcripſit verſibus heroicis, P.23.
Longa ſyllaba A 83.85.
Luciani error in Graca grammatica. A. 31.
Lucillij verſus correctus. P.89.
Loco pro ſtatim, Hiſpan. Luego. P. 5.
Lucretij verſus correctus. A.80.

M

Maffeij ſolœciſmi. G.93.
Magis & Mage, nomina adiectiua. G.97.
Magis magiſque G.98.
Male audit. G.72. R.102.
Mane, nomen eſt. Manes dij. G. 100 112.
Me, pro Mihi dicebant veteres. N. 52. G.152.
Meatim. G.106.
Medicina, adiectiuum eſt. P.49.
Merito pro Cauſa. A.25.
Meus mihi, pro Proprius. A.
Mille, ſemper adiectiuum 75.

nũquam ſubſtãtiuũ, nec regit genitiuũ. G. 56 P. 82. 83. 84.
Millio, Italis. duo Milliores. P.
Mina. P. 97. (96.
Mingere, Latinum nõ eſt P. 39.
Minus, minuſque. G 98.
Miror quod & Miror vt. A. 64.
Miſereri alicui. A. 29.
Modo, vltima breui. A. 86.
Modus ſignificat alias ſi[illegible]d, alias cauſam efficientem. A 62.
Modi verborũ nulli ſunt, niſi qui aduerbijs exprimũtur: N. 57.
Modus Potentialis & Permiſſiuus explodi[illegible]ur A. 32.
Multo melior, & Multũ melior. G. 48. 70. 99. (71.
Multoties, vox plebeia. G. 14 R.
Multum. pro In multum negotium. G. 98. P. 47.
Mutuo petere vel dare pecuniã Latine non dicitur. A. 87.

G

Nauius verſus hexametros ſcripſit, qualẽ ex Iliad. 1 Chariſt° laudat: Collũ marmoreũ torquis gemmata coronat. P. 73.
Nata eſt res ita. pro re nata. G. 147.
Natiua verba, & natiua verborum ſignificationes. G 96.
Ne, ſignificat Non. Vt ne, Vereor ne. Ne fac. G. 45. 95. (131.
Neceſſus, a, um, & Neceſſis, e. G.
Neceſſe habere aliquid Latine dicitur, nõ Aliquo. G. 131. 148
Negotium Calliſthenis pro Calliſthenes. A. 20
Negotiũ, id eſt, Res, deeſt fere ſẽper in nominibus adiectiuis neutralibus. G. 60. 146.
Negotiũ eiuſmodi eſt. pro Ita res eſt. A 34.
Negotiũ, ſubauditur in Dulce res dit, Turbinum lætatur. In Grammat præfat. 155.
Negotiũ eſt, pro Opus eſt. G. 147.
Nemo, adiectiuum. G. 58.
Nequam G. 109.
Neutra verba nulla ſunt. G. 92. 130 P. 31.
Nihil, pro Ad nihil. G 99.
Nimis, nomẽ adiectiuum. G 97.
Nocere Aliquem. A. 29.
Noctu hac. G. 120.
Nomen pro Cauſa. P. 54.
Nomen pro cauſa deeſt, in Id, quid, nihil, eo, quo. G. 60.
Nomen mihi eſt Iulius & Iulij Latine dicitur, Græce verò Iulio G. 87 R 119.
Nomine pro cauſa: A. 24.
Nominis conſtructio cum verbo finito. G. 26 133.
Nominatiuus nec à nomine, nec à verbo regitur. G. 28. nec ab aduerbio aut interiectione. G. 46 52.
Nominatiuus alius formalis & explicitus, alius virtualis ſiue implicitus. G. 31. 32.
Nominatiuus ante et poſt verbũ finitum. G 22. R. 83.
Non fac ſolœciſmus eſt G 45.
Nubere, Nuptũ dare. G. 40. 68.
Nullibi, vox plebeia. G. 12. R. 69.
Numerus. R. 59. (90.
Nummi vox varia ſignificat. P.
Numero, pro Cito. P. 5.
Nundinus, a, um. G. 61. P. 40.

O, in

O

O, in fine vocum, quæ pro Aduerbijs habentur correpta. A. 87.
OE, diphthongus. G. 159. 160.
Onomaſticon Romanum. A. 88.
OI, diphthongus. G. 159. 160.
Oppidoquam. G. 102
Optatiuo, Subiunctiuo & Indicatiuo veteres ferè indifferenter vtebantur. N 57.
Opus, ideſt Res, vnũ ex Trãſcendentibus. G. 147.
Opus habeo, an Latine dicatur. A. 11.
Opus eſt mihi monitor, monitoris & monitorem. A. 10. & 11.
Opus eſt libris. G 77.
Orationis partes. R 57.
Ouidij locus correctus. A. 53.
Ouis villoſus. G. 64.

P

Palam te, pro coram te. G. 94.
Perinde. G. 141.
Panſus à Pando. G. 102.
Parentheſis. G. 35. R. 117.
Parietina. G 61.
Participia genitiuum regunt vi ſubſtantiui, quod reticetur. G. 28 127.
Participia ſunt nomina verbalia G 145. A 72.
Participium R 66.
Participiorũ cõſtructio. G 40. 41.
Participiorum nullum certum eſt tempus. N 61.
Participialia nomina G 146.
Participio in Dum an futurũ tẽpus ſignificetur. A. 12.
Partim, non eſt aduerbium. G. 47. 99. 100. R. 120.
Particularũ lingua latina vſus. G. 124. P. 22.
Parum, nomen eſt. G 102.
Paruum, pro Parum. G. 102.
Paſſiua verba nullum habent præteritum. N. 61.
Paſſiua verba nullum regunt caſum. G. 28.
Paſſiuum verbum R. 65.
Pati damnum vel detrimentũ, minime Latine dicitur. P. 41.
Paulum, nomen eſt. G. 102.
Paulo & Paulum doctior. G. 99. P. 47.
Pedatu primo, ſecundo. pro Vice. P. 5.
Penſus, G. 102.
Per, ſignificat cauſam inficientẽ, ſiue otioſam aut permittentem. G. 127.
Perſona verbi R 63.
Perſona tertia ſunt omnia nomina, præter Ego & Tu G. 26
Pertingere pro Pertinere. G. 93.
Peſſum ire, dare, premere. G. 102.
Philippeus talerus. P. 91.
Piræeus erat oppidum. P. 16.
Piſare pro Pinſere R. 31.
Piſcina. adiectiuum eſt. P 49.
Plautus correctus. G. 142. P. 45. 13. 55. 59. A. 96.
Pleonaſmi exempla. R. 94. G. 53. 100. 104.
Plus, nomen adiectiuum. G 57.
Politianus, ſiue Angelus Baſſus vir multis nominibus admirãdus, nullo ſuo merito poſt obitũ infamatus. P. 37. 38. 39.
Pondo. G. 66.

Poſitione ſyllabæ longæ fiũt breues, & contra breues fiũt longæ. G. 163.
Porcus obeſa. G 63.
Poſſeſſiuum nomen. R 62.
Poſtea, Poſthac, Poſthinc, Poſtibi, Poſtilla, Poſtinde, Poſtidea, Poſtidẽ, Poſtmodo. G. 141
Poſtidẽ Ter. Hec a. 4. ſ 3 Quod faciendum ſit fortaſſe poſtidem, hoc nunc ſi feceris. ſic in pluribus libris antiquis legi Faernus & Muretus fatentur, etſi vterque ignoratione antiqua vocis lectionẽ interpolare nititur. G. 142.
Poſtremo & Poſtremum, nihil differunt. P. 3.
Poſtridie. G. 47. 48.
Poſtumus eſt poſtimus vel poſtremus. G. 6. 47.
Pote & Potis, de omnibus generibus in ſingulari & plurali dicitur. G. 97.
Præfiſcini. P. 28.
Præpoſitiones. G. 9. 42. R. 66. earum ſyntaxis. R. 92.
Præpoſitiones ſignificãtes Locũ, in quo, a quo, vel ad quem, poſſunt exprimi & ſupprimi. P. 23. 24.
Præquam. G. 142.
Præterea, Præterhac. G. 142.
Præterquam. G. 143.
Præterita ſubiũctiua in Rim, & Ro, promiſcue efferebãtur. A. 36
Præterita paſſiuorum nulla ſũt. N. 61.
Præterita & Supina coniugationis primæ, R. 129 ſecunda 131. tertia 134. quarta 140.
Praut G. 143.
Primitiuum nomen R. 61.
Precari alicui, qualis ſit ſyntaxis. A. 29.
Precor te preces, precibus & cum precibus A. 21. 28.
Pretium pro loco. P. 4.
Pridie. G. 47.
Pridie, aduerbium non regit accuſat. G. 48.
Primo pro A primo, in primo loco, tempore, adſpectu, pedatu, pretio. P. 2.
Primum, pro Ad primum. P. 2.
Principium pro Ad principium, à principio, primum, primo. Cato rei ruſt. 157. Principium te cogneſcere oportet, quæ genera braſſicæ ſint. P. 2.
Procul, non regit ablat. G. 4. 8.
Pro re. Pro re nata. Pro negotio. G. 148.
Proijcere ampullas eſt, abſtinere verbis grandibus quaſi abijcere. A. 41.
Proin. Proinde. G. 143.
Pronũciatio vera linguæ Latinæ fieri non poteſt. G. 149.
Pronomina nihil aliud ſũt, quã Nomina Anomala. N. 52.
Pronuper. G. 143.
Propalam. G. 143.
Prope, aduerbium non regit accuſatiuum G. 48.
Propemodum. G. 144.
Propertius correctus & illuſtratus. P 65. 67.
Propertij patria Meuania fuit, non Ameria. P. 65.

I N D E X.

Proporro. G.144.
Prequam. G.144.
Proprium nomen. R.69.
Propterea. G.144.
Propterea quod. G.100.
Prorſa oratio. G 61.
Protenus Protinus. G.144.
Prout. G.144.
Proxime, aduerbium non regit accuſat. G.48.
Proximus, pro fere par. P. 64.
Pugillaria. G. 62.112.
Puta, vltima breui. A.81.

Q

Qua, pro Qua. N.55.56.
Quaſere. Quaſo. Quaſis. Quaſit. R.131.
Quam, nomen eſt. G.103.
Quam quantum. G.104.
Quamquam. G. 104.
Quanti emiſti. G 68.79.
Quãto doctior. G.48.103.P.48.
Quantum, pro In quantum negotium. G 98.P. 47.
Quãtũ poteſt, pro citiſſime. G.103
Quare pro Qua de re. G. 76.95.
Quatenus. G.58.
Qui, ablatiuº à Quis, Que, Quod. N.56. G. 96.
Quid nomen eſt tibi. pro Quod. N. 55.
Quin, quomodo conſtruatur. G. 46.51.95.104.
Quinctiliani locus correctus. P. 13.A.69.
Quis, eſt omnium generũ. N.54.
Quo, pro Qua G 12.P.16.R.69.
Quo melior. G 48.
Quo, pro Cui. N.55. (21.
Quoad, pro Quod attinet ad. A.
Quoad faciem ſimilis, barbarè dicitur. G.75.
Quoad, pro Adque. N. 56.
Quod, natura non eſt Cõiunctio, ſed nomen Relatiuum. G.50. *de vario eius vſu.* A.51.
Quod, pro Ideo quod. G.68.
Quomodo, sũt duo nomina. G.96

R

Ratio quare et quomodo adhibẽda in iudicando de lingua latina. P.18.19.22.
Reciprocum nomen. R.61.
Reciproci nominis ſyntaxis. G. 26.R.82.A.75.
Rectio ſyntaxis. R.80.G.25.
Refert mea. G.60. 70.A.79.
Regina, adiectiuum eſt. P.49.
Regulæ Grammaticorum rationis & cõſuetudinis norma corrigi debent. P.18.
Relatiuum nomen. R.61.
Relatiui nominis ſyntaxis. G. 25.R.81.A.74.
Reperta verba & reperta verborum ſignificationes. G.96.
Res hominũ, pro homines. A.20.
Res eſt pro Opus eſt. Res ita nata eſt. Pro re nata. G.147.
Res cibi, pro cibus. Res hominum, pro homines. P.5.G. 71.P. 83.84. (24.
Ruri eſt ablatiuº in Ruri eſſe. P.

S

S, liquida eſt litera. G.183.184.
Salis, antiqui dicebant pro Sal. A.42.
Salillº, diminutiuũ à Sal. A.42.
Satis & Sat, nomina adiectiua G.97.98.

INDEX.

Satior & Satius à Satis G.100.
Sãnazarius sũmus poeta nõ debuit præ ſe Politianũ cõtẽnere. P. 37. barbara voce vtitur Permingere P.39.
Saturnius verſus quot pedes habeat. P.75.
Scutatus Romanus. P. 91.
Se, & Sed pro ſine. G 94.
Se pro Ipſum. A. 76.
Secors. G 94.
Secus viã. ſordide dicitur. G. 92.
Sedul’. G 94.
Segnis G 94. (51.
Seneca in apocoloc. correctus. P.
Senectus, a, um. P.49.
Sero, nomen eſt. G. 101.
Seruire aliquem. A.29.
Seſtertius, a, um. G 62. P. 87.
Seſtertius nummus. Seſtertiũ, in neutro. P. 92.
Sibi, pro Ei. A.75.
Sine. G.94.
Siquidem duæ particulæ. G 96.
Solere cum aliquo. P. 57.
Solæciſmus eſt cõſtructio, quæ nec regulis, nec conſuetudini congruit. A.12. P.17.23.
Soluendo eſſe. G.67.
Species. R. 59.
Subinde. G 144.
Subiũctiuo, optatiuo & indicatiuo veteres ferè indifferenter vtebantur. N.57.
Subſtantiuum nomen. R. 61.
Subſtantiui nominis ſyntaxis cũ Genitiuo G.27.126.127.128. R 88.
Subſtãtiui cum Adiectiuo ſyntaxis. G.25. 133. R.81.
Subſtantiuum verbum. R.64.
Subſtantiua verba non regũt Genitiuũ. G.36. nec Ablatiuũ. G. (37.
Sui, pro Ipſius. A 76.
Suus, pro Proprius. A 75.
Superlatiuum nomen R 62.
Superlatiua nomina. G.92.
Superquam G. 144. (rita.
Supina coniugationũ. Vid. Prete-
Supina nõ regunt caſum, vt verba G 40.
Supina, non ſunt Verba, ſed Nomina verbalia ſubſtãtiua. G. 9.23 P.9.10. R 55. (70.
Sus. pro ſusũ ſeu surſũ. G.13. R.
Suus pro Ipſius. A 76.
Syllaba R.58.
Syllepſis. G 82.100 R.115.
Syllepſis cum ellipſi R.120.
Synchyſis G.85. R.117.
Syntaxis regularis. R 80. G.24. irregularis ſeu Figurata R. 93. G.52.
Syſtole, quid. A 86.

T

Talentum. P.98.
Talerus Philippens. P.91.
Tam, nomen eſt. G 103.
Tanto melior. G 48.
Tãtũ, pro In tã tũ negotiũ. G.98.
Te, pro Tibi, dicebãt veteres. N.
Tẽpori, eſt ablatiu’ G.101. (52
Tempora verbi. R.64.
Terentij locus correctus A 55.
Tertio & Tertium, nihil differunt. P.2.
Thermæ S. Caſſiani P 63.
Tibullus correctus. P. 63.
Tmeſis G 85. R 117.
Tonna auri Germanis. P.96.
Trãſcẽdẽtia nomina, Negotium, opus.

Opus, Factum, Aliquid, Ens, Res. G. 146. 148.
Triphthongi. R. 58. (G 90.
TRIX, in fine habentia nomina.
Triphthongi Latinorum. G. 166.
Tuatim G. 106.
Tuus tibi. pro Proprius. A. 75.

V

V, numquã fit conſonans. G. 158. 159. 165.
Vadimonis lacus. P. 66. (101.
Vano & Vanum dare vel ire. G.
Valere Vnus aureus valet pro decem argẽteis. Ouid 2. Amor. 5. Verbaque pro certis iuſſa valere notis. P. 88.
Varro à Palæmone *dictus Porcus* G. 86.
Varro omniũ Romanorũ doctiſſim⁹. P. 31. *turpiſſime in Grãmatica errauit.* P. 81. 82. 84.
Varro minime bonus Latinæ linguæ auctor eſt. P. 26.
Varronis loca correcta G. 166. 142. P. 82.
Velle alicui. G. 70.
Vendere. G. 101. (G 96.
Verba alia natiua, alia reperta.
Verbalia nomina quotuplicia. G. 145. *A.* 72.
Verbalia nomina ſubſtantiua alias Genitiuũ, *alias Accuſatiuum regũt* G 27. 146. *P.* 10.
Verbi pluralis cõſtructio cũ duobus nominibus ſingularib⁹, vt Ego & Cicero valemus, Pater & mater ſunt mortui. G. 70.
Verbi finiti ſeu perſonalis ſyntaxis G. 31. 133. R. 82.
Verbum perſonale ſeu finitum, Imperſonale ſiue infinitum. R. 64.
Verbale nomen. R. 63 G. 145.
Verſus, aduerbium non regit accuſat. G. 48.
Vetat mihi queri, Latine dicitur in Gram. pref. P. 158.
Vira. famin. à Virus ſeu Vir, G. 148.
Virgilij locus correctus ex Gloſſis Vaticanis. A. 78.
Virgilij verba interpretata cõtra Seruium. P. 6.
Virgilij loca multa ante 1500. *annos deprauata. locus Aen. correctus.* P. 52. 54.
Virgiliũ Seruius *arguit non ſatis Latine locutum.* G 94.
Vitia orationis vnde illis etiam obrepant, qui alioquin elegantiſſime ſcribunt. P 37.
Vitia latinæ linguæ quæ cõſuetudini aduerſantur. P. 18. 21.
Vna. G. 105.
Vncus, Vncinus. A 88.
Vnde, pro Cum quo, ſignificat inſtrumentum. A. 15.
Vocabulum. R 58.
Vocalis. R. 57.
Vocatiuus à nulla orationis parte regitur G. 29.
Vocatiuus ab Auſtrius, Caſtri⁹, in E, non in I, deſinit. In *Grãmat. præfat.* 157. G. 115.
Vrbium nomina in Vs, vel OR, ſunt maſculina. G 64. 109.
Vſque non regit accuſat. G. 48.
Vſus eſt pro Opus eſt. Vſũ habere alicuius pro opus. A. 11.
Vſu venire R 99.

INDEX.

Vſurpata verba. G.95.96.
Vt, aduerbium ſemper ſignificat ſimilitudinem. G.44.
Vt, promiſcue cum Indicatiuo & Subiunctiuo vſurpatum. N.60.
Vt, ſemper ſignificat ſimilitudinē, etiamſi multiplex ſit eius vſus. A.53.54.55.&c.
Vt, poſt Metuo, Timeo. A.57.

Z

Zema plebeia vox pro Olla area. G.95.
Zeugma. G.81.R.114.

FINIS.

Google

Iſta appingenda ſunt paginæ 92.

Tetrameter ſeu Quadratus vel Octonarius, octo cõſtans pedibus iſq; vel

Acatalectus ſeu plenus. Nil eſt triũphõ ſi licet me latere tecto abſcedere - - | v - | - - | v - | - v v | v - | - - | v - Iſtuc tibi ex ſententia tua obtigiſſe gaudeo.

Catalecticus ſeu Septenarius, vel Hipponacteus, cui in fine deeſt ſyllaba, Deprenſa nauis in mari veſaniente vento - - | v - | v - | v - | - - | v - | v - | - Satis pol proterue me Syri promiſſa huc induxerunt. vv - | v - | - - | v - | v - | - - | - - | - *S, in* Satis *eliditur*. Iſtuc tibi ex ſententia tua obtigiſſe lætor.

Hypercatalecticus, qui ſyllaba in fine abũdat. Atque eius amicam ſubagitare vel heri in vino quã immodeſtus - - | v v - | - v v | v - | v v v | - - | - - | v - | - Deprenſa nauis in mari veſaniente Apeliota.

Septenarius, ſeptem conſtans pedibus apud Plautum ſæpius, raro apud Terentium inuenitur.

Errata Rudimentorum.

Pag. 63. uerſ. 23. lege: Gram. pag. 145. Pag. 82. u. 2. caſu diſcrepet. Pag. 83. u. 27. eſset Viæ itio. Pag. 108. uerſ. 26. Illo minorem. Pag. 144. u. 35. Quæ geminos caſus. Pag. 209. u. 7. anno 1614.

Mercurij Bilinguis.

Pag. 12. u. 14. Currus boue. Pag. 14. u. 23. exprobraueris. u. 26. inter ſe non conſonant. Pag. 13. u. 9. *Il tener.*

Auctarij.

Pag. 7. uerſ. 16. ſcio quod es doctus. Pag. 11. u. 8. aut certè. u. 20. habuerit. Pag. 12. u. 2. quin quod. Pag. 17. u. 2. Placentia. Pag. 20. u. 19. ex qua parte u. 23. carnem. Pag. 24. u. 13. valere. pag. 27. u. 3. participia inueniuntur u. 28. loco poſitum. Pag. 30. u. 15. Ne male audiamus. Pag. 32. u. vlt. velim ſubinepte. Pag. 35. u. 13. alius diceret Pag. 36. u. 23. Nauteam. Pag. 38. u. penult. cetum annorum eſt. Pag. 40. u. 10. appareat. u. 15. paruum inſtar. Pag. 44. u. 3. opponi. u. 36. Hiedynamia. Pag. 45. u. 11. aut folio. Pag. 46. u. 13. cupimus. u. 20. ſum aduerb. Pag. 47. u. 11. fæx illa. Pag. 54. u. 20. *καθολικὸν* Pag. 57. u. 1. ſimilitudinem hic ſignificare. Pag. 61. u. 35. queritet. Pag. 63. u. 28. iſta. Pag. 86. u. ult. illud. Pag. 72. u. penult. Obitus. Pag. 73. u. 16. perſpicuè. Pag. 85. u. 19. Trochæus inuenitur.

In Paradoxis.

Pag. 92. uerſ. 11. lege: *Res mille æris, idem quod mille aſſes, id eſt, decem ſcutati.*

PASCASII GROSIPPI

RVDIMENTA GRAMMATICÆ PHILOSOPHICÆ

Et eiuſdem

MERCVRIVS BILINGVIS

In vſum Tironum paucis menſibus linguam Latinam perdiſcere auentium.

ACCESSIT AVCTARIVM

MARIANGELI A FANO BENEDICTI.

Cum Priuilegijs Pontificio, Cæſario, & Regio.

MEDIOLANI,

Apud Io. Baptiſtam Bidellium. M. DC. XXIX.

Digitized by Google

Quintil.lib.12.cap.11.

Omnia breuiora reddet ordo, & ratio & modus. Sed culpa eſt in præceptoribus prima, libenter detinentibus puerum, partim cupiditate diutius exigendi mercedulas, partim ambitione, quo difficilius ſit, quod pollicentur, partim etiam inſcitia tradendi, vel negligentia. Proxima culpa eſt in nobis, qui morari in eo, quod nouimus, quam diſcere, quod nondum ſcimus, melius putamus.

Quidam nil rectum, niſi quod placuit ſibi, ducunt:
Quidam turpe putant parere minoribus, & quæ
Imberbes didicere, ſenes perdenda fateri.

Digitized by Google

Illuſtriſs. & Excellentiſs. D.

D. HYACINTHO DE GONZAGA

Sereniſſimi D. Ferdinandi Mantuæ ac Montisferrati Ducis Filio.

POſtquam ſuperioribus menſibus Paſcaſij Groſippi Grammatica Philoſophica in lucē prodijt, minimè ſatis habui ſæpius illam domi attentèq; manibus verſare, quod minime pænitendum operæ pretium me facturum arbitrarer cognoſcendis ijs, quę ab eius celebritatis viro profecta eſſent, quem omnes, quorum vel præcipuum in literis nomen eſt, atq; adeo maximi quiq; Chriſtiani orbis Reges ac Principes pendunt plurimi: ſed hoc amplius curæ mihi fuit, vt quibus eorum iudicijs, qui ſe literatos perhiberi poſtulant, noua iſta docendi ratio exciperetur, comperirem. Quæ me quoq; cauſſa impulit, vt quaſi quotidie ad tabernam librariam vrbis huius, vbi fere homines eruditi ani-

mi cauſſa confluere ſolent, accederem. Ibi experiundo tandem verum eſſe ſenſi, quod tanto ante a Theognide dictum habemus,

——— nec Iuppiter ipſe
Siue pluat, ſeu non, omnibus ille placet,

quodq; præſenti negotio magis conuenit Manilianum illud:

Pro captu Lectoris habent ſua fata libelli.

Illi quippe, qui quandam quaſi literarum officinam inſtituere, quiq; ſua plurimum omnem in partem intereſſe cenſent, in ea omnes eſſe ſententia vix ad vllam eruditionis ſummam, niſi ipſis operam addentibus, adſpirari poſſe, *ſecumq; natas & morituras literas* (quod apud Suetonium de ſe Palæmon ille Grammaticus iactabat) hi ergo æquis animis concoquere nequeunt, illam iam minui opinionem, quæ de ipſis hanc vſq; in diem obtinuerat. *Vrit enim ſplendore ſuo qui prægrauat artes Infra ſe poſitas*, vt ait Romanæ fidicen Lyræ, quem non de alio magis hominum genere locutum putes, cum totidem verbis ſcribit:

Rectè nec ne crocum floreſq; perambulet Attæ
Fabula, ſi dubitem: clament periiſſe pudorem
Cuncti pæne PATRES, ea cum reprehendere coner,
Quæ grauis Aeſopus, quæ doctus Roſcius egit:
Vel quia nil rectum, niſi quod placuit ſibi, ducunt:
Vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ
Imberbes didicere ſenes perdenda fateri.

Alij rurſum, qui ſine vllo ſtudio aut cupiditate loquuntur, nullamq; in eo rem ſuam agi intelligunt, ingenuè ac ſine retrectatione, adhùc in literarum caligine actam omnibus fuiſſe ætatem, confitentur: eorumq; qui aliquo vſq; latinè ſcribendo proceſſiſ-

ſent,

ſent, extitiſſe prorſus neminem (ne ipſum quidem Ciceronem, Varronem aut Quinctilianum) qui eorum, quæ vel ipſe, vel alius rectè ſcripſiſſet, veram aut idoneam ſciret reddere rationem, cum nonniſi quotidiana loquendi conſuetudine omnes niterentur, haud diſſimiliter medicis Empiricis ſola fretis experientia, cum rationem expedire non poſſint, cur hoc aut illo potius remedij genere morbi perſanentur. Quin immo ijdem toto cælo aberrauiſſe præceptores ſentiunt, qui Latina prius Grammaticæ præcepta diſcipulis ac tironibus tradiderint, quam illi Latinam linguam intelligerent, quod contra noſter hic auctor latinam linguam neceſſariò prius intelligi debere, poſt id locorum Grammaticæ præcepta vel ludibũdos percipere poſſe demonſtrat. Quæ ſententia tantum eorumdem iudicio pondus habet, vt aliter ſentire, non niſi eius eſſe cenſeant, *cui parum ſanum ſit ſinciput, quiq; helleboro indigeat.* Poſtremo hoc quoque ſatis eis exploratum eſt, vbi quis ſeptem aut octo menſium interuallo Declinationum & Coniugationum Paradigmata, & ſubinde 1141. Mercurij bilinguis ſententias memoriæ tradiderit, perfacile illum quamuis Ciceronis Epiſtolarum interpretaturum, tum duobus aut tribus alijs menſibus, nullo prorſus labore aut negotio cæteras Grammaticæ Philoſophicæ cum regulas, tum figuras percepturum. Cui eorum opinioni pleriq; alij in diuerſis Italiæ ciuitatibus (quemadmodum ex eorum mihi conſtat Epiſtolis) accedunt, ex quibus ſunt, qui affirment, nouum hunc docendi modum ijs in locis, quibus eius experimentum capi cœptum ſit, ſatis ex ſententia procedere, atq; etiam puerorum

animos ad diſcēdum nunc inflammari, quippe qui non minorem linguę latinæ intelligentiam ſe octo menſibus, quam alios fortaſſe vix ipſo quinquennio, aſſecuturos intelligant. Verum nihilominus eſt, cum in ſcribenda ſua Grammatica Magiſtris potius, quam diſcipulis auctor conſuluerit, hinc vſu euenire vt illi non minimum ſudent atq; elaborent in ijs excerpendis, quæ tironibus ediſcenda ſunt. Atq: eam ipſam ob cauſſam optarent illi, vt peculiari libello ea ſolum cōprehenderentur, quorum tironibus vſus ſit, magiſtro ſubinde ad ea quæ in Grammatica fuſius docentur, reiecto. Verum enim vero cum iſtud laboris genus Auctoris perſonam non ſatis deceat, quem animo multiplicibus curis ad ſummam Rempublicam Chriſtianam pertinentibus negotioſiſſimo eſſe nouimus, cumq; me amicorum complures ad hoc onus ſuſcipiendum impulerint, vt pote qui ſuperioribus menſibus in meum meiq; minoris fratris vſum huiuſce Grammaticæ regulas, ad ſyntaxin pertinentes in aliam formam redegiſſem, animum tādem induxi ne mihi tam bellam & optatam occaſionem effluere paterer, bene adeo de omnibus Latinæ linguæ cauſſas & fundamenta diſcere auentibus merendi. De hoc meo conſilio cum deinceps ad Auctorē ipſum retuliſſem, ille non tantum meam valde probauit ſententiam, verum etiam quæ priorem ſuam de Ellipſibus doctrinā diffingēs commētatus fuerat mecum communicauit, nonnullaſq; de Nominum Reciprocorum vſu admonitiones, deq; inſigni errore illo quo Grammatici, qua veteres, qua recentiores tenentur, dum nouos illos comminiſcuntur verborum modos, quos *Potentialem & Permiſſiuum* eis appella-

pellare libet. De eiuſdem ſententia ex *Emmanuelis Aluari* Grammatica in hunc libellum tráſtuli, quæ ille præcepta de Præteritis & Supinis verborum, deq; Proſodia ſeu ſyllabarum quantitate verſibus feliciter eſt complexus, etſi de multis longe alia eius eſt ſententia, velut ipſe in Grammatica teſtatum eſſe voluit. Hunc libellum præclariſſimo tuo nomine ornatum duabus de cauſſis edere decreui. Altera, quod Auctor gratæ memoriſq; voluntatis officium exſoluere cupiens pro ingentibus honoribus ac beneficijs, quibus eum glorioſæ memoriæ Dux pater tuus proſecutus fuerat, ac ſimul fidem liberaturus, quam eidem Duci paucis ante eius exceſſum hebdomadis obligauerat, ſe ad illa tandem abſoluenda accinxit, quæ multis prius annis, non linguæ Latinæ tantum, verum etiam Logicæ & Rhetoricæ alijſq; diſciplinis, maiore laboris ac temporis compendio addiſcendis idonea excogitauerat. Ad tuam proinde iniuriam videretur pertinere, niſi hoc præſtitum fuiſſet, vt omnes fructum, quem ex hiſce Auctoris lucubrationibus expectare poſſunt, tibi ac patri tuo acceptum referrent, eamq; vobis gratiam debere ſe agnoſcerent. Altera, quæ eo me maximè impulit, ratio eſt præclara illa fama, quę omnes ferè Italiæ vrbes de tua ingenij felicitate atq; præſtantia peragrauit, ita vt procedente ætate te tuo patri, non minus doctrina, interniſq; animi dotibus, quàm externa venuſtiſſimi corporis ſpecie ſimillimum euaſurum augurentur. Qui, quod nemo paulo humanior ignorat, cùm docilitate ad omnes artes & ſcientias apprehendendas, tum ingenij in nouis excogitandis acumine, tum memoria humanum modum pęne

ſupergreſſa, tum deniq; inaudita facilitate ad animi ſenſa tàm verſa, quam proſa oratione exponẽda fuit verum naturę miraculum ac prodigium, ita vt a doctiſſimis hominibus iure merito *ſaeculi noſtri Phœnix* fuerit nuncupatus. Cum porro natura ſimile ſimili gigni poſtulet, illiq; qui te familiarius pernouerunt, ex vnica illa tua indole nouum te ætati noſtræ Phœnicem exiturum ominentur, propterea ego iam nunc me comparo, vt in caterua eorum inueniar, qui te admirantur, ſuumq; tibi ſtudium & obſequium probare cupiunt: quomodo Hiſtorijs proditum eſt, *Phœnicem ſolere in Ciuitatem Heliopolin aduolare multo cæterarum volucrum comitatu nouam faciem mirantium.* Tu pro humanitate tua iſto ortus & generis tui ſplendore digna, hoc a te ſpero impetrari patieris, vt ſecunda tua voluntate me talium numero accedere, hácque gloriæ tuæ pro viribus in ſeruiendi voluntatem, gratam tibi acceptamq; eſſe intelligam. Ita Deus te longum ſeruet, tibiq; ad paternam gloriam aſſurgere, eamq; mox propriorum animi & ingenij ornamentorum ſplendore exſuperare concedat. Mediolano Kal. Decem. anni M. DC. XX VIII.

Excellentiſs. Nomini tuo

Deditiſſimus

Mariangelus à Fano Benedicti.

LECTORI.

DE *forma Mercurij bilinguis deque Grammaticæ nouæ vſu & ordine, quo in præcipiendo Magiſtri, in diſcendo tirones vti debeant, in admonitione ipſi Mercurio in extrema libri huius parte præfixa diſtinctè actum Lector inuenies.*

PARADIGMATA NOMINVM.

Prima Declinatio.

Numero Singulari.

NOminatiuo Hæc Menſa	*La tauola.*
Genitiuo Menſæ, priſce Menſas & Menſai	*Della tauola.*
Datiuo Menſæ, priſce Menſai & Menſa	*Alla tauola.*
Accuſatiuo Menſam	*La tauola.*
Vocatiuo Menſa	*O tauola.*
Ablatiuo à Menſa	*Dalla tauola.*
Numero Plurali.	
Nominatiuo Menſæ	*Le tauole.*
Genitiùo Menſarum	*Delle tauole.*
Datiuo Menſis	*Alle tauole.*
Accuſatiuo Menſas	*Le tauole.*
Vocatiuo Menſæ	*O tauole.*
Ablatiuo à menſis	*Dalle tauole.*

Secunda Declinatio.

Numero Singulari.

Nominatiuo Hic Dominus	*Il Signore.*
Genitiuo Domini	*Del Signore.*
Datiuo Domino	*Al Signore.*
Accuſatiuo Dominum	*Il Signore.*
Vocatiuo Domine	*O Signore.*
Ablatiuo à Domino	*Dal Signore.*

Numero

Numero Plurali.

Nominatiuo Domini	*I ſignori.*
Genitiuo Dominorum	*delli ſignori.*
Datiuo Dominis	*alli ſignori.*
Accuſatiuo Dominos	*i ſignori.*
Vocatiuo Domini	*ò ſignori.*
Ablatiuo à Dominis.	*dalli ſignori.*

Numero Singulari.

Nominatiuo hoc Templum	*La Chieſa.*
Genitiuo Templi	*della Chieſa.*
Datiuo Templo	*alla Chieſa.*
Accuſatiuo Templum	*la Chieſa.*
Vocatiuo Templum	*ò Chieſa.*
Ablatiuo à Templo.	*dalla Chieſa.*

Numero Plurali.

Nominatiuo Templa	*Le Chieſe.*
Genitiuo Templorum	*delle Chieſe.*
Datiuo Templis	*alle Chieſe.*
Accuſatiuo Templa	*le Chieſe.*
Vocatiuo Templa	*ò Chieſe.*
Ablatiuo à Templis.	*dalle Chieſe.*

Tertia Declinatio.

Numero Singulari.

Nominatiuo hic Sermo	*Il parlare.*
Genitiuo Sermonis	*del parlare.*
Dat. Sermoni, priſce ſermone	*al parlare.*
Accuſatiuo Sermonem	*il parlare.*
Vocatiuo Sermo	*ò parlare.*
Abl. à ſermone, priſcè ſermoni	*dal parlare.*

Numero Plurali.

Nominatiuo ſermones	*I parlari.*
Gen. ſermonũ priſce ſermoniũ	*delli parlari.*
Datiuo ſermonibus	*alli parlari.*
Accuſatiuo ſermones	*i parlari.*
Vocatiuo ſermones	*ò parlari.*
Ablatiuo à ſermonibus.	*dalli parlari.*

Numero ſingulari.

Nominatiuo hoc tempus	*Il tempo.*
Genitiuo temporis	*del tempo.*
Dat, tempori, priſce tempore	*al tempo.*
Accuſatiuo tempus	*il tempo.*
Vocatiuo tempus	*ò tempo.*
Abl. à tempore, priſce tempori	*dal tempo.*

Numero plurali.

Nominatiuo tempora	*I tempi.*
Genitiuo temporum	*de i tempi.*
Datiuo temporibus	*à i tempi.*
Accuſatiuo tempora	*i tempi.*
Vocatiuo tempora	*ò tempi.*
Ablatiuo temporibus.	*da i tempi.*

Quarta declinatio.

Numero ſingulari.

Nominatiuo hic ſenſus	*Il ſenſo.*
Genitiuo ſenſus, priſcè ſenſuis	*del ſenſo.*
Datiuo ſenſu, vel ſenſui	*al ſenſo.*
Accuſatiuo ſenſum	*il ſenſo.*
Vocatiuo ſenſus	*ò ſenſo.*
Ablat. à ſenſu, priſcè ſenſui.	*dal ſenſo.*

Numero plurali.

Nominatiuo ſenſus	*I ſenſi.*
Genitiuo ſenſuum	*delli ſenſi.*
Datiuo ſenſibus	*alli ſenſi.*
Accuſatiuo ſenſus	*i ſenſi.*
Vocatiuo ſenſus	*ò ſenſi.*
Ablatiuo à ſenſibus.	*dalli ſenſi.*

Numero ſingulari.

Nominatiuo hoc genu	*Il ginocchio.*
Genitiuo genu; priſcè genus	*del ginocchio.*
Datiuo genu	*al ginocchio.*
Accuſatiuo genu	*il ginocchio.*
Vocatiuo genu	*ò ginocchio.*
Ablatiuo à genu.	*dal ginocchio.*

Numero Plurali.

Nominatiuo genua	*Le ginocchia.*
Genitiuo genuum	*delle ginocchia.*
Datiuo genibus	*alle ginocchia.*
Accuſatiuo genua	*le ginocchia.*
Vocatiuo genua	*ò ginocchia.*
Ablatiuo à genibus.	*dalle ginocchia.*

Quinta Declinatio.

Numero Singulari.

Nominatiua hic Dies	*Il giorno.*
Genitiuo diei, priſce die	*del giorno.*
Datiuo diei, priſce die vel dij	*al giorno.*
Accuſatiuo diem	*il giorno.*
Vocatiuo dies	*ò giorno.*
Ablatiuo à die, priſce diu.	*dal giorno.*

Numero plurali.

Nominatiuo dies	*I giorni.*
Genitiuo dierum	*delli giorni.*
Datiuo diebus	*alli giorni.*
Accuſatiuo dies	*i giorni.*
Vocatiuo dies	*ò giorni.*
Ablatiuo a diebus.	*dalli giorni.*

Adiectiua primæ & ſecundæ Declinationis.

Numero Singulari.

Nominatiuo Bonus, bona, bonum	*Buono, ò buona.*
Genitiuo Boni, bonæ, boni	
Datiuo Bono, bonæ, bono	
Accuſatiuo Bonum, bonam, bonum	
Vocatiuo Bone, bona, bonum	
Ablatiuo à bono, bona, bono	

Numero Plurali.

Nominatiuo Boni, bonæ, bona	*Buoni, buone.*
Genitiuo bonorum, bonarum, bonorum	
Datiuo bonis	
Accuſatiuo bonos, bonas, bona	
Vocatiuo boni, bonæ, bona	

Abla-

Ablatiuo à bonis.

Adiectiua tertiæ Declinationis.

Numero Singulari.

Nominatiuo hic,hæc,hoc Prudens *Prudente.*
Genitiuo prudentis
Datiuo prudenti, priſce prudente
Accuſatiuo prudentem & prudens
Vocatiuo prudens
Ablatiuo à prudente vel prudenti

Numero Plurali.

Nominatiuo prudentes & prudentia *Prudenti.*
Genitiuo prudentum, vel prudentium
Datiuo prudentibus
Accuſatiuo prudentes & prudentia
Vocatiuo prudentes & prudentia
Ablatiuo à prudentibus.

Numero Singulari.

Nominatiuo hic & hæc breuis,& hoc breue. *Breue.*
Genitiuo breuis
Datiuo breuí, priſcè breue
Accuſatiuo breuem & breue
Vocatiuo breuis & breue
Ablatiuo a breui,priſcè breue

Numero Plurali.

Nominatiuo breues & breuia *Breui.*
Genitiuo breuium
Datiuo breuibus
Accuſatiuo breues & breuia
Vocatiuo breues & breuia
Ablatiuo à breuibus.

,, Quindecim nomina, quæ ſequuntur, etſi declinantur ſicut *Breuis,& breue*,habent tamen alteram terminationē maſculinam in ER. *Acer, alacer, celer, celeber, campeſter, equeſter, pedeſter, paluſter, ſaluber, ſilueſter, volucer, September, October, Nouember, December.* Dicitur ergo hic acer vel acris,hæc acris,hoc acre.

,, Com-

Comparata.

Numero Singulari.

Nom.hic & hæc leuior & hoc leuius *Più leue ò leggiere.*
Genitiuo leuioris
Dati. leuiori, priſcè leuiore
Accuſat. leuiorem & leuius
Vocatiuo leuior & leuius
Abl.à leuiore vel leuiori.

Numero Plurali.

Nomin.leuiores & leuiora *più lieui, ò leggieri.*
Genitiuo leuiorum
Datiuo leuioribus
Accuſat. leuiores & leuiora
Vocat.leuiores & leuiora
Ablatiuo à leuioribus.

Nomina irregularia, ſeu Anomala.

Numero Singulari.

Nominatiuo Ego	*Io.*
Genitiuo mei	*di me.*
Dat mihi vel mi, priſcè me	*à me.*
Accuſatiuo me	*me.*
Ablatiuo à me.	*da me.*

Numero Plurali.

Nominatiuo Nos	*Noi.*
Genit. noſtrum vel noſtri	*di noi.*
Datiuo nobis	*à noi.*
Accuſatiuo nos	*noi.*
Ablatiuo à nobis.	*da noi.*

Numero Singulari.

Nominatiuo tu	*Tu.*
Genitiuo tui	*di te.*
Datiuo tibi, priſcè te.	*à te.*
Accuſatiuo te	*te.*
Vocatiuo tu	*ò tu.*
Ablatiuo à te.	*da te.*

Numero plurali.

Nominatiuo Vos	*Voi,*
Genit, Veſtrum vel veſtri	*di voi,*
Datiuo vobis	*à voi,*
Accuſatiuo vos.	*voi.*
Vocatiuo vos	*ò voi,*
Ablatiuo à vobis,	*da voi,*

Numero ſingulari & plurali.

Genitiuo ſui	*di ſe,*
Datiuo ſibi, priſcè ſe	*à ſe,*
Accuſatiuo ſe	*ſe,*
Ablatiuo à ſe,	*da ſe.*

Numero Singulari,

Nominatiuo hæc domus	*La Caſa,*
Ge. domi vel domus, priſcè domuis	*della Caſa,*
Datiuo domui vel domo	*alla Caſa.*
Accuſatiuo domum	*la Caſa.*
Vocatiuo domus	*ò Caſa.*
Ablatiuo à domo, vel domu	*dalla Caſa.*

Nume~plurali,

Nominatiuo domus	*Le Caſe.*
Gen. domorum vel domuum	
Datiuo domibus	
Accuſat. domos vel domus	
Vocatiuo domus	
Ablatiuo à domibus.	

Numero Sngulari.

Nominatiuo plus	*più,*
Genitiuo pluris	*del più,*
Datiuo pluri, priſcè pluro	*al più,*
Accuſatiuo plus	*il più,*
Vocatiuo plus	*più.*
Ablat, à pluri, priſcè pluro	*dal più,*

Numero plurali.

Nom. plures & plura, priſcè pluria	*I più.*
Genitiuo plurium	*dei più.*

Da-

Digitized by Google

Datiuo pluribus *ai più.*
Accuſatiuo plures & plura, vel pluria *li più.*
Vocatiuo plures & plura, priſce pluria *più.*
Ablatiuo à pluribus. *dalli più.*

„ Sequentia nomina declinantur vt Bonus, a, um, ſed terminant Genitiuũ in IVS. & Datiuum in I. & tria vltima neutrum terminant in VD.

Vnus, totus, ſolus, & vllus, & ipſe vel ipſus.
Nullus, & alter, vter cum prole; ille, iſte, aliuſque.

Numero Singulari.

Nominatiuo hic, hæc, hoc, priſce huc *Queſto, e queſta.*
Genitiuo huius
Datiuo huic, priſce hoc
Accuſatiuo hunc, hanc, hoc, priſce huc
Ablatiuo ab hoc, hac, hoc

Numero Plurali.

Nom. hi, hæ (priſce hæc) hæc, priſcè hac. *Queſti, è queſte.*
Genitiuo horum, harum, horum
Datiuo his
Accuſatiuo hos, has, hæc, priſcè hac
Ablatiuo ab his.

Numero Singulari.

Nominatiuo is, ea, id *Egli, & ella.*
Genitiuo eius
Datiuo ei
Accuſatiuo eum (priſce em vel im) eam, id
Ablatiuo ab eo, ea, eo.

Numero plurali.

Nominatiuo ei, vel ij, ea, priſce eo *Eglino.*
Genitiuo eorum, earum, eorum
Datiuo eis, vel ijs, priſce ibus
Accuſatiuo eos, eas, ea, priſce eo.
Ablatiuo ab eis, vel ijs, pciſce ibus.

Nominatiuo idem, eadem, idem *Il medeſimo, lo ſteſſo.*
Genitiuo eiuſdem
Datiuo eidem &c.

Numero Plurali.

Nominatiuo Duo,duæ,duo,priſce *Dua Due, dui.*
Genitiuo duorum,duarum, duorum
Datiuo duobus,duabus,duobus
Accuſatiuo duos,vel duo,duas, duo, priſce dua
Ablatiuo à duobus, duabus, duobus.
Sic Nom.ambo,ambæ,ambo &c. *Ambidue, ambidoi.*

Numero Singulari.

Nominatiuo Quis vel qui,quæ (priſce qua) quod vel quid,
Priſce Quis per omnia genera *Il quale, la quale.*
Genitiuo cuius, priſce quuius vel quoius
Datiuo cui,priſce Qui vel Quoi,priſce Quo
Accuſatiuo quem, quam, quod vel quid,priſce Quom vel
Cum per omnia genera
Abla.à quo,qua,quo vel Qui, priſce qui per omnia genera.

Numero plurali. *(li.*

Nom. Qui(priſce Ques)quę,quę, priſce qua *Liquali,lequa-*
Genitiuo quorum, quarum, quorum
Datiuo quis vel quibus vel queis
Accuſatiuo quos,priſce Ques,quas,quę;priſce quo vel qua
Ablatiuo à quis vel quibus vel queis

De Compoſitis à Quis vel Qui.

Sunt Aliquis,Nequis,Siquis,Nunquis,ſimul Ecquis:
Horum fœmineum dic A, pluraleque neutrum.
Poſt quis pone,Piam,Nam,Quam,Quis, iungimus his Que.
Poſt Qui:Dam,Vis,cumque,Libet,iunge Vnuſquiſque.
Ideſt in fœminino ſingulari, & neutro plurali faciunt aliqua,nequa,ſiqua,numqua,ecqua.
Quiſpiam,Quiſnam,Quiſquam,Quiſquis,Quiſque
Quidam,Quiuis,Quicumque, Quilibet
Vnuſquiſque,Vnaquæque,Vnumquodque
Vniuſcuiuſque
Vnicuique.
Vnumquemque,Vnamquamque, Vnumquodque.
Ab Vnoquoque,Vnaquaque.Vnoquoque.
Plurale non habet.

PA-

PARADIGMATA VERBORVM

Prima Coniugatio.

Actiua Voce.

Præſens primum.

Singulari numero.

AMo	*Io amo.*
Amas	*tu ami.*
Amat	*quello ama.*

Plurali numero.

Amamus	*noi amamo.*
Amatis	*voi amate.*
Amant.	*quelli amano.*

Præſens ſecundum

Singul.

Amem	*io ami.*
Ames	*tu ami.*
Amet.	*quello ami.*

Plural.

Amemus	*noi amiamo.*
Ametis	*voi amiate.*
Ament.	*quelli amino.*

Præteritum Imperfectum primum

Singul.

Amabam	*io amauo.*
Amabas	*tu amaui.*
Amabat.	*quello amaua.*

Plur.

Amabamus — *noi amauamo.*
Amabatis — *voi amauate.*
Amabant. — *quelli amauano.*

Præteritum Imperfectum ſecundum.

Singul.

Amarem — *io amaſſi, amarei, amaria.*
Amares
Amaret

Plural.

Amaremus — *noi amaſſimo, amaremmo, amariamo.*
Amaretis
Amarent.

Præteritum perfectum primum.

Singul.

Amaui — *io amai, & hò amato.*
Amauiſti
Amauit.

Plural.

Amauimus
Amauiſtis
Amauerunt vel Amauere.

Præteritum perfectum ſecundum.

Singul.

Amauerim — *io habbia amato.*
Amaueris
Amauerit.

Plural.

Amauerimus
Amaueritis
Amauerint.

Preteritum pluſquam perfectum primum.

Singul.

Amaueram — *io haueuo amato.*
Amaueras
Amauerat.

Plu-

Plural.

Amaueramus
Amaueratis
Amauerant

Præteritum pluſquam perfectum ſecundum.

Singul.

Amauiſſem — *io haueſſi amato.*
Amauiſſes
Amauiſſet

Plural.

Amauiſſemus
Amauiſſetis
Amauiſſent.

Futurum primum.

Singul.

Amabo — *io amerò.*
Amabis
Amabit.

Plural.

Amabimus
Amabitis
Amabunt.

Futurum ſecundum.

Singul.

Amauero, priſce amaſſo — *io hauerò amato.*
Amaueris
Amauerit.

Plural.

Amauerimus
Amaueritis
Amauerint.

Futurum tertium.

Singul.

Ama vel Amato — *ama tu.*
Amato — *ami quello.*

Plur.

Amate vel Amatote	*amate voi.*
Amanto	*amino quelli.*

Infinitum vel Imperſonale verbum

Amare	*amare.*
Amauiſſe	*hauer amato.*

Gerunda Verba

Amandi	*di amare.*
Amando	*amando.*

Supinum Verbum

Amatum	*ad amare.*

Participia

Amans	*quello che ama.*
Amaturus, Amatura, Amaturum	*quello che amerà.*

Primo Coniugatio.

Paſſiua Voce.

Præſens primum

Singul.

Amor	*Io ſono amato,*
Amaris vel Amare	*Tu ſei amato.*
Amatur.	*quello e amato.*

Plural.

Amamur
Amamini
Amantur.

Præſens ſecundum.

Singul.

Amer	*Io ſia amato.*
Ameris vel Amere	
Ametur.	

Plural.

Amemur	*Siamo amati.*
Amemini	
Amentur.	

Præteritum imperfectum primum.

Sin-

Singul.	
Amabar	*Io ero amato.*
Amabaris vel Amabare	
Amabamur	
Plural.	
Amabamur	*Noi erauamo amati.*
Amabamini	
Amabantur	
Præteritum imperfectum ſecundum	
Singul.	
Amarer	*Fuſs'io amato.*
Amareris vel Amarere	
Amaretur.	
Plural.	
Amaremur	*Fuſſimo noi amati.*
Amaremini	
Amarentur.	
Futurum primum	
Singul.	
Amabor	*Io ſarò amato.*
Amaberis vel Amabere	
Amabitur.	
Plural.	
Amabimur	*Noi ſaremo amati.*
Amabimini	
Amabuntur.	
Futurum ſecundum	
Singul	
Amare vel amator	*Sij tu amato.*
Amator.	
Plural.	
Amamini vel Amaminor	*Siate amati voi.*
Amantor.	
Infinitum Verbum.	
Amari.	*Eſſer amato.*
Participia.	
Amatus, Amata, Amatum,	*Coſa amata.*

Amandus, Amanda, Amandũ. *Coſa da eſſer amata.*

Secunda Coniugatio
Actiua voce.

Præſens primum
Singul.

Doceo *Io inſegno.*
Doces
Docet.

Plural.

Docemus *Noi inſegniamo.*
Docetis
Docent.

Præſens ſecundum
Singul.

Doceam *Io inſegni.*
Doceas
Doceat

Plural.

Doceamus *Noi inſegniamo.*
Doceatis
Doceant.

Præteritum imperfectum primum.
Singul.

Docebam *Io inſegnauo.*
Docebas
Docebat.

Plural.

Docebamus *Noi inſegnauamo.*
Docebatis
Docebant.

Præteritum Imperfectum ſecundum.
Singul.

Docerem *Io inſegnaſſi, inſegnarei.*
Doceres
Doceret.

Plural.

Doceremus *Noi inſegnaſſimo, inſegnarẽmo, inſegnariamo.*
Doceretis

Do-

Digitized by Google

Docerent.

Præteritum perfectum primum.

Singul.

Docui — *Io inſegnai, & hò inſegnato.*
Docuiſti
Docuit.

Plural.

Docuimus
Docuiſtis
Docuerunt, vel Docuere.

Præteritum Perfectum ſecundum.

Singul.

Docuerim — *Io habbia inſegnato.*
Docueris
Docuerit.

Plural.

Docuerimus
Docueritis
Docuerint.

Præteritum pluſquam perfectum primum.

Singul.

Docueram — *Io haueua inſegnato.*
Docueras
Docuerat.

Plural.

Docueramus
Docueratis
Docuerant.

Præteritum pluſquam perfectum ſecundum.

Singul.

Docuiſſem — *Io haueſſi inſegnato.*
Docuiſſes
Docuiſſet.

Plural.

Docuiſſemus
Docuiſſetis
Docuiſſent.

Futurum primum.

Singul.

Docebo *Io inſegnerò.*
Docebis
Docebit.

Plural.

Docebimus
Docebitis
Docebunt.

Futurum ſecundum.

Singul.

Docuero, priſcè Doceſſo *Io haurò inſegnato.*
Docueris
Docuerit.

Plural.

Docuerimus
Docueritis
Docuerint.

Futurum tertium.

Singul.

Doce, vel Doceto *Inſegna tu.*
Doceto *Inſegni quello.*

Plural.

Docete, vel Docetote *Inſegnate voi.*
Docento. *Inſegnino quelli.*

Infinitum verbum.

Docere *Inſegnare.*
Docuiſſe *Hauer inſegnato.*

Gerunda verba.

Docendi *Di inſegnare.*
Docendo *Inſegnando.*

Supinum verbum.

Doctum. *Ad inſegnare.*

Participia.

Docens *Quello che inſegna.*
Doctur⁹, Doctura, Docturū, *Quello che inſegnerà.*

Secunda Coniugatio
Paſſiua voce.

Præſens primum.
Singul.

Doceor *Mi è inſegnato.*
Doceris,vel Docere
Docetur.

Plural.

Docemur
Docemini
Docentur

Præſens ſecundum.
Singul.

Docear *Mi ſia inſegnato.*
Docearis,vel Doceare.
Doceatur

Plural.

Doceamur
Doceamini
Doceantur.

Præteritum imperfectum primum.
Singul.

Docebar *Mi era inſegnato.*

Plural.

Docebaris,vel Docebare
Docebatur.
Docebamur
Docebamini
Docebantur.

Præteritum imperfectum ſecundum.
Singul.

Docerer *Mi fuſſe inſegnato*
Docereris, vel docerere
Doceretur.

Plural.

Doceremur
Doceremini
Docerentur.

Fu-

Futurum primum	
Singul.	
Docebor	*Mi ſarà inſegnato.*
Doceberis vel Docebere	
Docebitur	
Plural.	
Docebimur	
Docebimini	
Docebuntur.	
Futurum ſecundum.	
Singul.	
Docere,vel Docetor	*Siati inſegnato.*
Docetor	*Sia inſegnato à quello.*
Plural.	
Docemini,vel Doceminor	*Siaui inſegnato.*
Docentor	*Sia inſegnato a quelli.*
Infinitum verbum.	
Doceri	*Eſſer inſegnato.*
Participia.	
Doctus,Docta,Doctum	*Perſona alla quale è inſegnato.*
Dcẽodus,Docẽda,Docẽdũ	*Perſona da eſſer inſegnata.*

Tertia Coniugatio
Actiua voce,

Præſens primum.	
Singul.	
Lego	*Io leggo.*
Legis	
Legit.	
Plural.	
Legimus	
Legitis	
Legunt.	
Preſens ſecundum.	
Singul.	
Legam	*Io legga.*
Legas	
Legat.	

Plural.

Plural.

Legamus
Legatis
Legant.

Pratetitum imperfectum primum.

Singul.

Legebam — *Io leggeuo.*
Legebas
Legebat.

Pulral.

Legebamus
Legebatis
Legebaut.

Præteritum imperfectum ſecundum.

Singul.

Legerem — *Io leggeſſi, leggerei, leggeria.*
Legeres
Legeret

Plural.

Legeremus — *Noi leggeſſimo, leggeremmo, leggeriamo.*
Legeretis
Legerent.

Præteritum perfectum primum.

Singul.

Legi — *Io leſſi, ho letto.*
Legiſti
Legit

Plural.

Legimus
Legiſtis
Legerunt, vel Legere.

Præteritum perfectum ſecundum.

Singul.

Legerim — *Io habbia letto.*
Legeris
Legerit.

Plural.

Legerimus

Legeritis
Legerint
Preteritum pluſquam perfectum primum.
Singul.
Legeram *Io haueua letto.*
Legeras
Legerat
Plural.
Legeramus
Legeratis
Legerant.
Preteritum pluſquam perfectum ſecundum.
Singul.
Legiſſem *Io haueſſi letto.*
Legiſſes
Legiſſet,
Plural.
Legiſſemus
Legiſſetis
Legiſſent.
Futurum primum.
Singul.
Legam *Io leggerò.*
Leges
Leget
Plural.
Legemus
Legetis
Legent.
Futurum ſecundum.
Singul.
Legero *Io hauerò letto.*
Legeris
Legerit.
Plural.
Legerimus
Legeritis
Legerint.

Futurum tertium.

Singul.

Lege, vel Legito	*Leggi tu.*
Legito.	*Legga quello.*

Plural.

Legite, vel Legitote	*Leggete voi.*
Legunto.	*Leggano quelli.*

Infinitum verbum.

Legere	*Leggere*
Legiſſe.	*Hauer letto.*

Cerunda verba.

Legendi	*Di leggere.*
Legendo	*Leggendo.*

Supinum verbum.

Lectum.	*A leggere.*

Participia.

Legens	*Quello che legge.*
Lecturus, Lectura, Lecturum.	*Quello che leggerà.*

Tertia Coniugatio

Paſſiua voce.

Præſens primum.

Singul.

Legor	*Io ſon letto.*
Legeris, vel Legere	
Legitur.	

Plural.

Legimur
Legimini
Leguntur.

Præſens ſecundum.

Singul.

Legar	*Io ſia letto.*
Legaris, vel Legare	
Legatur,	

Plural.

Legamur
Legamini
Legantur.

Præteritum imperfectum primum.

Singul.

Legebar | *Io ero letto.*
Legebaris, vel Legebare
Legebatur.

Plural.

Legebamur
Legebamini
Legebantur.

Præteritum imperfectum ſecundum.

Singul.

Legerer | *Io fuſſi letto.*
Legereris, vel Legerere,
Legeretur.

Plural.

Legeremur
Legeremini
Legerentur.

Futurum primum.

Singul.

Legar | *Sarò letto.*
Legeris, vel Legere
Legetur.

Plural.

Legemur
Legemini
Legentur.

Futurum ſecundum.

Singul.

Legere, vel Legitor | *Sij tù letto.*
Legitor | *Sia letto quello.*

Plural.

Legimini, vel Legiminor | *Siate letti voi.*
Leguntor. | *Siano letti quelli.*

Infinitum verbum.

Legi | *Eſſer letto.*

Participia.

Lectus, Lecta, Lectum. | *Coſa letta.*

Legendus,Legenda,Legendum. *Coſa d'eſſer letta.*

Quarta coniugatio.
Actiua voce.

Præſens primum.
Singul.
Audio *Io odo.*
Audis
Audit.
Plural.
Audimus
Auditis
Audiunt.
Præſens ſecundum.
Singul.
Audiam *Io oda.*
Audias
Audiat.
Plural.
Audiamus
Audiatis
Audiant.
Præteritum imperfectum primum.
Singul.
Audiebam,priſce Audibam.Io *vdiuo.*
Audiebas
Audiebat.
Plural.
Audiebamus
Audiebatis
Audiebant.
Præteritum imperfectum ſecundum.
Singul.
Audirem *Io vdiſſi, vdirei, vdiria.*
Audires
Audiret.

Plural.

Audiremus — *Noi vdiſſimo, vdiremmo, vdiriamo.*
Audiretis
Audirent.

Præteritum imperfectum primum.

Singul.

Audiui — *Io vdij, hò vdito.*
Audiuiſti
Audiuit.

Plural.

Audiuimus
Audiuiſtis
Audiuerunt, vel Audiuere.

Præteritum perfectum ſecundum.

Singul.

Audiuerim — *Io habbia vdito.*
Audiueris
Audiuerit.

Plural.

Audiuerimus
Audiueritis
Audiuerint.

Præteritum pluſquam perfectum primum.

Singul.

Audiueram — *Io haueuo vdito.*
Audiueras
Audiuerat.

Plural.

Audiueramus
Audiueratis
Audiuerant.

Preteritum plũſquam perfectum ſecundũ.

Singul.

Audiuiſſem — *Io haueſſi vdito.*
Audiuiſſes
Audiuiſſet.

Plural.

Audiuiſſemus

Audi-

Audiuiſſetis
Audiuiſſent.

Futurum primum.

Singul.

Audiam, priſce Audibo	*Io vdirò.*
Audies, priſcè Audibis	
Audiet, priſce Audibit.	

Plural.

Audiemus, priſce Audibimus
Audietis; priſcè Audibitis
Audient, priſcè Audibunt.

Futurum ſecundum.

Singul.

Audiuero	*Hauerò vdito.*
Audiueris	
Audiuerit	

Plural.

Audiuerimus
Audiueritis
Audiuerint.

Futurum tertium.

Singul.

Audi, vel Audito	*Odi tù.*
Audito.	*Oda quello.*

Plural.

Audite, vel Auditote.	*Vdite voi.*
Audiunto	*Odano quelli.*

Infinitum verbum.

Audire	*Vdire.*
Audiuiſſe	*Hauer vdito.*

Gerunda verba.

Audiendi	*Di vdire.*
Audiendo	*Vdendo.*

Supinum verbum.

Auditum	*Ad vdire.*

Participia.

Audiens	*Quello che ode.*
Auditurus, Auditura, Auditurum.	*Quello che hà da vdire.*

Quarta Coniugatio
Paſſiua voce.

Præſens primum
Singul.
Audior *Io ſono udito.*
Audiris, vel Audire
Auditur
Plural.
Audimur
Audimini
Audiuntur.
Præſens ſecundum.
Singul.
Audiar *Io ſia udito.*
Audiaris, vel Audiare
Audiatur
Plural.
Audiamur
Audiamini
Audiantur.
Præteritum imperfectum primum.
Singul.
Audiebar, priſce Audibar *Io ero udito.*
Audiebaris, vel Audiebare
Audiebatur.
Plural.
Audiebamur
Audiebamini
Audiebantur.
Præteritum imperfectum ſecundum.
Singul.
Audirer *Io foſſi udito.*
Audireris, vel Audirere
Audiretur
Plural.
Audiremur
Audiremini
Audirentur.

Fu-

Digitized by Google

Futurum primum.	
Singul.	
Audiar, priſcè Audibor.	*Io ſarò udito.*
Audieris, vel Audiere	
Audietur	
Plural.	
Audiemur	
Audiemini	
Audientur.	
Futurum ſecundum.	
Singul.	
Audire vel Auditor.	*Sij tu udito.*
Auditor.	*Sij udito quello.*
Plural.	
Audimini vel. Audiminor	*Siate uditi voi.*
Audiuntor.	*Siano uditi quelli.*
Infinitum verbum.	
Audiri	*Eſſer udito.*
Participia.	
Auditus, Audita, Auditum	*Coſa udita.*
Audiendus, Audienda, Audiendum.	*Coſa da eſſer udita.*

Verba Anomala ſeu irregularia.
Sum.

Præſens primum.	
Singnl.	
Sum, priſcè Fuo.	*Io ſono*
Es	*tu ſei.*
Eſt	*quello è.*
Plural.	
Sumus	*Noi ſiamo.*
Eſtis	*Voi ſete.*
Sunt	*Quelli ſono.*
Præſens ſecundum	
Singul.	
Sim, priſcè Fuam	*Io mi ſia.*

Sis, priſce Fuas.
Sit, priſce Fuat.

Plural.

Simus
Sitis
Sint, priſce Fuant.

Præteritum imperfectum primum.

Singul.

Eram	*Io ero.*
Eras	*tu eri.*
Erat	*quello era.*

Plural.

Eramus
Eratis
Erant.

Præteritum imperfectum ſecundum.

Singul.

Eſſem vel Forem	*Io foſſi, ſarei, ſaria.*
Eſſes vel Fores	
Eſſet vel Foret.	

Plural.

Eſſemus vel Foremus	*Noi foſſimo, ſarẽmo, ſariamo.*
Eſſetis vel Foretis	
Eſſent vel Forent.	

Præteritum perfectum primum.

Singul.

Fui	*Io fui, & ſon ſtato.*
Fuiſti	
Fuit.	

Plural.

Fuimus
Fuiſtis
Fuerunt vel Fuere.

Præteritum perfectum ſecundum.

Singul.

Fuerim	*Io ſia ſtato.*
Fueris	
Fuerit	

Plu-

Plural.

Fuerimus
Fueritis
Fuerint.

Præteritum pluſquam perfectum primum.

Singul.

Fueram *Io ero ſtato.*
Fueras
Fuerat.

Plural.

Fueramus
Fueratis
Fuerant.

Præteritum pluſquam perfectum ſecundum.

Singul.

Fuiſſem *Io foſſi ſtato, ſarei, ò ſaria ſtato.*
Fuiſſes
Fuiſſet.

Plural.

Fuiſſemus *Noi foſſimo, ſaremmo, ſariamo ſtati.*
Fuiſſetis
Fuiſſent.

Futurum primum.

Singul.

Ero *Io ſarò.*
Eris
Erit.

Plural.

Erimus
Eritis
Erunt.

Futurum ſecundum.

Singul.

Fuero *Sarò ſtato.*
Fueris
Fuerit.

Plural.

Fuerimus

Fueritis	
Fuerint.	
Futurum tertium.	
Singul.	
Es, vel eſto	*Sij tù.*
Eſto	*Sia quello.*
Plural.	
Eſte, vel Eſtote	*Siate voi.*
Sunto	*Siano quelli.*
Infinitum verbum.	
Eſſe, vel fore	*Eſſere.*
Fuiſſe	*Eſſer ſtato.*
Participia.	
Ens	*Quello che è.*
Futurus, futura, futurum,	*Quello che hà da eſſere.*

Fio.

Præſens primum.	
Singul.	
Fio	*Io ſon fatto, ò mi fò.*
Fis	
Fit.	
Plural.	
Fimus	
Fitis	
Fiunt.	
Præſens ſecundum.	
Singul.	
Fiam	*Io ſia fatto.*
Fias	
Fiat.	
Plural.	
Fiamus	
Fiatis	
Fiant.	

Præteritum imperfectum primum.

Fiebam,vt Audiebam — *Io ero fatto.*

Præteritum imperfectum ſecundum.

Fierem,vt legerem. — *Io foſſi fatto.*

Futurum primum.

Fiam,fies,fiet,fiemus,fietis,fient. — *Sarò fatto.*

Futurum ſecundum.

Singul.

Fi,vel Fito — *Sij tù fatto.*

Fito. — *Sia fatto quello.*

Plural.

Fite,vel Fitote — *Siate fatti voi.*

Fiunto. — *Siano fatti quelli.*

Infinitum verbum.

Fieri. — *Eſſer fatto.*

Poſſum ex potis ſum, vel Pote ſum.

Præſens primum.

Singul.

Poſſum — *Io poſſo.*

Potes

Poteſt priſce Poteſtur.

Plural.

Poſſumus

Poteſtis

Poſſunt.

Præſens ſecundum.

Singul.

Poſſim — *Io poſſi.*

Poſſis

Poſſit

Plural.

Poſſimus

Poſſitis

Poſſint.

Præteritum imperfectum primum.

Singul.

Poteram — *Io poteuo.*
Poteras
Poterat

Plural.

Poteramus
Poteratis
Poterant.

Præteritum imperfectum ſecundum.

Singul.

Poſſem — *Io poteſſi, potrei, potria.*
Poſſes
Poſſet.

Plural.

Poſſemus
Poſſetis
Poſſent.

Præteritum perfectum primum

Singul.

Potui — *Io potei, & hò potuto*
Potuiſti
Potuit.

Plural.

Potuimus
Potuiſtis
Potuerunt, vel Potuere.

Præteritum perfectum ſecundum.

Singul.

Potuerim — *Io habbia potuto.*
Potueris
Potuerit.

Plural.

Potuerimus
Potueritis
Potuerint.

Præteritum plusquam perfectum primum.

Singul.

Potueram	*Io haueа potuto*
Potueras	
Potuerat.	

Plural.

Potueramus
Potueratis
Potuerant.

Præteritum plusquam perfectum ſecundum.

Potuiſſem, ſicut Docuiſſem.	*Io haueſſi potuto.*

Futurum primum.

Singul.

Potero	*Io potrò*
Poteris	
Poterit	

Plural.

Poterimus
Poteritis
Poterunt.

Futurum ſecundum.

Potuero, ſicut Docuero	*Io hauerò potuto*

Infinitum verbum.

Poſſe, priſce Poteſſe	*Potere*
Potuiſſe.	*Hauer potuto.*

Fero Actiuum.

Præſens primum.

Singul.

Fero	*Io porto*
Fers	
Fert	

Plural.

Ferimus
Fertis
Ferunt.

Præ-

Præſens ſecundum.

Singul.

Feram *Io porti.*
Feras
Ferat

Plural.

Feramus
Feratis
Ferant.

Imperfectum primum.

Ferebam, ſicut legebam *Io portauo.*

Imperfectum ſecundum.

Singul.

Ferrem *Io portaſſi.*
Ferres
Ferret.

Plural.

Ferremus
Ferretis
Ferrent.

Perfectum primum.

Tuli, priſce Tetuli, tuliſti, tulit, ſicut Legi. *Io portai, & hò (portato.*

Perfectum ſecundum.

Tulerim, tuleris, tulerit, ſicut Legerim. *Io habbia portato.*

Pluſquam perfectum primum.

Tuleram, ſicut Legeram. *Io haueuo portato.*

Pluſquam perfectum ſecundum.

Tuliſsem, ſicut Legiſsem *Io haueſſi portato.*

Futurum primum.

Singul.

Feram *Io portarò.*
Feres
Feret

Plural.

Feremus
Feretis
Ferent.

Fu-

Futurum ſecundum.

Tulero, ſicut Legero.	*Io hauerò portato.*

Futurum tertium.

Singul.

Fer, vel Ferto	*Porta tù.*
Ferto.	*Porti quello.*

Plural.

Ferte, vel Fertote	*Portate voi.*
Ferunto	*Portino quelli.*

Infinitum verbum.

Ferre	*Portare.*
Tuliſſe, priſce Tetuliſſe	*Hauer portato.*

Gerunda verba.

Ferendi	*Di portare.*
Ferendo	*Portando.*

Supinum verbum.

Latum	*A portare.*

Participia.

Ferens	*Quello che porta.*
Laturus, latura, laturum.	*Quello che porterà.*

Feror Paſſiuum.

Præſens primum.

Singul.

Feror	*Io ſon portato.*
Fereris, vel ferere	
Fertur.	

Plural.

Ferimur
Ferimini
Feruntur.

Præſens ſecundum.

Ferar, feraris, feratur, ſicut Legar,	*Io ſia portato.*

Imperfectum primum.

Ferebar, ſicut legebar	*Io era portato.*

Imperfectum ſecundum.

Ferrer, ferreris, ferretur, ſicut Legerer. — *Io foſſi portato.*

Futurum primum.

Ferar, ſereris, feretur, ſicut Legar — *Io ſarò portato.*

Futurum ſecundum.

Singul.

Ferre, vel Fertor — *Sij tù portato.*
Fertor — *Sia portato quello.*

Plural.

Ferimini, vel Feriminor — *Siate portati voi.*
Feruntor. — *Siano portati quelli.*

Infinitum verbum.

Ferri — *Eſſer portato.*

Participia.

Latus, lata, latum. — *Coſa portata.*
Ferendus, ferenda, ferendum. — *Coſa d'eſſer portato.*

Eo Actiuum: quomodo coniugatur & Vaneo, pro Vanum eo, & Queo.

Præſens primum.

Singul.

Eo — *Io vò, o vado.*
Is
It

Plural.

Imus
Itis
Eunt.

Præſens ſecundum

Singul.

Eam — *Io vadi.*
Eas
Eat

Plural.

Eamus

Eatis

Eatis
Eant.

Imperfectum primum.

Singul.

Ibam *Io andaua.*
Ibas
Ibat

Plural.

Ibamus
Ibatis
Ibant.

Imperfectum ſecundum.

Irem,ſicut Audirem *Io andaſſi.*

Perfectum primum.

Iui,iuiſti,iuit,ſicut Audiui *Io andai.*

Perfectum ſecundum.

Iuerim,ſicut Audiuerim *Io ſia andato.*

Pluſquam perfectum primum.

Iueram, ſicut Audiueram *Io ero andato.*

Pluſquam perfectum ſecundum.

Iuiſſem,ſicut Audiuiſſem. *Io foſſi andato.*

Futurum primum.

Ibo,ibis,ibit.Ibimus,ibitis,ibunt.*Io andarò.*

Futurum ſecundum.

Iuero,ſicut Audiuero. *Io ſarò andato.*

Futurum tertium.

Singul.

I, vel ito *Va tù.*
Ito *Vada quello.*

Plural.

Ite,vel Itote *Andate voi.*
Eunto. *Vadino quelli.*

Infinitum verbum.

Ire *Andare.*
Iuiſſe *Eſſer andato.*

Gerunda verba.

Eundi *Di andare*
Eundo *Andando.*

Su-

Supinum verbum.

Itum — *Ad andare.*

Participia.

Iens, euntis — *Quello che và.*

Iturus itura, iturum. — *Quello che hà d'andare.*

Eor, Paſſiuum, cuius in compoſitis fere vſus eſt.

Præſens primum.

Singul.

Eor — *Io ſon caminato, vengo ad eſſer caminato.*

Iris

Itur

Plural.

Imur

Imini

Euntur.

Præſens ſecundum.

Singul.

Ear — *Io ſii caminato.*

Earis

Eatur.

Plural.

Eamur

Eamini

Eantur.

Imperfectum primum.

Singul.

Ibar — *Io era caminato.*

Ibaris, vel Ibare

Ibatur

Plural.

Ibamur

Ibamini

Ibantur.

Im-

Imperfectum ſecundum.

Irer,Ireris,Iretur,ſicut Audirer.

Futurum primum.

Ibor,Iberis,Ibitur.Ibimur,Ibimini, Ibuntur.

Futurum ſecundum.

Singul.

Ire, vel Itor
Itor.

Plural.

Imini,vel Iminor
Euntor.

Infinitum verbum.

Iri.

Participia.

Itus,Ita,Itum.
Eundus,Eunda,Eundum.

Volo.

Præſens primum.

Singul.

Volo — *Voglio.*
Vis
Vult,priſce Volt.

Plural.

Volumus
Vultis, priſce Voltis
Volunt.

Præſens ſecundum.

Singul.

Velim — *Io voglia.*
Velis
Velit.

Plural.

Velimus
Velitis
Velint.

Imperfectum primum.

Volebam,ſicut Legebam *Io voleua.*

Imperfectum ſecundum.

Vellē, velles,vellet. Vellemus, velletis,vellent. *Io voleſſi,* *(vorrei.*

Perfectum primum.

Volui,ſicut Docui *Io hò voluto.*

Perfectum ſecundum.

Voluerim,ſicut Docuerim. *Io habbia voluto.*

Pluſquam perfectum primum.

Volueram,ſicut Docueram *Io haueua voluto.*

Pluſquam perfectum ſecundum.

Voluiſſem,ſicut Docuiſſem *Io haueſſi voluto.*

Futurum primum.

Volam,voles,volet.Volemus,voletis,volent. *Vorrò*

Futurum ſecundum.

Voluero,ſicut Docuero *Hauerò voluto.*

Futuro tertio caret.

Infinitum verbum.

Velle *Voler.*

Voluiſſe *Hauer voluto.*

Gerundo,& ſupino caret.

Participium.

Volens *Quello che vole.*

Nolo,& Malo.

Præſens primum.

Singul.

Nolo,ideſt,Non volo.Malo,ideſt,magis volo.*Non voglio,* *(& voglio più toſto.*

Neuis.Mauis

Neuult.Mauult.

Plural.

Nolumus.Malumus

Neuoltis.Mauultis

Nolunt Malunt.

Præ-

Præſens ſecundum.
Nolim ſicut Velim, Ita Malim.
Imperfectum primum, Nolebam, Malebam.
Perfectum ſecundum, Nollem. Mallem.
Perfectum primum, Nolui. Malui.
Perfectum ſecundum. Noluerim. Maluerim.
Pluſquam perfectum primum. Nolueram, Malueram.
Pluſquam perfectum ſecundum. Noluiſſem, Maluiſsē.
Futurum primum. Nolim, Malim.
Futurum ſecundum. Noluero, Maluero.
Fut. tertiū. Noli, nolito, Nolite, vel Nolitote, Nolūto.
Infinitum, Nolle, Noluiſſe. Malle, Malluiſſe.
Participium. Nolens.

Verba defectiua, quæ temporibus aut perſonis aliquibus deficiuntur.

Edo, Comedo.

Præſens primum,
Singul.

Edo	*Io mangio.*
Edis, vel Es	
Edit, vel Eſt	

Plural.

Edimus
Editis, vel Eſtis
Edunt.

Præſens ſecundum.
Singul.

Edam, vel Edim	*Io mangi*
Edas, vel Edis	
Edat, vel Edit	

Plural.

Edamus, vel Edimus
Edatis, vel Editis
Edant, vel Edint.

Imperfectum primum.

Edebam, vt Legebam *Io mangiaua.*

Imperfectum ſecundum.

Singul.

Ederem, vel Eſſem *Io mangiaſſi.*

Ederes, vel Eſſes

Ederet, vel Eſſet.

Plural.

Ederemus, vel Eſſemus

Ederetis, uel Eſſetis

Ederent, uel Eſſent.

Perfectum primum Edi, ſicut Legi. *Io mangiai.*

Perfectũ ſecundũ. Ederim, ſicut Legerim. *Io habbia mãgiato*

Pluſquã pfectũ primũ Ederã, ſicut Legerã. *Haueuo mãgiato.*

Pluſquã perfectũ ſecundum. Ediſsẽ, ſicut Legiſſem. *Haueſſi*

Futurum primum. Edã, ſicut Legam. *Mangierò. (mangiato.*

Futurum ſecundum. Edero, ſicut Legerò. *Hauerò mangiato.*

Futurum tertium.

Singul.

Ede, vel Es, vel Edito, vel eſto. *Mangi tù.*

Edito, vel eſto *Mangi quello.*

Plural.

Edite, vel Eſte. vel Editote *Mangiate voi.*

Edunto. *Mangino quello.*

Infinitum verbum.

Edere, vel Eſſe *Mangiare.*

Ediſſe. *Hauer mangiato.*

Gerunda verba.

Edendi *Di mangiare.*

Edendo. *Mangiando.*

Supinum verbum.

Eſum. *A mangiare.*

Participia.

Edens *Quello che mangia.*

Eſurus, Eſura, Eſurum. *Quello che hà da mangiare.*

Edor

Edor Paſſiuum.

Præſenti primo tertia perſona Eſtur. *ſi mangia.*
Imperfecto ſecundo: Eſſer: eſſeris eſſetur, *ſarei mangiato.*
Infinitum verbum, EDI, *vel* ESSI. *Eſſer mangiato.*
Participia. ESVS, ESA, ESVM. *EDENDVS, A, VM.*
In reliquis ſicut Legor.

Inquam.

Præſens primum.
Singul.
Inquio, vel Inquam *Dico.*
Inquis
Inquit
Plural.
Inquiunt.
Præſenti ſecundo tertia perſona Inquiat.
Imperfectum primum.
Inquiebam, inquiebas, inquiebat. *Diceuo.*
Inquiebàmus, inquiebatis, inquiebant.
Perfectum primum.
Inquiſti, Inquijt. Hai detto. *Diſſe.*
Futurum primum. Inquies, Inquiet. *Dirai, dirà.*
Futurum tertium. Inque, vel Inquito. *Di,*

Aio.

Præſens primum.
Singul.
Aio *Dico.*
Ais
Ait
Plural.
Aiunt.

Præſens ſecundum.

Singul.

Aiam *Io dichi.*
Aias
Aiat.

Plural.

Aiamus
Aiant.

Imperfectum primum Aiebam, *ſicut Legebam.*
Futurum tertium Ai.

Memini, quomodo coniugantur Noui, Odi, & Cœpi.

Præteritum perfectum primum.

Singul.

Memini *Mi ricordo.*
Meminiſti
Meminit

Plural.

Meminimus
Meminiſtis
Meminerunt.

Præteritum perfectum ſecundum.

Meminerim, ſicut Legerim. *Mi ſia ricordato.*

Pluſquam perfectum primum.

Memineram, ſicut Legeram. *Mi era ricordato.*

Pluſquam perfectum ſecundum.

Meminiſſem, ſicut legiſſem *Mi foſſi ricordato.*

Futurum ſecundum.

Meminero, ſicut Legero *Mi ſia ricordato.*

Futurum tertium, quod deficit in Noui, Odi, & Cœpi.

Singul.

Memento *Ricordati.*
Memento

Plural.

Mementote.

Infi-

Infinitum verbum.
Meminiſſe. *Ricordarſi.*
Participium priſcum Meminens. *Quello che ſi ricorda.*
Participium paſſiuum. Cœptus.

Auſim.

Præſens ſecundum.
Singul.
Auſim *Io ardiſchi, ò ardirei.*
Auſis
Auſit.
Plural.
Auſimus
Auſitis
Auſint.

Faxim, & Faxo.

Imperfectum ſecundum.
Singul.
Eaxim, pro Fecerim *Io habbia fatto.*
Faxis
Faxit
Plural.
Eaximus
Faxitis
Faxint.
Futurum ſecundum.
Singul.
Faxo, pro Fecero *Io farò, ò hauerò fatto.*
Faxis
Faxit
Plural.
Faximus
Faxitis
Faxint.

Quæſo.

Præſens primum.
Singul.
Quæſo *Io prego*
Quæſis
Quæſit.
Plural.
Quæſumus
Quæſitis
Quæſunt.
Futurum tertium Quæſe
Infinitum verbum Quæſere.

Cedo.

Futuru tertium.
Singul.
Cedo, pro da, vel dic.
Plural.
Cette, pro date, vel dicite.

Inſit.

Præſens primum tertia perſona ſingulari *Inſit*, pro *inquit*.

Dic. Duc. Fac.

Futurum tertium pro Dice, Duce, Face, quod Vltimum Plautus habet ſæpius.

INSTITVTIONES

Grammaticæ Latinæ.

Quid eſt Grammatica?

E St ars rectè loquendi.

Quis eſt finis Grammaticæ, cuius cauſa diſcitur?

Oratio congruens, id eſt, cuius nulla pars ſit, quæ præceptis artis non congruat.

Circa quid verſatur ars Grammatica?

Circa partes orationis.

Quotuplices ſeu quot generum ſunt partes orationis?

Duplices. Aliæ primæ, vt *Litera*: aliæ ex primis ortæ, vt *Syllabæ*, & *Voces* ſeu *vocabula*, quæ vulgo malè vocantur *Dictiones*.

Quid eſt Litera?

Eſt indiuidui ſoni comprehenſio.

Quotuplex eſt Litera?

Duplex. Alia vocalis, alia Conſona vel Conſonans.

Quid eſt vocalis?

Eſt litera, quæ per ſe syllabam efficit.

Quot generum ſunt Vocales?

Duorum. Aliæ ſunt Simplices, aliæ Compoſitæ.

Quæ ſunt vocales ſimplices?

A, e, i, o, u. & Græca y.

Quot generum ſunt vocales Compoſitæ?

Duorum. Aliæ ſunt *Diphthongi*, compoſitæ ex duabus ſimplicibus vocalibus: aliæ *Triphthongi*, compoſitæ ex tribus.

Quot ſunt Diphthongi?

Viginti duæ. *Ae, ai, ao, au: Ea, ei, eo, eu: Ia, ie, ij, io, iu;*

Oa,

Oa,oe,oi,ou:Va,ve,vi,vo,vu. Ex his quatuor magis cognitæ ſunt *Ae,oe,au,eu.*

Quot ſunt Triphthongi?

Octo. *Vae,Vai,Vau,Vea,Vei,Vie,Voa,* & *Voi.*

Quid eſt Conſonans?

Eſt litera, quæ ſine vocali ſyllabam non efficit.

Quotuplex eſt Conſonans?

Duplex. Alia Simplex, alia compoſita.

Quot ſunt conſonantes ſimplices?

Quatuordecim B,c,d,f,g,h,l,m,n,p,q,r,ſ,t.

Quot generum ſunt conſonantes ſimplices?

Duorum. Aliæ ſunt *Semiuocales,* eædemqne *Liquidæ,* vt L,m,n,r,s: aliæ *Mutæ,* vt B,c,d,f,g,h,p,q,t.

Quot ſunt conſonantes compoſitæ?

Quinq; quarum tres apud Latinos propriam figuram, qua ſcribantur, non habent, vt CH, PH, & TH. duæ verò ſuis characteribus depinguntur, vt X & Z. Sed etiam iſtis priſci carebant, & poſteriores carere poterant, cum X, ſit CS, vel GS: Z, ſit DS.

Quid eſt Syllaba?

Eſt integri ſoni comprehenſio, vt: *Mons, nex, flos.*

Quotuplex eſt Syllaba?

Triplex. Alia *Breuis,* quæ vnum tempus conſumit: alia *Longa,* quæ duo tempora conſumit, ac ſi eadem vocalis bis pronunciaretur, vt in *Felix,* quod pronunciatur & antiquitus ſcribebatur *Feelix:* Alia *Anceps,* cuius pronũciatio indifferenter vno, aut duobus temporibus abſoluitur, vt media in *Steterunt, Tenebræ.*

Quid eſt Vocabulum?

Quo vnumquodq; vocatur. Aliter dicitur *Vox,*

Quæ ſunt quæ voci accidunt?

Accentus, Figura & Species.

Quid eſt Accentus?

Eſt modulatio vocis eam in pronunciando vel attollens, vel deprimens.

Quæ ſunt Regulæ Accentus?

Vox ipſa accentum in ſeſe monoſyllaba ponit.

Exacuit

Exacuit ſedem diſſyllabon omne priorem.
Ex tribus extollit primam pænultima curta.
Extollit ſe ipſam quando eſt pænultima longa.

Quid ſignificat Figura?

Sit ne vox ſimplex, an Compoſita, vt: *Iuſtus* eſt vox ſimplex: *Iniuſtus* eſt vox Compoſita ex *In* & *Iuſtus*.

Quid ſignificat Species?

Sit ne vox prima, an aliunde flexa, ſiue, ſit ne primitiua, an deriuatiua, vt: *Pater* eſt vox primitiua, *Paternus* & *Patrius* ſunt voces deriuatiuæ. *Sanctus* eſt vox primitiua, *Sanctior*, *Sāctiſſimus*, *Sāctitas*, *Sanctimonia* & *Sancte* ſunt voces deriuatiuæ.

Quot ſunt genera vocum?

Duo. Alię enim voces ſunt participes numeri, aliæ expertes numeri.

Quid eſt Numerus?

Eſt differentia vocis ſecundum vnitatem aut multitudinem.

Quotuplex eſt Numerus?

Duplex, *Singularis*, qui vnum ſignificat, vt: *Homo viuit*. Pluralis, qui plura ſignificat, vt. *Homines viuunt*.

Quot ſunt Voces numeri participes?

Tres. Nomen, Verbum, & Participium.

Quot ſunt Voces numeri expertes?

Quatuor. *Præpoſitio*, *Aduerbium*, *Coniunctio*, & *Interiectio*: quæ quatuor communi nomine vocantur *Particulæ*.

Quot ſunt Inſtrumenta artis Grammaticæ?

Quatuor. *Orthoepia*, ſiue regulæ de recta literarum pronunciatione. *Proſodia*, ſiue regulæ de ſyllabarum quantitate. *Etymologia*, ſiue regulæ de vocum ſingularum accidentibus, & partibus, vt de Nominum generibus & declinationibus, de verborum coniugationibus &c. *Syntaxis*, ſiue regulæ de vocum debita inter ipſas compoſitione.

ETY-

ETYMOLOGIA

De Nomine.

Quid eſt Nomen?

Eſt vox particeps numeri caſualis cum genere, id eſt, quæ numerum, caſum & genus, aut ſaltem terminationem generi quadrantem habet.

Quid eſt Caſus?

Eſt ſpecialis differentia numeri nominalis.

Quot ſunt Caſus?

Sex, Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accuſatiuus Vocatiuus, & Ablatiuus.

Quid eſt Genus?

Eſt differentia nominis ſecundum ſexus notam

Quot ſunt Genera?

Tria, *Maſculinum*, cuius nota eſt Hic, vt: *Hic dominus Femininum*, cuius nota eſt Hæc, vt: *Hac menſa*. Neutrum, cuius nota eſt, Hoc, vt: *Hoc templum*.

Quot ſunt Declinationes Nominum?

Quinque. nam eſt vel prima, cuius genitiuus ſingularis deſinit in Ae, vt *menſa, menſæ*: vel ſecunda, cuius genitiuus ſingularis exit in I, vt *Dominus, domini*: vel Tertia, quæ facit genitiuum ſingularem in Is, vt *Sermo, ſermonis*: vel Quarta, cuius genitiuus ſingularis terminatur in Vs, vt *Senſus, ſenſus*: vel Quinta, cuius genitiuus ſingularis exit in Ei, vt *Dies diei.*

Quot ſunt diuiſiones Nominis?

Duæ. alia propria Nominis, per quam Nomen eſt vel Proprium, vel Commune: alia communis Nomini & alijs vocibus, per quam Nomen eſt vel Primitiuum, vel deriuatiuum.

Quid eſt Nomen Proprium?

Quod vnam ſolam rem aut perſonam ſignificat, vt *Cicero, Roma, Tiberis, Ego, Tu, Sui.*

Quid eſt nomen Commune ſiue Appellatiuum?

Quod multas res perſonaſue ſignificat, vt *Honor Vrbs,*

Flumen

Flumen, Ille, Hic.

Quotuplex eſt nomen Commune?

Duplex, Subſtantiuum, & Adiectiuum.

Quid eſt nomen ſubſtantiuum?

Quod adiectiuo ſubſtare ſeu ſubijci aut ſupponi poteſt, vt ab alijs diſcernatur. vt, *Pater, Mater, Homo, Equus, Leo, Liber, Gladius.*

Quid eſt nomen Adiectiuum?

Quod ſubſtantiuo adijci poteſt, vt illud determinet ſiue ab aliis diſcernat, vt *Meus, Tuus, Durus, Miſericors, Doctus, Indoctus, Magnus, Paruus.*

Quot modis diuiditur Adiectiuum?

Duobus. ratione terminationis & ſignificationis.

Quotuplex eſt Adiectiuum ratione Terminationis?

Triplex. Aut enim tribus generibus quadrat ſub vno fine ſeu terminatione, vt *Felix, par oriens*: aut ſub duobus, vt *Fortis & Forte*: aut ſub tribus, ut *Bonus, Bona, Bonũ.* Italice & Hiſpanice fere ſēper ſignificat *Coſa*, Gallicè *Choſe*, Germanice *Ding.*

Quotuplex eſt Adiectiuum ratione ſignificationis?

Duplex. Abſolutum, quod ad aliud non refertur, ut *Magnus, Fortis, ſapiens:* & Relatum, quod ad antecedens nomen refertur.

Quotuplex eſt nomen Relatum ſeu Relatiuum?

Duplex. Aliud Generale, quod ad antecedens ſic refertur, vt in ſe ipſũ non reflectatur, vt *Qui, hic, is, ille, ipſe, iſte, qualis, quantus, quotus.* Aliud ſpeciale, quod Reciprocum dicitur, & in ſe ipſum reflectitur, vt *Suus, ſua, ſuum.*

Quid eſt nomen Primitiuum ſeu primæ poſitionis?

Quod ipſum aliunde non formatur, vt *Magnus, Bonus,*

Quid eſt nomen deriuatiuum?

Quod ab alia voce habet originē, vt *Magnitudo, Maior, Maximus, Bonitas, Bellus* à *Bonus*, ꝙ priſci dicebāt *Benus.*

Quot ſunt genera nominum deriuatiuorum?

Sunt quidem plura, ſed hæc quinque præcipua. Poſſeſſiua, Deminuta, Comparata, Superlata, & Verbalia.

Quid eſt nomen Poſſeſſiuum?

Quod

Quod idem ſignificat, quod genitiuus vnde deriuatur, vt: *Paternus, meus, tuus, ſuus.* nam *Paternus amor* ſignificat idem quod *Patris amor; Meus* quod *Mei.*

Quid eſt nomen Deminutum ſeu Deminutiuum?

Quod minus ſignificat, quam ſuum primigenium, cuius ſemper genus & ſignificationem ſeruat, vt à *fune funiculus, à rege regulus, à piſtrina piſtrilla.*

Quid eſt nomen Comparatum ſeu Comparatiuum?

Quod fit à poſitiuo, id eſt, nomine adiectiuo addita syllaba *or*, ad primum caſum in I, vt à *Doctus, docti, doctior*, & ſignificat idem quod poſitiuum addita voce *Magis*. nam *Doctior* eſt *magis Doctus. Prudentior* eſt *magis prudens.*

Quid eſt nomen Superlatum ſeu Superlatiuum?

Quod fit à poſitiuo ſeu nomine adiectiuo addita *ſſimus* ad primum eius caſum in I, vt à *Doctus, docti, doctiſſimus*, à *Prudens, prudentis, prudenti prudentiſſimus.* & ſignificat idē quod poſitiuum cum *Valde*. nam *Doctiſſimus* ſignificat *valde Doctus.* Quędam tamen Superlatiua *in Llimus, rimus, timus*, aliterq; exeunt, vt ab *Exterus* fit *Extimus* & *Extremus:* à *Superus Summus* & *Supremus;* à *Poſterus Poſtumus*, ſiuè *Poſtimus* & *Poſtremus.*

Hæc tria dant Llimus, ſimilis, facilisq; humilisq;
Cum rectus ſit in ER, ternus gradus in Rimus exit,
Vt veter & deter, queis Matur iungito priſcum,
Sex Timus accipiunt, Dexter, citer atq; ſiniſter,
Interus atq; vlter, extremus & extimus Exter.
Inferus infimum habet. Superus cum Poſterus Emus.

Dic alia Camparatiua & Superlatiua Anomala.

Bonus, melior, optimus,
Malus, peior, peſſimus,
Magnus, maior, maximus,
Paruus, minor, minimus,
Multum, plus, plurimum,
Maledicus, maledicentior, maledicentiſſimus,
Beneficus, beneficentior, beneficentiſſimus,

Be-

Beneuolus, beneuolentior, beneuolentiſſimus.
Pris, antiquum, Prior, Primus.
Senex, Senior.
Iuuenis, Iunior.
Propior, Proximus.
Pius, Pijſſimus.
Inuitus, inuitiſſimus.
Nouus, nouiſſimus.
Ocyor, ocyſſimus à Græco *ocys*, ideſt celer.

Quid eſt nomen Verbale?

Quod ab aliquo Verbo ducit originem, vt *Doctor* à doceo, *Lector* à Lego.

Quotuplex eſt nomen Verbale?

Triplex. Aliud eſt verbi expers, quod cum verbo nullum eius accidens cōmune habet, vt *Doctor, doctrina, amor, ſpectaculum.* aliud verbi particeps, aliter *Participium*, quod cum verbo aliquod eius accidens commune habet, vt *Spectatio, ſpectatus, ſpectans, ſpectaturus, ſpectandus, ſpectabundus:* aliud Participiale, quod cum participio vel originem, vel terminationē communem habet, vt *Amantior, doctior, Indoctus, indiligens, laureatus, ocreatus.*

,, *De his Verbalibus conſulat Magiſter admonitionem Syntaxi ſubiectam & Grammat. cap.* 145.

DE VERBO.

Quid eſt Verbum.

Eſt vox particeps numeri perſonalis cum tempore, id eſt, quæ numerum, perſonam & tempus habet.

Quid eſt Perſona vel potius Facies?

Eſt ſpecialis differentia numeri verbalis.

Quotuplex eſt Perſona?

Triplex. *Singularis prima*, vt Amo. *Singularis ſecunda*, vt Amas. *Singularis tertia*, vt Amat. *Pluralis prima*, vt Amamus. *Pluralis ſecunda*, vt amatis. *Pluralis tertia*, vt Amant.

Quid

Quid eſt tempus?

Eſt differentia verbi ſecundum præſens,præ teritum , & futurum .

Quot ſunt Tempora Verbi ?

Quinque. Præſens,Præteritum imperfectum,Præteritum Perfectum,Præteritum pluſquam perfectum , & Futurum .

Quot ſunt verbi coniugationes?

Quatuor.nam eſt vel *Prima*,cuius ſecunda perſona primi præſentis exit in *As*, ut Amo,amas : uel *Secunda*, cuius ſecunda perſona primi præſentis exit in *Es*, ut Doceo, doces:uel *Tertia*, cuius ſecunda perſona primi præſentis exit in *Is*,& infinitum in *Ere* breue,ut Lego, legis,legere. *Vel Quarta*, cuius ſecunda perſona primi præſentis exit in *Is*, & infinitum in *Ire* longum , ut Audio,audis,audire.

Quot modis diuiduntur verba ?

Duobus. Ratione accidentium ſuorum , & ratione ſignificati.

Quotuplex eſt verbum ratione Accidentium?

Duplex Perſonale ſeu Finitũ, & Imperſonale ſiuè Infinitũ.

Quid eſt Verbum Perſonale ſeu Finitum ?

Quod certa perſona , tum etiam numero, & tempore certo finitur , ſeù determinatur, ut cuius perſonæ,numeri, & temporis ſit,dici poſſit,ut: *Amo, Legiſſes, Curritur, Pluit Ningit, Luceſcit.*

Quid eſt verbum Imperſonale ſiue Infinitum?

Quod certa perſona non finitur , ſed nec numerum aut tempus certum habet,ut: *Amare, Amauiſſe*. Vulgo uocant uerbum *Infinitiui modi*, quod ſæpe Nominis ſubſtantiui uim habet , ut : *Virtus eſt vitium fugere*, pro fuga uitij eſt uirtus. *Tempus eſt abire*, pro abitionis. *Magis paratus ſeruire, quam imperare*, pro magis paratus ſeruituti, quam imperio . *Non tanti emo pœnitere*, pro pœnitentiam . *Ibo videre*, pro ad uidere, ſiue ad uiſionem . *Dignus legi*, pro lectu uel lectione. *Dignus amari* pro amore .

Quotuplex eſt verbum ratione ſignificati?

Triplex. *Subſtantiuum*, quod ſubſtantiam ſiue ſubſiſten-

tiam

tiam ſignificat, vt Sum, Fio, & priſcum Fuo. *Actiuum*, quod actionem ſignificat, vt Viuo, Amo, Curro, Conſolor, Amplector: nam iſta in *Or*, depoſuerunt paſſiuam ſignificationem, ex eoque *Actiua deponentia* dicuntur. *Paſſiuum*, quod paſſionem ſignificat, vt Viuitur, Amatur, Curritur.

Nullumne eſt verbum Gerundum ſeu Gerundium?

Nullum. nam *Legendi* & *Legendo*, quæ vulgo Verba *Gerunda* dicuntur, non ſunt verba, quoniam nec tempus, nec perſonam habent, ſed ſunt Participia paſſiua cum genere, caſu & numero. Nam *Legendi* eſt genitiuus ſingularis neutri *Legendum*. Legendo, autem eſt ablatiuus ſingularis neutri *Legendum*, ac propterea Præpoſitio ei præponi poteſt hoc modo, *In legendo fies doctus*. Vbi ſubauditur verbum infinitum *Legere*, quod nominis vim habet in Ablatiuo, quaſi dictum eſſet: In legendo lectu, ſiue in legenda lectione fies doctus. *Tempus eſt legendi*, ſubauditur *Legere*, quod vim habet nominis in genitiuo, quaſi eſſet: Tempus eſt legendi lectus ſeu legendæ lectionis. *Nunc eſt legendum*, ſubauditur *Legere*, quod vim habet nominis in Nominatiuo. *Legere* autem valet idem quod *Lectio*, niſi quod illud neutrum eſt, hoc fœmininum, Idem enim ſunt *Legere iucundum eſt*, & *Lectio iucunda eſt*.

Nullumne eſt verbum Supinum?

Nullum. nam *Lectum* & *Lectu*, quæ vulgo *Verba ſupina* dicuntur, non ſunt Verba, quoniam in ijs nec perſona, nec tempus, nec numerus apparet, ſed ſunt Nomina ſubſtantiua Quartæ declinationis accuſatiui & ablatiui vel datiui caſus, adeòq; cum præpoſitione inueniuntur, vt: *Oues eunt paſtum*, vel *ad paſtum*, ſiue ad paſtionem. *Redeunt paſtu*, vel è *paſtu*, ſiue à paſtione. *Viſu mirabile*, pro viſui. nam Datiuus facit *viſui* & *viſu*. Similiter autem dictum eſt, vt *Oculis mirabile*, *Acerbus ſenſu & acerbus ſenſibus*.

DE PARTICIPIO.

Quid eſt Participium?

Eſt vox particeps numeri caſualis, tempus & conſtructionem à uerbo ducens, ſiue quod numerum, caſum, tempus & uerbi conſtructionem habet, ut *Amans, Amaturus,* omnia tempora ſignificat in Actiuo, ſicut *Amatus & Amandus* in Paſſiuo. Dicimus enim Sum amans & amaturus, Sum amatus, uel amandus. Fui amans, amaturus, amatus, amandus. Ero amans, amaturus, amatus, & amandus.

Quare dicitur Participium.

Quia cum reuera ſit Nomen uerbale partem aliquam uerbi capit, nempe accidens aliquod, vt tempus, & rectionem caſus, & ſignificationem uel ſtatus, uel motus.

" *Hac de re Magiſter Admonitionem conſulat, quam Syn-*
" *taxi ſubijciemus.*

DE PRÆPOSITIONE.

Quid eſt Præpoſitio?

Eſt uox expers numeri, quæ caſibus præponitur, & in compoſitione reperitur.

Quotuplex eſt Præpoſitio?

Duplex. Alia *Caſualis*, quæ caſibus natura ſua præponitur; alia *Compoſitiua*, quæ cum aliis vocibus compoſita vnū vocabulum efficit, ſiuè eæ voces ſint Nomina, ſiue Verba, ſiue Particulæ.

Quotuplex eſt Caſualis Præpoſitio?

Triplex. Alia accuſatiuo tantum præponitur, alia ablatiuo, alia promiſcuè vtrique.

Quæ præpoſitiones præponuntur Accuſatiuo?

Ad, apud, ante, aduerſus, vel aduerſum, cis, citra, circa, circum, contra, erga, extra, intra, infra, iuxta, ob, pone, per, propter, poſt, præter, penes, ſupra, ſecundum, trans, vltra.

Quæ

Quæ præpoſitiones præponuntur Ablatiuo?

A,ab,abs,abſq; cum, coram,de,e, ex,foras,pro, præ,palam,ſine(ex priſco *ſe* vel *ſed*)tenus.

Quæ præpoſitiones vtriq; caſui præponuntur?

Clam,in,ſub,ſubter,ſuper.

Quotuplex eſt præpoſitio Compoſitiua?

Duplex. Alia extra compoſitionem habet propriam ſignificationem, alia niſi in compoſitione nihil ſignificat.

Quæ habent propriam ſignificationem?

Abhinc. Admodum. Antehac. Circum circa. Contra ea. Dehinc, Dein. Deinde. Derepente. Deſubito. Deſuper. E loco. Extemplo. Exante. Exaduerſum. Exhinc. Examuſſim. Exin. Exinde. Extraquam. Inante. Impræſentiarum. Inibi. Inloco. Inſuper. Interea. Interim. Interibi. Interdiu. Interdum. Poſtea. Poſthac. Poſthinc. Poſtibi. Poſtilla. Poſtinde. Poſtmodo. Prçterea, Præterhac. Prçterquam. Prçut. Proin. Proinde. Pronuper. Propalam. Propemodum. Proporro. Propterea. Proquam. Protenus. Prout. Subinde. Superquam.

Huius generis ſunt omnes Præpoſitiones, quæ cum Nominibus aut Verbis ſunt compoſitæ, ut *Adeſſe, ad probus, auocare, euocare, deducere, inimicus, inducere, obuius, obducere, perducere, praire, ſubire, tranſire* &c.

Quæ præpoſitiones nihil ſignificant extra compoſitionem?

Ambe vel Ambi, am, an, con, di, dis, re, ſe, ut in *Ambeciſus, Ambio, amſanctus, anquiro, concors, diuerſus, diſpar, reliquus, ſeparatus*. Et hæ præpoſitiones à priſcis Grammaticis *Loquelares* uocantur, quia extra compoſitionem Loquelæ tantum, ſed nullius ſignificationis ſunt.

DE ADVERBIO.

Quid eſt Aduerbium.

Eſt uox expers numeri, quæ aliis uocibus tanquam adiectiuum adiungitur, ut: *Valde bonus, Diſcit cito, Bene mane.*

Digitized by Google

Quotuplex eſt Aduerbium.

Multiplex ratione variarum ſignificationum, vt interrogandi, reſpondendi, affirmandi, negandi, prohibendi, iurandi, quantitatis, qualitatis, ſimilitudinis, comparandi, intendendi, remittendi, hortandi, congregandi, ſeparandi, excludendi, euentus, moris, principii & originis, dubitandi &c.

Quotuplicia ſunt Aduerbia interrogandi & reſpondendi?

Sextuplicia. Quærunt enim & reſpondent vel de Facto, ſit ne aliquid, nec ne: vel de *Cauſa*: vel de *Tempore*: vel de *Loco*: vel promiſcuè de *Tempore & loco*: vel ſimul de *Tempore & Numero*.

Quæ Aduerbia quærunt de Facto?

An, anne, ne enclitica, num, numnam.

Quæ Aduerbia reſpondent de Facto?

Ita, ſic, etiam, quippeni. Reſpondetur etiam per verba *Licet* & *Cenſeo*.

Quæ Aduerbia quærunt de Cauſa?

Cur, quin, quianam. Quæritur etiam per nomina *Quare* ſeu qua de re & *Quamobrem*.

Quæ aduerbia reſpondent de cauſa?

Quia & quoniam, quod factum eſt ex *Quom iam* ſeu *Cũ iam*. Reſpondetur etiam per Nomina *Eo quod, ideo, ea re, hac re, propterea quod.*

Quæ aduerbia Quærunt de Tempore?

Quando, quamdiù & Quantiſper.

Quæ aduerbia reſpondent ad Quando?

Hodie, heri, cras, pridie, poſtridie, perendie, nudius tertius, quartus, quintus, decimus, nunc, iam, nuper, tandem, aliquando, olim, pridem, dudum, tum, quum vel cum, interim, ſtatim, protinus, illico, extemplo, actutum, repente. Reſpondetur etiam per Nomina *Mane, Sero, Tẽpori, Serius, Temporius, Ocyus*.

Quæ aduerbia reſpondent ad Quandiu, & quantiſper?

Tantiſper, pauliſper, aliquantiſper, parum per, vſq; pro aſſiduo, diu, olim, dudum.

Quotuplicia ſunt aduerbia, quæ quærunt & reſpõdent de loco?

Quin-

Quintuplicia. Alia enim ſignificant locum ſine motu; alia motum ad locum, alia motum per locum, alia motum ex loco vel à loco, alia motum verſus locum.

Quæ aduerbia quærunt de loco ſine motu?

Vbi, & Vt, pro *Vbi* poſitum.

Quæ aduerbia reſpondent ad Vbi?

Hic, iſtic, illic, ibi, ibidem, inibi, intus, foris, vtrobiq;, paſſim, ſuperne, inferne, infra, vtrimq;, vndiq; vndiquaque, vſquequaq;, intus, ſubtus, necubi, vbiubi, alibi, neutrubi, vbiuis, vſquã, nuſquã (*pro quo plebs Romana dicebat* Nullibi) altrinſecus, vtrinqueſecus, extrinſecus, intrinſecus. Reſpondetur etiam per Nomina, vt Romæ, Toleti, Carthagini, Ægypti, Cypri, Ciliciæ, domi, belli, militiæ, humi, ruri vel rure.

Quæ aduerbia quærunt de motu ad locum?

Quo. Sed hoc aduerbium non eſt *Natiuum* aduerbium, ſed *Repertum* ſiue *vſurpatum*. nam ex natura ſua ſeù prima impoſitione eſt nomen Accuſatiui pluralis à *Quod*. Dicebant enim veteres *Quo*, pro *Qua* & ſupprimebant præpoſitionem *Ad*. Itaq; *Quo* valet *Ad quæ loca vel negotia*. Quo mihi fortunam, ſignificat, ad quid mihi fortunam, ſiue cui rei mihi fortunam? nam *Quo* datiuus etiam eſt pro *Quoi* abiecto I, vt in Paradigmatum annotationibus monui.

Quæ aduerbia reſpondent ad Quo?

Iſtuc, huc, eo, illo, intro vtroque, foras, quoquo, peregre, obuiam, vltro, citro. Reſpondetur etiam per Accuſatiuos locorum præpoſitione expreſſa aut ſuppreſſa, vt: Eo Romam, in Romam. Venit Italiam, Ibo rus, domum, in domum, vrbem, larem.

Quæ aduerbia quærunt de motu per locum?

Qua.

Quæ aduerbia reſpondent ad Qua?

Hac, iſtac, illac, quâqua, quacumq;, quauis, quaquauerſus. Reſpondetur etiam per Ablatiuos locorum præpoſitione ſuppreſſa, vt: *Tota vagatur Italia, Vehitur flumine* vel *per flumen*.

Quæ aduerbia quærunt de motu ex loco?

Vnde.

Quæ aduerbia reſpondent ad vnde?

Hinc,iſtinc,illinc,inde,indidē, eminus, cominus, aliunde,necunde, foris,vnde vnde, vndecūq;vtrinq;Reſpondetur etiā per Ablatiuos locorum prępoſitione expreſſa aut ſuppreſſa,vt *Lapſus cælo,de cælo.Venit Roma,à Roma, de Roma.Mercator Rhodo,*vel *de Rhodo.Vinum Chio,*vel *de Chio, Sargus Aegypto,de Aegypto,*ideſt Aegyptius.Sic *Ioannes ab Auſtria, & de Auſtria,* ideſt *Auſtrius,* quod nequaquam eſt nomen proprium, ſed commune poſſeſſiuum. Sed ſi ablatiuus ſit perſonæ, præpoſitio exprimenda eſt,vt: *Vnde emiſti? A mercatore,de mercatore. Vnde didiciſti? A te, de te,ex te.*

Quæ aduerbia quærunt de motu verſus locum?

Quorſum, quod formatum eſt ex *Quouerſum*, pro,verſum ad quo ſeu quæ loca.

Quæ aduerbia reſpondent ad Quorſum?

Horſum, iſtorſum, ſurſum vel ſuſum (priſce *Sus,* vt in *Suſtineo)*deorſum,rurſum,prorſum, dextrorſum,læuorsū, ſiniſtrorsū, aliorſum, retrorſus, introrſus, quoquo verſus. vænum,peſſum,quæ duo poſtrema natura ſunt nomina.

Quæ aduerbia quærunt promiſcue tam de Loco, quam de Tempore?

Quouſque:etſi hæ natura duæ ſunt voces,deeſtque *Ad loca* vel *tempora,*vt integra oratio ſit:*Vſque ad quo,*vel *quæ loca,aut tempora.*

Quæ aduerbia reſpondent ad Quouſque?

Huc vſque,illuc vſque,eo vſq; hactenus, etſi in iſtis ſunt Nomina,pro *vſque adhuc,* ideſt *hoc temporis vel loci, vſque ad illud temporis & loci,vſq;adeo,*ideſt,*ea tempora vel loca, hac fine tenus temporis aut loci.* Sic *Romam vſq;* pro,vſque ad Romam.

Quæ aduerbia quærunt de Tempore & Numero?

Quoties.

Quæ aduerbia reſpondent ad Quoties?

Sæpe,identidem,plerumq; quotidie,toties, numquam;

vn-

vnquam, ſemel, bis, iterũ, ter, quater, quinquies, ſepties; octies, nouies, decies, vicies, tricies, quadragies, quinquagies, ſexagies, octogies, nonagies, centies, ducenties, millies. *Multoties* non dicitur, nec enim vſquam apud auctores inuenitur, niſi in Liuii epitome incerti auctoris, vbi & alia non ſatis latina leguntur.

Quæ ſunt aduerbia Affirmandi?

Næ, certe, nimirum, nempe, ſcilicet, videlicet, vere, ſane; profecto.

Quæ ſunt aduerbia Negandi & Prohibendi?

Non, ne, neq;, nequaquam, haud, haudquaquam, neutiquam, minimè.

Quæ ſunt aduerbia Iurandi?

Hercule, Hercle, mehercle, pol, ædepol, æcaſtor, mediuſfidius.

Quæ ſunt Aduerbia Qualitatis?

Bene, pulchre, eleganter, longe, late, audacter, fortiter, celeriter, viciſſim.

Quæ ſunt Aduerbia Quantitatis?

Valde, oppido, oppidoquam, nimis, ſatis, impensè, parum, affatim, abunde, perquam.

Quæ ſunt Aduerbia Comparandi?

Magis, tam, quam, æquè, ſecus.

Quæ ſunt Aduerbia Similitudinis?

Vt, vti, velut, veluti, ſic, ſicut, ſicuti, ita, item, itidem, quaſi, ceu, quomodo.

Quæ ſunt Aduerbia Intendendi?

Prorſus, penitus, omnino, apprime, non modo, ne dum, immò, quin.

Quæ ſunt Aduerbia Remittendi?

Sẽſim, paulatim, pedetẽtim, vix, ægre, pęne, fere, ferme.

Quæ ſunt aduerbia Hortandi?

Eia, age, agite, agedum, ehodum, quin.

Quæ ſunt Aduerbia Congregandi?

Simul, vna, pariter, coniunctim, generatim, vniuerſim, vniuerſaliter.

Quæ ſunt Aduerbia Separandi?

Seorſum,ſeorſus,ſeparatim,priuatim,egregiè.

Quæ ſunt Aduerbia Excludendi?

Tantummodo,ſolummodo,modo,demum,duntaxat.

Quæ ſunt Aduerbia Euentus?

Forte,fortuito, temere.

Quæ ſunt Aduerbia Moris?

Meatim, tuatim,ſuatim,pro meo,tuo,ſuo more. Priſci Canatim, ſuatim bouatim dicebant pro Canum, ſuum, boum more. Humanitus pro hominum more.

Quæ ſunt Aduerbia Principij & originis?

Radicitus,ſtirpitus,funditus,diuinitus,antiquitus, quaſi ſit incipiendo à radice,à ſtirpe, à fundo, à Deo,ab antiquo.

Quæ ſunt Aduerbia Dubitandi?

Fortaſſe,fortaſſis,fors,forſean,fortaſſean,foſit,forſitan, forsfuat.

DE CONIVNCTIONE.

Quid eſt Coniunctio?

Eſt vox expers numeri, qua orationes coniunguntur,vt: *Vir bonus & doctiſſimus. Homo præſtantis ingenij & inſigni virtute. Non ruri,ſed Romę viuit.*

Quot modis diuiduntur Coniunctiones?

Duobus. Ratione ſignificationis ſeu poteſtatis, & ratione collocationis.

Quotuplex eſt coniunctio ratione ſignificationis?

Multiplex,vt Copulatiua, Diſiunctiua, Conditionalis, Aduerſatiua,Conceſſiua,Illatiua,& Cauſalis.

Quæ ſunt Coniunctiones Copulatiuę?

Et,que,ac,atq;,quoq,etiam,quum ſeu cum, tum.

Quæ ſunt Coniunctiones Diſiunctiuę?

Aut,vel,ve,ſiue,ſeu,an,nec ne,nec,neque.

Quę ſunt Coniuctiones Conditionales?

Si,ſin,ni,niſi,modo,dum,dumtaxat,ſi quidē, hactenus.

Quę ſunt coniunctiones Conceſſiuę?

Quidem,equidem,ſane,etſi,quamquam.

Quę

Quę ſunt coniunctiones Aduerſatiuæ?

At,aſt,ſed,atqui,tamen,tamenetſi,tametſi, autem,attamen,vero.

Quæ ſunt Coniunctiones Illatiuę,quas ſcilicet ratio prçcedit?

Ergo,igitur,itaq; iccirco.

Quæ ſunt coniunctiones Cauſales, quas ſcilicet ratio ſequitur?

Nam, namq; enim, enimuero,etenim,quia,quoniam; ſiquidem,quippe, vtpote.

Quotuplex eſt coniunctio ratione collocationis?

Triplex. Alia eſt *Prępoſitiua*,quæ in orationis principio ponitur:alia *Poſtpoſitiua* ſeu *Subiectiua*, quæ vni aut pluribus vocabulis iam poſitis ſubiicitur:alia *Media* ſeu *Communis*,quæ alias præponitur, alias ſubiicitur.

Quę ſunt coniunctiones Prępoſitiuę?

Et, ac,atque,nec,ſi, etſi,quamquam,at,aſt,aut,vel,niſi, ſeu &c.

Quę ſunt coniunctiones Poſtpoſitiuę?

Enim,autem,vero,que,quoque,quidem,ne,ve.

Quę ſunt coniunctiones medię?

Ergo,igitur,itaq; equidem,quia,quoniam,tamen.

DE INTERIECTIONE.

Quid eſt interiectio?

Eſt vox expers numeri,varios animi motus ſiue affectus exprimens.

Quotuplex eſt Interiectio?

Duplex. Alia vni tantum affectui præcipue,alia pluribus exprimendis inſeruit.

Quę Interiectiones vnum præcipue affectum exprimunt?

Euax,eu,io,euohę exprimunt gaudium.

Ha,ha,he,exprimit gaudii effectum,qui eſt Riſus.

Euge,eugepę,exprimit voluptatem gratulantis.

Hui,exprimit voluptatem inſultantis,& irridentis.

Pa

Papæ,exprimit voluptatem admirantis.
Heu,eheu,ah,exprimunt dolorem.
Hoi, oh,oh, exprimunt ſeu comitantur fletum doloris effectum.
Hem, ehem, hau, ex primunt ſtomacum ſiue indignationem.
Vtinam,exprimit cupiditatem optantis.
Heus,eho,exprimunt cupiditatem vocantis.
Eia,exprimit cupiditatem blandientis.
En,ecce,eccum,ellum,exprimunt cupiditatem demonſtrantis.
At,at,exprimit metum in genere.
St,au,exprimunt metum timentis ne ab alio audiatur.
Phy,phuy,apage, exprimunt metum aliquid faſtidientis vel auerſantis.

Quæ Interiectiones pluribus affectibus ſeruiunt?

O, ſeruit gaudio, dolori, exclamationi, & optationi ſeu voto.
Hei,ſeruit dolori & minis, ſeu diris aut imprecationib.
Vah,ſeruit voluptati admirantis, & irridentis, tum dolori indignantis.
Ohe, ſeruit ſtomacho ſeu tædio ob dictum aut factum alicuius, & cupiditati eius, qui ab eo dicto aut facto ceſſari expetit.

DE GENERE NONOMINVM

Regulæ Generales.

De Genere Significationis.

F*Aemina Maſque genus nullo monſtrante docebunt:*
Propria cuncta virum, fluuiorum & nomina montium.
Maſcula cenſentur: nullum tamen eſt genus illis.
Inſula, nauis, auis, gemma, vrbs, arborque poema
Fæmineis dantur, ſed cauſa ſignificati.
Non variata putes neutra, & pro nomine poſta, &
Hippomanes, cacoethes, nar, gith, ſpinther, & I, V.
Cape, ador & cete, tempe, Soracte meloſque.
Gauſape, epoſque chaos, nil & frit, faſque, nefaſque.

De Genere Dubio.

Hic aut hæc ſit adeps, calx, cortex, clune canalis.
Atque dies, finis, forceps, tum groſſus & imbrex.
Linter, margo & onyx, puluis, pumexque penuſque.
Scrobs, ſpecus, atque ſilex, ſtirps trunci, torque varixque,
Multaque, quæ è Grecis Os in Vs vertere Latini.

De Genere Terminationis.

Fæmineum A prima eſt, veluti panthera, ſagitta.
Adria ſed ſinus eſt Mas, atque cometa, planeta.
Nomen in A terna neutrum eſt, vt ſtigma, poema.
E latiale puta neutrum eſſe, cubile, monile.
Fæmineum eſt aloe, rhodopeque & cetera Græca.
I. neutris tribue, O. maribus, ceu pugio, gummi.
Fæmineis verbale in IO, caro, talio. DO. GO.
Hic ordo, vdo, ligo, cudo, burdo, harpago, cardo.
C. T. L. V M. neutrum: ſal, mugil, Solque virile.

N. mas:

N,mas: MEN, neutrũ: gluten ſimul, vnguẽ & inguen.
Atq; ON, non terna. Hæc Sindon, icon, aedon.
Nomen in AR neutrum: ſed in ER diſtingue virile.
Hoc iter, hoc tuber, laſer, piper atque papauer.
OR, mas. Hæc arbor. neutrum Cor, marmor & æquor.
VR, neutrale dabis. Mas turtur, furfure, vultur.
As, dic fœmineum. Hic elephas, adamaſq; tiaras.
Atq; As cum turba. Neutrum vas, faſq;, nefaſque
Eſto nomen in ES muliebre. at maſcula Græca,
Et gurges, poples, verres, parieſque, arieſque.
Limes, pes, fomes, termes, cum palmite trames,
Meridies, ceſpes, ſtipes: pluraleque vt antes.
Eſt quoque nomen in IS muliebre. NIS eſto virile.
Et retis, corbis, faſcis quoque piſcis & axis,
Et collis, vermis, tum callis, follis & enſis,
Menſis cum vecti, poſtis, glis, fuſtis & anguis,
Et torris, caulis, lapis, vnguis, iungitur orbis,
Et ſanguis, cucumis, iunges cum vomere pollis:
OS. mas. Hæc dos, cos. Neutrum eſt OS, oris & oſſis.
VS. maribus iungas ſeu quarta, ſiue ſecunda.
Hæc humus, hæc aluus, vannus, domus & colus, idus,
Porticus atque tribus, cum ficus, acuſque, manuſque.
Hoc pelagus, pelagum, vulgus, vulgũ: hoc quoque virus.
VS, terna neutrum. Mas, mus, grus, pous, lepus & ſus
Hoc Aes. Hæc capiunt variata per Vtis & Vdis. (PS.
S. muliebre. Hic fons, dens, põs, mons. Græca quoque in
X, dato fœmineis, pax, fax, fornaxque, ſuppellex.
Carex, lex & halex, nix, pix, perdixque filixque.
Cum lodice tomix, ſandix, maſtix quoque, vibix.
Et ſpadix, nox, vox, nux, crux cum luce, calyxque.
Calx Mas atque corax, dropax, ſtorax, quoque pollex.
Index atque latex, ramex, tum grexque culexque,
Lynx, fornix & orix, rarus cum calice phœnix.

DE NOMINVM Declinatione.

IN neutris primùs, quartus, quintus ſimiles ſunt.
Tres ijdem caſus plurales A retinebunt.
Eſt quintus recto ſimilis. S, tollito Gręcis.
Tertius & Sextus plurales aſſimilantur.

Prima declinatio.

Prima dat A noſtris, AS, ES, E, Græca dabuntur.
E, dabit ES patrio: quarto EN, atque E, dato ſexto.
Auras, aurai patrio dant ſæpe poetæ.

Secunda Declinatio.

Altera ER, VS, VM, virq; Saturq; EVS ponito Græcis.
Vir, puer excreſcunt: velut R, ſi RVS dedit olim.
VS, per E, mutabit quintus; Deus excipe tantum.
Sed proprium per IVS. dabit I. dic mi quoq; fili.
Dijq; dei, atq; deis dijs. Hic ſed ſæpe poetæ
Orpheos, Androgeo patrio, dantq; Orphea quarto.

Tertia Declinatio.

Tertia dat varios fines tamen IS, genitiuo.
A, pręſtabit ATIS. Non creſcunt nomina per E
ONIS ab O. caro carnis. nemo, cardo. homo, Apollo
DO, GO, fœmineum, margo, ordo, turbo dat INIS,
Vnedo fert ONIS: Anio Nerioq; dat ENIS.
Creſcit IS, L, N, R, T, lac lactis, caput, itis.
MEN, CEN, pecten INIS iungas ſimul inguen & vnguen.
ON, aliquando ONTIS Gręcis: cor nataq; Cordis.
E, perdunt imber cum turba, acerq; alacerq;
Et celeber. Latium in STER. Ter. tollito later.

Robur, ebur, femur atque iecur mittuntur in Oris
Poſtulat AS, ATIS, ſed ADIS dat Græc° & ANTIS
Vas, vadis & vaſis, as aſſis, mas maris optat,
ES, dat ITIS, Cereriſque Ceres, ETIS ariete, perpes,
Præpes, hebes, paries, teres, indiges, interpreſque
Inquies & locuples, magnes & cætera Græca.
EDIS, pes, merces, hæres. IDIS à ſedeo ortum.
Non creſcit vates, verres, proprium & muliebrè.
Sed teges atque ſeges: abieſque quieſque dat ETIS.
IS, non creſcit: IDIS, fac Græca, lapis quoque cuſpis.
ITIS dic Samnis, lis, Quiris: Glis ſed in IRIS.
Impubis, cucumis, puluis, vomis, cinis ERIS.
Pollis, ſanguis INIS: Simois Pyroiſque dat ENTIS.
OS, ORIS, ceu flos OTIS, ſed compos & impos,
Et Græca, atque nepos: tum dos, cos, atque ſacerdos.
Quædam OIS. vt Minos, cuſtodis, bos bouis, oſſis.
VS, dat ERIS: ſed ORIS lepus, atque decus, facinuſque
Et nemus, & tergus, pectus cum tempore, frigus,
Hoc pecus & littus, corpus, cum fœnore pignus.
VDIS, dat ſubſcus, palus, incus, dat ſalus VTIS.
Intercus, virtus, ſeruitque iuuenque ſenectus.
Grus & ſus dat VIS. Tellus monoſyllabaque VRIS.
POVS deducit ODIS, ſed in VNTIS oppida quædam.
Aes, æris, præs prædis habent; Laus, fraus petit AV-DIS.
S, ſine vocali (vt frons, lens, puls) vertitur in TIS.
Lens, frons, glans, nefrens, libripens DIS; aucupis au ceps.
I, mediat cum BS, PS, ſyllaba finit, hiemſque
E, per I, mutabunt polyſyllaba, princ ipe, cælebs,
X, in CIS, verte, vt fax. Lectilis edo ſuppellex.
(Dempto halex, veruex) E per I. polyſyllaba vertunt,
In GIS, lex, grex, rex remex, Phryx, coniuge, maſtyx
Frugis & impetigis, Styx, Stryx & pleraque Græca.
CHIS dat Onyx. nox noctis habet, niuis & ſenis ede.
Fœmineū IS. non creſcens EM, ſiue IM, dato quarto.
IM, ſitis & tuſſis, vis, buris, peluis habebunt.

Græ-

Græca in IS, IM ſiue IN mittunt pariſyllaba, vt Iris.
Sextus E vult ſemper. Sed E aut I. poſtulat imber,
Atque adiectiua, vt pugil & TRIX: adde ſupellex.
Amne, ignis, poſtis, vectis, rus, anguis & vnguis.
Quartus in EM, ſiue IM, ſexto I, ſemper dabit aut E.
AL, AR, E, neutrũ I, dat. ſed E. far, nectar, iubar, hepar.
Plus, pluri melius; ſic IM aut IN dantia quarto.
ES, recto & quarto: ſed IA, cum ſextus habet I.
Comparatiua tamen per A, ſolum, pluſq; vetuſque.
VM, patrius, ſed apis dat IVM, imber, vter, caro, linter
Quæque in IA mittunt rectum, queis addito apluſtra.
ES, IS, non creſcent (panis, iuuenis, canis VM, dant)
Sed monoſyllaba IVM, præter dux, nux, ſuc, grus, frux.
Ren, fur, flos, mos, Tros, grex, lex, vox laus, pes, prex,
Atque bouim bos. Bubus, Bobus pone Datiuo.
Tertius eſt in IBVS, ſed ATIS mage neutra Pelaſga.
Tres caſus Græcos retinent hic ſæpe poetæ.
Si creſcat nomen, ceu Pallados, Hectora, Troas.

Quarta Declinatio.

Quarta dat VS, recto dat & V prius inuariatum.
Dant VBVS, hæc quatuor, portus, tribus, arcus & artus.

Quinta Declinatione

ES, olim patrius: ſed & E, II, ſæpe poetæ.
ERVM, EBVSque caret pluralis: tolle dies, res.
Non Cicero voluit ſpecierum, nec ſpeciebus.

DE SYNTAXI
SEV CONSTRVCTIONE.

Quid eſt Syntaxis?

EST debita partium orationis inter ſe compoſitio.

Quotuplex eſt Syntaxis?

Duplex. Regularis & Irregularis ſiue Figurata.

Quid eſt Syntaxis Regularis?

Eſt compoſitio inter ſe partium orationis, conſentanea regulis artis.

Quotuplex eſt ſyntaxis Regularis?

Duplex, Concordia & Rectio.

Quid eſt Concordia?

Eſt partium orationis, ſiue eiuſdem, ſiue diuerſi generis inter ipſas conuenientia, vt in *Vir bonus*, conueniunt inter ſe partes eiuſdem generis, quia vtraque Nomen eſt. Sed in *Virtus laudatur*, eſt conuenientia partium diuerſi generis, cum altera Nomen ſit, altera Verbum.

Quid eſt Rectio?

Eſt certi caſus adſciſcendi poteſtas. Vt in *Filius Dei*, nomen ſubſtantiuum adſciſcit ſibi genitiuum. In *Poſuit animam*, Verbum actiuum adſciſcit accuſatiuum. *Pro peccatoribus*, Præpoſitio adſciſcit ablatiuum.

Quotuplex eſt Concordia?

Duplex. alia Partium orationis, alia Particularum.

DE

De Concordia Partium Orationis.

Quotuplex eſt Concordia Partium orationis?
Duplex. alia eſt Concordia Nominis, alia Verbi.

Quotuplex eſt Concordia Nominis?

Triplex. alia eſt Cōcordia Nominis adiectiui cum ſubſtantiuo, alia Relatiui cum antecedente, alia Reciproci cum ſuppoſito.

Quæ eſt Regula Concordiæ Nominis adiectiui cum ſubſtantiuo?

Nomen adiectiuum cum ſubſtātiuo conſentit in numero, caſu, & generis terminatione, ſiue ſubſtantiuum ſit expreſſum, ſiue ſuppreſſum, ſiue verbo infinito commutatū, vt: *Vir bonus. Mali corui malum ouum. De meo ſumtus facio.* pro de meo ære. *Delphica laurus*, pro Delphica arbor laurus. *Triſte lupus ſtabulis*, pro triſte negotium, id eſt, triſtis res lupus eſt ſtabulis. *Venturo Cæſare Roma trepidat. Pauſanias à ſuis mori coactus eſt. Legendo Virgilio fies poeta. Nunc eſt bibendum*, Subaudi *Bibere*. *Pugnatum eſt*, Subaudi *Pugnare*, quod eſt loco ſubſtantiui. *Catoni fuit moriendum*, Subaudi *Mori*. *Tempus eſt legendi*, Subaudi *legere*, quod vim habet nominis ſubſtantiui in genitiuo. *Charta inutilis ſcribendo*, Subaudi *ſcribere*, quod eſt loco Nominis in Datiuo, quaſi eſſet *Inutilis ſcribendæ ſcripturæ. Locus ampliſſimus ad agendum*. Subaudi *Agere*. id eſt, *ad agendam actionem*. *Legendo hoc didici*. Subaudi *Legere*, quod vim habet Ablatiui, quaſi eſſet *In legendo lectu* ſiue *in legenda Lectione*.

» *De hac Regula Magiſter conſulat Grammaticam pag.* 40. *&* 133.

Quæ eſt Regula Concordiæ Nominis Relatiui cum Antecedente?

Nomen Relatiuum cum Antecedente nomine ſubſtan-

ſtantiuo, ſiue expreſſo, ſiue ſuppreſſo, in numero & generis terminatione ſemper conuenit, etſi caſus diſcrepet: cum eodem vero nomine ſequente, ſiue expreſſo, ſiue ſuppreſſo in numero, genere & caſu concordat. vt: *Vidi hominem, qui homo flebat: Odi hominem, qui ſimulatè loquitur. Fuit quidam mercator. is nauem fregit, qua vehebatur. Nemini credo, qui diues blanditur pauperi.* pro nemini diuiti credo. *Sunt quos arma delectant*, pro ſunt homines, quos homines arma delectant.

Quæ eſt Regula Concordiæ Nominis Reciproci cum ſuppoſito?

Nomen Reciprocum *Sui, ſibi & ſe*, cum ſuppoſito in numero conuenit: *Suus* verò, *ſua, ſuum*, perinde vt alia adiectiua, cum ſubſtantiuis in numero, caſu & genere conſentiunt, vt: *Nemo ſui obliuiſcitur. Omnes ſibi blandiuntur. Nemo ſe odit. Vlciſcentur eum mores ſui. Iubet ſaluere ſuus vir vxorem ſuam. Expectat te domi ſua. Ille rerum ſuarum ſatagit. Non nouit eum mater ſua.*

„ De *Reciprocis* nonnulla magiſter ſub huius libri finem in Auctario monebitur.

Quotuplex eſt Concordia Verbi?

Duplex. alia eſt Concordia verbi finiti, alia Infiniti.

Quotuplex eſt Concordia verbi finiti?

Duplex. alia eſt Concordia verbi finiti cum Nominatiuo ſuppoſito ſolo, alia eiuſdem cum nominatiuo ſuppoſito, & appoſito.

Quæ eſt regula Concordiæ verbi finiti cum Nominatiuo ſuppoſito?

Verbum finitum ſeu perſonale cum nominatiuo ſuppoſito, id eſt præcedente, ſiue expreſſo, ſiue ſuppreſſo, ſiue infinito verbo aut alia oratione commutato conſentit in numero, dum tamen Nominatiuus ille ſit perſonæ verbi accommodatus, vt: *Tu doces, Nos diſcimus*. Hic ſuppoſitum verbi, ſeu Nominatiuus præcedens eſt expreſſus. *Legis, Audimus, Aiunt, Ferunt, Pluit, Luceſcit*. In his ſuppoſitum verbi, ſeu Nominatiuus præcedens eſt ſuppreſſus & ſubaudiendus, nimirum Tu, nos, homines, pluuia, vel

cælum,

cælum, lux. Sic in *Miſeret, tædet, pudet, piget, pœnitet* ſubaudiuntur Nominatiui Miſeria, tædium, pudor, pigritia, pœna. In *Viuitur, Curritur, Statur, Sedetur, Egetur,* ſubaudis viuere ſeu vita, currere ſeu curſus, ſtare ſeu ſtatus, ſedere ſeu ſeſſio, egere ſiue egeſtas. *Quid ſit? Ligna cæſum itur,* pro, via itur ad cæſum ligna. *Libet me epigrammata facere.* Hic oratio hæc *Me epigrammata facere,* ponitur pro Nominatiuo, quaſi eſſet: Mea factio aut factura epigrammatum libet, ideſt, iucunda eſt. *Fugere vitium eſt virtus.* Hic ſuppoſitum verbi *Fuga vitiorum* commutatum eſt verbo infinito Fugere vitia. *Deprehendi miſerum eſt.* Hic ſuppoſitum verbi *Deprehenſio* commutatum eſt verbo infinito *Deprehendi*. Plut. Aul. *Certum eſt Siluano potius credam quam Fidei,* pro vt credam Siluano, ſiue credere certum eſt. Vbi Nominatiuus *Creditus* vel *Creditio* commutatus eſt oratione, *Vt credam*. Sic Capt. *Eſt miſerorum vt maleuolentes ſint & inuideant bonis*. pro Maleuolentia & inuidia eſt res miſerorum. Sic *Quæritur quis naues primus inuenerit*. Hic ſuppoſitum verbi ſeu Nominatiuus præcedens, nempe *Primus inuentor Nauium*, commutatus eſt hac oratione, *Quis naues primus inuenerit*. Sic *Dicitur mulam peperiſſe*. Nominatiuus præcedens, nempe *Partus mulæ*, commutatus eſt hac oratione, Mulam peperiſſe. Sic *Multos homines quotidie mori dicitur*, pro Mors quotidiana multorum dicitur. *In conſilium iri videtur*. Subaudi *Viam*, vbi *Viam iri* habet vim Nominatiui, quaſi eſſet *Via it vio*, ſicut *Viam iſtam iri mirum eſt, cum ſit latronibus infeſta*. Sic *Multos venturos eſſe creditur*, pro Multorum aduentus creditur.

„ De hac regula Magiſter conſulat Grammaticam pag. 131. & 133.

Quæ eſt regula concordiæ verbi finiti cum Nominatiuo ſuppoſito & appoſito?

Verbum finitum ſeu Perſonale ſæpe habet appoſitum ſeu ſequentem Nominatiuum, ad ſuppoſitum verbi pertinentem, ſiue cum eo in numero conſentiat, ſiue non, vt: *Ego didici hoc puer. Ego vocor Marcus. Tu captus es ar-*

F 2 *biter*

biter. Deus eſt animus. Tu fili eſto ſobrius. Nos ſumus docti. Propert. *Nam cui non ego ſum fallaci præmia vati.* Idē: *Vna ſit & cuiuis fœmina multa mala.* Sic poſſum dicere: *Quiuis concubitus meretrici eſt nuptiæ. Quadrigæ fuere notæ argenti.* Nominatiuus porro appoſitus cenſetur etiam Oratio Nominatiui vim habens, quem Scholaſtici Nominatiuum *Virtualem* dicerent, non *Formalem*, vt Plaut. *Ego videor me eam vidiſſe prius.* Vbi hæc oratio *me vidiſſe*, vim habet Nominatiui, quaſi eſſet: Ego videor eius viſor. ſicut *Me vidiſſe eam mihi dolet*, pro Viſus aut conſpectus eius mihi dolet. Ita idem valent: *Seruus videtur cunctator*, & *ſeruus videtur eum cunctari*. nam *Eum cunctari* eſt Nominatiuus, vt: *Eum cunctari apparet* vel *moleſtum eſt*.

Quotuplex eſt Concordia verbi Infiniti?

Duplex. alia eſt Concordia verbi infiniti cum accuſatiuo ſuppoſito, alia cum appoſito.

Quæ eſt regula de Concordia Verbi infiniti cum accuſatiuo ſuppoſito?

Omne verbum Infinitum, ſiue Imperſonale, habet pro ſuppoſito Accuſatiuum expreſſum aut ſuppreſſum, vt: *Scio te amare* vel *amari. Cupio ſcire, Vereor facere, Opto videre diem illum, Malo manere quàm abire.* In his ſuppoſitum ſiue Accuſatiuus præcedens *Me* ſupprimitur, cum integra oratio ſit *Cupio me ſcire.* Ita ſi dicam, *Seruus videtur cunctari*, ſubauditur *Eum. Arbores videntur cadere*, ſubauditur *Eas*, vbi *Eum cunctari* valet idem quod nominatiuus Cunctator. *Eas cadere*, quod Nominatiuus Caducæ vel Cadentes.

„ De hac regula magiſter conſulat Grammaticam pag. 33. & 65. & 131.

Quæ eſt regula de Concordia Verbi Infiniti cum accuſatiuo appoſito?

Verbum Infinitum ſæpe habet Nomen appoſitum cum eiuſdem Verbi ſuppoſito, ideſt, cum Accuſatiuo præcedente vel expreſſo, vel ſuppreſſo in caſu conſentiens, vt: *Cupio me videri doctum.* Hic *Doctum* appoſitum verbi infi-

infiniti, *Videri*, conſentit in caſu cum eiuſdem Verbi ſuppoſito, id eſt, cum Accuſatiuo præcedente expreſſo, *Me*. *Dixit daturum eſſe*. Hic *Daturum* appoſitum verbi *Eſſe*, conſentit in caſu cũ eiuſdem verbi ſuppoſito, *Se*, quod ſupprimitur. Sic *Licet vobis vos eſſe beatos*, vel *Licet vobis eſſe beatos*. *Tibi expedit te eſſe bonum*, vel, *Tibi expedit eſſe bonum*. *Nocet mihi eſſe doctum*, vel, *Nocet mihi me eſſe doctũ*. Sed Græcorum conſuetudine dicitur: *Cupio videri doctus*. *Dixit daturus*. *Licet vobis eſſe beatis*. *Tibi expedit eſſe bono*. *Nocet mihi eſſe docto*.

„ De hac Regula Magiſter conſulat Grammaticam pag. 131.

De Concordia Particularum.

Quotuplex eſt Concordia Particularum?

Duplex. alia eſt Concordia Aduerbij, alia Coniunctionis. nam Interiectionis nulla eſt concordia, ſicut nec Rectio vlla, quoniam cum cætera oratione non cohæret, ſed tantum ad ſignificandum quemdam animi motum interponitur, qui motus facit, vt ſæpe verba ad orationis integritatem neceſſaria ſupprimantur, vt: *O vir fortis*, pro, O quam es vir fortis? *O me miſerum*, pro, o quam miſerũ me ſentio. *Væ tibi*, Subaudi, ſit. *Væ te*, Subaudi, Maneat, niſi tamen *Te* pro *Tibi*, ſicut *Me* pro *Mihi* poſitum arbitrabimur, quod veteres conſueuiſſe Feſtus & Donatus teſtantur. *Hei* vel *Heu mihi*, Subaudi, Eſt. *Proh dolor*, ideſt, proh quãtus mihi ex eo dolor eſt? *Proh sãcte Iuppiter*, ideſt proh fidem tuam imploro Iuppiter.

Quæ ſunt Regulæ de Concordia Aduerbij?

PRIMA.

Aduerbium *Non*, vetantis vel diſſuadentis cum verbo primi temporis futuri, ſiue cum futuro indicatiuo conſentit, vt: *Non negabis*, *Non dices*. Nam Soloeciſmus eſt, *Non nega*, *Non dic*.

SECVNDA.

Aduerbia interrogatiua, *antequam*, & *priuſquam*, & *Vt*, ſimilitudinis pro *Quomodo*, cum verbis primi,

& ſecundi temporis, ideſt, cum verbis indicatiuis, Optatiuis, & ſubiunctiuis conſentiunt. vt: *Vbi eſt? Dic vbi ſit, Vnde venis, Quo pergis, Qua ibis, Cur taces? Vnde venias ſcedo, quo pergas neſcio, qua iturus ſis ſcire cupio, Cur taceas intelligo. Antequam pro illo dicere inſtituo, pro me pauca dicam. Bibe priuſquam abis*, vel *abeas, Antequam moreretur*, vel *moriebatur, delirauit. Has ambas, vt dixi, ita oportet eſſe liberas. Ille vt erat lena amictus, ita venit in concionem. Ei te commendaui vt grauiſſime potui.*

TERTIA.

Aduerbium *Quin*, iubentis vel hortantis primis & tertijs, id eſt Indicatiuis & Imperatiuis temporibus conſentit, ſecundis ſiue optatiuis aut ſubiunctiuis, nunquam, niſi pro *Immo* ponatur, vt: *Quid ſtas quin accipis? Quin tu hoc audi*. Solœciſmus erit, ſi hortaturus dicat: *Quin tu me audias, Quin accipias*.

QVARTA.

Aduerbia *Vt*, pro *Quomodo* cum cauſæ ſignificatione, ſimiliter *Ne* ſignificans *Non*, cum *Vt*, ſiue expreſſo, ſiue ſuppreſſo, & *Vtinam* ac *Si*, optantis ſemper cum ſecundis tẽporibus ſiue optatiuis aut ſubiunctiuis conſentiunt, Vt: *Rogat me, vt ad ſe veniam*, ideſt, ita rogat, vt veniam, eo modo rogat, qui ſeu quomodo veniam, & propter hanc cauſam rogat, vt veniam. *Vereor vt placari poſſit*, ideſt, quomodo poſſit. *Vt illum Dij perdant*. Subaudi, ita precor. *Hoc tu vt ego taceam, intelligis*: pro eſto ita, fac ita, Da vel pone ita vt ego taceam. *Opera datur vt iudicia ne fiant*. pro quomodo non fiant. *Quid facias, prius cogita, ne mox facti te pæniteat*. pro vt ne, ſiue, vt non pæniteat. *Vereor ne mihi non credas*. pro vt ne, ſeu quomodo non credas. *Timeo ne non impetrẽ*, pro Timeo vt ne repulſam feram, quomodo non mihi negetur. *O ſi eſſem tecum, Vtinam ita ſit, Vtinam viueret*.

QVINTA.

Aduerbium *Ne*, vetantis vel diſſuadentis ſemper conſentit ſecundis & tertijs, ſiue ſubiunctiuis & Imperatiuis temporibus vt: ***Ne nega: Tu ne cede malis. Iſtuc ne dixerit.***

ris. Nam ſolœciſmus eſt, *Non dixeris*.

Quæ ſunt regulæ de Concordia Coniunctionis?

PRIMA.

Coniunctiones *Etſi, etiamſi, quamquam, ni, niſi, ſi, ſiquidem, Quom* vel *Cum* tempus aut cauſſam ſignificãs, *Quod, Qui*, & *Quoniam* cum verbis primi & ſecundi temporis ſiue indicatiuis & ſubiunctiuis conſentiunt: *Quamquam conſpectus veſter mihi eſt iucundiſſimus. Tametſi viciſſe debeo, tamen de iure meo decedam. Prapoſteros habes tabellarios, etſi me quidem non offendunt, ſed tamen &c. Quamquã apertè Volcatio aſſentirentur. Quare velim, etſi (vt ſpero) te hac legente aliquãtulum via proceſſero, tamen obuiam mihi literas mittas. Etiamſi quod ſcribas, non habebis, ſcribito tamen. Omnia breuia tolerabilia eſſe debent, etiamſi maxima ſint. Niſi reſtituiſſent ſtatuas, vehementer his minatur. Ortum amicitiæ videtis, niſi quid adhuc forte vultis. Ni ſequitur, pugnos ingere. Palàm beatus ni vnum deſit. Si illum relinquo eius vitæ timeo. Tu ſi hic ſis, aliter ſentias. Herus ſi redierit, molendum in piſtrino. Qui iſtuc ſcis, niſi periculum feceris. Siquidem atrocius eſt patriæ parentem, quàm ſuum occidere. Si quidem mihi regnum detur, numquam id potius perſequar. Si quidem ante mentitus ſit, nunc iam dehinc erit tibi verax. Cum lego, diſco. Cum legam, fio doctior. Cum legi Epiſtolam tuam, miratus ſum. Cum legam librum, notabo quæ viſu erunt digna Cum hominem videro, tuis verbis ſalutabo. Multa tibi dij dent bona, cum me ſaluum eſſe vis. Laudo te, cum id das operam, vt doctus euadas. Gratulor tibi, cum tantum vales apud Principem. Cum me oderit, cur ad eum accedam? Anni plures ſunt, cum hoc accidit. Illam amo, quia non adeſt. Nemo quia peccauerit, plectitur, ſed ne vel ipſe iterum, vel alij peccent. Quoniam quid faciam ſcire cupis, ſcribam omnia. Quoniam id, quod vis, fieri non poteſt, velis id, quod poſsit. Dixit, quoniam ipſe venire non poſſet, fratrẽ ſe miſſurum. Iccirco turpis eſt culpa, quod duas res ſanctiſsimas violat. Mihi, quod defendiſſem eius inimicum, leuiter ſuccenſuit. Scio quod filius meus diſcat literas.* pro quo elegãtius dicitur: *Scio filium meum diſcere literas.*

„ De hac regula Magiſter conſulat annotat. in Paradig. pag. 54. & Grammatic. pag. 134.

SECVNDA.

Coniunctio Quin, pro Vt non, ſemper cum Verbis ſecundi temporis, ſiue optatiuis aut ſubiunctiuis conſentit, vt: *Dies nullus eſt quin domum meam veniat. Facere nō poſſum, quin ad te mittam. Numquid cauſa eſt, quin te in piſtrinū condam.* Factum eſt autem *Quin* ex *Qui ne*, pro Qui non, ſeu Quo non, Quomodo non, Cur non.

„ De hoc videat Magiſter Grammaticam pag. 104.

De Rectione.

Quotuplex eſt Rectio?

Triplex. alia eſt rectio Nominis, alia Verbi actiui, alia Præpoſitionis. nam Aduerbia, Coniunctiones, Interiectiones, ſed & verba ſubſtantiua & paſſiua, gerundia & ſupina nullum omnino caſum regunt.

„ Hac de re videat Magiſter Grammat. pag. 36. 38. 39. 40. 46. & 52.

Quotuplex eſt rectio Nominis?

Duplex. alia eſt rectio nominis ſubſtantiui, alia nominis adiectiui.

Quotuplex eſt Rectio nominis ſubſtantiui?

Duplex. alia nominis ſubſtantiui cuiuſcumq; alia ſubſtantiui verbalis.

Quæ eſt regula de Rectione ſubſtantiui Cuiuſcumq;?

Nomen ſubſtantiuum quodcumq; ſiue expreſſum, ſiue ſuppreſſum, regit Genitiuū. ſiue: Omnis Genitiuus à nomine ſubſtātiuo expreſſo aut ſuppreſſo regitur, vt: *Lectio librorū Ciceronis. Nummus auri. Accuſo te furti,* Subaudi *Crimine. Natus Romæ,* Subaudi, *In vrbe. Quanti emiſti?* Subaudi *Æris pretio*. nā integra oratio ſecūdū regulas eſt: *Pro quanti æris pretio emiſti?*

„ De hac regula Magiſter cōſulat Gram. pag. 126. 127. 128

Quæ eſt regula de Rectione ſubſtantiui verbalis?

Nomen ſubſtantiuum verbale, ſiue à verbo deriuatum, plerumq; Genitiuum, interdum Verbi ſui caſum regit vt:

vt: *Lectio poetarum. Claſſi propinqua domum itio dabitur. Meus à foro domum reditus. Iuſtitia eſt obtemperatio legibus. Quid tibi me tactio eſt*, vel *tactus eſt?* pro, Quid me tangis? *Quid tibi ludos ſpectatio eſt*, uel *ſpectatus eſt*, pro Quid ſpectas ludos. *Eo ſpectatum ludos*, pro ad ſpectatum vel ſpectationem ludos ſeu ludorum. Nam *ſpectatum* nō eſt uerbum ſupinum, ſed Nomen Verbale quartæ Declinationis. *Iam it infitias ea omnia, quæ prius mihi faſſus fuerat*. pro It ad infitias eorum omnium. *Infitia* eſt negatio à uerbo *Infiteor*.

„ De hac regula Magiſter conſulat Grammat. pag. 132.

Quotuplex eſt rectio Nominis adiectiui?

Duplex. alia eſt adiectiui ex participio actiuo facti, alia adiectiui participio paſſiuo ſimilis.

Quæ eſt regula de Rectione nominis adiectiui ex participio actiuo facti?

Nomen adiectiuū ex participio actiuo factū regit genitiuū, vt: *Amans vxoris, Appetens alieni, Amātior* uel *Amātiſſimus ſuorum*. Cuius regulæ cauſa eſt, quoniā talia Adiectiua faciem tantum adiectiui habent, ſed uim ſubſtantiui.

Quæ eſt regula de Rectione Nominis adiectiui participio paſſiuo ſimilis?

Nomen adiectiuum non niſi terminationem cum participio paſſiuo communem habens regit caſum uerbi ſui. ut: *Populabundus agros, Vitabundus caſtra hoſtium*.

Quotuplex eſt rectio Verbi actiui?

Duplex. alia eſt Generalis conueniens omni uerbo actiuo, tam finito, quàm infinito, alia ſpecialis, conueniens uerbo actiuo infinito nominis ſubſtantiui uim habente.

Quæ eſt regula de Rectione Generali Verbi Actiui Finiti & Infiniti?

Omne uerbum actiuum tam finitum, quam infinitum, ſemper regit accuſatiuum ſiue expreſſum, ſiue ſuppreſſum, ſiue uerbo infinito aut alia oratione commutatum, ut: *Diſco Literas, Veneror Deum* (nam uerbum Deponens eſt Actiuum, quod priſcam paſſiui ſignificationem depoſuit) *Vino, dormio, gaudeo, iocor, curro*. In his Subaudi

Accu-

Accuſatiuos vitã, dormitionẽ, gaudiũ, iocũ, curſum. *Terra mouit, nox cœlo precipitat, illa iã lauit, nupſit viro, emerſit ex malis, voluẽtibus annis, anno vertẽte, res benè vertat, res benè habet.* In his omnibus ſupprimitur Accuſatiuus *Se.* *Obiecit mihi facere lenocinium.* Subaudi *Me*; & hæc oratio, *Me facere lenocinium,* vim habet accuſatiui. *Deſidero videre te,* pro Deſidero conſpectum tuum. *Cupio viuere,* pro vitam. *Odi tuum vociferari,* pro tuum clamorem. *Volo facere,* pro *volo factum,* quod ipſum in vſu fuiſſe conſtat. In his accuſatiuus commutatus eſt verbo infinito. *Dico tibi ne facias.* Hic uerbum actiuum regit Accuſatiuum alia oratione commutatum, quomodo & in iſto: *Hæc res facit me confidere, facit vt confidam,* pro facit me confidentem. *Scio filium meum amare ſcorta, ſcio vt amet, quam amet, quod amet* uel *amat,* pro ſcio filij amorem ſcortorum. Sic *iuſſit mihi ſcribere, iuſsit mihi vt ſcriberem,* pro iuſſit mihi ſcriptionem. *Vetas me queri, Vetas mihi queri, Vetas mihi ne querar,* pro Vetas mihi queſtum ſeu querelam. *Iter iſtud à tam multis celebrari miror,* pro Miror multorum celebrationem iſtius itineris. *Cupio me videri doctum.* Hic oratio iſta *Me videri doctum,* poſita eſt pro Accuſatiuo, quaſi eſſet: *Cupio opinionem doctrinæ.*

,, De hac regula Magiſter conſulat Grammat. pag. 35. & 131.

Quæ eſt regula de rectione ſpeciali verbi actiui infiniti pro nomine ſubſtantiuo poſiti?

Verbum actiuum infinitum nominis loco poſitũ, cumq; participio in numero & caſu conſentiens, ſiue exprimatur, ſiue ſubaudiatur, alias Genitiuum regit, ut Nomen, alias Accuſatiuum, ut uerbum.

Da exempla Genitiui, qui à verbo infinito regitur.

Cũ dicimus, *Tempus eſt legendi,* ſubauditur *legere,* quod uim habet ſubſtantiui nominis in genitiuo caſu, quaſi eſſet *Lectus,* ideſt Lectionis, & hoc verbum infinitum ſuppreſſum cum participio conuenit in numero & caſu. Iam cum dicimus, *Tempus eſt legendi lectionis,* Genitiuus *Lectionis* regitur non à participio *Legendi,* ſed à ſuppreſſo verbo infinito

finito *Legere*, quod Nominis vim habet. nam *Legere bonum eſt*, idem ſignificat ac *Lectio bona eſt*. Similiter Latinè dicitur, *Tempus eſt legendi poetarum*, quia Genitiuus *Poetarum* regitur à ſuppreſſo verbo infinito *legere*, quaſi dictũ foret: Tempus eſt legendi lectus poetarum, ideſt, legendæ lectionis poetarum.

Da exempla accuſatiui, qui à Verbo infinito pro nomine poſito regitur.

Cum dicimus, *Nunc eſt bibendum*, ſubauditur *Bibere*, quod vim habet ſubſtantiui nominis in nominatiuo caſu & cum participio conuenit in numero & caſu. Iam cum dicimus, *Nunc eſt bibendum aquam*, Accuſatiuus *Aquam* nõ regitur à Participio *Bibendum*, ſed à ſuppoſito verbo *Bibere*, quod Nominis vim habet. Sic priſci dicebant, *Pugnatum eſt Pugnam*, ſubaudito verbo infinito *Pugnare*, quod regit Accuſatiuum *Pugnam*. Sic *Ardeo deſiderio diſcendi literas*, ſuppreſſum eſt verbũ infinitum *Diſcere*, quod Accuſatiuum *Literas* regit. *Tempus eſt legendi*, ſubauditur *Legere*, quod vim habet Nominis in Genitiuo caſu. Ergo cum dicitur, *Tempus eſt legendi poetas*, Accuſatiuus *Poetas* non regitur à participio *Legendi*, ſed à verbo infinito ſuppreſſo *legere*. *Legendo fies doctus*, pro in legendo legere, ideſt, in legendo lectu, ſiue in legenda lectione fies doctus. Cum ergo dicitur, *Legendo libros fies doctus*: Accuſatiuos *Libros* à ſuppreſſo verbo *Legere* regitur. *Eo ſpectare ludos*, pro ad ſpectare, ſiue ad ſpectatum vel ſpectationem. Hic Accuſatiuus *Ludos* regitur a verbo infinito, quod nominis vim habet, cum ei Præpoſitio addi poſſit, ſicut Lucretius: *Ad ſedare ſitim fluuij fonteſq; vocabant*.

Quotuplex eſt Rectio Præpoſitionis?

Triplex. aliæ enim præpoſitiones regunt Accuſatiuum, aliæ Ablatiuum aliæ vtrumq,

Quæ eſt regula Rectionis Præpoſitionum cum Accuſatiuo?

Præpoſitiones ſequentes viginti ſex adſciſcunt Accuſatiuũ. Ad, apud, ante, aduerſus vel aduerſum, cis, citra, circa, circum, contra, erga, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, pone, penes, per, poſt, propter, præter, ſupra, ſecundum, trans, vltra.

Quæ eſt regula Rectionis Præpoſitionis cum Ablatiuo?

Præpoſitiones quindecim ſequentes adſciſcunt ſibi Ablatiuum, A,ab,abs,abſq; coram,cum,de,e,ex, foras, præ,pro, palam,ſine,tenus.

Quæ eſt regula Rectionis Præpoſitionum Dubiarum?

Præpoſitiones quinque In,ſub,ſuper,ſubter & Clam,alias Accuſatiuum,alias Ablatiuum ſibi adſciſcunt.

Quando In regit Accuſatiuum?

Primo,cum ſignificat motum ſeu tranſitum vt: *Via ducit in vrbem. Hanc mihi dat in manum.* Deinde cum actio differtur, vt: *In diem eſt quod minaris. Præſens in tempus rem hanc omitte. Precor vt in hunc & plures annos viuas.* Poſtremo cum accipitur pro Erga vel Contra, vt: *Pius in patrem, Ingratus in præceptorem.*

Quando In regit Ablatiuum?

Cum ſignificat aliquid In loco fieri, vt: *In portu nauigo.*

Quando Sub regit Accuſatiuum?

Cum ſignificat motum, vel Idem quod *Poſt* aut *Circa*, vt: *Sub terras ibit imago. Sub galli cantum. Sub eas literas recitatæ ſunt tuæ.*

Quando Sub regit Ablatiuum?

Cũ quietẽ ſignificat,vt: *Sub pedibus,ſub arbore,ſub iudice.*

Quando Super regit Accuſatiuum?

Cum ſignificat motum, vt: *Columnam ſuper tumulũ ſtatui voluit.* Virgilius tamen in quiete ſignificanda vtitur. *Fama ſuper æthera notus.* Et Propert. *Et grauis ipſe ſuper libera colla ſedet.*

Quando Super regit Ablatiuum?

Cum ſignificat quietem, vel idem quod *De*, vt: *Fronde ſuper viridi. Hac ſuper re ad eum ſcribam.*

Quando Subter regit Accuſatiuum?

Cum ſiue motum,ſiue quietem ſignificat,vt: *Plato iram* [...]*ore,cupiditatem ſubter præcordia locauit*,pro,ſub præcordia,[...]s,infra præcordia. *Subter pineta Galeſi*, pro, ſub pi[...] *Et ſubter captos arma ſedere Duces.*

Quando Subter regit Ablatiuum?

[...]atione Poetica tantum,vt: *Subter denſa teſtudine.*

Quando

Quando Clam regit Accuſatiuum & Ablatiuum?

Apud priſcos magis Accuſatiuum regebat, vt: ***Clam vxorem***: apud recentiores Ablatiuum, vt: *Clam patre*. Plautus eo vt Aduerbio vtitur, eiq; Datiuum iungit. Milit. *Meretricem moneri quam magni referat, mihi clam eſt*, pro mihi occultum eſt.

DE SYNTAXI IRREGVLARI Seu Figurata.

Quid eſt Syntaxis Irregularis ſeu Figurata?

Eſt compoſitio inter ſe partium Orationis conſentanea conſuetudini beneloquentium, etſi à regulis Syntaxeos alienior.

Quotuplex eſt Syntaxis Figurata?

Duplex, Vernacula ſcilicet ſeu Domeſtica, & Peregrina, ſeu Tráſmarina, aut Græcanica, quæ Helleniſmus vel Grçciſmus dicitur.

Quid eſt Syntaxis Figurata Vernacula?

Conſentanea natiuæ Romanorum conſuetudini, ***quam penes arbitrium eſt, & ius, & norma loquendi***. Itaq; qui ſequitur regulas neglecta conſuetudine, loquetur Grammaticè, ſed non latinè: qui vero ſequitur conſuetudinem, neglectis licet regulis, loquetur latine.

Quotuplex eſt Syntaxis Figurata Vernacula?

Duplex; Simplex & Compoſita. nam vel vna tantum in conſtructione figura eſt, vel duæ.

Quotuplex eſt Syntaxis Figurata Vernacula Simplex?

Quadruplex. nam artis regulæ negliguntur vel per Exſuperãtiam, cum aliquid in oratione ſuperat vel ſuperfluit, diciturq; *Pleonaſmus*, aut *Parelcon*: vel per Defectum, cum aliquid in oratione deeſt, diciturq; partim *Ellipſis*, partim *Zeugma*: vel per Diſcordiam, cum in oratione diſſenſus eſt, diciturq; *Syllepſis*: vel per ordinem inuerſum ſeu turbatum, diciturq; *Hyperbaton*.

DE PLEONASMO.

Quid eſt Pleonaſmus vel Parelcon?

Eſt figura Latinę conſuetudinis, per quam aliquid ad legitimam conſtructionem additur ſiue ſupereſt, vel abundat, vt: *Agedum, Ageſis, Dicdum, Dicſis, Iteradũ*, pro Age, Dic, Itera. *Commigrauit huc viciniæ, Proxime viciniæ habitat*. In his abundat vox *viciniæ*. Ita ſuperuacui & otioſi ſunt Genitiui in iſtis: *Interea loci, Vbi locorum, Longe gentium, Nuſquam gentium, Minime gentium, Vbiq; terrarum, Tunc temporis*. Ita *Quòd* abundat in iſtis: *Quod ſi, quod niſi, quod vtinam*. *Eius* abundat in hoc, *Quoad eius fieri poteſt*. *Magis* parelcon & otioſum eſt in iſtis: *Magis beatior, magis maior*. Et *Potius* cum *Malle*. Cic. *Caſum potius, quam te laudari mauis*. *Tandem* ſuperuacuum eſt in iſtis: *Nimis iracunde hercle tandem, heus tibi dico tu*. *Itane tandem vxorem duxit Antipho?* Pleonaſmus etiam eſt cum ſimul in eadem periodo ponuntur, *Sicut, ſic: ſicut, ita: ſimiliter, itidem vt: Prius, antequam: Poſtquam, poſt: Præterquam, præterea: Tametſi* ſeu *Tametſi tamen: Si quãdo, Vbi quando: Ergo, igitur: Itaq; ergo: En ecce: Poſt. deinde: Extemplo, ſimul: Saltem, modo: Quia, enim: Quippe, quia: Quidem, certe: Olim, quondam: Totus, perpetuus: Vniuerſi, omnes: Ambo, duo*: quod in idiotiſmo Italico hæſit. Plaut. Amph. act. 3. ſc. 3. *Iam hi ambo ſeruus & herus fruſtra ſunt duo*. Etiam, *Is* abundat in hoc Pœn. act. 5. ſc. 2. *Pater tuus is erat frater patruelis meus*. pro quo aliter rectè dicas: Pater tuus idem erat frater meus.

DE ELLIPSI.

Quid eſt Ellipſis?

Eſt figura latinæ conſuetudinis, per quam ad legitimam conſtructionem deeſt vocabulum vnum aut plura.

Quotuplex eſt Ellipſis?

Duplex. Alia eſt ſimplex, in qua vnum deeſt vocabulũ, multiplex, in qua plura deſunt vocabula.

Quo-

Quotuplex eſt Ellipſis ſimplex?

Duplex. Alia eſt Ellipſis partium orationis, vt Nominis,& Verbi,alia Particularum,vt Præpoſitionis,Aduerbij & Coniunctionis.

Quotuplex eſt Ellipſis Nominis?

Duplex. Alia eſt Nominis Subſtantiui,alia Adiectiui.

Quotuplex eſt Ellipſis Nominis Subſtantiui?

Duplex. Aut enim nomen ſubſtantiuum ad concordiā deeſt, aut ad rectionem.

Quotuplex eſt Ellipſis ſubſtantiui,quod deeſt Concordiæ?

Duplex. Aut enim deeſt nomen ſubſtantiuum,quod cū adiectiuo ſiue abſoluto,ſiue relato, aut quod cum verbo ſiue finito,ſiue infinito concordet.

Qualis eſt Ellipſis Subſtantiui cū Adiectiuo concordantis?

Cum adiectiuum ſiue abſolutum, ſiue relatum ſine nomine ſubſtantiuo ſecū per omnia conueniente ponitur, vt: *Hoc eſt pecus regium*, pro Hoc pecus eſt pecus regiū. *Mercator Athenis diſceſſit. is nauem fregit, qua vehebatur*. pro 's mercator nauē fregit,qua naue vehebatur. *De meo vino de meo ære*. *Parui facio*, pro parui pretij rem facio. *Agnina cara eſt*. pro Caro agnina. *Laurea* vel *Ciuica donatus eſt*. ſubaudi Corona. *Noxiam meruit*. Subaudi Culm, *Superos cole*. ſubaudi Deos. *Quartana laborat*. baudi Febre. *Tu es miſer*. Subaudi Homo. *Triſte lu: ſtabulis*. pro triſte negotium,id eſt,triſtis res. *Malum letur eſſe mors*. Subaudi Negotium. *Mentiri non eſt meū*. baudi Officium. *Magno emit*. Subaudi Pretio. *Virtus laudanda*. pro res laudanda. *Bonum nuncium allatum audio*. Subaudi Sermonem vel Rumorem. *Die craſti-* Subaudi Solis. *Ex quo,ex illo,Breui,ſero,Optato*. Sub- Tempore. *Patria*. Subaudi Terra. *Paucis te volo*. udis Verbis. *Delphica laurus*. Subaudi Arbor, nam ectiuum *Delphica* non conſentit in generis terminatio- m ſubſtantiuo *laurus*, quod per terminationis regulā neris maſculini. Sic *Terentiana Eunuchus*. Subaudi la. *Porcus obeſa*. Subaudi Fœmina. *Ouis villoſus*, udi Mas. *Dictamnum pota*. Subaudi Herba. *Altus*

Aethna

Aethna. Subaudi mons. *Magna Mediolanum*, Subaudi Vrbs.

» De hac Ellipſi Magiſter Grammaticam conſulat pag. 14. 57. & 63.

Qualis eſt Ellipſis Subſtantiui cum verbo actiuo finito concordantis ?

Cum verbum actiuum finitum ſine nomine ſuppoſito, ſecum conſentiente, ponitur, vt: *Curritur, Sedetur, Statur, Viuitur, Euenit*. nam deeſt ac ſubauditur *Curſus, ſeſſio, ſtatus, vita, euentus*. Sic *Pluit* pluuia, *Ningit* nix. *Luceſcit* lux, *Miſeret* miſeratio, *Tædet* tædium, *Piget* pigritia, *Pœnitet* pœna. Sic *Eſt qui putet*. pro Homo, qui putet, eſt. *Amo*. pro Ego amo. *Amas*. pro Tu amas. *Aiunt, Ferunt*, ſubaudi *Homines*. *Ne ſit tibi credere*. Subaudi *Animus* vel *Libido*. *Videre eſt multos*. Subaudi *Poteſtas*. *Bene eſt, male mihi eſt, ægre mihi eſt*. Subaudi *Res*. *Ligna cæſum itur*. Subaudi *Via*.

» De hac Ellipſi Magiſter conſulat Grammat. pag. 31. & 130. & 132.

Qualis eſt Ellipſis ſubſtantiui cum verbo infinito concordantis ?

Cum verbum infinitum ſine accuſatiuo ſuppoſito ponitur, vt: *Cupio ſcire, Vereor facere, Videor hoc audiſſe, Non poſſum credere*, ſubaudi *Me*. *Fabius dicitur cunctari*. ſubaudi *Eum*. *Diceris feciſſe*. ſubaudi *Te*. *Deſijt viuere*. ſubaudi *Se*. *Videtur nos odiſſe* ſubaudi *Eum*.

» De hac Ellipſi Magiſter conſulat Grammat. pag. 33. 65. & 131.

Quotuplex eſt Ellipſis Subſtantiui, quod deeſt rectioni ?

Duplex. Aut enim quod regat, deeſt, aut quod regatur.

Qualis eſt Ellipſis ſubſtantiui, quod regit ?

Cum Genitiuus ponitur ſine Nomine ſubſtantiuo, vnde
um regi neceſſe eſt, vt: *Abſolutus cædis*. *Furti damnatus*.
audi *Crimine*. *Eſt domi* ſubaudi *In ædibus*. *Iacet humi*.
audi *In terra*. *Vir aliarum rerum minime malus*. ſubaudi
ſa. *Eget æris*. ſubaudi *Egeſtatem* vel *Copia*. *Illius rei*

in

in mentem mihi venit. Subaudi *Recordatio*. *Memini illius*. Subaudi *Memoriam*. *Debet mihi mille centũ & decem nummorum*. Subaudi *Rem* vel *Negotium*. *Hoc magni laboris eſt*. Subaudi *Res*. *Aliquid lucri facere, compendi facere, Sumti facere*, Subaudi *Rem*. *Pauperis eſt*. Subaudi *Officium*. *Procubuit terra*. Subaudi *ſolo*. *Domi belliq;* Subaudi *Tempore*. *Natus Romæ*. Subaudi *In vrbe* vel *loco*. *Lætus pabuli ager*. Subaudi cognatum ſubſtantiuum *Lætitia*, quo adiectiui forma ſignificatur. Sic quippe Plautus *Lætum lætitia*, *Iratum iracundia* dicit. Sit *Miſer animi* ſubaudi Miſeria, *Cupidus vini* cupiditate, *Peritus iuris* peritia, *Auidus cibi* auiditate. *Integer vitæ* integritate.

De hac Ellipſi Magiſter conſulat Grammat. pag. 28. . & 126. & Mariangeli epiſtolam ad Meronum in- uctario.

Qualis eſt Ellipſis Subſtantiui, quod regitur?

Cum verbum actiuum ſine accuſatiuo appoſito, quem- at, ponitur, aut cum genitiuus, quẽ ſubſtantiuum regit, ticetur, vt: *Terra mouit*, *Nox cælo præcipitat*, *Bene ver- Res benè habet*, *Iræ leniunt*, *Venti poſuere*, *Atrox præliũ* ... *nuit*, *Anno vertente*, *Pallium maculat*. Subaudi *ſe*. *omunm amabo*. Subaudi *vos*. *Amabo mi ſenex eloque-* ubaudi *Te*. *Imponere alicui*, Subaudi *Clitellam*. *Quo ,quo pergis*, *Nox appetit*, *Abit dies*, Subaudi *Iter* vel *Detrahere alicui*, Subaudi *Laudem*. *Cedere, decedere*, *re alicui*, Subaudi *Locum*. *Caueo Tibi*, *Timeo tibi*, *à te*, *de te*, *pro te*. Subaudi *Malum*. *Obire* & *Op-* ubaudi *Mortem*. *Soluit è portu*, *ſtatim conſcendit*, *m appulit*, Subaudi *Nauẽ*. *Ignoſcere alicui*, Subaudi . *Facere vitulo*, Subaudi *Sacra*. *Ire*, *ingredi*, *Ineuntę* ubaudi *Viam*. *Agere*, *agitare*, Subaudi *Vitam*. *Con- Proſpice mihi*. Subaudi *Vtile*. *Nupſit illi*, Subaudi *Viuo*, *Curro*, *Sedeo*, *Ambulo*, *Seruio*, *Certo* Subaudi *urſum*, *ſeſſionem*, *ambulationem*, *ſeruitutem*, *Cer- Materies aduectã eſt*, Subaudi *Ligni*. *Corona mille* baudi *Librarum*. *Millia tria hinc diſtat*, Sub- *um*. *Hoc mihi vſu venit*, Subaudi *Vitæ*. *ideſt*,

biter. Deus eſt animus. Tu fili eſto ſobrius. Nos ſumus docti. Propert. *Nam cui non ego ſum fallaci præmia vati.* Idē: *Vna ſit & cuiuis fœmina multa mala.* Sic poſſum dicere: *Quiuis concubitus meretrici eſt nuptiæ. Quadrigæ fuere nota argenti.* Nominatiuus porro appoſitus cenſetur etiam Oratio Nominatiui vim habens, quem Scholaſtici Nominatiuum *Virtualem* dicerent, non *Formalem*, vt Plaut. *Ego videor me eam vidiſſe prius.* Vbi hæc oratio *me vidiſſe*, vim habet Nominatiui, quaſi eſſet: Ego videor eius viſor. ſicut *Me vidiſſe eam mihi dolet*, pro Viſus aut conſpectus eius mihi dolet. Ita idem valent: *Seruus videtur cunctator, & ſeruus videtur eum cunctari.* nam *Eum cunctari* eſt Nominatiuus, vt: *Eum cunctari apparet* vel *moleſtum eſt.*

Quotuplex eſt Concordia verbi Infiniti?

Duplex. alia eſt Concordia verbi infiniti cum accuſatiuo ſuppoſito, alia cum appoſito.

Quæ eſt regula de Concordia Verbi infiniti cum accuſatiuo ſuppoſito?

Omne verbum Infinitum, ſiue Imperſonale, habet pro ſuppoſito Accuſatiuum expreſſum aut ſuppreſſum, vt: *Scio te amare vel amari. Cupio ſcire, Vereor facere, Opto videre diem illum, Malo manere quàm abire.* In his ſuppoſitum ſiue Accuſatiuus Præcedens *Me* ſupprimitur, cum integra ratio ſit *Cupio me ſcire.* Ita ſi dicam, *Seruus videtur cunctari*, ſubauditur *Eum. Arbores videntur cadere*, ſubauditur *Eas*, vbi *Eum cunctari* valet idem quod nominatiuus *Cunctator. Eas cadere*, quod Nominatiuus Caducæ vel cadentes. De hac regula magiſter conſulat Grammaticam pag. ...s. & 131.

Quæ eſt regula de Concordia Verbi Infiniti cum accuſatiuo appoſito?

Verbum Infinitum ſæpe habet Nomen appoſitum cum verbi ſuppoſito, id eſt, cum Accuſatiuo præcedente expreſſo, vel ſuppreſſo in caſu conſentiens, vt: *Cupio videri doctum.* Hic *Doctum* appoſitum verbi infi-

infiniti, *Videri*, conſentit in caſu cum eiuſdem Verbi ſuppoſito, id eſt, cum Accuſatiuo præcedente expreſso, *Me*. *Dixit daturum eſſe*. Hic *Daturum* appoſitum verbi *Eſſe*, conſentit in caſu cũ eiuſdem verbi ſuppoſito, *Se*, quod ſupprimitur. Sic *Licet vobis vos eſſe beatos*, vel *Licet vobis eſſe beatos*. *Tibi expedit te eſſe bonum*, vel, *Tibi expedit eſſe bonum*. *Nocet mihi eſſe doctum*, vel, *Nocet mihi me eſſe doctũ*. Sed Græcorum conſuetudine dicitur: *Cupio videri doctus*. *Dixit daturus*. *Licet vobis eſſe beatis*. *Tibi expedit eſſe bono*. *Nocet mihi eſſe docto*.

De hac Regula Magiſter conſulat Grammaticam pag. 31.

De Concordia Particularum.

Quotuplex eſt Concordia Particularum?

Duplex. alia eſt Concordia Aduerbij, alia Coniunctio:. nam Interiectionis nulla eſt concordia, ſicut nec Re o vlla, quoniam cum cætera oratione non cohæret, ſed tum ad ſignificandum quemdam animi motum interitur, qui motus facit, vt ſæpe verba ad orationis inteitem neceſsaria ſupprimantur, vt: *O vir fortis*, pro, iam es vir fortis? *O me miſerum*, pro, o quam miſerũ ntio. *Væ tibi*, Subaudi, ſit. *Væ te*, Subaudi, Maneat, men *Te* pro *Tibi*, ſicut *Me* pro *Mihi* poſitum arbimur, quod veteres conſueuiſſe Feſtus & Donatus ter. *Hei* vel *Heu mihi*, Subaudi, Eſt. *Proh dolor*, ideſt, quãtus mihi ex eo dolor eſt? *Proh ſãcte Iuppiter*, ideſt dem tuam imploro Iuppiter.

Quæ ſunt Regulæ de Concordia Aduerbij?

PRIMA.

erbium *Non*, vetantis vel diſſuadentis cum verbo mporis futuri, ſiue cum futuro indicatiuo conſen- *Non negabis*, *Non dices*. Nam Soloeciſmus eſt, *Non on dic*.

SECVNDA.

rbia interrogatiua, *antequam*, & *priuſquam*, & ilitudinis pro *Quomodo*, cum verbis primi,

ecundi temporis, ideſt, cum verbis indicatiuis, Optati-
& ſubiunctiuis conſentiunt. vt: *Vbi eſt? Dic vbi ſit,*
de venis, Quo pergis, Qua ibis, Cur taces? Vnde venias
o, quo pergas neſcio, qua iturus ſis ſcire cupio, Cur taceas
elligo. Antequam pro illo dicere inſtituo, pro me pauca
am. Bibe priuſquam abis, vel *abeas, Antequam morere-*
, vel *moriebatur, delirauit. Has ambas, vt dixi, ita*
rtet eſſe liberas. Ille vt erat lena amictus, ita venit in
cionem. Ei te commendaui vt grauiſſime potui.

TERTIA.

Aduerbium *Quin*, iubentis vel hortantis primis & ter-
, id eſt Indicatiuis & Imperatiuis temporibus conſentit,
undis ſiue optatiuis aut ſubiunctiuis, nunquam, niſi pro
mo ponatur, vt: *Quid ſtas quin accipis? Quin tu hoc*
di. Solœciſmus erit, ſi hortaturus dicat: *Quin tu me au-*
s, Quin accipias.

QVARTA.

Aduerbia *Vt*, pro *Quomodo* cum cauſæ ſignificatione, ſi-
liter *Ne* ſignificans *Non*, cum *Vt*, ſiue expreſſo, ſiue ſup-
eſſo, & *Vtinam* ac *Si*, optantis ſemper cum ſecundis tē-
ribus ſiue optatiuis aut ſubiunctiuis conſentiunt, Vt:
gat me, vt ad ſe veniam, ideſt, ita rogat, vt veniam, eo
odo rogat, qui ſeu quomodo veniam, & propter hanc
uſam rogat, vt veniam. *Vereor vt placari poſſit*, ideſt,
omodo poſſit. *Vt illum Dij perdant*. Subaudi, ita pre-
r. *Hoc tu vt ego taceam, intelligis*: pro eſto ita, fac ita,
vel pone ita vt ego taceam. *Opera datur vt iudicia ne*
nt. pro quomodo non fiant. *Quid facias, prius cogita,*
mox facti te pœniteat. pro vt ne, ſiue, vt non pœniteat. *Ve-*
r ne mihi non credas. pro vt ne, ſeu quomodo non cre-
s. *Timeo ne non impetrē*, pro Timeo vt ne repulſam fe-
m, quomodo non mihi negetur. *O ſi eſſem tecum, Vti-*
n ita ſit, Vtinam viueret.

QVINTA.

Aduerbium *Ne*, vetantis vel diſſuadentis ſemper con-
tit ſecundis & tertijs, ſiue ſubiunctiuis & Imperatiuis
nporibus vt: *Ne nega: Tu ne cede malis. Iſtuc ne dixe-*
ris.

ris. Nam ſolœciſmus eſt, *Non dixeris.*

Quæ ſunt regulæ de Concordia Coniunctionis?

PRIMA.

Coniunctiones *Etſi, etiamſi, quamquam, ni, niſi, ſi, ſiquidem, Quom* vel *Cum* tempus aut cauſſam ſignificās, *Quod, Qui,* & *Quoniam* cum verbis primi & ſecundi temporis ſiue indicatiuis & ſubiunctiuis conſentiunt: *Quamquam conſpectus veſter mibi eſt iucundiſſimus. Tametſi viciſſe de-o, tamen de iure meo decedam. Præpoſteros habes tabella-os, etſi me quidem non offendunt, ſed tamen &c. Quamquã ertè Volcatio aſſentirentur. Quare velim, etſi (vt ſpero) hæc legente aliquãtulum via proceſſero, tamen obuiam mihi ras mittas. Etiamſi quod ſcribas, non habebis, ſcribito ta-. Omnia breuia tolerabilia eſſe debent, etiamſi maxima. Niſi reſtituiſſent ſtatuas, vehementer his minatur. Ni ſe-m amicitiæ videtis, niſi quid adhuc forte vultis. Ni ſe-r, pugnos ingere. Palàm beatus ni vnum deſit. Si illum quo eius vitæ timeo. Tu ſi hic ſis, aliter ſentias. Herus ſi -it, molendum in piſtrino. Qui iſtuc ſeis, niſi pericu-ceris. Siquidem atrocius eſt patriæ parentem, quàm ccidere. Siquidem mibi regnum detur, numquam id erſequar. Si quidem ante mentitus ſit, nunc iam de t tibi verax. Cum lego, diſco. Cum legam, fio doctior. Cum legam librum, ri Epiſtolam tuam, miratus ſum. Cum hominem videro, tuis ver-uæ viſu erunt digna. Cum me ſaluum eſſe abo. Multa tibi dij dent bona, cum id das operam, vt doctus euadas. Gratu-udo te, cum id das operam, vt doctus euadas. Cum me oderit, um tantum vales apud Principem. Cum hoc accidit. Il-n accedam? Anni plures ſunt, cum hoc accidit. Il-n accedam? Nemo quia peccauerit, plectitur, ſed uia non adeſt. Quoniam quid faciam iterum, vel alij peccent. Quoniam id, quod vis, fieri non ſcribam omnia. Dixit, quoniam ipſe venire non id, quod poſſit. Iccirco turpis eſt culpa, quod duas ẽ ſe miſſurum. Mihi, quod defendiſſem eius inimi-mas violat. Scio quod filius meus diſcat literas. ſuccenſuit. Scio filium meum diſcere literas. ãtius dicitur: Scio filium meum diſcere literas.*

 De

hac regula Magiſter conſulat annotat. in Paradig.
4. & Grammatic. pag. 134.

SECVNDA.

niunctio Quin, pro Vt non, ſemper cum Verbis ſe-
i temporis, ſiue optatiuis aut ſubiunctiuis conſentit, vt:
*nullus eſt quin domum meam veniat. Facere nō poſſum,
ad te mittam. Numquid cauſa eſt, quin te in piſtrinū
m.* Factum eſt autem *Quin* ex *Qui ne*, pro Qui non,
Quo non, Quomodo non, Cur non.
e hoc videat Magiſter Grammaticam pag. 104.

De Rectione.

Quotuplex eſt Rectio?

riplex. alia eſt rectio Nominis, alia Verbi actiui, alia
poſitionis. nam Aduerbia, Coniunctiones, Interiectio-
ſed & verba ſubſtantiua & paſſiua, gerundia & ſupina
um omnino caſum regunt.
Hac de re videat Magiſter Grammat. pag. 36. 38. 39.
46. & 52.

Quotuplex eſt rectio Nominis?

Duplex. alia eſt rectio nominis ſubſtantiui, alia nominis
ctiui.

Quotuplex eſt Rectio nominis ſubſtantiui?

Duplex. alia nominis ſubſtantiui cuiuſcumq; , alia ſub-
ntiui verbalis.

Quæ eſt regula de Rectione ſubſtantiui Cuiuſcumq;?

Nomen ſubſtantiuum quodcumq; ſiue expreſſum, ſiue
preſſum, regit Genitiuū. ſiue: Omnis Genitiuus à nomi-
ſubſtātiuo expreſſo aut ſuppreſſo regitur, vt: *Lectio libro-
Ciceronis. Nummus auri. Accuſo te furti,* Subaudi *Cri-
e. Natus Romæ,* Subaudi, *In vrbe. Quanti emiſti?*
audi *Æris pretio*. nā integra oratio ſecūdū regulas eſt:
quanti æris pretio emiſti?
De hac regula Magiſter cōſulat Gram. pag. 126. 127. 128

Quæ eſt regula de Rectione ſubſtantiui verbalis?

Nomen ſubſtantiuum verbale, ſiue à verbo deriuatum,
cumq; Genitiuum, interdum Verbi ſui caſum regit
vt:

ut: *Lectio poetarum*. *Claſſi propinqua domum itio dabitur*. *Meus à foro domum reditus*. *Iuſtitia eſt obtemperatio legibus*. *Quid tibi me tactio eſt*, vel *tactus eſt ?* pro, Quid me tangis ? *Quid tibi ludos ſpectatio eſt*, uel *ſpectatus eſt*, pro Quid ſpectas ludos. *Eo ſpectatum ludos*, pro ad ſpectatum vel ſpectationem ludos ſeu ludorum. Nam *ſpectatum* nõ ſt uerbum ſupinum, ſed Nomen Verbale quartæ Declinationis. *Iam it infitias ea omnia, quæ prius mihi faſſus fue*-*, pro It ad infitias eorum omnium. *Infitia* eſt negatio erbo *Infiteor*.

De hac regula Magiſter conſulat Grammat. pag. 132.

Quotuplex eſt rectio Nominis adiectiui ?

uplex. alia eſt adiectiui ex participio actiuo facti, alia tiui participio paſſiuo ſimilis.

Quæ eſt regula de Rectione nominis adiectiui ex participio actiuo facti ?

nen adiectiuũ ex participio actiuo factũ regit geni- *Amans vxoris, Appetens alieni, Amãtior* uel *Amã*-*ſuorum. Cuius* regulæ cauſa eſt, quoniã talia Adie-em tantum adiectiui habent, ſed uim ſubſtantiui.

ua eſt regula de Rectione Nominis adiectiui participio paſſiuo ſimilis ?

adiectiuum non niſi terminationem cum pariuo communem habens regit caſum uerbi ſui. *bundus agros, Vitabundus caſtra hoſtium*.

Quotuplex eſt rectio Verbi actiui ?

lia eſt Generalis conueniens omni uerbo acti-, quàm infinito, alia ſpecialis, conueniens uer-nito nominis ſubſtantiui uim habente.

eſt regula de Rectione Generali Verbi Actiui Finiti & Infiniti ?

m actiuum tam finitum, quam infinitum, uſatiuum ſiue expreſſum, ſiue ſuppreſſum, *ito aut* alia oratione commutatum, ut: *Veneror Deum* (nam uerbum Deponens d priſcam paſſiui ſignificationem depo-, *gaudeo, iocor, curro*. In his Subaudi

Accu-

tiuos vitã, dormitionẽ, gaudiũ, iocũ, curſum. *Terra*
nox cœlo precipitat, illa iã lauit, nupſit viro, emerſit ex
uoluẽtibus annis, anno vertẽte, res benè vertat, res be-
t. In his omnibus ſupprimitur Accuſatiuus *Se. Obie-*
i facere lenocinium. Subaudi *Me i* & hæc oratio,
cere lenocinium, vim habet accuſatiui. *Deſidero vi-*
pro Deſidero conſpectum tuum. *Cupio viuere,* pro
. *Odi tuum vociferari,* pro tuum clamorem. *Volo*
pro *volo factum,* quod ipſum in vſu fuiſſe conſtat.
accuſatiuus commutatus eſt verbo infinito. *Dico ti-*
cias. Hic uerbum actiuum regit Accuſatiuum alia
ne commutatum, quomodo & in iſto: *Hac res facit*
fidere, facit vt confidam, pro facit me confidentem.
ium meum amare ſcorta, ſcio vt amet, quam amet, quod
el *amat,* pro ſcio filij amorem ſcortorum. Sic *iuſſit*
ribere, iuſsit mihi vt ſcriberem, pro iuſſit mihi ſcrip-
. *Vetas me queri, Vetas mihi queri, Vetas mihi ne*
, pro Vetas mihi queſtum ſeu querelam. *Iter iſtud*
multis celebrari miror, pro Miror multorum cele-
nem iſtius itineris. *Cupio me videri doctum.* Hic
iſta *Me videri doctum,* poſita eſt pro Accuſatiuo,
ſſet: *Cupio opinionem doctrinæ.*
hac regula Magiſter conſulat Grammat. pag. 35.

Quæ eſt regula de rectione ſpeciali verbi actiui infiniti pro nomine ſubſtantiuo poſiti?

bum actiuum infinitum nominis loco poſitũ, cumq;
pio in numero & caſu conſentiens, ſiue exprimatur,
bandiatur, alias Genitiuum regit, ut Nomen, alias
tiuum, ut uerbum.

a exempla Genitiui, qui à verbo infinito regitur.

dicimus, *Tempus eſt legendi,* ſubauditur *legere,* quod
bet ſubſtantiui nominis in genitiuo caſu, quaſi eſſet
. ideſt Lectionis, & hoc verbum infinitum ſuppreſ-
m participio conuenit in numero & caſu. Iam cum
s, *Tempus eſt legendi lectionis,* Genitiuus *Lectionis*
non à participio *Legendi,* ſed à ſuppreſſo verbo in-
finito

finito *Legere*, quod Nominis vim habet. nam *Legere bonum eſt*, idem ſignificat ac *Lectio bona eſt*. Similiter Latinè dicitur, *Tempus eſt legendi poetarum*, quia Genitiuus *Poetarum* regitur à ſuppreſſo verbo infinito *legere*, quaſi dictū foret: Tempus eſt legendi lectus poetarum, ideſt, legendæ lectionis poetarum.

Da exempla accuſatiui, qui à Verbo infinito pro nomine poſito regitur.

Cum dicimus, *Nunc eſt bibendum*, ſubauditur *Bibere*, quod vim habet ſubſtantiui nominis in nominatiuo caſu & cum participio conuenit in numero & caſu. Iam cum dicimus, *Nunc eſt bibendum aquam*, Accuſatiuus *Aquam* nō regitur à Participio *Bibendum*, ſed à ſuppoſito verbo *Bibere*, quod Nominis vim habet. Sic priſci dicebant, *Pugnatum eſt Pugnam*, ſubaudito verbo infinito *Pugnare*, quod regit Accuſatiuum *Pugnam*. Sic *Ardeo deſiderio diſcendi literas*, ſuppreſſum eſt verbū infinitum *Diſcere*, quod Accuſatiuum *Literas* regit. *Tempus eſt legendi*, ſubauditur *Legere*, quod vim habet Nominis in Genitiuo caſu. Ergo ...m dicitur, *Tempus eſt legendi poetas*, Accuſatiuus *Poetas* ...n regitur à participio *Legendi*, ſed à verbo infinito ſup...eſſo *legere*. *Legendo fies doctus*, pro in legendo legere ...ſt, in legendo lectu, ſiue in legenda lectione fies doctus ...m ergo dicitur, *Legendo libros fies doctus*: Accuſatiuos ...*ros* à ſuppreſſo verbo *Legere* regitur. *Eo ſpectare ludos*, ... ad ſpectare, ſiue ad ſpectatum vel ſpectationem. Hic ...uſatiuus *Ludos* regitur a verbo infinito, quod nominis habet, cum ei Præpoſitio addi poſſit, ſicut Lucretius ... *ſedare ſitim fluuij fonteſq; vocabant*.

Quotuplex eſt Rectio Præpoſitionis?

...riplex. aliæ enim præpoſitiones regunt Accuſatiuum, ... Ablatiuum aliæ vtrunq;

...e eſt regula Rectionis Præpoſitionum cum Accuſatiuo?

...e eſt regula Rectionis ...

...epoſitiones ſequentes viginti ſex adſciſcunt Accuſatiuū, ...ud, ante, aduerſus vel aduerſum, cis, citra, circa, cir... contra, erga, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, pone, per, poſt, propter, præter, ſupra, ſecundum, trans,

e eſt regula Rectionis Præpoſitionis cum Ablatiuo?
poſitiones quindecim ſequentes adſciſcunt ſibi Ablati- a,ab,abs,abſq; coram,cum,de,e,ex, foras, præ,pro, ,ſine,tenus.

æ eſt regula Rectionis Præpoſitionum Dubiarum?
poſitiones quinque In,ſub,ſuper,ſubter & Clam,alias atiuum,alias Ablatiuum ſibi adſciſcunt.

Quando In regit Accuſatiuum?

mo,cum ſignificat motum ſeu tranſitum vt: *Via du- vrbem. Hanc mihi dat in manum.* Deinde cum actio ur, vt: *In diem eſt quod minaris. Præſens in tempus nc omitte. Precor vt in hunc & plures annos viuas.* mo cum accipitur pro Erga vel Contra, vt: *Pius in , Ingratus in præceptorem.*

Quando In regit Ablatiuum?

n ſignificat aliquid In loco fieri, vt: *In portu nauigo.*

Quando Sub regit Accuſatiuum?

n ſignificat motum, vel Idem quod *Poſt* aut *Circa, b terras ibit imago. Sub galli cantum. Sub eas literas a ſunt tua.*

Quando Sub regit Ablatiuum?

quietẽ ſignificat,vt:*Sub pedibus,ſub arbore,ſub iudice.*

Quando Super regit Accuſatiuum?

n ſignificat motum, vt: *Columnam ſuper tumulũ ſta- uit.* Virgilius tamen in quiete ſignificanda vtitur. *ſuper æthera notus.* Et Propert. *Et grauis ipſe ſuper colla ſedet.*

Quando Super regit Ablatiuum?

n ſignificat quietem, vel idem quod *De,* vt: *Fronde iridi. Hac ſuper re ad eum ſcribam.*

Quando Subter regit Accuſatiuum?

n ſiue motum,ſiue quietem ſignificat,vt: *Plato iram re,cupiditatem ſubter præcordia locauit,*pro,ſub præ- ,infra præcordia. *Subter pineta Galeſi,* pro, ſub pi- *Et ſubter captos arma ſedere Duces.*

Quando Subter regit Ablatiuum?

ratione poetica tantum,vt: *Subter denſa teſtudine.*

Quando

Quando Clam regit Accuſatiuum & Ablatiuum?

Apud priſcos magis Accuſatiuum regebat, vt: *Clam vxorem*: apud recentiores Ablatiuum, vt: *Clam patre*. Plautus eo vt Aduerbio vtitur, eiq; Datiuum iungit. Milit. *Meretricem moneri quam magni referat, mihi clam eſt*, pro mihi occultum eſt.

DE SYNTAXI IRREGVLARI
Seu Figurata.

Quid eſt Syntaxis Irregularis ſeu Figurata?

Eſt compoſitio inter ſe partium Orationis conſentanea conſuetudini beneloquentium, etſi à regulis Syntaxeos alienior.

Quotuplex eſt Syntaxis Figurata?

Duplex, Vernacula ſcilicet ſeu Domeſtica, & Peregrina, ſeu Träſmarina, aut Græcanica, quæ Helleniſmus vel Græciſmus dicitur.

Quid eſt Syntaxis Figurata Vernacula?

Conſentanea natiuæ Romanorum conſuetudini, *quam nes arbitrium eſt, & ius, & normæ loquendi*. Itaq; qui juitur regulas neglecta conſuetudine, loquetur Gramticè, ſed non latinè: qui vero ſequitur conſuetudinem, glectis licet regulis, loquetur latine.

Quotuplex eſt Syntaxis Figurata Vernacula?

Duplex; Simplex & Compoſita. nam vel vna tantum onſtructione figura eſt, vel duæ.

Quotuplex eſt Syntaxis Figurata Vernacula Simplex?

uadruplex. nam artis regulæ negliguntur vel per Exrãtiam, cum aliquid in oratione ſuperat vel ſuperfluit, urq; *Pleonaſmus*, aut *Parelcon*: vel per Defectum, cum id in oratione deeſt, diciturq; partim *Ellipſis*, partim *ma*: vel per Diſcordiam, cum in oratione diſſenſus iturq; *Syllepſis*: vel per ordinem inuerſum ſeu tur, diciturq; *Hyperbaton*.

Digitized by Google

Quid eſt Pleonaſmus vel Parelcon?

t figura Latinę conſuetudinis, per quam aliquid ad le-
nam conſtructionem additur ſiue ſupereſt, vel abun-
vt: *Agedum, Ageſis, Dicdum, Dicſis, Iteradū,* pro Age,
Itera. *Commigrauit huc viciniæ, Proxime viciniæ ha-*
. In his abundat vox *viciniæ*. Ita ſuperuacui & otioſi
Genitiui in iſtis: *Interea loci, Vbi locorum, Longe gen-*
, Nuſquam gentium, Minime gentium, Vbiq; terrarum,
nc temporis. Ita *Quòd* abundat in iſtis: *Quod ſi, quod ni,*
d niſi, quod vtinam. *Eius* abundat in hoc, *Quoad eius*
poteſt. *Magis* parelcon & otioſum eſt in iſtis: *Magis*
ior, magis maior. Et *Potius* cum *Malle*. Cic. *Caſum*
us, quam te laudari mauis. *Tandem* ſuperuacuum eſt
tis: *Nimis iracunde hercle tandem, heus tibi dico tu. Ita*
andem vxorem duxit Antipho? Pleonaſmus etiam eſt
n ſimul in eadem periodo ponuntur, *Sicut, ſic: ſicut, ita:*
iliter, itidem vt: Prius, antequam: Poſtquam, poſt: Præ-
quam, præterea: Tamenetſi ſeu *Tametſi tamen: Si quādo,*
quando: Ergo, igitur: Itaq; ergo: En ecce: Poſt, deinde:
templo, ſimul: Saltem, modo: Quia, enim: Quippe, quia:
idem, certe: Olim, quondam: Totus, perpetuus: Vniuerſi,
nes: Ambo, duo: quod in idiotiſmo Italico hæſit. Plaut.
nph. act. 3. ſc. 3. *Iam hi ambo ſeruus & herus fruſtra ſunt*
. Etiam, *Is* abundat in hoc Pœn. act. 5. ſc. 2. *Pater tuus*
rat frater patruelis meus. pro quo aliter rectè dicas: Pa-
tuus idem erat frater meus.

DE ELLIPSI.

Quid eſt Ellipſis?

Eſt figura latinæ conſuetudinis, per quam ad legitimam
ſtructionem deeſt vocabulum vnum aut plura.

Quotuplex eſt Ellipſis?

Duplex. Alia eſt ſimplex, in qua vnum deeſt vocabulū,
multiplex, in qua plura deſunt vocabula.

Qu-

Quotuplex eſt Ellipſis ſimplex?

Duplex. Alia eſt Ellipſis partium orationis, vt Nominis, & Verbi, alia Particularum, vt Præpoſitionis, Aduerbij & Coniunctionis.

Quotuplex eſt Ellipſis Nominis?

Duplex. Alia eſt Nominis Subſtantiui, alia Adiectiui.

Quotuplex eſt Ellipſis Nominis Subſtantiui?

Duplex. Aut enim nomen ſubſtantiuum ad concordiã deeſt, aut ad rectionem.

Quotuplex eſt Ellipſis ſubſtantiui, quod deeſt Concordiæ?

Duplex. Aut enim deeſt nomen ſubſtantiuum, quod cũ adiectiuo ſiue abſoluto, ſiue relato, aut quod cum verbo ſiue finito, ſiue infinito concordet.

Qualis eſt Ellipſis Subſtantiui cũ Adiectiuo concordantis?

Cum adiectiuum ſiue abſolutum, ſiue relatum ſine nomine ſubſtantiuo ſecũ per omnia conueniente ponitur, vt: *Hoc eſt pecus regium*. pro Hoc pecus eſt pecus regiũ. *Mercator Athenis diſceſſit. is nauem fregit, qua vehebatur*. pro mercator nauẽ fregit, qua naue vehebatur. *De meo viuo* de meo ære. *Parui facio*, pro parui pretij rem facio. *Laurea* vel *Ciuica donina cara eſt*. pro Caro agnina. *Noxiam meruit*. Subaudi Culpa. *Superos cole*. ſubaudi Deos. *Quartana laborat*. Subaudi Febre. *Tu es miſer*. Subaudi Homo. *Triſte lupus ſtabulis*. pro triſte negotium, id eſt, triſtis res. *Malum videtur eſſe mors*. Subaudi Negotium. *Mentiri non eſt meũ*. Subaudi Officium. *Magno emit*. Subaudi Pretio. *Virtus laudanda*. pro res laudanda. *Bonum nuncium allatum dio*. Subaudi Sermonem vel Rumorem. *Die craſtino*. Subaudi Solis. *Ex quo, ex illo, Breui, ſero, Optato*. Subaudi Tempore. *Paucis te volo*. Subaudi Verbis. *Patria*. Subaudi Terra. *Delphica laurus*. Subaudi Arbor. nam adiectiuum *Delphica* non conſentit in generis terminatione cum ſubſtantiuo *laurus*, quod per terminationis regulã generis maſculini. Sic *Terentiana Eunuchus*. Subaudi Fabula. *Ouis villoſus*. Subaudi Fœmina. *Porcus obeſa*. Subaudi Herba. *Altius Mas*. *Dictamnum pota*. Subaudi Herba. *Altius*

Aethna

in mentem mihi venit. Subaudi ***Recordatio***. ***Memini illius***. Subaudi *Memoriam*. *Debet mihi* ***mille centũ & decem num-morum***. Subaudi *Rem* vel *Negotium*. ***Hoc magni laboris eſt***. Subaudi *Res*. *Aliquid lucri facere, compendi facere, Sumti facere*, Subaudi *Rem*. *Pauperis eſt*. Subaudi *Offi-cium*. *Procubuit terra*. Subaudi *ſolo*. ***Domi belliq;*** Subau-di *Tempore*. *Natus Romæ*. Subaudi *In vrbe* vel *loco*. *Lætus -abuli ager*. Subaudi cognatum ſubſtantiuum *Lætitia*, quo -diectiui forma ſignificatur. Sic quippe Plautus *Lætum -titia*, *Iratum iracundia* dicit. Sit *Miſer animi* ſubaudi -iſeria, *Cupidus vini* cupiditate, *Peritus iuris* peritia, *Aui-ł cibi* auiditate. *Integer vitæ* integritate.

De hac Ellipſi Magiſter conſulat Grammat. pag. 28. & 126. & Mariangeli epiſtolam ad Meronum in-ẗario.

Qualis eſt Ellipſis Subſtantiui, quod regitur?

-im verbum actiuum ſine accuſatiuo appoſito, quem-, ponitur, aut cum genitiuus, quẽ ſubſtantiuum regit, -etur, vt: *Terra mouit*, *Nox cælo præcipitat*, *Bene ver-s benè habet*, *Iræ leniunt*, *Venti poſuere*, *Atrox præliũ -uit*, *Anno vertente*, *Pallium maculat*. Subaudi *ſe*. -*num amabo*. Subaudi *vos*. *Amabo mi ſenex eloque-*-audi *Te*. *Imponere alicui*, Subaudi *Clitellam*. *Quo -uo pergis*, *Nox appetit*, *Abit dies*, Subaudi *Iter* vel -*etrahere alicui*, Subaudi *Laudem*. *Cedere*, *decedere*, *alicui*, Subaudi *Locum*. *Caueo Tibi*, *Timeo tibi*, -*te*, *de te*, *pro te*. Subaudi *Malum*. *Obire* & *Op-*-audi *Mortem*. *Soluit è portu*, *ſtatim conſcendit*, -*appulit*, Subaudi *Nauẽ*. *Ignoſcere alicui*, Subaudi -*acere vitulo*, Subaudi *Sacra*. *Ire*, *ingredi*, *Ineuntę* -audi *Viam*. *Agere*, *agitare*, Subaudi *Vitam*. *Con-*-*ſpice mihi*. Subaudi *Vtile*. *Nupſit illi*, Subaudi -*o*, *Curro*, *Sedeo*, *Ambulo*, *Seruio*, *Certo* Subaudi -*um*, *ſeſſionem*, *ambulationem*, *ſeruitutem*, *Cer-*-*eries aduecta eſt*, Subaudi *Ligni*. *Corona mille* -*di Librarum*. *Millia tria hinc diſtat*, Sub-, *Hoc mihi vſu venit*, Subaudi *Vitæ*. *ideſt*,

 dum

lum mihi vitæ vſus eſt, dum vita vtor. *Eſſe in numero*, ſubaudi *Rerum*.

, De hac Ellipſi Magiſter conſulat Grammat. pag. 66. & 130. & Paradox. pag. 31.

Quotuplex eſt Ellipſis Nominis Adiectiui?

Duplex. Aut enim Adiectiuum Abſolutum, aut relatum deſideratur.

Qualis eſt Ellipſis, in qua deeſt Adiectiuum Abſolutum?

Aureus, vel *Argenteus*, vel *Denarius*, vel *Seſtertius*, ſæpe deeſt in voce *Nummus*, adeoq; ſubaudiri debet. de quo videatur Paradox. pag. 91.

Bona, deeſt in hoc: *Homo frugi. Fac ſis frugi.* nam à *Frux* eſt Genitiuus *Frugis*. vnde extrito s, fecerunt *Frugi*.

Commune, deeſt in hoc: *Quid mihi tecum? Illi genti nihil ad eam diem cum Romanis fuerat.*

Ens, inuſitatum participium à *Sum*, deeſt in hoc Liuij: *Ego Annibal peto pacem*. pro Ego ens Annibal, ſiue, qui ſum Annibal. Plaut. *Rebus tuis bonis meas res irrides malas*. pro Rebus tuis entibus bonis, cum tuæ res ſint bonæ. Liuius. *Celtiberi, nouus miles, diffugiunt*. Subaudi *Entes*. Ouid. *Cũ ſene nos inopi turba vagamur iners*. pro Nos entes turba iners, ſiue, nos quæ ſumus turba iners.

Par, vel *aptus*, deeſt in hoc: *Non ſum ſoluendo æri alieno*.

Seruus, deeſt in iſtis: *Eſſe alicui ad manum*, vel *à manu, ab epiſtolis, a cubiculo, a pedibus, a poculis, a ſtudijs*, hoc eſt ſeruire alicui, quod ad manum, ad epiſtolas, ad cubiculum, ad pedes, ad pocula, ad ſtudia attinet. Cicero & Corn. Nepos dicunt, *Habere aliquem ad manum*. id eſt, vti aliquo librario, ſiue, vt Suetonius & poſteriores] dixerunt, *Amanuenſi*.

Qualis eſt Ellipſis, in qua deeſt Adiectiuum Relatum?

Is, vel *Ille*, deeſt poſt Coniunctionem in hoc Cornelij Nepotis in Pelopida: *Cuius belli cum ei ſumma eſſet data, eoq; cum exercitu profectus eſſet*, pro eoq; is cum exercitu. Sic idem in Thymol. *Cum frater eius tyrannidem occupaſſet, particepſq; regni poſſet eſſe*. pro particepſq; is regni. Sic idem in Dione. *Id cum factum multi indignarentur*, ma-

ma-

magnaq; eſſet inuidia tyranno. pro magnæq; id eſſet. Plaut. Epid. act. 5. ſc. 2. *A in'tu te illius inueniſſe filiam?* Ep. *inueni, & domi eſt*, pro & illa domi eſt. Salluſt. Iugurt. *Dum equites prœliantur, Bocchus cum peditibus, quos filius eius adduxerat, neq; in priore pugna adfuerant, poſtremam Romanorum aciem inuadunt.* Pro neq; ij adfuerant, ſiue quiq; non adfuerant. Similiter ſæpe Liuius, Cæſar & Hirtius.

ELLIPSIS VERBI.

Quotuplex eſt Ellipſis Verbi?

Duplex. Aut enim Verbum Infinitum, ſiue cognatum, ue alienum, aut verbum finitum deeſt.

Qualis eſt Ellipſis Verbi Infiniti Cognati?

Verbum infinitum cognatum, ſubſtantiui Nominis vim ...ens, deeſt in Participiis paſſiuis ſingularibus cuiuſcũq; ...s, & in Verbis Paſſiuis nullum aliud ſuppoſitum ha... ...ibus: *Nunc eſt bibendum*, deeſt Verbum Infinitum *Bi...* quod eſt cognatum participio paſſiuo *Bibendum*, & ...abet Nominis ſubſtantiui. *Petendum eſt pacem*, Sub... *...etere*, quod *eſt* cognatum participio nominatiui ca... ...n *Curritur*, deeſt *Currere*, quod idem valet ac Cur... Curſus. In *Viuitur* deeſt *Viuere*, id eſt Vita. In *Se...* ...eeſt *ſedere*, id eſt, ſeſſio. *Tempus eſt legendi.* Subau... ...re, quod vim habet Nominis in genitiuo, quaſi eſſet ...ideſt Lectionis. *Charta inutilis ſcribendo.* Subaudi ..., quod *eſt* loco Nominis in Datiuo, quaſi eſſet ...d eſt ſcriptioni. *Inter cœnandum* Subaudi *Cœnare*, ...r cœnam. *Perge quo cœpiſti*, Subaudi *Pergere*, ...rectionem. *Defeſſus ſum legendo* Subaudi *Legere*, ...oco Nominis in Ablatiuo, quaſi eſſet Lectu, pro, ...m legenda lectione. ...Magiſter Admonitionem videat in Au... ...*Ellipſi*

...ualis eſt Ellipſis Verbi Infiniti Alieni?

...eeſt in hoc: *Scit fidibus.* ...*t in Male audit.* nam integra oratio eſt: *Au...* ..., vel *de ſe*, vel *ſibi* dici. *Male* non coheret cum ...um *Dici.* nam ſi cohereat cum *Audire*, idem

Male audire, quod *parum audire*, ſiue vt Afranius di-
rdè audire, Cicero, *Surdaſtrum eſſe*. ***Audit bonus***, ***do-***
Subaudi: *Dici*, vt ſit, *Audit dici eſſe bonus*, Græco mo-
ro, *audit dici ſe eſſe bonum*.

vel *Fuiſſe*, vel *Fore*, deeſt in iſtis: ***Factum illi volo. Ne***
tibi non prædictum. *Promiſi vltorem*, Subaudi ***Me***

deeſt in his: *In Pompeianum cogito*. ***Rhodum volo, in-***
Athenas.

ui, deeſt in *Scire Græcè, Latinè*.

Qualis eſt Ellipſis Verbi ***Finiti?***

Adſpicio, *Video*, vel *Venit*, deeſt in iſtis: ***En quatuor aras.***
e homo. *Ecce hominem*. *En Priamus*.
net, vel *Adiuuet*, deeſt in *Mehercules*, ***Mecaſtor***, ***Me-***
sfidius.

pit, deeſt in narrationibus. *Ire prior* ***Pallas***. ***Populus ea***
rari.

co, deeſt in iſtis: ***Bona verba quæſo***, Subaudi **Dic**. ***Nugas***
baudi *Dicis*. *Hæc hactenus*. *De his* ***hactenus***, Subaudi ***Di-***
rimus, vel *Dictum ſit*. *Quid multa?* Subaudi ***verba dico.***
ac, vel *Da*, vel *pone*, vel *eſto* deeſt in iſto: ***Hæc negotia, vt***
o abſim confici poſſunt, pro, poſito vel dato, quod ego ab-
n, quamuis ego abſim. *Bono ſis* ***animo***, pro, Fac vt ſis bo-
o animo.

acio deeſt in iſtis: *Dij melius vel meliora*, Subaudi ***Faciāt.***
udes, an piſcaris, an venaris, an omnia ſimul? Subaudi ***Fa-***
s. *Illa nocte nihil præterquam vigilatum eſt in vrbe*. Sub-
udi ***Factum eſt***.

a dico, vel *Hoc eo dico*, deeſt in iſtis: ***Satiari delectatione***
ō poſſum, vt ſenectutis meæ requiem noſcatis. ***Hoc iam olim***
udiui, ne quid te noui attuliſſe mihi cenſeas.

icet, deeſt in iſtis: ***Mea cauſa quæras vel in medio mari.***
rabantur per me pedibus omnes rei.

Monco, vel *Fac*, deeſt in illis, quæ vulgo pro Imperatiuis
abent, vt: *Ames*, *legas*, *ametis*, *legatis*, ***ament***, *legant*.
ſtud ne dicas, *Cogites tecum*, *Nil mihi reſcribas*.

Ob-

Obſecro, vel *Imploro*, vel *Nuncupo*, deeſt in iſtis: *Proh Deû atq; hominum fidem. Hercules tuam fidem.*
Oro vel *Precor*, deeſt in precibus & diris, vt: *Dij meliora ferant. Vt te perdat Iuppiter. Qui illi Dij irati ſint.* *Qui* ſignificat *Quomodo*, ſiue *Vt*.
Paro, vel *Inuenio*, vel ſimile quid deeſt in iſtis: *Quo mihi fortunam, ſi non conceditur vti? Vnde mihi lapidem?* Subaudi *Parabo* vel *Inueniam*. *Martis ſignum quo mihi pacis auctori? Ad quam rem nobis confluuium? ad quam varium?*
Reſpondeo, deeſt in iſto: *Quod epiſtolam meam ad Brutum ſcis, non habeo eius exemplum.*
Sum, es, eſt &c. deeſt in iſtis: *Quid mihi tecum? Haud moreſtinant iuſſi. Hei mihi. Va mihi*, ſubaudi, *Eſt*. *Quae (malum) iſta ſeruitus voluntaria*, pro, malum ſit iis, ſeruire volunt.
Video, vel *Caue*, vel *Vide*, deeſt in iſtis: *Ah ne te frigora laedant. At vt ſatis contemplata ſis. Verum ne quid illa ti...*
Ut, deeſt in hoc: *Hæc illis dicta ſint.*

ELLIPSIS PRAEPOSITIONIS

Qualis eſt Ellipſis Præpoſitionis?

AB, AD & IN, ſæpe deſunt in nominibus vrbium, prouinciarum, & aliorum locorum, vt: *Sardis claſſe venit. Lauina venit littora. Deuenere locos. Nos hinc ibimus Afros aut Scythiam. Profectus eſt Romam eo. Roma venio. Rus eo. Ruri* vel *rure. I malam crucem. Iuit exilium. Rediyt exilio.* ...mo. Vide Paradoxa pag. 23. & 24.

AB,ſæpe deſurit in iis,quæ ſignificant vel cauſſam effi-
em, vt: *Palleo metu, horres frigore; Corpus ſiccum*
& eſuritione. AEger vel *tardus vulnere. Arte inſi-*

nſtrumentum vt: *Gladio percuſſus,armis defendi.*
tempus conſecutum,vt ſignificent idem,quod *poſt*, vt;
ſt hoſte ſuperato, Lectis tuis litteris ob dormiui. Man
d portum proceſſi, pro *à mane*,id eſt,poſtquam iam ma-
eri cæptum eſt.
differentiam, aut diſtantiam, vt:
to intelligens quid interſit? Abeſt virtute illius.
partem certam, cum oratio ſic explicari poteſt: *Ex*
e huius rei, quod ad hanc partem attinet, vt:
mo otioſus,pro,ab animo,id eſt,ex parte animi, quod
net ad animum. *Ingenio improbus. Armis, pecunia mul-*
valere, pro ab armis, a pecunia. *Multis rebus melior*,
a multis, quod ad multas res attinet. *Multo* & *Paulo*
or,pro, a multo vel paulo negotio melior, a multa re
ior. *Multo magnus Orator minutis Imperatoribus præ-*
. *Locus frumento copioſus*, pro, a frumento, quod ad
nentum attinet. *Metu vacare*,pro vacuum eſſe à me-
quod ad metum attinet. *Nugis referti libri*,pro,à nu-
Tranſitu iniqua loca, pro à tranſitu, ſiue vt Liuius
8. dicit, *Ad tranſitum*. nam eadem vtriuſq; eſt ſigni-
tio. Itaq; *Facie alicui ſimilis & faciem ſimilis*, pro-
cuè dicitur, ſed ibi deeſt *A*, hic vero *Ad*. Sic *Nuda*
ore,pro à pectore,& *Nuda pectus*, pro Ad pectus. Sic
a ſignificationis differentia *Miſer animi, animum, &*
no dicitur pro animi cauſa, ad animum. & ab animo,
ex animo.

, ſæpe deeſt in verbis ſignificantibus diſtantiam aut
nſuram, vt:
pedes altus. Latus quinque pedes.
finem propoſitum, vt.
d fruſtra laboramus? pro Ad quid. *Eamus viſum* vel
viſere

viſere, pro ad viſum, ad viſere. nam hic verbum infinitum vim habet Nominis in Accuſatiuo. *O faciles dare ſumma Deos, eademq; tueri Difficiles*, pro, ad dare ſeu dandum, ad tueri ſeu tuendum. *Oues eunt paſtum*.

Vel partem certam, cum orationis ſenſus eſt, quod ad hãc partem attinet, vt: *Albus dentes*. *Fractus membra*, pro, quod ad dentes & membra attinet. *Faciem illi ſimilis*, pro Ad faciem, quod attinet ad faciem, Barbari dicunt *Quoad* [f]*aciem*. Propert. de Tauro: *Cornua quam validis haſerit* [i]*n laqueis*, ideſt, cornibus vel à cornibus. Turpilius Leu[ca]dia: *Videtur Phrygus inceſſum*, pro ad inceſſum, ab inceſ[ſu] vel inceſſu Phryx videtur. *Sanctus alia*, pro ad alia, alio[qu]i. *In hac fecit rectè, etſi alias res eſt improbus*, pro alias, [quo]d ad alias res attinet, alioquin. *Cætera lætus*, pro ad cæ[tera], cæteroqui. *Scis me orationes aut aliquid id genus ſoli*[tum] *ſcribere*. pro ad id genus, quod ad id genus attinet. [Qui]*d te moror*. *Si quid te offendo*.

[D]E deeſt in verbis tempus ſignificantibus, vt: [Ante] *Kalendas*. *Multos abhinc annos*. *Sex menſes eſt*, [cum] *venit*, pro, factum eſt abhinc ante ſex menſes cũ [ve]nit. *Sexaginta annos natus ſum*. Vbi Priſcianus ſub[audi]*it*. ... [a]*nte*.

... deeſt in tempore ſignificando, vt: ... *d ætatis audes ſaltare? Hoc noctis ſic ſolus ambu*... [ci]*rca tempus id ætatis, noctis*.

...*in verbis inſtrumentum & modum, aut co*[g]*nificantibus*, vt: ...*us*. *Sagitta ſaucius*. *Lẽto gradu*. *Hac lege*. *Pas*... ...*a voce inclamat*. *Magna cura aliquid curare*. ... *ingenio*. *Afficio te honore*. *Proſequi odio*. *Arte*

 tractare

are aliquem. Deo duce: Volente Deo. Naue proficiſci.
plum clamore petebant.
tempus, vt:
s prima luce hinc abibo.

, ſæpe deeſt in iis, quæ ſignificant vel Copiam & Inopi... Veſtis
Obiectum, vt: Mendacijs liber eius plenus eſt ... bono.
gis referti libri. Sacrificare tauro
o, Equus ligno fabrefactus.
ſæ luto compoſita.
l Tempus, vt:
ctu vel Nocte. Hora prima. Tertia vigilia.
l Cauſam & modum, vt:
re alicuius obitu. Quibus ſignis agnoſcebas. More h...
um facis. Amicorum conſilio feci. Mea ſententia. Me...
icio. Mea pecunia hoc faciendum curabo. Qua cauſa.
are. pro, Qua de re. Victitare lolio, ficis aridis. Subau-
De, pro quo Hebræi dicunt In, vt: Non in ſolo pane vi-
uomo, vbi Panis vitæ cauſa eſt.
Locum, vt:
ma ſcribunt, pro de Roma, ideſt ex Roma, ſicut Oui-
libros ſuos ſcripſit De ponto & Cicero De Pomptino
e ſcribere & De Gyaro ad Atticum dediſſe literas. Vi-
Chio aut Lesbo pro de Chio, Lesbo ideſt Lesbium.
us AEgypto, ideſt, AEgyptius. Non ſum Animula.
ex vrbe Animula ſiue Animulas.

EX, deeſt in verbis ſignificantibus uel cauſſam effi-
em, ut: Laboro dolore, pro ex dolore. Amoris abun-
a hoc feci. Morte alicuius voluptatem capere. Merito
d pati, pro ex Merito iure. Virtute clarus.
Modum, ut:
e collocare vel dicere aliquid, pro Ex ordine, ordinatè.
aliquem nomine, pro, Ex nomine, ut Plautus loqui-
tur.

tur. *Lege agere cum aliquo*, pro litigare. *Lege aliqua condemnare aliquem*, pro Ex lege.

IN, ſæpe deeſt in uerbis ſignificantibus uel Locum, ut:
Ibam via ſacra. Habitat Athenis. Victis dominabitur Argis, pro in Argis. *Hoc loco quæres ex me*, pro, in hoc loco.
Vel Tempus, ut:
Sis multos annos ſuperſtes. Hunc annum mihi conduxi fabrorum operas. Fons die frigidus, nocte feruens. Canabis apud me paucis diebus, p. in paucis diebus, intra paucos dies.
Vel Subiectũ aut Obiectũ, circa quod quis occupatur, ut:
Opus eſt mihi libris, uel *Opus habeo libris*, pro in libris: ideſt
neum opus, negotium uel occupatio eſt in libris ſeu circa
bros, curandum eſt mihi ut habeam libros. Libri ſunt
iihi opus, uel meum opus.
el Cauſam, propter quam aliquid fit, ut:
Accuſat me eo quod cito crediderim, pro, in eo. *Felix es hac*
rore, pro in uxore.
l Adiunctum ſiue Comitatum, ut ualeat idem ferè quod
m, ut:
ulus admirabili gloria eſt. Sum magno timore. Anni-
s nomen magna apud omnes gloria eſt. Lamia ſumma
ia eſt. Magno eſt periculo. De pace nec nulla, nec magna
ımus. Eſt ſumma apud milites caritate.
Inſtrumentum, quo quid efficitur, vt:
is me oblecto, ludis delectari.
Modum, quo quid fit, vt:
ne aliquid facere, pro in ordine, vt ait Virgil.
artem certam, cum ſenſus eſt, quod ad hanc partem
t, vt:
na re eſt illi ſimilis, cæteris inferior. Non armis præ-
r, quàm toga, pro, in armis, in toga, quod ad arma &
attinet. *Multum velocior. Multum improbior. Pau-*
ctior. Paulum intelligens. Multum alicui præſtare.
tiam in Ablatiuis, quos falſo *Abſolutos* vocant Grã-
ut:

Can-

do rumpitur anguis, pro in carmine cantando. *Bi-*
eriȷt, pro in bibendo bibere ſeu potu. *Cur tantis*
virtutis nemo rectè facit pro, in tantis præmijs.
uis bonis meas irrides malas, pro, in rebus tuis enti-
nis, cum tuæ res ſint bonæ.

el PROPTER ſæpe deeſt in verbis Infin[illegible] Ac-
ui vim habentibus, & cauſam, ſiue finem pr[illegible]
cantibus, vt:
dor illi filium eius eſſe inuentum, pro, propter [illegible] *Moeſtus* [illegible]
m filium, ſiue ob inuentionem filii. *A*[illegible]
iſſe, Pudet dixiſſe, pro, ob feciſſe, ob dixiſſe.
m mihi illum iraſci, ideſt, ob iraſci, vel iram illius.
me diſcedere, pro ob me diſcedere, ob meum diſceſ-
bo videre, pro ob videre, vt videam. *Gaudeo me tibi*
i.

ſæpe deeſt in ſignificando Tempore & parte certa,
cit centum annos. Propert. *Io verſa caput primos mu-*
annos, id eſt per primos annos, in primis annis.
Inunc & noctes diſce manere domi. Cic. *Totas*
omniamus. *Hirſutus brachia*, pro, per bracchia, vt
gil. ideſt quod ad brachia attinet.
er in ſignificando loco & Obiecto, vt:
auigauit. *Terram, mare, ſidera iuro*. Propert.
n prima terras ætate vagata eſt. pro, *per terras*.

deeſt in comparationibus, vt:
ceteris, pro, præ cæteris, ante cæteros. *Illum mino-*
fateor, pro, præ illo. *Bona eſt mulier tacita, quam*
pro, præ quam loquens. *Homo non quam iſti*
rioſus. *Conſit cito, quam ſi obijcias formicis papa-*

in ſignificanda cauſa, vt:

Homini

Homini lacrumæ cadunt gaudio.

PRO, deeſt in ſignificando pretio, aut quod pretii
eſt, vt:
Emi magno, ideſt, pro magno pretio. *Quanti emiſti, i*
ro quanti æris pretio emiſti. *Pace bellum mutare.*
ri referre. Aureus vnus valet decem argenteis.

B, ſæpè deeſt in Ablatiuo, quem vulgo *Abſolutum*
, ſi præſertim imperium ſeu præfectura in pace, in
iteris ſignificetur, vt: *Te Conſule. Marco iudice.*
uma. Imperante Auguſto. Te teſte. Ariſtotele a
ole ardente. Orpheo cantante.
etiam in ſignificando inſtrumento, vt:
la voce mecum egit.

ELLIPSIS ADVERBII ET Coniunctionis.

ualis eſt Ellipſis Aduerbij & Coniunctionis.
l Ne, deeſt in iſtis: *Melius, peius, obſit, proſit*
. Studes an piſcaris, pro, ſtudes ne.
Seu, deeſt in iſtis: *Quem ſex ſeptem menſibus*
mis. Quatuor, ad ſummum quinque ſunt inue

Nam, vel *Quia,* deeſt in iſtis: *Nimium ne c*
liguſtra cadunt. Nec ſum adeo informis: n
vidi.
in iſto loquendi genere. *Non doctus modo*
in hoc Terent. *Hac non ſucce*
tur, deeſt in hoc Terent.
ur via. in iſto loquendi genere. *Faciam*
pe deeſt in iſto loquendi genere, pro ita rogo quem
venias, ſeu qui venias, pro ita rogo quem

Magi

Magis, vel *Potius* deeſt in hoc Plauti: *Bona eſt muli-ta, quam loquens.*

Ne, deeſt in iſtis: *Caue cadas, Caue faxis*, pro, ut ne ſeu facias.

Nec uel *Neque* deeſt in iſto: *Hoc mihi nec Cicero per-rit.* Subaudi, Nec quiſquam alius.

Non, ſępe deeſt poſt *Nō modo, nō ſolū, nō tantū*, quā do-cet oratio nō eſt dubia, ut: *Regnū nō modo Romanio ho-ſed ne Perſæ quidē cuiquā tolerabile. Vt iſta iā non mod-mines, ſed ne pecudes quidem paſſuræ videantur.*

Poſt, deeſt in illis: *Poſtridie intellexi, quam à vobis diſ-Altera die, quàm à Brundiſio ſoluit. Is duodecimo die, q-abierat, illuc peruenit.*

Prius, ſæpe deeſt ante particulam *Quam*, ut: *Grauidam-lam reliqui, quam abeo.*

Quam, ſæpe deeſt poſt comparatiuas voces, ut: *Plus qu-gentos colaphos impegit mihi. Plus millies audiui. Cale-plus ſatis. Amplius ſunt ſex menſes. Triennium ampli-Maior decem annorum. Faciam te certiorem*, Subau-*Quam antea. Viſus eſt mihi triſtior*, Subaudi, *Quam ali-* uel *præ ſolito.*

Quam pro, deeſt in comparationibus, ut: *Veſtis maior cor-pore*, pro, maior quam pro corpore. *Ditior opinione*, pro quam pro opinione.

Quamquam, uel *Etſi* deeſt ſæpe, cum ei *Tamen* aduerſatur, ut: *Sedulitatem mali poetæ aliquo tamen præmio dignam du-xit*, pro, etſi mali poetæ.

Siue, deeſt in iſtis: *Laua, ſiue dextera vocaret aura. Tollere, ſeu ponere vult freta.*

Sed, ſæpe deeſt, ut: *Multis ille quidem flebilis occidit, nulli flebilior, quam tibi*, pro, ſed nulli flebilior.

Si, ſæpe deeſt, ut: *Negat quis, nego: ait, aio. Vnum cogno-ueris, omnes noris. Vtor tā bene quam mihi pararim. Poſcit, dandum: eijcit, abeundum.*

Sicut, uel *Quaſi* ſæpe deeſt, ut: *Nec verbum verbo curabis reddere fidus interpres*, pro, ſicut fidus interpres.

Tam, deeſt in hoc Liuii. *Homo non quam iſti ſunt glorioſus.*

Et

Et Plaut. *Non piſces expeto, quam tui ſermonis ſum ind.*
Vel, deeſt quando aliud *vel* in oratione exprimitur, vt
Priamo miſeranda manus, Subaudi, *vel cuicumq; hoſti*.
ſtultus hoc intelligeret, Subaudi, *vel quiuis alius*,
Vero, vel *Autem*, deeſt in iſtis: *Pro patre mori poſſum,*
patre non poſſum. *Hæc morum vitia ſunt, non ſenectuti*
Vt, deeſt in iſtis: *Nolo dicas, Velim deſinas, Sine veniat,*
ue cadas, Caue ne cadas, prout ne cadas. *Iam credo re*
pro vt credo.
Vtinam, deeſt in iſtis: *Tecum ludere, ſicut ipſa, poſſem*. T
rma ſecutum Obruerent Rutuli. *Me quoq; qua frat*
actaſſes improbe dextra.

ELLIPSIS MVLTIPLEX.

Qualis eſt Ellipſis Multiplex?

Ad id nomen, ſeu *negotiũ*, *Ob id nomen* ſeu *negotium*,
rel *Ex eo nomine* ſeu *negotio*, deeſt in *Quod* relatiuo, c
iunctio vulgo putatur. Terent. Eunuc. *Sane quod*
videatur eſſe, hic nebulo magnus eſt. Ibid. *Quod di*
quærebam, iter hac habui, periÿſti. Et Heaut. *Id quod*
milis moribus, facile conuinces ex te natum. Et H
es lætæ exclamant, Venit, id quod me repente adſpexer
Donatus: *Deeſt Propter*, *vt ſit*, *Propter id, ac per*
Cic. 3. ad Quint. frat. 2. *Ab accuſando me teneo,*
olo cum Pompeio pugnare, id quod iudices nullos hab
ro Ob id quod, eo quod, ab eo nomine quod, ſi
à quod.
cum præpoſitione *In*, deeſt in hoc: *Eſt domi*, p
is domi.
m *Alienum*, & *Par*, deeſt in hoc: *Non ſum ſoluer*
on ſum par vel aptus ſoluendo æri alieno.
on ſum par vel aptus ſoluendo æri alieno.
m *Pretio*, & *Pro*, deeſt in hoc: *Quanti emiſti*,
rario eſt: Pro quanti æris pretio emiſti.
eu *Præditus* cum *A*, vel *Cum* deeſt in iſtis. *Hom*
aletudine, ſumma audacia, magno ingenio, nul

Centena

Centena millia ſeſtertium nummum, deeſt in *Decies, Vicies, Quadragies, Centies, Ducenties, Millies*. Liu. 38. *Scipionem librum rationis concerpſiſſe indignantem, quod cum bis millies in ærarium intuliſſet, quadragies ratio ab ſe poſceretur*, pro quadragies centenorum millium ratio. Cic. 2. Philip, *Syngrapha Seſtertium centies facta*, pro centies centenorum millium nummorum Seſtertiorum.

Dicto, cum *Præ*, deeſt in hoc Virgil. *Ocyus incubuere omnes*, pro *ocyus* ſiue *citius dicto, vel prædicto*.

Die, cum *In*, & *Ante*, deeſt in iſtis: *Quarto idus, tertio Kalendas*, pro, in die quarto ante idus, in die tertio ante Kalendas.

Domum, cum *Ad*, vel *In*, deeſt in *Ducere uxorem*.

Ego ens, deeſt in hoc Virgil. *Adſum Troius Æneas*. Similiter *Hunc, & nymphæ veneramur*.

Factum quod vis ſeu *velles*, deeſt in *Volo tibi*, vel *Cupio*. Sic in *Bene* vel *malè alicui velle*, Subaudi *Factum*.

Loco cum *In*, deeſt in *Primo, ſecundo, tertio*, quæ malè pro Aduerbiis habentur.

Negotia cum *Ad* deeſt in iſto: *Quid hoc mea refert*, pro quid refert ſiue affert ad mea negotia, id eſt, ad res meas, ſiue rebus meis.

Negotio, cum *A*, deeſt in iſto: *Multo melior*. Eſt enim *à multo negotio, a multare, non ab vna re melior*. Lucret. *Qui melior multis, quam tu fuit improbe rebus*.

Numero, cum *Ex*, deeſt in iſtis: *Primus omnium*. *Maior fratrum*. *Vnus illorum*. *Nemo amicorum*. *Græcorum doctiſſimus*. *Hominum alij boni, alij mali*. *Hoſtium trecentis interfectis*. *Lanarum nigræ nullum colorem bibunt*, pro ex numero lanarum.

Nos duo, tres, quatuor &c. *Vos duo, Hi* vel *Illi duo, Hæ duæ, Hæc duo, tria, quatuor* ſæpe deſunt, vt: *Ego & Cicero valemus*. *Tu & filius valetis*. *Dum fata Deuſq; ſinebant*. *Nox & præda hoſtem remorata ſunt*. *Operam, ſtudium, cōſilium, rem, fidem meam ad omnes res tibi velim parata putes*. *Pater mihi, & mater ſunt mortui*. *Ipſe cum fratre adeſſe iuſſi ſumus*. pro Nos duo, nempe ego cum fratre, iuſſi

iuſſi ſumus. *Achilles cum Patroclo ad Troiam profect.*
Herus & hera fruſtra ſunt, pro Hiduo, qui ſunt her
hera, fruſtra ſunt.

Ortus, vel *Oriundus,* vel *Natus* cum *A* vel *Ab* vel *D*
eſt in his: *Turnus ab Aricia. Paſtor ab Amphryſo*
Magnus Cremona. Hoſpes Zacyntho. Vir claris natalit
Homo obſcuro loco. Adoleſcens de ſummo loco. Theſe
Athenis, pro Athenienſis. *Amphidamus de Arcadia*
Arcas.

Pergere iter ad, Subauditur in iſto: *Pergendum eſt nob*
num. nam accuſatiuus *Domum* regitur à præpoſition
Pergendum Subauditur *Pergere.* quod cum ſit Actiu
·git accuſatiuum *Iter.*

es cum *Ad,* deeſt in *Alias,* quod indocti habent pro
rbio. Plaut. Epid. *Meus ſeruus eam rem ſobriè ac*
,ut alias res ille eſt impensè improbus, pro, quod ad
temporis & loci attinet, id eſt ad aliud tempus, ad
um. nam *Res Temporis* valet *Tempus: Res loci, Lo*
ıoc Cicer. *Mulieres, quibus cum iſte conſueuerat, d*
habere.

um *In Tempore* deeſt in iſtis: *Mane eſt, ſero eſt*
ram. pag. 100.

·um, cum *A* vel *Cum,* deeſt in his Cicer. *In Pon*
a erat in extremo. Quod epiſtola librarij manu
·u·d librarij non intelligent, iſtic moſtrabis; pro ſ
nea manu.

m *In,* deeſt in iſtis: *Procubuit terra. Terra de*
·r. Arbores humi arenoſo genitæ, pro, in ſolo ar

·, cum In, deeſt in iſtis: *Breui ſenties. Opta*
ſero ſapiunt. Domi belliq; optimus, pro otii, &
re.

um *Circa* deeſt in iſtis: *Homo id ætatis. Hoc*
·xis.

ı *De,* vel *Ex,* deeſt in iſtis: *C. Septimius Quir*
ı *In,* deeſt in hoc: *Aegypti occiſus eſt.*
'n, deeſt in hoc: *Natus Roma.*

Verbi

Verbis, cum *Alloqui*, deeſt in hoc: *Paucis te volo.*
Vincula, cum *In*, deeſt in hoc: *Duci illum iuſſit.*

DE ZEVGMATE.

Quotuplex eſt Zeugma?

Duplex: Verum & Falſum.

Quid eſt Verum Zeugma?

Eſt Figura Latinæ conſuetudinis, per quam plures ſententiæ, ſeu membra orationis, ad vnum verbum referuntur, quarum vnaquæq; deſideraret illud verbum, ſi ſola poneretur, vt: *Socijs & Rege recepto*, pro receptis ſocijs & recepto rege. *Leges & plebiſcita coacta*, pro leges coactæ & plebiſcita coacta. *Ego populuſq; Romanus vobis bellum indico*, pro, ego indico & populus indicit. *Natura Gallis corpora animoſq; magis magna, quam firma dedit*, pro, corpora magna & animos magnos. *Vites à caulibus braſſiciſq; ſi prope ſati ſint, refugiunt*. pro ſi caules prope ſati, braſſicæq; prope ſatæ ſint. *O cœna, quibus ipſe meiq; veſcor*, pro, in quibus ipſe veſcor, & in quibus mei veſcuntur. Cic. 1. Attic. 6. *Mater tua & ſoror à me diligitur*. Virg. *Phrygij comites, & lætus Iulus incedunt*.

Quid eſt Falſum Zeugma?

Quando vnum illud verbum, ad quod plures ſententiæ videntur referri, non omnibus ſententijs conuenit, vt: *Diſce puer virtutem ex me verumq; laborē, Fortunam ex alijs.* Hic verbum *Diſce* non rectè refertur ad ſententiam iſtā, *Fortunam ex alijs*. Sed ſubauditur *Opta*. Non ergo Zeugma eſt, ſed Ellipſis. Sic *Sacra manu victoſq; Deos paruūq; nepotem ipſe trahit*. Hic verbum *Trahit* refertur tantum ad *nepotem*: *Sacra & deos, portat*, quod verbum ſubaudiri debet. Cicero. *Fortuna, qua illi florentiſſima, nos duriore conflictati videmur*. Hic verbum *Conflictati* conuenit poſteriori tantum orationis parti. in priore ſubaudiri debet Verbum *Vſi*.

DE

Quid eſt Syllepſis?

Eſt Figura Latinæ conſuetudinis, in qua concord
tium orationis turbatur, cum animus aliud concipi
verbis profertur.

Quotuplex eſt Syllepſis?

Duplex Abſoluta & Relatiua.

Quid eſt Syllepſis Abſoluta?

In qua generibus, aut numeris, aut vtroq; aut etia
ſu voces diſcrepant.

Quotuplex eſt Syllepſis Abſoluta?

Quadruplex. Generis, Numeri, Vtriuſq, & Caſus

Quæ eſt Syllepſis Generis?

Cum aliud genus proferimus, aliud mente concip
vt: *Pars arduus altis puluerulentus equis furit. Capit.
iurationis virgis cæſi. Latium Capuaq; agro multati.
nitium cæſi duo millia. Vbi ille ſcelus eſt, qui me perdi.*
Cic. *Hanc ſibi rem præſidio ſperant futurum.* Plaut.
rem eſſe oratum à vobis volo. Idem: *Feci eius rei, quo
orauit, copiam.*

Quid eſt Syllepſis Numeri?

Cum alium Numerum proferimus, alium mente
cipimus, vt: *Pars in fruſtra ſecant. Pars volucres fac.
Aperite aliquis. Cæperunt ſe quiſq; magis excollere. E
oetæ ſuum quiſq; opus à vulgo conſiderari vult. Nec no
uiſquam ſenſimus. Alius alium poſcunt. Vter meru
ulpam. Vterq; inſaniunt. Te vterq; ego atq; hic oran
Nobiliſſimus quiſq; delecti Romam mittitur. Eunuc
elle te dixiſti, quia ſolæ his vtuntur reginæ. Conten
ſe ſuis rebus maximæ ſunt diuitiæ. Amantium iræ am
tegratio eſt. Dotis modus fuit quadraginta millia æri
obile erit Romæ paſcua noſtra forum. Anxur fuit,
nc Terracinæ ſunt.* Gracchus: *Credo ego inimicos meos
turũ.* Valerius Antias: *Si res diuinæ factæ eſſent, omnia
tẽtia ꝑceſſurũ eſſe.* Cic. act. 4. in Ver. *Seſtertiũ decies nu
ũ eſſe,* ꝓ numerata eſſe. Subauditur enim ipſo Cicerc

H ibidem

ibidem docente, *Centena millia*. Velleius lib. 2. de Curione: *An accepto centies Seſtertium fecerit*. pro, acceptis centies centenis millibus Seſtertium. Sic *Propterea quod*, pro, Propter id quod. Plaut. *Quæ imperauiſti, factum eſt illico*.

Quæ eſt Syllepſis Vtriuſq; tam numeri, quam generis?

Cum & genus & numerum aliter proferimus, quam mente concipimus, vt: *Pars in flumen acti. Tunc omnis ætas currere obuij. Pars in carcerem acti, pars beſtijs obiecti.*

Quid eſt Syllepſis Caſus?

Cum alium caſum proferimus, quam cõcipimus, vt Liuius 24, 21. *Multitudo pars procurrit in vias, pars in adiũ veſtibulis ſtat*, pro Multitudinis pars, vel Multitudo partim ſiue ad vnam partem procurrit, ad alteram partem ſtat, ſicut Plautus Perſa. *Quod partim faciunt argentarij*.

Quid eſt Syllepſis relatiua?

In qua nomine Relatiuo ſiue expreſſo, ſiue ſubaudito totam orationem præcedentem pro caſu concipimus, aut caſum in voce aliqua inuolutum referimus, vt: *Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem aues feruntur rapuiſſe*. Hic Relatio fit ad caſum, *Imber*, qui tamen non præceſſit, ſed oratio hæc, *Carne pluit*, pro eo caſu concipitur, quaſi dictum foret, *Carnis imber fuit*. Sic, *Per literas me conſolatus ſum, quem librum ad te mittam*. Hic caſus *Liber* non præceſſit, ſed concipitur in hac oratione, *Per literas me conſolatus ſum*. Significat enim *Per libri compoſitionem*. Sic, *de Pratiana hæreditate, quæ quidem mihi magno dolori eſt (valde enim illum amaui) hoc velim cures*. Hic nomen *Illum* refert *Pratium*, qui caſus non fuit expreſſus, ſed in voce *Pratiana* inuolutus, quaſi dictum fuiſſet, *De Pratij hæreditate*. Catul. *Nam Sextianus dum volo eſſe conuiua, Orationem in Attium petitorem Plenam veneni & peſtilentiæ legit*. Subaudi *Ille*. nempe *Sextius*, qui caſus in illa voce *Sextianus* eſt inuolutus, quaſi fuiſſet: *Nam Sextij ipſe dum volo eſſe conuiua*.

DE

Quid eſt Hyperbaton?

Eſt Figura Latinæ conſuetudinis, per quam verba
ſponuntur, nec ſeruatur ordo Grammaticæ conſent

Quæ ſunt ſpecies Hyperbati?

Anaſtrophe, Tmeſis, Parentheſis, Synchyſis, &
coluthon.

Quid eſt Anaſtrophe?

Præpoſtera vocabulorum collocatio, vt: *Mecum*
Nobiſcum. Quibus de rebus. Quam ob rem. Q
modum. Me penes. Mea intereſt, pro, eſt inter n
gotia, *Adigere arbitrum,* pro, agere ad arbitrum
propter. Ea propter.

Quid eſt Tmeſis?

Compoſiti vel coniuncti vocabuli diuiſio, vt: *Se*
triones. Quo me cumq; rapit tempeſtas.

Quid eſt Parentheſis?

Senſus ſermoni, antequam abſoluatur, interiecti
Tityre dum redeo (breuis eſt via) paſce capellas.
(opinor) quid euenerit.

Quid eſt Synchyſis?

Ordo vocum confuſior, vt: *Nihil me tui inueniſt*
Saxa vocant Itali, medijs quæ in fluctibus, aras, pro,
quæ in medijs fluctibus, vocant aras.

Quid eſt Anacoluthon?

Conſequentium à ſuperioribus diſcrepantia, cu
cet nullo modo ſequentia cum præcedentibus coha
Plaut. *Hera quo me miſit ad patrem, non eſt dom.* T
Nam omnes nos, quibus eſt alicunde aliquis obiectus
mne quod eſt interea tempus, priuſquam id reſcitum
ro eſt. Liu. 41. *Indicandum vobis eſt, quid omnes b*
obis aut offendat, aut certe mutatum velint. Hirt.
lex. *Ligarius quem Cæſar dimiſerat, & poſtea ſe a*
ium contulerat. Varro lib. 2. rei ruſticæ 4. *Me in*
a ſcio ſpectatum ſuem, quæ præ pinguedine carnis non
rgere non poſſet, ſed etiam vt in eius corpore ſorex

H 2 fec

feciſſet, & peperiſſet mures. Pro, ſcio me ſpectaſſe ſuem adeo pinguem, vt non modo ſurgere ipſa non poſſet, ſed etiam vt ſorex nidum in ea faceret.

DE HELLENISMO
Seu Græciſmo.

Quid eſt Græciſmus?

Eſt Syntaxis conſentanea Græcorum conſuetudini, ſed multis modis cum à regulis Grammaticæ Latinæ, tum à patria Romanorum conſuetudine diſcrepans.

Quæ ſunt Græciſmi genera?

Multa quidem, ſed præcipua ſunt Græciſini Generum & Caſuum.

Quotuplex eſt Græciſmus Generum?

Triplex. Nam vel maſculinum ponitur pro Neutro, vt: *Saxum ingens, campo qui forte iacebat limes agro poſitus*, pro, Quod iacebat. Vel Fæminimum pro Neutro, vt: *Mammæ putres Equina quales vbera*, pro. Qualia ſunt vbera equina. Vel neutrum pro maſculino, vt: *Eſt locus in carcere, quod Tullianum appellatur*, pro Qui appellatur.

Quotuplex eſt Græciſmus Caſuum?

Quintuplex. Nominatiui, Genitiui, Datiui, Accuſatiui & Ablatiui.

Qualis eſt Græciſmus Nominatiui?

Cum Nominatiuus ponitur pro Accuſatiuo, vt; *Parum habet Conſul creatus eſſe*, pro conſulem ſe creatum. *Vis videri doctus*, pro doctum te eſſe. *Dixit daturus*, pro ſe daturum. *Cæſar dicitur venire*, pro Cæſarem. *Multi putantur venturi eſſe*, pro, eos venturos eſſe. Cic. *Multa ſunt, quæ ego neſcire malo, quam cum aliquo periculo fieri certior*, pro, quæ me neſcire malo, quam fieri certiorem. Nam *Ego* hic ſuppoſitum eſt Verbi *Neſcire*, non Verbi *Malo*, quaſi eſſet, quæ malo eſſe ego inſcius. Ouid. *Hanc pius Æneas eripuiſſe ferunt*. pro. pium Æneam.

Qualis

Qualis eſt Græciſmus Genitiui?

Cum Genitiuus ponitur vel pro Accuſatiuo, vt: *C*
aliquid agas eorum, quorum conſueuiſti, pro, *Quę*. *App*
dum eſt olentium herbarum, pro olentes herbas. Vel
Ablatiuo, vt: *Deſine querelarum*, pro, à querelis. *La*
maris, pro à mari. *Plenus curarum*, pro, de curis. *D*
agri, pro, agro.

Qualis eſt Gręciſmus Datiui?

Cum Datiuus ponitur pro Nominatiuo aut Genitiu
Mihi Menachmo nomen eſt, pro Menæchmus vel M
næchmi. Vel pro Accuſatiuo, vt: *Nobis non licet eſſe*
diſertis, pro diſertos. *Tibi expedit eſſe bono*, pro bonum

Qualis eſt Gręciſmus Acccuſatiui?

Cum Accuſatiuus ponitur vel pro Nominatiuo, vt:
vt viuat optant, pro Ille. *Patrem vellem viueret tibi*,
Pater. *Iube famulum ad me vt veniat*, pro, famulus. *Eg*
faciam vt miſer ſis, pro tu. Vel pro Datiuo, vt: *Non*
latet, pro, mihi. Vel pro Ablatiuo, vt: *Occurunt an*
quales nec candidiores Terra tulit, pro, qualibus. *Nec ſa*
animum mitior anguibus, pro, Animo. *Albus dentes*, p
dentibus. *Similis illi faciem*, pro, facie.

Qualis eſt Gręciſmus Ablatiui?

Cum Ablatiuus pro Accuſatiuo ponitur, vt: *Raptim q*
bus quiſq; poterat elatis, pro quæ quiſq; poterat.

DE SYNTAXI FIGVRATA COMPOSIT

Quotuplex eſt Syntaxis figurata Compoſita?

Duplex. Sæpe enim Ellipſis cum Syllepſi vel gener
vel numeri, vel caſus: ſępe etiam cum Græciſmo coniunc
eſt.

Da exempla Ellipſis coniunctę cum Syllepſi generis.

Cic. *Non omnis error ſtultitia eſt dicenda*, pro *dice*
dus. Per Ellipſin ſupprimitur nomen *Res*, & per Sy
lepſin ponitur Genus non concordans cum ea parte or
tionis, quæ ſubauditur, ſed cum ea, quæ exprimitu

 quod

quod etiam fit in iſto: *Paupertas viſum eſt onus graue*. prō *Eſt res viſa onus graue*. Sic *Homo eſt creatus à Deo*. pro *Eſt res creata à Deo*. *Homo iuſſus eſt colere terram*. pro *Eſt res iuſſa colere*. *Hic error eſt, non ſcelus*. pro *Hoc negotiū* ſiue *Hæc res eſt error, non ſcelus*. *Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit*. pro *Hæc res eſt panis*.

Da exempla Ellipſis coniunctæ cum Syllepſi Nominis.

Plaut. *Mille drachmarum ſunt reddita*. pro Res mille drachmarum eſt reddita. Idem: *Athenæ ſunt fortunatæ*, pro Vrbs fortunata. Hic nomen *Vrbs* eſt ſuppreſſum per Ellipſin, & adiectiuum *Fortunatæ* concordat in numero non cum eo, quod concipitur, ſed quod exprimitur.

Da exemplum Ellipſis coniunctæ cum Syllepſi caſus.

Cic. *Eorum partim in pompa, partim in acie illuſtres eſſe voluerunt*. Hic *Partim* pro *Ad partim*, vel *In partem* eſt Ellipſis. *Eorum*, pro *Ii*, eſt Syllepſis, nam profertur Genitiuus, cum concipiatur Nominatiuus, velut nos ratio & auctoritas docet. Ratio quippe poſtulat, vt verbum finitū *Voluerunt* habeat pro ſuppoſito Nominatiuum. Auctoritas eſt Plauti Pſeud. act. 3. ſc. 3. *Vt mihi idem faceres, quod partim faciunt argentarij*. pro *In partem*, vt idem Aſin. act. 3. ſc. 3. *Age tu nunc in partem hunc delude*. Et Horat. *Pudica mulier in partem iuuat domum*, ideſt, partim, ad partem, ex parte. Et Ouid. de Mida: *Cætera ſunt hominis, partem damnatur in vnam*. ideſt, ab vna parte, ad vnam partem, vt Liuius 42. *Aedem Iunonis ad partem dimidiam detegit*.

Da exempla Ellipſis cum Græciſmo.

Albus dentes, pro dentibus, eſt Græciſmus. pro *Ad dentes*, eſt Ellipſis. *Plenus curarum*: pro de curis, eſt Græciſmus, pro *Plenus plenitudine* ſeu *copia curarum* eſt Ellipſis. *Agis aliquid eorū, quorum conſueuiſti*, pro Ea quæ cōſueuiſti, eſt Græciſmus: pro quorum conſuetudinem ſeu morem conſueuiſti, eſt ellipſis. *Diues agri*, pro *agro* eſt Græciſmus: pro *Agri ergo*, *eſt Ellipſis*.

Maximæ

Maximæ Duodecim ſeu Regulæ Capitales. & fundamenta totius Syntaxeos Latinæ.

I

Omnis Affirmatio & Negatio nomine & verbo con

2

Preter nomẽ & verbũ ſunt quædã particula certis ſi cationibus aſſignata, quibus nomen & verbum aliaq; m orationis partes velut neruis colligãtur: quæ particul dum regulas exprimuntur, per Figuram ſupprimuntur

3

Omne Nomen Adiectiuum habet ſuum ſubſtantiuun

4

Omne Nomen ſeu Pronomen Relatiuum habet ſuum Antecedens, quod refert.

5

Omne Nomen Comparatiuum habet ſuum poſitiuum quo comparatur.

6

Omnis nominatiuus eſt verbi finiti ſuppoſitũ, aut ad ſitũ pertinens, ſiue verbũ illud ſit expreſſum, ſiue ſuppre

7

Omnis Genitiuus Latina Conſtructione à nomine ſu tiuo expreſſo aut ſuppreſſo regitur, Græca vero conſtru etiam à Prepoſitione ΕΚ expreſſa vel ſuppreſſa.

8

Omnis Accuſatiuus à verbo Actiuo, aut à nomine V li, aut à præpoſitione regitur.

9

Omnis Ablatiuus à præpoſitione regitur.

10

Omne Verbũ Accidẽtale aut actiuũ eſt aut paſſiuũ, illud ſemper Accuſatiuum expreſſum aut ſuppreſſum re

11

Omne Verbũ Finitum habet pro ſuppoſito Nominat expreſſum aut ſuppreſſum.

12

Omne Verbũ Infinitũ habet ꝑ ſuppoſito Accuſatiuũ ex ſũ aut ſuppreſſũ latina conſtructione, Græca vero ſæpe N natiuum.

Harum Maximarum declarationem Magiſter in *..am. pag. 123.*

TABVLA I.

- *Syntaxis eſt vel*
  - *Regularis eaq; vel*
    - *Cōcordia*
      - *Partium orōnis, vt*
        - *Noĩs, ſub quo cōtinet̃ Participiū Tab. II.*
        - *Verbi. Ta. III.*
      - *Particularum. Tab. IV.*
    - *Rectio vel*
      - *Nominis. Tab. V.*
      - *Verbi. Tab. VI.*
      - *Præpoſitionis. Tab. VII.*
  - *Irregularis ſeu Figurata. Tab. VIII.*

TABVLA II.

- *Concordia Nominis eſt vel*
  - *Adiectiui cum Subſtantiuo pag.* 81.
  - *Relatiui cum Antecedente pag.* 82.
  - *Reciproci cum Suppoſito pag.* 82.

TABVLA III.

- *Concordia Verbi vel*
  - *Finiti cū*
    - *Nominatiuo Suppoſito ſolo pag.* 82.
    - *Noĩatiuo Suppoſito et appoſito pa.* 83
  - *Infiniti cū Accuſatiuo*
    - *Suppoſito pag.* 84.
    - *Appoſito pag.* 84.

TA-

TABVLA IV.

Concordia [P]articularum
- Aduerbij, cuius concordiæ ſunt qu[...] vel potius obſeruationes pag. [...]
- Coniunctionis, cuius concordiæ du[...] regulæ. pag. 87.

TABVLA V.

RectioNominis vel
- Subſtãtiui
  - Cuiuſcumq; pag. 88.
  - Verbalis pag. 88.
- Adiectiui vel
  - Ex participio actiuo f[...]
  - Participio paſſiuo ſim[...]

TABVLA VI.

Rectio verbi actiui alia
- Generalis, nempe verbi tam finiti, quam infiniti pag. 89.
- Specialis, nempe verbi infiniti pro no[...] ſubſtantiuo poſiti. pag. 90.

TABVLA VII.

Rectio Præpoſitionis alia cum
- Accuſatiuo pag. 91.
- Ablatiuo pag. 92.
- Vtroque pag. 92.

T

TABVLA VIII.

Irregularis ſeu Figurata Syntaxis eſt vel
- *Vernacula eaq; vel*
  - *Simplex Tab. IX.*
  - *Compoſita Tab. XVI.*
- *Græcanica ſiue Græciſmus. Tab. XV.*

TABVLA IX.

Figurata Syntaxis vernacula ſimplex habet orationis vel
- *Exſuperantiam, diciturq; Pleonaſmus pag. 94.*
- *Defectũ eſtq; vel*
  - *Ellipſis. Tab. X.*
  - *Zeugma pag. 114.*
- *Diſcordiã, diciturq; Syllepſis Ta. XIII.*
- *Ordinem turbatum, dicuurq; Hyperbaton. Tab. XIV.*

TABVLA X.

Ellipſis eſt vel
- *Simplex eaq; vel*
  - *Partium orationis, vt*
    - *Nominis. Tab. XI.*
    - *Verbi. Tab. XII.*
  - *Particularũ*
    - *Præpoſitionis pag. 103.*
    - *Aduerbij & Coniunct. pag. 109. pag. 111.*
- *Multiplex, pag. 111.*

TABVLA XI.

- Ellipſis Nominis eſt vel
  - Subſtãtiui, ꝙ deeſt vel aa
    - Cõcordiã cũ
      - Noīe adiectiuo, abſoluto aut relato pag. 95.
      - Verbo
        - Fin. pa. 96
        - Infi. pa. 96
    - Rectionem
      - Actiuã, cũ deeſt id ꝙ caſũ regit pa. 96.
      - Paſſiuã, cũ deeſt id ꝙ regitur, ſiue id accuſatiuus ſit, ſiue genitiuus pag. 99.
  - Adiectiui vel
    - Abſoluti pag. 100.
    - Relati pag. 100.

TABVLA XII.

- Ellipſis Verbi eſt vel
  - Infiniti eiuſq; vel
    - Cognati pag. 101.
    - Alieni pag. 102.
  - Finiti. pag. 102.

TABVLA XIII.

Syllepſis eſt vel
- *Abſoluta, eaq; vel*
  - *Generis pag.* 115.
  - *Numeri pag.* 115.
  - *Vtriuſq; pag.* 116.
  - *Caſus*
- *Relatiua. pag.* 116.

TABVLA XIV.

Hyperbatō eſt vel
- *Anaſtrophe pag.* 117.
- *Tmeſis*
- *Parentheſis*
- *Synchyſis*
- *Anacoluthon.*

Google

TABVLA XV.

Graciſmus eſt vel
- *Generū*
  - *Maſculini pro Neutro pag.* 117.
  - *Fæminini pro Neutro*
  - *Neutris pro Maſculino.*
- *Caſuum*
  - *Nominatiui ꝑ Accuſatiuo pag.* 118
  - *Genitiui pro*
    - *Accuſatiuo pag.* 119.
    - *Ablatiuo*
  - *Datiui pro*
    - *Nominatiuo*
    - *Accuſatiuo*
  - *Accuſatiui pro*
    - *Nominatiuo*
    - *Datiuo*
    - *Ablatiuo*
  - *Ablatiui pro Accuſatiuo.*

TABVLA XVI.

Figura cōpoſita, Ellipſis coniuncta cum
- *Syllepſi*
  - *Generis pag.* 120.
  - *Numeri*
  - *Caſus*
- *Graciſmo*

DE

Digitized by Google

DE VERBORVM PRÆTERITIS ET SVPINIS.

Ex Emmanuelis Aluari Grammatica.

SImplicium leges ferme coniuncta ſequuntur.
Hinc pauca excipiam, memori quæ mente repones.
Cum gemina; primam ſimplex compoſta priorem
Præteriti amittunt: præter præcuro, repungo.
Quæq; ſibi gignunt ſto, do, cum poſcere diſco.
Præteritis quæcunque carent, ſpoliato ſupinis.
Vt gliſco, vergo, ferio, cum polleo, vado.
Ambigo cum ſatago, quæſo, quibus hiſco, fatiſco,
Et furit, & mœret, tum aueo, tum ringor, & aio.
Et veſcor, liquor, medeor, reminiſcor adauge.
Inſuper à verbo ſeu nomine, nata, tepeſco.
Miteſco veluti, quorum de nomine lis eſt.
Aut certè capiunt à verbis, vnde trahuntur.
Adde, quibus nomen vehemens meditatio fecit:
Eſurit excepto: Veterum monumenta reuolue.

Scholion.

SImplex, & ipſius compoſitum (quod modo natum, modo coniunctum, modo proles, modo pignus appellamus) coniugantur eodem modo: vt *emo*, ſic *adimo, perimo*; vt *vndo*; ſic *redundo, ſecundo, exundo*. Excipiuntur nonnulla, quæ ſuis locis explicabuntur.

Quando præteritum ſimplicis geminat ſyllabam pri- mam,

mam, vt *cado, cecidi*; compoſita ſecundam tantum retinent: vt *concido, concidi*; *comperio, comperi*; *reperio, reperi, reſpondeo, reſpondi*; prӕterquàm *præcurro*, & *repungo*, & compoſita verborum *ſto, do, poſco, diſco*, quæ geminant, ſicut primogenia; *præcurri*, quod etiam *præcucurri* habet; *repupugi, aſtiti, addidi, depopoſci, edidici*. Videndum eſt autem, ne nos fallant quædam, quæ compoſita à *do*, falsò videntur; *Secundo, Inundo, Abundo, Redundo*, & alia compoſita, ex *vndo*.

Quotieſcunque poſito verbo aliquo in carmine non apponitur eius præteritum, aut ſupinum, ſcito referri ad egulam generalem proximè poſitam, vt *Neco, necaui, neatum*; *Doceo, docui*; *Fingo, finxi*, &c.

Inſuper à verbo &c.

Inchoatiua verba, hoc eſt, quæ actionem quidem non cipientem, ſed inchoatam ita ſignificant, vt magis ac igis creſcat, ſi à verbis fiant, vt *refrigeſco, incaleſco*, aut ent præteritis, aut certè à primigeniis ea mutuantur; *efrixi, incalui*. Sin à nominibus deducantur, prorſus ntur præteritis deſtitui; vt *ingraueſco, miteſco, herbeſco, co*.

urio etiam ſupinum habet, *Eſuritum*, & participium *turus*.

turio, Ligurio, Abligurio, Obligurio, non ſunt meditai diuerſa ſint, & ſignificatione, & quantitate: nam, *v*, n producunt: cum meditatiua eandem corripiant.

Prima coniugatio.

eritum prima facit aui atumq; ſupinum.
eco; nam necui, nectum ſibi pignora ſeruant.
;domui, crepui, vetuique ſupina
tum, vt cubitum; hæc tonui ſonuique ſequuntur.
um recipit, tantum tibi tertia fricet.
teritis expungitur, atque ſupinis.
ui, atum, micui, nil amplius optat.
ictum, à ſecui deducito ſectum,
m, aut lautum, nec ſperne lauatum.
poſitum, ceu diluo, tertia poſcit.

Pota-

Potatum à poto, ſeu potum flectito: Iuui
A iuuo tantum, vel capies à prole ſupinum.
Dat plicui plicitum, compoſtum poſcit vtrunque
Supplicat aui, atum, genitumque ex nomine ſolum.
Ex do compoſitum variabit tertia: præter
Quæ venum, circum, peſſumq; ſatiſq; crearunt.
Do dedit, atque datum, verum didit omne, ditumq;
Exigit, vt vendo, trado, quod tertia flectit.
A ſto flecte ſtatum: ſtiti at inde profecta.
Atque ſtitum cupiunt, multò ſed crebrius atum.

Scholion.

VErba primæ coniugationis habent in præterito *aui*, in ſupino, *atum*; vt *neco, necaui, necatum*: cuius compoſita faciunt, *necui, nectum*; vt *eneco, enecui, enectum*. *Cubo* cum compoſitis tum primę, vt *recubo, accubo*: tum tertiæ; vt *accumbo, decumbo, diſcumbo, incumbo, recumbo*, habet *cubui, cubitum*. *Mico, micas*, cum compoſitis, *emico, intermico, promico, micui* habent ſine ſupino. Solum *dimico*, habet *dimicaui, dimicatum*. Compoſita à verbo *plico*, & præpoſitura, ideſt præpoſitione; vel ſequuntur ſimplex, vel faciunt *aui, atum*: vt *implico, implicui, implicitū*, & *implicaui, implicatum*: ſic *explico, applico*, & alia. Excipitur *Supplico*, & compoſita ex nomine, vt *duplico, triplico, multiplico*, quæ ſolum habent *aui, atum*.

Applico, cum ad nauigationem ſpectat, ferè *applicui* facit. *Explico* verò, cum explanare ſignificat, *explicaui*. *Replico*, fermè *replicatum* habet: vnde ſuſpicor præteritum *replicaui*, vſitatius eſſe: Participia in Rus, fermè à Supinis in *atum*, deducuntur; à cæteris rarius. Participia præteriti temporis in *atus*, & *itus* exeunt: *Applicatus* tamen, & *Complicatus* frequentiora ſunt, quam *Applicitus, Complicitus*. *Frico, fricui, frictum*, cum compoſitis, *refrico, affrico, perfrico*, &c. Iuuen. *Si prurit frictus ocelli angulus*. Plin. in proœm. *Perfricui faciem, nec tamen profeci*. Participia tamen reperiuntur interdum in *atus*, Cic. Att. lib. 12. *Quæ res forſitan ſit refricatura vulnus meum*.

Do, das, cum compoſitis primæ, *venundo, circundo, ſatiſdo,*

tiſdo,

tiſdo,perfundo,dedi,datum: quæ verò pertinent ad tertiam, *dedi,ditum*: vt *reddo,indo, condo, prodo*.

CRepo,*ſono, tono, domo, veto* faciunt *u*, i, itum: *crepo, crepui, crepitum*: verbum, *lauo, as*, fuit etiam tertiæ, quare omnia eius compoſita ad eam pertinent. *abluo, pro-luo*, &c. Compoſita verbi, *ſto*, vt *adſto,conſto,exſto,præſto, adſtiti, conſtiti, exſtiti, præſtiti*: ſupino verò frequentius, *atum*, ſaltem participijs in *Rus*, vt *præſtatum*, & *præſtatu-rus, Iuuo, iuui*, caret ſupino. Sed *adiuuo* habet *adiutum*.

Mariangelus à Fano Benedicti.

E*Xplicare* ſignificat etiam *Aperire*, cui contrarium Cō-plicare. Ita lecturus volumen ſiue librum cum ex-icat ſiue euoluit, lectum vero complicat aut conuoluit: le nomen *Volumini*. Hinc librum à ſcriptore confectū bſolutum dicebant *Explicitum*, quaſi iam patentem ctioni paratum; qui quamdiu affectus ſiue inchoatus um erat, explicari lectoribus non poterat: ſed finitus vmbilicum adductus *Explicit* ſiue Explicat ſe ac le-teſt. Martial. 11. epig. 108. *Explicitum nobis vſq; ad nua librum, Et quaſi perfectum Septitiane refers*. Et ep. 1. *Ququiſcumq; loco potes hunc finire libellum. us explicitum eſt omne duobus opus*. S. Hieron. Epiſt. rcellam; *Vt ſolemnus nos opuſculis ad diſtinctionem ius ſequentis medium interponere* Explicit *aut* Feli-*t aliquid iſtius modi: ita & Hebræi, vt quæ ſcripta rentur, facere ſolent, vt dicant, Amen*. Vbi Expli-plicat, & ſubauditur *Se*, niſi tamen Hieronymus *xplicitum;* quaſi eſſet: Iam opus ſeu volumen it.

Secunda coniugatio.

a præteritis dat, v, i, dat itumq; ſupinis,
oneo taceo: gignit ſed torreo toſtum.
ocijs dat, v, i, tamen abſque ſupino.
um: à teneo deducito tentum.
nſum, miſtum tibi miſceo donat,

I *Quod*

Quod dat, v, i, neutrum, timeoq; carento ſupinis.
Poſcit itum valeo, careo, placeoque doletque.
Et iaceo, caleo, noceo, cum pareo iunges.
Dant di ſum, video ſedeo cum prandeo: verum
S, geminat ſeſſum, ſtridi nil poſtulat vltra.
Mordeo, præterito geminatò flecte momordi.
Morſum, ſic ſpondet, tondet, ſic pendeo flectes.

„ *Scholion.*

VErba ſecundæ coniugationis faciunt præterito *Vi*, ſupino *itum*; vt *taceo, tacui, tacitum*: huius verbi cõpoſita *conticeo, reticeo*, carent ſupino. *Arceo* verò *arcui*, caret ſupino: at compoſita eius habent, vt *exerceo, exercui, exercitum; coerceo*, &c. *Prandeo, prandi, pranſum*: *video, vidi, viſum*: *ſedeo, ſedi, ſeſſum*: *Mordeo, ſpondeo, pendeo, tondeo* geminant primam præteriti, *momordi ſpopondi*, &c. *Sorbſi* à *ſorbeo* negant Grammatici dici poſſe, quod ſi ſit, à *ſorbo* tertiæ eſt. Supina verborum *valeo, careo pareo, doleo, caleo, lateo* vix foraſſe ſunt in vſu. Inde tamen formata participia *valiturus, cariturus, pariturus*, &c.

Præteritum finita veo, vi, tumq; ſupinum,
Formant; vt moueo: à caueo deducito cautum.
A faueo fautum, ſed ferueo ferbuit optat.
Flaueo nil paueo, conniueo, liueo poſſunt.
Si, ſum, dat Maneo; minui ſed præminet optat.
Prominet: immineo, ſimul eminet abſque ſupino.
Hæreo dat ſi, ſum, cum ſuadet, mulcet, & ardet,
Tergeo cum mulget, ridet: ſed torqueo, tortum.
S, iuſſi, iuſſum geminat: indulgeo, ſi, tum.
Vrgeo, ſi, tantum cum fulget, turget, & alget.
Lugeo fert luxi, iampridem quæro ſupinum.
Luceo dumtaxat luxi, ſic frigeo, frixi.
Augeo præterito facit auxi, auctumq; ſupino.

„ *Scholion.*

VErba *veo*, terminata faciunt præterito, *vi*, ſupino *tum*: vt *moueo, moui, motum*: *ferueo, ferbui* potius quã *ferui*: *flaueo* cum reliquis rarò habent præteritum. *Expaui* ab *expaueſco* eſt: *Maneo*, & eius compoſita, vt *remaneo*, per-

permaneo, quæ non mutant, A, *manſi*, *manſum*: atque mutant, a, in, i, vt *emineo*, *promineo*, *eminui*, *prominui*, &c. ſine ſupino. *hæreo*, *haſi*, *haſum*: *ſuadeo*, *ſuaſi*, *ſuaſum*: *mulgeo*, & *mulceo*, *mulſi*, *mulſum*: *ardeo*, *arſi*, *arſum*: *tergeo*, *terſi*, *terſũ*: *rideo*, *riſi*, *riſum*: *torqueo*, *torſi*, *tortum*: *iubeo* geminat s, vtrobiq; *indulgeo*, *indulſi*, *indultum*: *vrgeo*, *vrſi*: abſque ſupino: & ſex, quæ ſequuntur, *fulgeo*, *fulſi*: *turgeo*, *turſi*: *lgeo*, *alſi*; *luceo*, & *lugeo*, *luxi*, *frigeo*, *frixi*. Eſt etiam *fer*- tertiæ. *Libet*, *licet*, *piget*, *pudet*, *placet*, duplex præteritũ ibent, *libuit*, & *libitum eſt*; *licuit*, & *licitum eſt*, *piguit*, & *itum eſt*, *puduit*, & *puditum eſt*; *placuit*, & *placitum* eſt, à *iſeret*, *miſertum eſt*. *Tædet*, vel *pertædet*, *pertæſum eſt*.

i, *etum*, *vieo flet*, *nec*, *cum deleo*, *quaque*
leo, *naſcuntur repleo*, *ceu ſuppleo*, *complet*.
ſume, *citum*, *quarta ſed pignora redde*.
c, *oleo dat vi*, *dat itum*, *ſic pignora patris*,
ſeruant ſenſum. *Eui*, *etum fert cætera proles*.
doleuit, *itum dat*, *fert adoleuit adultum*,
o fit, *vi*, *tum moueo foueoq*; *fatentur*.
o cautum: *à faueo deducito fautum*.
trum tantum poſcit ceu flaueo, *liuet*.
eo feruet. *Conniui hoc poſtulat & xi*.
nunc auſus gauiſus gaudeo poſcit.
us ſoleo, *ſolui tibi Criſpe placebat*.

Scholion.

, quod ſignificat moueo, habet in præterito *ciui*, ſupino, *citum*, penultima breui: ſic *concieo*, *concini*, : *excieo*, *percieo*. Nam *accio*, *excio*, ſunt à *cio*, quar- ationis, quod ſignificat voco. *Deleo*, *fleo*, *neo*, *eui*, *o*, *olui*, *olitum*. Eandem rationem ſequuntur , quæ redolent, ideſt quæ retinent patris, vel ſimficationem: vt *oboleo*, *obolui*, *obolitum*: ſic *redoperoleo*. Cætera quæ recedunt à ſignificatione *eo*, vt *exoleo*, *obſoleo*, vel potius *exoleſco*, *oboleſco*, *inoleo*, vel *inoleſco inoleui*; cuius ſupinum vix d bonum auctorem. *Aboleo*, *aboleui*, *abolitũ*; *ſco*, *adoleui*, *adultum*. A *Soleo* Ennium &

I 2 Ca-

Catonem imitatus Salluſtrius formauit *Solui.*

Tertia coniugatio.

POſtulat in Spicio aut Licio quod deſinit, exi,
Ectum, vt conſpicio, allicio; tamen Elicit optat
Elicui, elicitum; à feci deducito factum:
A ieci iactum; dat fodi, s, duplice foſſum:
Vult fugi, fugitum: ſapui ſapij ve, nec vltra
Progreditur ſapio: cupio, iui, gignit, & itum.
Dat capio cepi captum: ſed cœpio priſcum
Fert cœpi cœptum: à rapui deducito raptum.
Dat peperi, partum, aut paritum: ſint pignora quartæ.
Dant cuſſi cuſſum Cutio finita: parente
Vteris quaſſi, quaſſum, ſi legeris vſquam.

Scholion.

S*Pecio*, & *Lacio* verba ſunt obſoleta, eorum ſolum compoſita ſunt in vſu, vt *conſpicio, aſpicio, deſpicio, inſpicio, perſpicio, reſpicio, allicio, illicio, pellicio*, &c. quæ habent in præterito *exi*, ſupino *ectum*, vt conſpexi, conſpectum: allexi, allectum. *Sapio, ſapui*, vel *ſapiui* imminutum *ſapij ſapiſti*. Mart. lib. 9. *Nubere vis Priſco non miror, Paula, ſapiſti*. Sapui, tamen cæteris videtur vſitatius, vnde *Reſipui, Deſipui*. *Furo*, caret præterito, & ſupino. *Cupio, cupiui, cupitum*; *Pario, peperi, partum*, habet in participio *pariturus*. *Comperio*, & *reperio*, & cætera compoſita à *pario* ad quartam coniugationem pertinent. *Quatio* videtur aliquando habuiſſe, *quaſſi*, *quaſſum*, vnde *quaſſa* rates; & *quaſſo*, *quaſſas*, frequentatiuum; compoſita ſunt *concutio, decutio, excutio*, &c. quæ habent, *cuſſi, cuſſum*.

Ritè, v, o, poſcit, v, i, ac vium, ſit diluo teſtis.
A Ruo dic ruitum, ſed vtum dant pignora tantum.
A ſtruxi, ſtructum: à fluxi deducito fluxum.
Congruo, nulla luo, metuoq;, pluoq; ſupina.
Annuo cum ſocijs, batuo, ingruo, reſpuo gignunt.
Bo. dat, bi, dat, itum: ſcabo, lambo carento ſupinis.
A ſcripſi ſcriptum, à nupſi deducito nuptum.

Scho-

Scholion.

VErba in v,o,habent in præterito v, i,in ſupino, *vtum*, *ſtato,ſtatui,ſtatutum* : *Ruo* facit,*rui*, *rutum*,compoſita *rutum*, vt *obrutum* : Nata à *Nuo*,ideſt compoſita à verbo Nuo inuſitato, vt *annuo, innuo, renuo*, &c. *Iuo timeo, metuo,pluo*,& reliqua ſupino carent. Deſinentia in *bo*,habent, *bi,bitũ*: vt *bibo, bibi, bibitũ* : *Scabo, ſcabi, lambo, lãbi*, ſine ſupino : *ſcribo,ſcripſi, ſcriptum*. *Nubo, nupſi, nuptum*, V, i, facit *cubo* primæ, ſic eius compoſita tertiæ, vt *decumbo, decubui, decubitum*.

'ci fert ictum : à duxi depromito ductum.
4 parſi,parſum : geminat quoque parco peperci.
inco cupit vici,victum : à dixi elige dictum.
o, vi, tumque petit, ceu noſco, quieſco, ſueſco.
ut gnitus agnoſco, cognoſco iungitur illi.
ut paſco paſtum : conquexi linque vetuſtis.
t diſco didici tantum, ſic poſco popoſci.
peſco dat v,i, pariter compeſcere ſolum.

Scholion.

Vco,duxi,ductum : dico,dixi,dictum ; vinco, vici, victum, &c. Finita *ſco*, faciunt *vi,tum*, vt *conſueſco,cõ- conſuetum, agnoſco, agnoui,agnitum : cognoſco,cognonitum : paſco , paui, paſtum : conquiniſco* ideſt capu o , iam nihil habet.

: ſum gignit veluti defendere,cudo.
en amittunt Fundo, cum ſcindere,findo.
nant fiſſum, ac ſciſſum : dat pandere paſſum.
etit,tutudi,tunſum : ſed pignora tuſum.
do,cecidi,caſum ; Cape cado, cecidi.
dat tentum, vel tenſum, tendo tetendi.
dit habet, penſum fert pendo pependi.
o, tum ſido, tum ſtrido carento ſupinis.
ũm claudo, lado, cum rodere trudo.
m plaudo, vado, cum ludere : vaſi.
, à vado capiunt ſibi pignora tantum,
eſſi,ceſſum facit inde ſupino.

Scholion.

DO, ſyllaba terminata præterito, *di*, ſupinum, *ſum*, faciunt, vt *cudo, cudi, cuſum* : *ſcando, mando*, &c. Sed cauendum eſt, ne compoſita verbi *do*, nos fallant, vt *prodo, edo, reddo, ſubdo*, & cætera quæ habent *didi, ditum* ; *fundo, ſcindo, ſindo* ammittunt, *n*, vtrobique : *vado* nõ habet præteritum : compoſita habent *vaſi, vaſum* vt *euado, inuado* : *Tundo* etiam habet *tunſum* apud Plin. ſed compoſita *tudi, tuſum* ; vt *contundo, contudi, contuſum* : *euado, euaſi, euaſum* : ſic *inuado*. *Sido, ſidi*, apud Colum. in compoſitis *ſedi*, vt *inſedi, aſſedi*.

Dat xi, ctum, Go, vel Guo, vt plango extinguo: ſupinis
N, tamen abyciunt ſtringo, cum pingere, fingo.
Tango cupit tetigi, tactum : egi ago, poſcit, & actum.
Sume pago pepigi pactum, cape pangere panxi,
Vel pegi pactum, gaudent compoſta ſecundo.
Dat legi lectum, fregi dat frangere fractum.
Negligit, exi, ectum, cum intelligo diligo, poſcit.
Prodigo cum dego ſugo priuato ſupinis.
Dat pungo pupugi, punctum : dant pignora fermè
Punxi, vult ſi, ſum, ſpargo cum mergere, tergo.
Dant xi, xum figo frigo ; caret ango ſupinis.
Atraxi, tractum, a vexi deducito vectum.
Meio facit minxi, mictum, nec plura require.

Scholion.

VErba *go*, vel *guo* terminata faciunt præterito *xi*, ſupino, *ctum* : vt *tego, texi, tectum* : *plango, planxi, planctum* : *rego, rexi, rectum* : *ſurgo, ſurrexi, ſurrectum* : *extinguo, extinxi, extinctum*. *Pango, pepigi*, vel *panxi, pactũ* compoſita *pegi* ſolum *pactum* : vt *impingo, impegi, impactũ* : *compingo* &c. *pungo, pupugi*, facit *punctum*, *punxi*, nuſquam legi apud bonum auctorem. *Mingo*, etiam nuſquã apud auctores inuenitur.

Lo, luit, atque litum : colo cultum : conſulo gignit
Conſultum : occulit occultum : aſt alo poſcit, & altum.
Ante carent cello, præcello, excello ſupinis,
Præteritum duplex perculſi, perculit optat.

Percello

Percello perculſum haud plura require ſupina.
Dat pello, pepuli pulſum, vult fallo fefelli,
Falſum. A velli vel vulſi deducito vulſum.
Sublatum tollo nunc tantum, ac ſuſtulit optat.
Sallo facit ſalli, ſalſum : dat pſallere pſalli.
Malo, volo, nolo, cum pſallo, carento ſupinis.

Scholion.

Verba *Lo* finita, præterito, *lui*, ſupino *litum*, vt *molo, molui, molitum* : *alo, alui, alitum*, & *altum*. *Ante cacello*, ideſt, antecello, antecelllui, excellui, præcellui, ... ne ſupino. *Percello* ferè habet *perculi, perculſum* : & *vel-*, *velli, vulſum* : nam perculſi, & vulſi in præterito rarò ...modum vſurpantur. *Tollo, ſuſtuli, ſublatum* : *extollo*, ...*uli, elatum*, dempta prima ſyllaba à *tetuli* præterito ob-...to.

..., per v, i, dat itum : tremo flectitur abſque ſupino.
...t pſi, ptum : demo promo, cum ſumere como.
...i fert emptum : premo preſſi, s, duplice preſſum.
...poſui poſitum : genitum genuiſſe repoſcit.
...ecini cantum : Cinui dant pignora, centum.
...o ſit ſiui, atque ſitum : dat ſternere ſtrauit
...atum : ſpreui, ſpretum dat ſpernere : cerno,
...ſed cretum capiunt ſibi pignora ſolum.
...mpſi temptum temno, ſi legeris vſquam.
...el liui : leui vel itumque triſulcum
...o : po, pſi, ptumque petit, ceu ſcalpere, carpo.
...ui ſtrepitum ; à rupi deducito ruptum.
...ſibi liqui, cupiunt ſibi pignora lictum.
..., coctum ; tero triui poſcit, & itum.

Scholion.

... Syllaba terminata, præterito, *vi*, ſupino *itũ*: vt *ge...o, gemui, gemitũ* : *tremo, tremui* caret ſupino : *pro-...ſi, promptum* : *demo, dempſi, demptũ* : ſic etiam *ſu-...*.

...um ſignificat videre, nullum, habet præteritum ...n ſignificat *adire*, vt *cernere hereditatem*, habet ...oſita *cretum* habent, vt *decerno, decreui, decre-*

tum,ita *ſecerno,diſcerno*, & *excerno*. *Lino*, triplex habet præteritum *lini, liui*, & *leui* : ſup. *litum* ; nam *linui* è *linio* deducitur ; vnde *delinio*, *delinitū* &c. *Tempſi, temptū* fortaſſe nō inuenies : *contempſi,contemptū* vſitatiſſimū eſt : *linquo,liqui* ſolū;cōpoſita *lictū*, vt *relinquo,reliqui, relictū*, &c.

Mariangelus à Fano Benedicti.

Cerno viri docti à *κρίνω* deducunt,vt ſit propriè diſcerno aliud ab alio, quod facit is, qui videt, qui iudicat, qui pugnat. Per Metonymiam poſtea Antecedentis pro Conſequente ſignificat Adire ſiue Amplecti,vnde *Cretio hereditatis*. Antiquitus habuit duplex Supinum,vel potius participium, *Certum*, & *Cretum*. Inde *Certare*.*Certū eſt mihi*, quaſi ſatis viſum,ſpectatum aut deliberatum, item *Decretum eſt mihi*. Et *Prælium iam decretum*, pro decertum ſeu decertatum apud Cic. 10. famil. Epiſt. 10. *Creui* pro Vidi dixit Plaut. Ciſt. act. 1. ſc. 1. *Ante hac te amaui & mihi amicam eſſe creui*. quod Priſcianus interpretatur *Vidi*, Varro *conſtitui*. ideſt mecum ſtatui.

A Gero fit geſſi,geſtum : dat curro, cucurri ;
Curſum:quæſitum quæro,quæſiuit habeto :
Ferre tuli latumque : vro dabit vſſit, & vſtum.
Præteritum verri à verro eſt,verſumque ſupinum.
A ſero fit ſeui,atque ſatum . vi ruſtica proles.
Fert, & itum ; dat v,i,ertum aliena à rure propago.
So, ſiui ſitumq; petit : dat viſere, viſi ;
Ac viſum : inceſſo, inceſſit, tamen abſq; ſupino.
Pinſitus,ac piſtus, pinſuſq; à pinſuit exit. ,, *Scholion.*

V*Ro,vſſi,vſtū : verro,verri,verſū* : nā *verſi* in præterito inuſitatū eſt. *A ſero fit*,&c. Nō poteſt tradi certa regula de cōpoſitis verbi *ſero*; nā ferè omnia poſſunt accipi in alterutra ſignificatione. Tātū illud animaduerte, quoties pertinēt ad agriculturā habere *ſeui,ſitū* : alias *ſerui, ſertū* : vt *Conſero*, ſi eſt ſimul ſero, *conſeui, conſitū* ; ſi congredior, *cōſerui,conſertū* : Inſero,hoc eſt inſitionē exerceo,*inſeui,inſitū* cū ſignificat immitto,*inſerui,inſertū* : ita *Diſſero* ſeparatim ſero,vel diſputo ; *aſſero* iuxta ſero, vel affirmo &c. Hæc tria verba, *laceſſo,capeſſo,faceſſo,ſiui, ſitū* faciunt : ut *capeſſo, capeſſiui, capeſſitum*. Tacitus lib. 15. *Flauius, & Affranius principium tanti facinoris capeſſiuere*. S. Auguſt.

2. de

2. de Ciuit. Dei, referens uerba Cicer. ex lib. 4. de rep. *Æſchines*, inquit, *remp. capeſſiuit*. *Faceſſo* itidem *faceſsiui*, *faceſſitum*. Tacit. lib. 20. *Nulli vnquam periculum faceſſiſſet*, pro faceſſiuiſſet, quod ita eſſe docet ſupinum *faceſſitum*, quo uſus eſt Tull. in 6. in Verr. *Antequam audiſſet*, inquit, *& negotium faceſſitum*. *Pinſo*, *pinſui*, & ſupinũ triplex *pinſitum*, *pinſum*, & *piſtum*: *Viſo*, *viſi*, *viſum*. Quæſo, tantum plurale habet *quæſumus*: cæteris caret.

Mariangelus à Fano Benedicti.

Cõtra Phocas *Quæſere* apud Salluſtiũ, & Tulliũ lectũ teſtatur. *Prece quæſit*, eſt apud Lucret. Plaut. etiã in Bacchid. *Quæſere* habet. *Piſtũ* eſt à *Piſo*, ꝙ Priſcis in vſu fuiſſe Diomedes teſtatur, de quo uideri poſsunt Scioppij Suſpectæ Lect. lib. 1. Epiſt. 16. qui etiã pridẽ doctos monuit *Aſſero*, pro Affirmo nõ ſatis Latinè dici, cũ propriè idẽ ualeat, ꝙ prope ſero ſiue adſtituo, uelut ritu ueteri faciebãt ex ſeruitute quẽpiã in libertatẽ uindicantes. Metaphoricè ergo ſignificat *Tueor* & quaſi manu iniecta vindico, quod uulgari noſtro idiotiſmo *Manutenere* dicimus. *Deſero* pro Defigo, Dexango facit *Deſertũ*. Tibull. *Nã veneror, ſeu ſtipes habet deſertus in agro, ſeu vetus in trivio florea ſerta lapis*. ideſt uel quid. interpretatur *Defoſsus*. apud Varron. 1. rei ruſt. 23. ſitus eſt ſatus. *In recẽtibus pomarijs deſitis ſeminibus*.

xum dant plecto, cum flecto, nectere, pecto.
nt quoque pecto xui nectoq; Peto iuit, & itum;
tuit à ſterto tantum: mèto, meſsuit optat.
neſsum, s, gemino, miſi dat mitto, ſupinum
plici miſsum: à verti deducito verſum.
, ſtiti, ſtatum, actiuum: neutrale ſequetur
erbum: unde ſtiti, atque ſtitum ſibi pignora ſument:
ci, victum, à volui deflecte volutum:
amat texo, ac textũ: ſoluiq; ſolutũ.

Scholion.

cto, flexi, flexũ: *Plecto, plexi, plexũ*: *Necto, nexi*, uel *nexum*: *Pecto, pexi*, uel *pexui, pexũ*, quamq̃ *plecto*, et ...itatius habet præteritũ, quã ſupinũ: *Siſto* reperit acti... eo, ꝙ eſt retinere; vt ſiſtere lacrymas: Siſtere gra...is dixit, fugã ſiſtere. Plin. *Herba ſiſtit profluuiũ ſan*... & pro præſentare ſiuè cõparere, vt ...

vt vbicunq; erimus, te ſiſtas: & tunc habet *ſtiti, ſtatum*, vt ait Gellius lib. 2. c. 15. Interdum eſt neutrum pro eo, quod eſt ſtare, vel conſiſtere, ſequiturq; *ſto* verbum, & habet cum eo præteritum commune *ſteti*. Compoſita neutra ſunt, vt *reſiſto, obſiſto, perſiſto, inſiſto*, ac retinent litterã, i, tam in præterito, quàm in ſupino, vt *perſiſto, perſtiti, perſtitum: inſtiti, inſtitum: reſtiti, reſtitum: conſiſto* tamẽ *conſtiti, conſtitum*, & *conſtatum*. Vnde participiũ *conſtaturus*. Plin. lib. 18. cap. 5. *conſtaturus minimo impẽdio fructus*.

Quarta coniugatio.

IVi, itum, vt Polio, faſtidio quarta requirit.
Fert veni, ventum, venio: ſepelire, ſepultum.
Singultum, ſingultit amat: dat amixit, amictum.
Ex pario natum per u, i, flectatur, & ertum:
Comperio, reperitq; petit, ri, poſcit, & ertum.
Sancio dat ſanxi, ſanctum, ſimul optat, & itum.
Sentio vult, ſi, ſum; ſepſi dat ſepio, ſeptum.
Hauſi fert hauſtum: dat vinxi, vincio, vinctum.
Farcio dat farſi, fartum: vult fulcio, fulſi,
Ac fultum: ſarſi, ſartum dat ſarcio verbum,
Vaneo, fert venum, quod fermè veniȷ optat.
Dat ſalui, ſaltum, proles ſibi vendicat vltum.

Scholion.

VErba quartæ coniugationis habent in præterito *iui* vel *ij*, vt *audiui*, vel *audij*, *muniui*, vel *munij*: alia tamen alijs ſunt vſitatiora. *Sentio, ſenſi, ſenſum; amicio* ſupino *amictum*. Vnde participium *amictus* frequentiſſimũ eſt. Cic. 2. Phil. *Sedebat in roſtris collega tuus amictus toga purpurea*. Præt. *amicui*, quo Brutus apud Diomedem eſt vſus, minus placet, quam *amixi*, quo vtitur Varro apud eundem.

Compoſita à verbo *pario* faciunt v, i, in præterito, *ertum* ſupinò; vt *aperio, aperui, apertum*, eodemq; modo *operio*. *Comperio* tamen habet *comperi, compertum*: & *reperio, reperi repertum*.

Meditantia verba, quæ meditatiua dicuntur, quæ ſignificant vehemens & quaſi moleſtum deſiderium eius actio-

nis, quam ſignificant vt *eſurio*, edendi, *cænaturio* cænandi; *ſcripturio*, ſcribendi; &c. omnia carent præterito præter *eſurio, eſuriui, eſuritum*. Non ſunt huius ordinis *ligurio, liguriui*, neq; *ſcaturio, ſcaturiui*. *Ferio*, & *aio* nec præteritū, nec ſupinum habēt: mutuari tamen poſſunt, *ferio percuſſi*, à percutio; & *Aio dixi*, à dico: aut aliquid huiuſmodi. *Sancio* fortaſſe olim habuit etiam *ſanciui*, vt ſupinum *ſancitum* videtur oſtendere. *Salio* habet quoque *ſaliui*, vel *ſalij*. Virg. 2. Georg. *Mollibus in pratis vnctos ſaliere per vtres*. Salui, fortaſſe non eſt in vſu, niſi in compoſitis, vt *Inſilui, Deſilui, Reſilui*.

De Verbis Deponentibus & Communibus.

[illegible]x or, finitis actiuam fingito vocem,
[illegible]t vereor, vereo; uerum fluet inde ſupinum.
[illegible]ateritumq; ſimul veritus ſum: cætera fingi
[illegible]ac ratione queunt. Pauca excipienda memento.
[illegible]reor eſt ratus, nanciſcor nactus habeto.
[illegible]ſus ab ordiri deducitur: vſus ab vtor.
[illegible] fateor faſſus: proficiſcor ſume profectus.
[illegible]iri menſus gignit; pactuſq; paciſcor.
[illegible]q; miniſcor amat commentum: adipiſcor adeptum.
[illegible] ab vlciſcor venit: expergiſcor habebit
[illegible]rrectus: at oblitum obliuiſcor adoptat.
[illegible]abor lapſus: miſereri funde miſertus.
[illegible]tus loquor, atque ſequor: queror accipe queſtus.
[illegible]tor nixus: niſuſq;: gradi accipe greſſus.
[illegible]ruor, fruitus: morior tibi mortuus heret.
[illegible] amat natus; tandem fert ortus oriri.
[illegible]s extremis per iturus flecte futurum.
[illegible]or paſſum, inuiſum mortalibus ægris.

Scholion.

[illegible]ritum in deponentibus facilè formabis, ſi fingas [illegible]um actiuum, vt ſi *vereor* à *vereo* deducas, inde [illegible]*itum*, atq; inde formes *veritus ſum*. *Blandior* [illegible]*ndio, blandiui, blanditum, blanditus ſum*, atq; in [illegible]lem modo. Quædam tn̄ hoc modo formari rō [illegible] *proficiſcor profectus ſum: fateor faſſus ſum: confiteor*

DE

DE SYLLABARVM dimenſione.

Ex Emmanuelis Aluari Grammatica.

SYllabæ fiunt, vel, ex vna, vel ex pluribus literis, vt, i, e, runt. Literæ partim ſunt vocales, partim conſonantes.
Vocales ſunt ſex, A, E, I, O, V, Y.
Ex vocalibus fiunt ſex diphthongi, Æ, AV, I, EV, OE, YI, Vt, præmium, aurem, hei, Europa, pœna, arpya,
Conſonantes in Mutas, & Semiuocales diuiduntur.
Mutæ ſunt octo, B, C, D, G, K, P, Q, T.
ſemiuocales itidem octo, F, L, M, N, R, S, X. Z.
ix quibus quatuor ſunt Liquidæ L, M, N, R.
uæ, X, & Z, ſunt duplices, hoc eſt, valent duas conſo-es, X, cs: vel gs, vt *Crux*, *Dux*, *Rex*, *Frux*; quod agno-r è caſibus, *Crucis*, *Ducis*, *Regis*, *Frugis*: Z. SS; vt *pa-*, pro patrizo: vel Sd, vt *Eſdras*, pro Ezras.
præpoſita liquidis L, & R, vim habet mutæ.
uamuis immunis, ac ſui iuris ſit (neq; enim inter li-, aut duplices numeratur) interdum tamen lique-ſuo loco dicemus.
r ne litera, an adſpirationis nota, dubium contro-que eſt.
er duas vocales poſita conſonans eſt, atq; duplex i, t *Maior*, *peior*, Veteres i, geminabant. *Mayo*, *ayo*,

, quum vocalibus præponuntur, eaſque compri-nt conſonantes, vt *ianua*, *iecur*, *conijcio*, *iocus*, *iudex*, *lox*, *vita*, *vox*, *vultus*. Vide Annot. Marian-

ecorū nūquā eſt cōſonans: quare in *Iaſon*, *Iobus*, teris, quæ planè ſunt Græca, prima vocalis eſt, Iod,

Iod, apud Hebreos ſemper conſonans eſt, cum vocalibus præponitur: vt, IESVS, *Ioannes*, *Iacobus*. Itaque qui hæc, atquæ alia eiuſdem generis nomina per I. conſonantem efferunt, optime quidem pronunciant, qui verò per vocalem, Græcos imitantur.

Appendix.

Claudianus Græcorum more dixit: Ne laceres verſus dux Iacobe meos *Antiquis tamen poetis maior habenda eſt fides.* Hor. 1. Sat. 5. Credat Iudeus Apella.

V, poſt, Q, literam ſemper liqueſcit: vt, Quare, Quæro, quia, &c. At poſt, G, & S, *modo liqueſcit*, vt lingua, anguis, linguo, ſuadeo, ſuauis, *modo integra eſt ſuamq; vim retinet*, vt exiguus, ſuus.

Litteræ liqueſcunt, quum vim roburq; vocalis, aut conſonantis amittunt.

Syllabæ partim breues, partim longæ, partim communes.

Syllabæ, quas temporibus metimur, aut ſunt breues, aut longæ, aut communes. Tempus eſt ſpatium, in quo ſyllaba pronunciatur. Syllaba breuis, quæ vno tempore, atq; ſpatio conſtat, vt *Ad*, *Sed*: Longa, quæ duobus, vt *Ah*, *eu*. Communis eſt, quæ in verſu tum breuis, tum longa eſſe poteſt, quales ſunt priores in *Atlas* & mediæ in *tenebræ*, *latebræ*, *phatetra*.

Vocalis apud Latinos perpetuò breuis, aut longa eſt. Apud Græcos ε, & ο ideſt Epſilon, & Omicron, quæ e, & o valent, perpetuò ſunt breues, vt *Origenes*, *Timotheus*, *Herodotus*, *Macedones*, η, & ω ideſt, Ita, & Omega, quæ e, & O, longum valent, ſemper ſunt longæ, vt memoriæ in *Eremus*, *Idolum*.

PRÆCEPTA VNIVERSALIA DE ſyllabarum breuitate, ac longitudine.

Præceptum I. De vocali ante vocalem.

Vocalem breuiant alia ſubeunte, Latini.

Produc, ſi ſequitur R, Fio, & nomina quintæ:

Quintæ inflexionis caſus, E, longo aſſumit in Ei.

Verum E corripiunt fideique, ſpeique, reique.
Ius commune eſt, vati, producito alius.
Alterius breuia: Pompei, & cetera produc.
Nomina Græcorum certa ſine lege vagantur.

" *Scholion.*

Vocalis ante vocalem in Latinis dictionibus breuis eſt vt *Puer, fuit, Ruit.*

Vir. Æn. 12. *Diſce puer, virtutem ex me, verumq; laborem.*

" *Exceptiones.*

1 *Fio*, I, habet longum, niſi ſequatur R, vt *Fiebam, Fiam.*
Iuue. Sat. 3. *Fient iſta palam, cupient & in acta referri.*
Sin R, ſequatur breue eſt, vt *fierem, fieri, confieri.*
Virg. AE. 4. *Confieri poſſit paucis, aduerte, docebo.* (b)
2 Interrogandi, ac dandi caſus quintæ declinationis E, ante I. producunt, vt *Diei, ſpeciei,* præter *rei, ſpei, fidei.* Horat.
er. 1. Saty. 9.
entum erat ad Veſtæ, quarta iam parte diei.
Genitiuus in *ius*, habet I, longum in ſoluta oratione, in
rmine tum breue, tum longum, vt *Vnius, illius:* Præter
terius, quod vbiq; I, habet breue: *Alius* vero, longum:
g. Aen. 2. *Vnius ob noxam & furias Aiacis Oilei.*
rat. Epiſt. 1. *Nullius addictus iurare in verba magi-*
. (c)
ai, Pompei, Vultei, & ſi qui ſunt ſimiles vocandi caſus,
rimam habent longam.
. lib. 4. *Quod peto da Cai, non peto conſilium.*
. de Pon. 4. *Accipe Pompei, deductum carmen ab illo.*
e, priorem habet communem.
lib. 4. *Ohe iam ſatis eſt, Ohe libelle.*

Appendices 1.

, *chorea, platea, Cytherea, elegia, Darius,* & alia huius
, quæ vocalem ante vocalem longam habent, Græ-

Met. 2. *Terra feras cepit, volucres agitabilis aer.*
idem. *Sæpe ſub hac Dryades feſtas duxere choreas.*
n. 8. *Parce metu, Cytherea, manent immota tuorũ.*
s, *platea* interdum, à Poetis corripiuntur.

Virg.

Virg. AEn. 6. Pars pedib. plaudunt choreas et carm[illegible]
Hor. lib. 3. Puræ ſunt plateæ nihil vt meditantib[illegible]
3 Nonnunquam ſoluta diphtongo, in E; lon[illegible]
tatur, vt Cytherea, Cithereia: Elegia, Elegeia.
Ouid. Met. 4. Exigit indicij memorem Cythereia[illegible]
Idem. Eleg. 1. Flebilis indignos elegeia ſolue cap.[illegible]

Appendices 11. generis.

Idea, Andreas, philoſophia, ſymphonia, etymol[illegible] *graphia, & alia quamplurima vocalem ante voc*[illegible] *pium; licet eadem nomina, acuta penultima mult*[illegible] *more Græcorum, in ſoluta oratione pronuncient.*
Hor. in arte. *Vt gratas inter menſas ſymphonia*[illegible]

Præceptum 11. De diphthongis.

Diphthongus longa eſt in Græcis, atque Latinis.
Præ, rape præpoſitam vocali, dicque prauſtus.

Scholion.

Diphthongus longa eſt tam in Græcis, qu[illegible] dictionibus, vt *AEneas, Meliboe*[illegible]

Virg. AEn. 1. *Miratur molem AEneas, maga*[illegible]
Idem Eclog. 1. *O Melibæe, Deus nobis hæc*[illegible]
AEn. [illegible] *En Priamus, ſunt hic etiam ſua præmi*[illegible]

Exceptio.

Præpoſitio, *Præ*, compoſita, cum vocal[illegible] breuis, *vt prauſtus, præeo.*
Virg. AEn. 7. *Stipitibus duris agitur, ſud*[illegible]

Præceptum III. De poſitione.

Vocalis longa eſt, ſi conſona bina ſequatur.
Aut duplex, aut I, Vocalibus interiectum.

Scholion.

Vocalis ante duas conſonantes, vel vn[illegible] vel ante I, ſequente alia vocali eiuſ[illegible] eſt poſitione, vt *Terra, araxes, gaza,*[illegible]
Virg. Aen. 3. *Terra procul vaſtis colitur M*[illegible]
Hor. lib. 1. *Sub iuga iam Seres, iam barba*[illegible]
Virg. Eclog. 4. *Sicelides Muſæ paulò maior*[illegible]

Digitized by Google

Idem.Æn.1. *Hoſtis habet muros: ruit alto à culmine Troia.*

" *Appendix.*

1. *Si altera conſonans fuerit in fine præcedentis, dictionis, altera in principio ſequentis, vocalis nihilominus longa erit, vt,* At pius, *At, longum eſt, poſitione duarum conſonantium T. & P. quamuis ſit in diuerſis dictionibus.*

Virg.Æn.1. *At pius Aeneas per noctem plurima voluens.*

2 *Si vtraque cõſonans, aut duplex fuerit in principio ſequẽtis dictionis, ferè nihil præcedentem vocalem breuem iuuabit.*

Ouid.Met.2. *In ſolio Phœbus claris lucente ſmaragdis.*

Virg.Æn. 4. *Iam medio apparet fluctu nemoroſa Zacynthos.*

Lucan. lib. 2. *Tales fama canit tumidum ſuper æquora Xerxem.*

Lucente, nemoroſa, æquora, *vltimas habent breues licet ...ua conſonantes, aut vna duplex ſit in principio ſequentium ...ictionum.*

Exceptio 1. Deliqueſcentibus.

...mutam, liquidamque ſimul breuis vna præiuit, ...ntrahit orator, variant in carmine vates.

Scholion.

*V*Ocalis breuis ante mutam, & liquidam eiuſdem dictionis in carmine cõmunis eſt: at in ſoluta oratio...erpetuo corripitur, vt, *Volucris, Cyclops.*

...d.Met.2. *Et primo ſimilis volucri, mox vera volucris.*

...Æn.3. *Ignarique viæ Cyclopum allabimur oris.*

...1. Ibid.....*vaſtoſque ab rupe Cyclopas Proſpicio.*

Appendix.

...ceſſe eſt præcedere mutam, ſequi liquidam, alioqui ſylla... liqueſcit, vt arma: *deinde vocalem natura breuẽ eſſe, ...ocalis natura lõga nunquã liqueſcit, vt* matris. *Agno...utem ſyllaba breuis ſæpè ex nominatiuo, qui caret R,* ...aber, Cantaber, pater, *A, natura breue habent, quod ...docet, vel exẽpla poetarũ quare in* Calabro, Cãtabro, *A, natura breuis liqueſcit; at* ſaluber, mater, ater, ...*t V, vel A, quare in* ſalubre, matre, atrũ, *nũquã corri... i hæc regula vſui nõ eſt, accentus vſui erit, aut exem...rum. Nam quæ accentu graui deprimuntur, natura*

2 *Neceſſe eſt etiam, vt muta & liquida ad ſequentem voca-lem ſpectent. Quocirca* Abluo, obruo, ſubleuo, adnitor, &c. *ex hiſce præpoſitionibus compoſita, nunquam primam corripiunt, quia muta ad præcedentem vocalem pertinet. Compoſita tamen ex re, vt* reflecto, refringo, recludo, reprimo, *primam ſæpe corripiunt, quia muta ad ſequentem vocalem refertur.*

3 *M. & N. raro liqueſcunt, idq; in Græcis, dictionibus dumtaxat: vt* Tecmeſſa, Cycnus, Teramnæ, Ichneumon.

Silius. Theb. 8. *Ecce inter primos Teramnæo à ſanguine Clauſi.*

Mart. lib. 7. *Delectat Marium ſi pernicioſus Ichneumon.*

» *Exceptio II.*

I, inter duas vocales in compoſitis: vt *Biiugus, Quadriiugus*, ſimplex conſonans eſt, non duplex: quare meritò præcedens vocalis corripitur.

Virg. Aen. 10. *Interea biiugis infert ſe Lucagus albis.*

Id. Georg. 3. *Centum quadriiugos agitabo ad flumina currus.*

» *Præceptum IV. De præteritis diſſyllabis.*

Præterita aſſumunt primam diſſyllaba longam.
Sto, do, ſcindo, fero rapiunt bibo, findo priores.

» *Scholion.*

Præterita diſſyllaba habent priorem longam, vt *veni Vidi, Vici.*

Virg. Aen. 2. *Quos vbi conſertos audere in prælia vidi.*

Idem. ibid. *Venit ſumma dies, & ineluctabile tempus.*

» *Exceptio.*

Stedi, dedi, ſcidi, tuli, bibi, fidi, à *findo* corripiunt primam.

Mart. lib. 1. *Dixit, & ardentes auido bibit ore fauillas.*

Lucan. lib. 3. *Aut ſcidit, & medias fecit ſibi littora terras*

Virg.

g. lib. 9. *Diffidit, & multa porrectum extendit arena.*

Appendix 1.

ompoſitum *abſcidi* habet penultimam communem.
n. lib. 3. *Abſcidit impulſu ventorum adiuta vetuſtas.*
1. lib. 4. *Abſcidit noſtræ multum ſors inuida laudi.*
. lib. 5. *Abſcidit vultus enſis vterque ſacros, (e)*

Scholion.

oluta tamen oratione corripiendum videtur: vele enim eſt, quando à poetis producitur, ab inuſitaſenti deduci *abſcido*: quando vero corripitur, ab vſiſcindo.

Præceptum V.

De præteritis geminantibus primam ſyllabam.
um geminans primam, breuiabit vtranque,
peperi, vetet id niſi conſona duplex.
idit habet, longa, ceu pedo ſecunda.

Scholion.

rima ſyllaba præteriti geminatur, eadem &
reuis eſt, niſi obſtent duæ conſonantes: vt *cecini,*

or. 4. *Tityre te patulæ cecini ſub tegmine fagi.*

Exceptio.

ntur *Cecidi* à Cædo, *Pepedi* à Pedo, in quibus ſea eſt, vt & in ijs, in quibus duæ conſonantes ſe-
Cucurri tetendi.
3. *Ebrius, ac petulans, qui nullum forte cecidit.*

Præceptum VI. De ſupinis diſſyllabis.

a volunt primam diſſyllaba longa;
ieo, ſero, & ire, ſinoque linoque
ortauo breuiabunt rite priores.

Scholion.

arum ſyllabarum habent priorem longam:
um.
erribiles viſus formæ letumq; , laborq,
1. *Quos ego: ſed motos præſtat componere*

Val.Flac.lib.3.*Vulnus,& extrema ſonuit cita cuſpide caſſis.*
Ouid.Met.1.*Hic ſitus eſt Phaeton currus auriga paterni.*
Ver.3.Geo.*Ardentes auro,& paribus lita corpora guttis.*
Ou.Met.1.*Poſcebatur humus,ſed itum eſt in viſcera terræ.*

Appendix.

1 *Citum* à Cieo, ſecundæ coniugationis, priorem breuem habet; vnde *concitus, excitus* penultima breui.
Virg.Æn.12.*Altior inſurgens,& curſu concitus Heros.*
Ouid. Met. 2. *Nec fruitur ſomno vigilantibus excita curis.*
2 *Citum* vero à Cio quarti ordinis, priorem producit; vnde *Concitus, Excitus*, penultima longa.
Luc.lib.5.*Vnde ruunt toto concita pericula mundo.*
Idem.lib.1.Rupta quies populis ſtratiſque excita iuuentus.
3 *Ruo* nunc facit *ruitum* ſupino; priſcis ſæculis *Rutum* fecit: vnde extant compoſita, *Dirutum, erutum, obrutum.*
Ouid.Epiſt.1.*Diruta ſunt aliis, vni mihi Pergama reſtant.*
Virg. Æn.1. *Nec mihi cum Teucris vllum poſt eruta bello.*
4 *Statum* videtur priorem habere cõmunem; inde enim *ſtatus, vs*: & *ſtatus, a, vm* priore breui oriuntur; & compoſita, quæ per I, efferuntur, ipſum corripiunt, vt *præſtitum.*
Ouid.Faſt. 4. *Hic ſtatus in cælo multos permanſit in annos.*
Idem.Faſt.1.*Muſa, quid à factis non ſtata ſacra petis?*
Inde etiam *ſtaturus, conſtaturus*, & quæ per A, efferuntur, eandem producunt.
Lucan.lib.3.*Tunc res immenſo placuit ſtatura labore.*
Mart.lib.10.*Conſtatura fuit Megalenſis purpura centum.*

Præcep.VII, De ſupinis polyſyllabis.

Vtum producunt pollyſyllaba cuncta ſupina.
De Vi præterito ſemper producitur itum.
Agnitus agnoſco,& cognoſco cognitus eſſer.

Co-

Cætera corripies in itum quæcunque ſupina.

Scholion.

SVpina in *vtum* polyſyllaba . præcedente V, habent penultimam longam : vt *Solutum, argutum, indutum,* &c. Virg. Aeneid.9.

Lumina rara micant, ſomno vinoque ſoluti.

Item in *Tum*, à præteritis in Vi, per V, conſonantem, vt *cupiui, cupitum: petiui, petitum: conditum,* à condio.

Ouid. Triſt.4. *Extulerā, requieſque mihi, nō fama petita eſt,*

,, *Exceptio,*

Agnoui tamen, & *cognoui, agnitum, cognitum* penultimā breuem habent.

Ouid. Triſt. 3. *Idque recens præſtas, nec longo cognitus vſu.*

,, *Appendix.*

Supina, in *itum*, à præteritis in V, I, per V, vocalem, cetera que ſupina in *itum*, habent penultimam breuem: vt *Moui, monitum: tacui, tacitum: credidi, creditum.* (f)

Virg. Aen.6. *Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.*

Id. Aen.6. *Quis te mange, Cato, tacitū, aut te, Coſſe relinquat.*

Pracep. VIII. De Deriuatis.

Deriuata Patris naturam verba ſequuntur.
Mobilis, & fomes laterna, ac regula ſedes,
Tamquam orta è breuibus gaudent producere primam.
Corripiunt ariſta, vadum, ſopor, atque lucerna,
Cæta licet longis, vſus te plura docebit.

Scholion.

Deriuata ſequuntur naturam eorum, à quibus deriuantur, vt: *legebam, legam, lege, legito,* prima breui, quia oriūtur præſenti *lego, legis,* cuius prior itidem breuis eſt. *Legeram, legiſſem, legero, legiſſe* prima longa, quia à præterito *legi* naſcuntur, cuius prior etiam longa eſt. *Aratrum, ſimulacrum; ambulacrum, lauacrū, volutabrū, inuolucrum* penultima longa: quia à ſupinis *aratum, ſimulacrum, ambulatum, lauatum, volutatum, inuolutum,* deducuntur, quorum penultima ſimiliter longa eſt. *Reditus, exitus, introitus, aditus, initus,* penultima correptam, quia ſupina, vnde fiunt, eandem habent breuem.

 ,, *Exce-*

Exceptio.

Multa, quę ſuę originis naturam non ſequuntur duaque Poëtarum lectione ſunt diſcenda, cuiuſm *fomes, mobilis, laterna, regula, ſedes,* quæ primam longam, cum verba *Foueo, moueo, lateo, tego, ſedeo.* proficiſcuntur, eandem corripiant.

Contra, *Lucerna, ariſta, ſopor, vadum,* primã c cum verba *Luceo, areo, ſopio, vado,* à quibus de eandem producant.

Præceptum XI. De Compoſitione.

Legem ſimplicium retinent compoſita ſuorum:
Vocalem licet, aut diphtongum Syllaba mutet:
Deiero corripies, cum peiero, & innuba, necnon
Pronuba: & ambitus nihilumque, & ſemiſopitus
Fatidicum, & reliquos fratres à dico creatos:

Scholion.

Poſita breuitatem, vel longitudinem
luuntur.
Lego, relego, E, ante G, breuis eſt: quia
m corripitur. In præterito *perlegi,*
in ſimplici *Legi,* itidem longa eſt.
concidi, diffidi, ebibi, reſcidi, I, literam
a in ſimplicibus eadem vocalis cor
cado, &c.
um, inſitum, circundatum, deſitum
dem cauſam habent breuem: nam
&c.

Appendix.

ntitas ſimplicium ſeruatur in compo
s mutentur: ſic *Concido, excido, inci*
Penultimam corripiunt. *Eligo, ſelig*
do, excido, incido, occido, recido, à *cædo*
ſic *Allido* à lædo: *exquiro, requiro* à
is, ab Audio.
Aen. 12. *Occidit, occideritq; ſinas, cu*

Iuue. Sat. 7. *Occidit miſeros crambe repetita magiſtros.*

2 Hac à ſimplicibus longis orta corripiuntur, *Deiero, peiero* à iuro: *Pronuba, innuba*, à Nubo.

3 *Semiſopitus*, à ſopitus: *maledicus, cauſidicus, veridicus, fatidicus*, à dico. *Nihilum* ex Ni ſeu Ne, & hilum. (g) Horat. Serm. 2. Satyr. 3.

Stultitia ne erret, nihilum diſtabit, an ira.

4 *Connubium* à *Nubo* ſecundam ſyllabam habet communem. Virg. Aen. 3.

Hectoris Andromache Pyrrhin' connubia ſeruas?

Idem. Aen. 1. *Connubio iungam ſtabili propriamq; dicabo.*

Ambitus participium media longa. (h)

Ouid. Met. 1. *Iuſſit & ambitæ circumdare littora terræ.*

Ambitus verò nomen eandem habet breuem.

Lucan. lib. 1. *Letaliſq; ambitus Vrbi.*

Ouid. in Epiſt. *Theſea prenſuras ſemiſopita manus.*

Sopio, tamen & *ſopitus* primam producunt.

Ouid. Met. 7. *Peruigilem ſuper eſt herbis ſopire draconem.*

Virg. Aen. 1. *Hunc ego ſopitum ſomno ſuper alta Cythera.*

Præceptum X. De præpoſitionum compoſitione.

Longa A, E, DE, DI, SE, præter dirimo, atque diſertus.
Sit Re breue: at referet, à res producito ſemper,
Corripe pro, Græcum, ſed produc ritè Latinum.
Corripe quæ fundus, fugio, nepti ſq; nepoſq;,
Et fari, feſtus, fateor, fanumq; crearunt.
Hiſce profectò addes, pariterq; procella, proteruus,
Atque propago, genus, propago protrahe vitis
Propino varia procuro propago, profundo.
Corripe AB, & reliquas, obſtet niſi conſona bina.

Scholion.

A E, DE, DI, SE, longæ ſunt, vt *amitto, erumpo, deduco, diripio, ſeparo.*

Virg. Aen. 1. *Amiſſos longo ſocios ſermone requirunt.*

Idem. Aen. 3. *Deducunt ſocij naues, & littora complent.*

Idem. Aen. 1. *Tergora diripiunt coſtis, & viſcera nudant.*

Exceptio.

Dirimo, & Diſertus, Di, corripiunt.

Ouid. de Pont. 4. *Miſit in has ſi quos longa Propontis aquas.*
Virg. Aen. 3. *Prouehimur portu, terraque vrbeſque recedunt.*

Exceptio.

Verum corripiuntur *profundus, profugus, pronepos*, & *proneptis, profeſtus, profari, profiteor, profanus, profecto, procella, proteruus*, & *propago*, cum genus ſignificat: nam *propago* cum ad vites refertur, producitur.
Luca. lib. 6. *Quam prior affatur Pompei ignaua propago.*
Virg. Geor. 2. *Preſſos propaginis arcus.*

Propino, & *procuro* primam habent communem: *propago* verbum, & *profundo* rarò primam corripiunt. (K)

Præpoſitiones AB, vt *ab eo*: AD, vt *adoro*; Ante vt *antefero*: Circum, vt *circum ago*: IN, vt *inuro*: OB, vt *obeo*: PER, vt *perimo*: Sub, vt *ſubeo*, Super, vt *ſuperaddo*; *corripiuntur*. (l)
Iuuen. Sat. 7. *Circumagat madidas à tempeſtate cohortes.*

Præceptum VI. De A, E, I, Y, & O, in compoſitione.

Produc, A, ſemper compoſti parte priore.
At ſimul E, ſimul I, crebro breuiare memento.
Nequicquam produc, nequando, venefica, nequam.
Nequaquam, nequis, ſocioſque videlicet addes,
Idem maſculeum produc, & ſi quis, ibidem.
Scilicet, & biga, tibicen, vbique, quadriga,
Bimus, tantidem, quidam, & compoſta diei.
Compoſiti, ò breuiant, Græci. Samothracia teſtis
Sed Minotaurus, pariterque geometra longum eſt.
Hic Latinm variat; producere namque alioquin,
Et quandoque, at quandoquidem breuiare ſolemus.

Scho-

Scholion.

" Si prior pars compoſita A, vocali terminetur, producitur, vt *trano, traduco, trado*. Sin autem E, fere breuis eſt; vt *liquefacio, tepefacio, tremefacio, ſtupefacio, nefas.*

Virg. Georg. 1. *Flammarumque globos, liquefactaque voluere ſaxa.*

Idem. Aen. 9. *Atro tepefacta cruore.* (m)

Iuuen. Sat. 3. *Credebant hoc grande nefas, & morte piandum.*

Exceptio.

" Excipe *Nequis, nequa, nequod, nequam, nequitia, nequaquam, nequicquam, nequando, videlicet, veneficus, venefica.*

Virg. Aen. 10. *Nequa meis eſto dictis mora: Iuppiter hac ſtat.*

Ouid. in Epiſt. *Barbara narratur veniſſe venefica tecum.*

Si prior pars compoſitionis in I, vel Y, deſinat, corripitur, vt *Omnipotens, cauſidicus, tubicen, Palinurus, Polydorus.*

Virg. Aen. 10. *Tū pater omnipotens, rerū cui sūma poteſtas.*

Martia. li. 5. *Carpere cauſidicus fertur mea carmina: qui ſit,*
Neſcio. Si ſciero, vae tibi cauſidice?

Virg. Aen. 5. *Nudus, & ignota Palinure iacebis arena.*

Idem. Aen. 3. *Nam Polydorus ego, &c.*

Exceptiones.

I, longum habent *ibidem, vbique, idem* pronomen virile (nam neutrnm breue eſt) *biga, quadriga, ſi quis, ſiqua, ſiquod, ſcilicet: ilicet, tubicen, meliphyllon, Trinacria bimus, trimus, quadrimus, tantidem, quiuis, quidam quilibet, biduum, triduum*: ceteraque compoſita ex *die, meridiè, quotidiè*, &c. *Difficilis facilis, iucundus, acerbus, eiſdem.*

Mart. lib. 12. *Si totus tibi triduo legatur.*

Idem lib. 2. *Inter tepentes poſt meridiem buxos.*

Idem lib. 3. *Quatriduum* corripitur interdum.

2 *Vbicunque* frequentius, I, habet breue.

3 Mart. lib. 1. *Qui tecum cupis eſſe meos vbicunque libellos.*

Ouid. tamen Met. 7. produxit. *Seruor vbicunque eſt &c.*

Vbiuis, & *vbilibet* produci ſolent.

O In Græcis dictionibus priorem compoſiti partem claudens corripitur, vt *Cymothoe, Carpophorus, Argonauta.*

Mart. lib. 1. *Sæcula Carpophorum, Cæſar, ſi priſca tuiſſent Iam nullum monſtris orbe fuiſſet opus.*

Idem. lib. 13. *Non nautas puto vos, ſed Argonautas.*

Quæ per Omega ſcribuntur, longa ſunt, *Geometra, Minotaurus,* λαγώπυς *Lagopus*: nec plura lè inuenies, quibus vtantur Latini.

Virg. lib. 6. *Minotaurus ineſt, &c.*

Mart. lib. 1. *Si meus aurita gaudet lagopode Flaccus.*

O, in Latinis dictionibus compoſitis, partim pro-tur, vt *alioquin* quandoq; partim corripitur, vt *quando-dem, hodie,* &c.

Virg. Eccl. 8. *Dicite quandoquidem in molli conſe herba.*

Hor. in art. *Indignor, quandoq; bonus dormitat Hom*

Ouid. 4. Metam. *Ipſe retrouerſus ſqualentia protulit o*

DE SINGVLARI NOMIN incremento.

Quid ſit incrementum.

SI genitiuus ſingularis par fuerit nominatiuo, ſ numero, nullum erit incremētum: vt *Muſa: Domi* *nus, domini.* Sin longior fuerit, tum pen genitiui incremētum erit, quæ in omnibus caſibus quantitatem ſeruat: vt ri ſemper genitiui quantitatem *ſermoni, ſermones, ſermonibus*; vbique *Bobus*, vbi O producitur: quamuis in corripitur, *Bouis.* (o)

Appendix.

Supellex, & compoſita ex *Caput*, litteris p augentur incremento: *Itineris, ſupellectili* *crementum prima, & ſecundæ declinationis.*

Caſibus obliquis vix creſcit prima: ſecunda
Corripit incrementa, tamen producit Iberi.

Scholion.

„ A, Incrementum primæ declinationis nullum eſt, niſi apud poetas, vt *Aulai, pictai*, quod longum eſt. Virg. Aen. 3. *Aulai in medio libabant pocula Bacchi.*

Incrementa ſecundæ declinationis corripiuntur: vt *miſer, miſeri: vir, viri: ſatur, ſaturi.*

Vir. Aen. 1. *Non ignara mali, miſeris ſuccurrere diſco.*
Perſius, Sat. 1. ..... *Inter pocula quærunt*
Romulidæ ſaturi, quid dia poemata narrent.

Exceptio.

„ *Iber, Iberi*, penultimam habet longam: & ex eo compoſitum *Celtiber, Celtiberi.*

Lucan. lib. 4. *Interea domitis Cæſar remeabat Iberis.*
Mart. lib. 1. *Vir Celtiberis non tacende gentibus.*

Incrementa tertiæ declinationis.

„ *Nominis A, creſcens, quod flectit tertia, longum eſt,*
Maſcula corripies AR, & AL, finita ſimulq;
Par, cum compoſitis, hepar cum nectare, bacchar.

Scholion.

„ A, Incrementum ſingulare tertiæ declinationis longū eſt, vt, *vectigal, Titan, pietas, pax, calcar,* & *Aiax.*

Ouid. Faſt. 3. *Concitat iratus validos Titanas in arma.*
Virg. Aen. 7. *Pars mihi pacis erit dextram tetigiſſe Tyranni.*

Exceptio.

„ Corripe maſculina in Al, & Ar, Vt *Sal, Annibal, Amilcar, par, impar, compar, diſpar*, &c.

Æn. 1. *Vela dabant læti, & ſpumas ſalis ære ruebant.*
Silius lib. 8. *Annibalem Fabio ducam ſpectante per vrbem.*
Aen. 5. *Pergameumq; larem, & cana penetralia Veſtæ.*
Mart. 6. *Iam ſumus ergo pares.*

A, As.

„ *A, quoque, & AS, Græcum breue poſtulat incrementum.*
S, quoque finitum, ſi conſona ponitur ante.
Et fax cum ſtyrace, & phylace & cum ſmilace climax.

Scho-

" ITem Græca in A, & As: vt poema, ſtemma, Pallas, & quæ conſonantem habent ante S, vt Trabs, Arabs, & fax, ſtyrax, Arctophylax, & alia compoſita à phylax, ſmilax, & climax, itemque illa minus vſitata, dropax, & anthrax, athrax, panax, colax, abax, nycticorax, Cādax, & Pharnax nō ſunt in vſu, ſed Pharnaces, Candaces.

Iu Sat. 8. *Stemmata quid faciunt? quid prodeſt Pontice longo*
Sanguine cenſeri.

Virgil. Aen. lib. 2. *Inſtar montis equum diuina Palladis arte*
Aedificant.

Ou. Fa. 4. *Nā modo thurilegos Arabas, modo ſuſpicit Indos.*

Luc. 2. *Tigranemque meum, nec Pharnacis arma relinquas.*

Ouid. 6. Faſt. *Poſtera lux melior, vincit Maſiniſſa Siphacē.*

E, creſcens numero breuiabit tertia primo.
Verum protrahitur genitiuus in Enis, Iberque.
Ver, luter, locuples, heres, merceſque, quieſque.
Lex, veruex, halex, ſeps, plebs, rex, inſuper adde,
El peregrinum, Er, Es, Græcum æthere, & aere demptis.

Scholion.

" E, In crementum ſingulare tertiæ declinationis breue eſt, vt [illegible] grex, teres.

Ouid. [illegible] t. 2. *Mille greges illi totidemque armenta per herbas Paſcebant.*

Exceptio.

" [illegible] Genitiuus enis penultimam habet longam Ren, renis Siren, Sirenis. Item Peregrina in El, vt Michael, & Græca, in ER, & [illegible] ater, later, ſoter, tapes, lebes; præter aer, & æther [illegible] tur quoque ver.

[illegible] *Vere nouo gelidus &c.*

[illegible] 3. *Crateres magnos ſtatuunt, & vina coronant.*

[illegible] piſt. *Viginti fuluos operoſo ex aere lebetes.*

[illegible] I, vel Y.

[illegible] *Pi* [illegible] *pariter creſcens I. Tertia primo* [illegible] *zero; at Græcum patrium producet in Inis.* [illegible] *bex, Neſis, lis, Dis, quibus addito Sannis.* [illegible] v. Scho

Scholion.

I, Vel Y, incrementũ ſingulare tertiæ declinationis breue eſt, vt ſtips, ſtipis, pollex, chlamys, chalybs.
Ouid. Faſt. 4. *Dic inquam parua cur ſtipe quæret opes?*
Virg. Geor. 1. *India mittit ebur: molles ſua thura Sabæi.*
At Chalybes nudi ferrum.

Exceptio.

Genitiuus *Inis*, vel *Ynis*, à nominibus Græcis penultimam producit, vt *Delphin, Phorcin, Salamis*. Item *vibex, vibicis; glis, gliris; Neſis, neſidis, gryps, gryphis, Samnis, itis, is, litis, dis, ditis.*
Virg. Ecl. 8. *Orpheus in ſiluis, inter delphinas Arion.*
1. Aen. 8. *Laomedontiaden Priamum, Salamina petentem.*
l. Aen. 6. *Noctes atque dies patet atri ianua Ditis.*

IX, vel YX.

produc, breuiato Hiſtrix cum fornice, varix.
cendix, choenixque, cilix, natrixque, calixque.
yx, & eryx, & onyx, nix, pixque, ſalixque, filixque.

Scholion.

Nomina *Ix*, vel *YX*, ſyllaba finita penultimam genitiui habent longam: vt *Felix, bombix, bombycis, per-oturnix, pernix.*
Aen. 5. *Viuite felices quibus eſt fortuna peracta.*
ta.

Exceptio.

ipitur *hiſtrix, fornix, Cilix, pix, natrix*, ſerpentis ge-*c, niuis*, &c. (p)
lib. 2. *Armenios, Cilicaſque feros, Tauroſque ſu-*

. 3. Nunc pice, nunc liquida rapuere incendia cera.

O

s numero producimus vſque priore.
s in Græcis breuia, producito magnum.
genitiuus Oris, quem neutra dedere
ed produc os oris, ſit breuis arbos.
pus compoſitum, bos, compos, & impos.
appadocem, Allobrogem cum præcoce, & obs, opē.

Scholion.

...entum ſingulare tertiæ declinationis in La-
...minibus longũ eſt: vt, *ſol, vox, velox, celox.*
...2. *Regia ſolis erat ſublimibus alta columnis.*

Exceptio I.

...On, quæ in obliquis habent Omicron, corri-
...*Philemon, Palaemon, Sindon, Agamemnon, Ia-*
...on, & multa alia, quæ vſu diſcenda ſunt.
...11. *Pulſant, & pictis bellantur Amazones ar-*
...interdum N, litteram amittunt, vt *Macedo, Ma-*
...*Brito, Vaſco, Saxo, Pepo, Agamemno.*
...eb. 11. *Conclamant Danai, ſtimulatq; Agamenno*
...r,
...vero Omega ſcribuntur, longa ſunt, vt *Simon, ſpa-*
...go, *Agon, Sidon, Solon, Lycon,* &c. Duo variantur
...& *Aegon.*

Exceptio II.

...uus in *oris* à nominibus Græcis, & Latinis neutris,
...Os, *oris,* penultimam habent breuem: vt, *Neſtor,*
...or, *ebur, corpus:* quibus adduntur *memor, arbor, lepus,*
...τοῦ ποδός compoſita: vt, *Tripus.* Item *bos, compos.*
...pos.
...in Epig. *Sic vos non vobis fertis aratra boues.*
...eutra comparatiua ſequuntur maſculinorum quanti-
...m: vt *Maius, maioris,* penultima longa: vt *Maior.*

Exceptio III.

...Corripiuntur etiam *Cappadox, Allobrox: præcox,* & quæ
...onſonantem habent ante S, vt *Scrobs, Aethiops, Cecrops,*
...*lops,* præter, *Cyclops, Cercops, Hydrops.*
...art. lib. 9. *Cappadocum ſauis Antiſtius occidit oris.*
...en. 2. *Hic Dolopum manus, hic ſæuus tendebat Achilles.*
...u. Met. 1. *Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.*

V

...*breuia incrementa feret: ſed caſus in vtis,*
...*dis, & vris ab vs, recto producitur, & fur.*
...*ux, frux, ſed breuia intercuſque, pecuſque, liguſque.*

Scholion.

...
lu
Ite
coi
Vi

Tib

PEnt
inc
nomina
amborũ
bus.

Pluralis
Atque O,

A, E, (
rum
Ou. de Po.
harum
Vir. Aen. 2.
I, & V, incr
tribus, mo
Vir. Ec.
Ou. Faſt. 4.

Scholion.

V, Incremētum tertiæ declinationis breue eſt, vt *Dux, præſul, murmur, furfur, turtur.*

Virg. Geor. 4. *Magnanimoſq; duces, totiuſq; ordine gentis.*

Exceptio.

Interrogandi caſus *Vdis, Vris, & Vtis,* à nominibus in *Vs,* penultimam habent longam, vt *palus paludis: tellus, telluris: virtus, virtutis:* item *fur, furis,* cum ceteris obliquis. teque *Pollux, lux,* & *frugis* à nominatiuo *frux,* inuſitato: orripiunt *pecus, vdis: inter cus, vtis: Ligus, vris.*

irg. Ecl. 8. *Quid domini facient; audent quum talia fures?*

ib. l. 2. el. 1. *Luce ſacra requieſcat humus, requieſcat arator.*

DE PLVRALI NOMINIS Incremento.

enultima genitiui, vel datiui pluralis numeri, dicitur incrementum plurale, cum vterque caſus longior eſt natiuo eiuſdem numeri: vt *Muſa, Muſarum: Ambo um, ambobus: Qui, quorum, quibus: Res, rerum, re-*

A, E, I, O, V.

s caſus, ſi creſcit protrahet A, E, O, corripies I, V, verum excipe bubus.

Scholion.

E, O, incrementa multitudinis longa ſunt, vt *Quaum, harū ambabus: Rerum, rebus: Horum, Quorū.*

Pont. 4. *Quum tamen a turba rerum requieuerit um.*

2. *At Capys, & quorum melior ſententia menti.* ncrementa multitudinis, corripiuntur, vt *Quibus, montibus, lacubus, verubus.*

Montibus in noſtris ſolus tibi certet Amyntas.

Præmia de lacubus proxima muſta tuis.

Ex-

Bubus, ſeu bobus producitur,

DE VERBORVM Incremento.

Quid ſit incrementum.

SEcunda perſona ſingularis modi indicatiui norma eſt, ad quam verborum incrementa diriguntur: cui ſi verbum ſit æquale, nullum erit incrementum, vt *amat, amas*, quia diſſyllaba ſunt, ſicut *Amas*, quæ norma & regula eſt incrementorum, nullum habent incrementum. Si verbum longius ſit vna ſyllaba, vnum habebit incrementum; vt *amamus, amatis*, quarum penultima incrementum eſt; nam vltima nunquam dicitur incrementum. Si duabus ſyllabis norma ſuperetur, duo erunt incrementa, vt *amabaris, amabamus*, ſi tribus, tria, *vt amaueritis, amaueritis*; ſi denique quatuor; totidem erunt incrementa, vt *Audiebamini*.

2 In verbis deponentibus fingenda eſt vox actiua, ad quam verborum incrementa dirigantur.

3 Vltima ſyllaba, vt modo diximus, nunquam eſt incrementum: prima vero eſt, ſi norma ipſa ſit monoſyllaba, vt *das, fles, Damus, datis, dabam, dare*, & cetera diſyllaba, vnum habent incrementum: eodem modo *Flemus, fletis, flebam, flere*, &c.

Preceptum I.

De incrementis verborum per A, & E.

A, creſcens produc. Do incremento excipe primo.
E, quoque producunt verba increſcentia: verum
Corripiunt E, ante R, Ternæ duo tempora prima.
In reris, vel rere datur penultima longis.
Sit breuis E, quando Ram: Rim, Ro, adiuncta ſequuntur.
Corripit interdum ſteterunt, dederuntque poetæ.

Scholion.

A, in omni verborum incremento producitur, vt *Stabam, ſtares, properamus, docebamus, audiebamini*, &c. Virg. Aen. 2. *Troiaq; nũc ſtares, Priamiq; arx alta maneres.* Ou. Met. 10. *Serius, aut citius metam properamus ad vnam.*

Exce-

Exceptio.

A, primum duntaxat incrementum verbi *Do,das*, corripitur, vt *Damus, dabunt, dare*, ob quam cauſam pronunciamus *Circundamus, circumdabunt, circundare, Venundabo, venundare*, & cætera penultima breui.

Vir. Æn. 2. *His lacrimis vitã damus, & miſereſcimus vltro.*

Ou. Met. 1. *Iuſſit & ambita circundare littora terra.*

E, In omibus verborum incrementis producitur, vt *Flebam, rebar, lacereris, docerem, legerunt.*

a. 1. *Flebat Ariſtæus, quod apes cum ſtirpe necatas*
Viderat inceptos deſtituiſſe fauos.

n. 6. *Sic equidem ducebam animo, rebarque, futurum.*

art. lib. 1. *Dædale, Lucano cum ſic lacereris ab vrſo,*
Quam cuperes pennas non habuiſſe tuas?

Exceptio I.

ante R, breue eſt in primo incremento præſentis, & erfecti tertiæ coniugationis, vt *Cognoſcerem, legerem, emus, legeris*, vel *legere.*

ris tamen, vel *Rere* producitur, vt *loquereris, proſeris.*

Ecl. 4. *Incipe parue puer riſu cognoſcere matrem.*

riſt. 1. *Tantane te, fallax, cœpere obliuia noſtri,*
Afflictumq; fuit tantus adire timor.
eq; reſpiceres, nec ſolarere iacentem,
ure, nec exequias proſequerere meas?

ib. 3. *Illud, laurigeros ageres cum læta triumphos,*
oc tibi Roma, caput cum loquereris, erat.

Exceptio II.

e *Ram, Rim, Ro*, corripitur, vt *amauerã, amauerim,* *: Feceram, fecerim, fecero.*

eris perſonis idem eſto iudicium, *Amaueris, amauerimus, amaueritis: Fecerimus, feceritis.*

t. 3. *Fecerat exiguas iam ſol altiſſimus vmbras.*

Exceptio III.

: bere ſemper corripitur: vt *Celebraberis*, vel *Cenordeberis*, vel *mordebere.*

8. *Semper honore meo, ſemper celebrabere donis.*

L Ouid.

Ouid. Triſt. 1. Tu cane defendas, quamuis mordebere di

Appendix.

Poetæ in præterito indicatiui, E, litteram ante Runt
labam pro ſuo iure interdum corripiunt.
Virg. Aen. 3. Obſtupui, ſteteruntq; comæ & vox faucibus hæ
Hor. Epiſt. 1. Dij tibi diuitias dederunt, artemque fruendi.
…ilius. lib. 8. Terruerunt pauidos accenſa Ceraunia nautas.

De incrementis verborum per I, O, & V.

Præceptum II.

…rripit I, creſcens Verbum producitur Iui,
…terit umus, ſedimus breuiatur, deme velimus,
…limus, ſimus, quæque hinc compoſta dabuntur,
…coniunctiui poſſunt variare poetæ.
…cremẽtum produc, V, corripe ſemper.

Scholion.

…nquouis verborum incremento corripitur, vt Lingui-
…mus, amabimus, audiebamini.
… Aen. 3. Linquimus Ortygiæ portus, pelagoque volamus.

Exceptio.

…ultima præteriti in IVI, longa eſt, vt Petiui, Et pri-
…incrementum quartæ coniugationis: vt Ibam, ibo, ito,
…mus, venimus, reperimus præſentis temporis. (q)
… Aen. 2. Ceſſi, & ſublato montem genitore petiui.
… Aen. 6. Tu ne cede malis, ſed contra audentior ito.
… Aen. 3. Iungimus hoſpitio dextras, & tecta ſubimus.
…c etiam, I, longum habent. Nolito, nolite, nolimus, ne-
…elimus, velitis, ſimus, ſitis, & quæ ex ipſis componun-
…poſſimus, adſimus, proſimus, &c.
…let. 1. Et documenta damus, qua ſimus origine nati.
… Pont. 4. Siquis, vt in populo, qui ſitis, & vnde, requi-

Appendix. I.

…us in præterito penultimam corripit: vt venimus, re-
…us, comperimus.
… Aen. 1. Non nos, aut Lybicos ferro populare penates
Venimus, aut raptas ad littora vertere prædas.

Appendix II.

…mpora Coniunctiui modi ſyllabis Rimus, & Ritis, fi-
nita,

pa…
nun…
Afi…
Eia…
Prod…
A…
Virg. A…
Idem. A…
Corri…
Item c…
num: vt d…
Calcha…
Virg. A en…
Idem. A en…
Idem. Ibi…

nita, habeant ne penultimam breuem, an longam, *Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis* eſt: non ſolum recentiores, ſed etiam veteres. Diomedes enim docet præteritũ breue eſſe, futurum verò longum. Probus vtrumque longũ eſſe affirmat. Quare cum verſus facies, poetas optimos imi aberis, qui, *Ri*, ſyllabam modo corripiũt, modo producũt, rout verſus poſtulat, Sin tibi aliquid recitandum erit: ne rmonem des auditoribus, conſuetudini regionis ſeruies,

), *In* verborum incrementis ſemper producitur, vt *Facitote*.

uid. Met. 9. *Cumque loqui poterit, matrem facitote ſalutes*,

I, In verborum incrementis, vbique corripitur: vt *Sumus, Poſſumus, Volumus*.

r. Epi. 1. *Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati*,

n ibidem. *Si patriæ volumus ſi nobis viuere cari*.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Yllabæ, quæ vltimum locum tenent, partim poſitione, vt *Prudens, præcox*: partim diphtongo, vt *muſæ*: n priuatis præceptionibus cognoſcuntur: de quibus igendum eſt.

A in fine.

a dato longis: ita, poſtea, deme.
ia, & caſus omnes: ſed protrahe ſextum:
is Græcos caſus adiunge vocandi.

Scholion.

inita longa ſunt: vt, *memora; contra, vltra, antea, triinta, quadraginta* &c.

n. 1. *Muſa mihi cauſas memora, quo numine læſo.*
n. 8. *Triginta capitum fœtus enixa iacebit.*

Exceptio.

e *eia, ita, poſtea, quia.*
ſis omnes in A: vt *Anchora vela*. Præter ablatiprora: & vocatiuos Græcos: vt *ò Aenea, ò Athla, la.*

1. *Non ita me experti Bitias, & Pandarus ingẽs*,
. *Anchora de prora iacitur, ſtant littore puppes.*
Quid miſerum Aenea laceras? iã parce ſepulto.

„
„
Corripe E, ſed Primæ. **E in fine.** *Quinteq; vocabula produc.*
Atque fame, cete, tempe, fermeq; fereq;
Adde doce, ſimilemq; modum, & monoſyllaba, præter
Encliticas, ac ſyllabicas, necnon Malè dempto,
Ac Benè. Produces aduerbia cuncta ſecundæ.
„

Scholion.

E Litteera finita corripiuntur: vt, *Nate, fuge, ponè, penè, nempe.*
Vir. Aen. 2. *Heu fuge, nate Dea, teque his, ait eripe flamis.*
dem. Eclog. 9. *Pane ſimul tecum ſolatia rapta, Menalca.*

Exceptio I.

roducuntur omnia primæ, & quintæ declinationis, vt nchiſiades, ò Anchiſiade, Calliope, re, die, & quæ inde iuntur, vt, *Quare, hodie,* quibus adde *Fame, cete, Tempe,* mè, *ferè, ohe.*
rg. Æn. 6. *Tros Anchiſiade, facilis deſcenſus Auerni.*
art. lib. 10. *Non venias, quare tam longo tempore Romane*
g. Æn. 6. *Obiicit ille fame rabida tria guttura pandens.*
e. Sat. 6. *Nulla ferè cauſa eſt &c.*
Sat. 13. *Mobilis, & varia eſt fermè natura malorum.*
art. lib. 4. *Ohe iam ſatis eſt, ohe libelle.*

Exceptio II.

Item verba imperatiui modi, numeri ſingularis, ſecun- declinationis: vt *Vide, habe, Caue,* tamen ſæpe corri- ur. (s)
or. Ep. 1. *Vade, vide, caue, ne titubes, mandataq; frangas.*
uid. Met. 2. *Nate caue dum reſque ſinit, tua corrige vota.*
em. Triſti. 1. *Tu caue defendas, quamuis mordebere dictis.*
Sunt etiam longa monoſyllaba vt, *me, te, ſe.* Exceptis coniunctionibus encliticis, *Que, ne, ve.* Et ſyllabicis adiectionib. Pte, Ce, Te, vt *Suapte, hiſce, tute.*
irg. Aen. 1. *Tanta ne vos generis tenuit fiducia veſtri?*
or. Ser. 1. Sa. 4. *Hinc omnis pēdet Lucillius, hoſce ſequutus.*

Exceptio III.

Longa præterea ſunt aduerbia à nominibus ſecundæ de- nationis profecta: vt *placide, valdè, minimè, ſummè, præ- benè, & malè.* (t)

Mart.

Mart.lib.9. *Excipe ſollicitos placidè mea dona libellos.*
Idem.lib.1. *Nil benè cum facias, facis attamen omnia bellè.*
Horat.in art. *Et malè tornatos incudi reddere verſus.*

Appendix.

Adiectiua tertiæ declinationis, cum in aduerbia transeũt vltimam habent breuem, vt *Sublime, ſuauè, dulcè*, Itemque *facilè, difficilè*, &c.
Virg.Eclog.9. *Cantantes ſublimè ferent ad ſydera cycni.*
Idem. Eclog.4. *Ipſe ſed in pratis aries iam ſuauè rubenti Murice.*

I, in fine.

produc, breuia niſi cum quaſi, Græcaque cuncta.
re mihi variare, tibique ſibique ſolemus.
rripies ibi, vbi melius diſſyllabon, & cui.

Scholion.

Vocali terminata longa ſunt, vt *Claſſi, fieri.*
Virg. Aen.6. *Sic fatur lacrymãs, claſſiq; immittit habenas.*
rt.lib.8. *Quam vellem fieri meus libellus.*

Appendix. I.

orripe *Niſi, quaſi*, & Græca, quæ, in I, vel Y, exeunt ve
adi, Daphni, moly.
I, de Pon.4. *Quid niſi Pierides, ſolatia frigida reſtant?*
Ecl.9. *Inſere, Daphni, piros, carpent tua poma nepotes.*
Achil.1. *Palladi littorea celebrabat Scyros honorum Fortè diem &c.*

Exceptio I. I.

ibi, tibi, ſibi, vltimam habent communem.
vbi: cui, cũ diſſyllabum eſt, frequentius corripiuntur.
len.1. *Poſt mihi non ſimili pœna commiſſa luetis.*
10. *Extremum hunc, Arethuſa, mihi concede laborẽ.*
b.1. *Sed norunt, cui ſeruiant leones.*

O, in fine.

ambiguis, Græca, & monoſyllaba longis.
cauſa, ternus, ſextuſque ſecunda.
leo, atque ideo, atque aduerbia nomine nata.
orripies, modoque, & ſcio, neſcio, & imo,
varium ſerò, & coniunctio verò.

 Scho-

O, Finita ambigua sūt, vt Quādo, vigilādo, nolo, e o, quoq;
Mart. lib. 1. *Nolo mihi ponas rhombū, mullūve bilibrē.*
Nolo boletos, oſtrea nolo: tace.

Exceptio I.

Excipe monoſyllaba lōga. vt, O, do, ſto: Datiuos, & abla-
ios: vt *ſomno, tuo,*
Item Græca, quæ habent Omega, vt *Androgeo, Atho,*
lio; *Alecto,* & cætera eiuſdem generis; quibus accedit:
go pro cauſa. (u)
rg. Aen. 2. *O lux Dardaniæ ſpes ò fidiſſima Teucrum.*
em. Ibidem. *Inuadunt urbem ſomno, vinoque ſepultam.*
em. Aen. 7. *Alecto toruam faciem, & furialia membra.*

Exceptio II.

Itē aduerbia à nominibus orta, vt *ſubitò, meritò, multò*:
bus adduntur, *adeò, ideò.*
Hinc rurſus excipiuntur *modò, quomodò, dummodò, poſt-*
dò, citò, imò, quibus accedunt *ſcio, neſcio, duo.*
Aduerbium *ſerò,* & coniunctio *verò* vltimam habent
nmunem.
irt. lib. 5. *Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis.*
Tam ſubito coruus, qui modo cycnus eras.
em. lib. 5. *Non habet ergo aliud non habet, immo ſuum.*
em. lib. 5. *Alcidæ cito dij, ſed tibi ſerò dabunt.*
l. Flac. lib. 3. *Sin vero preces, & dicta ſuperbus*
Reſpuerit

V, B, D, T, in fine.
ſemper produc, B, D, T, corripe ſemper.

Scholion.

V, Finita longa ſunt, vt *manu, cornu, Panthu.*
Vir. Aen. 2. *Telamanu miſeris iactabāt irrita Teucri.*
Ouid. Metamorph. 11.
Nec mora, curuauit cornu, neruoque ſagittam
Impulit. Virg. Aen. 2.
Quo res ſumma loco Panthu? quàm prendimus arcem?
B, D, T, litteris terminata corripiuntur: vt *Ab, Quid,*
Audijt. (x)

Virg.Æn.8.*Tum pater Æneas puppi ſic fatur ab alta.*
Id.Æn.2. *Quidquid id eſt, timeo Danaos, & dona ferentes.*
Idem.Æn.7. *Audijt, & Triuia longè lacus audijt omnis.*

" *C,L,M,in fine.*

C,longum eſt, varium hic pronomen, corripe donec.
Et nec,fac,pariter malunt breuiare poeta.
Corripe L,at produc ſal,ſol,nil,multaque Hebrea.
M,vorat Ecthlipſis: priſci breuiare,ſolebant.

" *Scholion.*

C, Littera finita longa ſunt: vt,*Sic,Hoc,Hic*,aduerbiũ: (xx)

Virg.Æn.3. *Sic oculos,ſic ille manus,ſic ora ferebat.*
Idem.Æn.2.*Claſſibus hic locus,hic acies certare ſolebant.*

Exceptio.

Corripe nec,& *donec*.*Hic*, pronomen,eſt anceps.*Fac* tu-
is corripitur.
Ouid.Triſt.1. *Parue,nec inuideo,ſine me liber ibis in Vrbem.*
Virg.Æn.6. *Hic vir, hic eſt, tibi quem promitti ſæpius audis.*
Idem.Æn.9. *Eſt hic,eſt animus lucis contemptor, & iſtum.*
Ouid. *Hos fac Armenios, hæc eſt Danaeia Perſis.*
Mart.1.lib.5.*Signa rarius, aut ſemel fac illud.*
L, Finita breuia ſunt: vt,*Aſdrubal,ſemel,vigil,Pol,ſimul Conſul.*
Sil.lib.7.*Vertit terga citus damnatis Aſdrubal auſis.*
Hor.epiſt. 1. *Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem Teſta diu.*

Exceptio.

Plaut.: *Nec pol homo quiſquam faciet impune animatus.*
Nihil, Sol longa ſunt. Item plurimaque peregrina vt *Daniel, Saul.*
Sil.4. *Non ſal,oxyporum ve caſeuſue.*
Iuu.b.10. *Nil aliud video, quo te credamus amicum.*
Lucr.et.2.*Vlterius ſpatium medio Sol altus habebat.*
M, Finita priſcis temporibus corripiebantur, neque à
ſequente vocali, vt iam fit, excipiebantur: quod
hic in compoſitis verbis cernitur.(y)
Enn.10. *Inſignita ferè tum millia militum octo.*

Quo te circumagas? quæ prima, aut vltima ponas?
[illegible] Cuius non hederæ circumiere caput.
[illegible] Quem laudas pluma, costo num adeſt honor idem?

N, in fine.

[illegible] eſt Græcis pariter, pariterque Latinis.
[illegible] quod format INIS breue: Græca ſecunda,
[illegible] & quartum, ſi ſit breuis vltima recti.
[illegible] forſan, tamen, an, viden, adijce curtis.

Scholion.

Cætera finita longa ſunt: vt *Sin, Titan, Siren, ſalamin, Actæon,* & cætera tertiæ declinationis, quæ in [illegible] exeunt.
Virg. Æn. 1. *Sin abſumpta ſalus, & te pater optime Teucrũ.*
Georg. 1. *Vnde venit Titan, & nox vbi ſidera condit.*
Ouid. Met. 3. *Actæon ego ſum, Dominum cognoſcite veſtrum.*
Accuſatiuus Græcus nominum in AS, ES, E: vt *Æneam, Anchiſen, Calliopen.*
Item genitiuus multitudinis cuiuſuis declinationis, vt *Cimmerion, epigrammaton.*
Virg. Æn. 12. *Et ſæuum Aenean agnouit Turnus in armis.*
Æn. 2. *Amitto Anchiſen: hic me pater optime, feſſum Deſeris.*
Tibul. lib. 4. *Cimmerion etiam obſcuras acceſſit ad oras.*

Exceptio I.

Corripe *An, in, forſan, forſitan, tamen, attamen; viden.* Item *En,* ſyllaba finita, quæ faciunt genetiuo *Inis:* vt *nomen, lumen, flumen.*
Virg. Æn. 2. *Forſitan & Priami fuerint quæ fata requiras.*
Sta. Theb. 3. *Ipſa dedi vident, vt iugulo conſumpſerit enſem?*
Ouid. Faſt. 2. *Nomen Arionium Siculas impleuerat vrbes.*

Exceptio II.

Corripiuntur etiam Græca in *On,* quæ ad ſecundam noſtram declinationem ſpectant: vt *Pelion, Ilion, Erotion.*
Ouid. in Epiſt. *Ilion, & Tenedos, Simoiſque, & Xanthus, &* Ida.
Mart. lib. 5. *Pallida nec nigras horreſcat Erotion vmbras.*
Omnes denique accuſandi caſus, qui à nominibus vlti-

timam breuem habentibus proficiſcuntur:vt,*Scorpiō,Thetin,Ityn,Maian, Aegynan.*

Lucan.lib.1.*Scorpion incendis cauda chelaſque peruris.*

Ouid.Metamorph. 7.

Tantaque nox animi eſt, Ityn huc accerſite dixit.

Sta.Th.7. *Namque ferunt raptam patrijs Aeginā ab vndis.*

R,in fine.

R,breue,ſed longum eſt far,par, cum pignore,Lar,Nar.
Cur,fur,cum Græcis,quibus eſt genitiuus in ERIS.
Addito Iber,ſed cor melius breue,Celtiber anceps.

Scholion.

R, Littera terminata corripiunt:vt,*Amilcar,ſemper,ſemiuir,precor, Hector, turtur.*

ilius,lib.2.*At ſenior Siculis exultat Amilcar in armis.*
irg.Aen.1.*Semper honos, nomenque tuū laudeſq; manebūt.*
ıcan.lib.8.*Inſeruiſſe manus impure ac ſemiuir audes?*
rg.Eclog.1.*Nec gemere aerea ceſſabit turtur ab vlmo.*

Exceptio.

Producito *Cur,far,fur. Iber,lar,Nar,ver,par.*cum comitis,vt *Compar, diſpar, & impar*: Et Græca,quæ faciunt itiuo *Eris*,vt *Aer, æther, crater.*

r.in art.*Cur ego ſi nequeo,ignoroque poeta ſalutor?*
i.6.*Si tibi durus Iber, aut ſi tibi terga dediſſet Cantaber.*
'or.Set.Sat 3.
re par impar, equitare in arundine longa.
.Aen.6.*Largior hic campos æther,& lumine veſtit.*

Appendix.

melius corripitur.*Celtiber*,anceps eſt.(z)
Tri.5.*Molle cor ad timidas ſic habet ille manus.*
.li.10. *Ducit ad auriferas quod me Salo Celtiber oras.*

AS,& ES,in fine.

duc,quartum Græcorum. Tertia caſum
t, & rectum, ſi in adis breue patrius exit.
ue produces:breuiat,ſed tertia rectum,
rij breuis eſt creſcens penultima: pes hinc.
r paries, aries, abieſque Cereſque
& es de ſum, & penes, & pluralia Græca.

Scho-

Scholion.

AS, Syllaba finita longa ſunt, vt Aeneas, Pallas, Pallāris, fas, nefas. (Aa)

Virg. Aen. 10. *Aeneas ignarus abeſt, ignarus & abſit.*

Idem ibid. *Tela manuſque ſinit: hinc Pallas inſtat, & vrget.*

Idem Georg. 3. *Fas, & iura ſinunt.*

Exceptio.

Corripe Græca, quorum genitiuus exit in *Adis*: vt, *Arcadis, Pallas, Palladis.*

Idem Accuſatiuos plurales tertiæ declinationis nominū Græcorum, vt, *Troas, Delphinas, Heroas.*

Ouid. Met. 6. *Pallas anum ſimulat.*

Mart. lib. 9. *Cum quibus Alcides, & pius Arcas erat.*

Virg. Eclog. 4. *Permiſtos heroas, & ipſe videbitur illis.*

ES, ſyllaba terminata longa ſunt: vt, *Anchiſes, locuples quoties, octies, decies, tricies,* &c. (Bb)

Virg. Aen. 6. *Anchiſes alacris palmas vtraſque tetendit.*

Mart. lib. 11. *Orbus es, & locuples, & Bruto conſule natus,*

Idem lib. 10. *Dicere te laſſum quoties ego credo Quirino?*

Idem lib. 8. *Vno naſceris octies in anno.*

Exceptio I.

Corripe nomina tertiæ declinationis, quæ creſcunt in obliquis penultima breui: vt *Diues, eques, hoſpes, miles, pedes, ites,* &c.

Virg. Aen. 2. *Inſula diues opum, Priami dum regna manebāt.*

Idem. Aen. 6. *Obuius armatos, ſeu cum pedes iret in hoſtem.*

Præter, *Abies, aries, Ceres, paries, pes,* cum compoſitis: vt *cornipes, ſonipes.*

Virg. Eclog. 7. *Populus in fluuijs, abies in montibus altis.*

Lucan. lib. 8. *Non aries illis, non vlla eſt machina belli.*

Virg. Georg. 1. *Flaua Ceres alto ne quicquam ſpectat Olympo.*

Ouid. Met. 6. *Nec pes ire põt, intra quoque viſcera ſaxum eſt.*

Virg. Aen. 4. *Stat ſonipes, ac frena ferox ſpumantia mandit.*

Exceptio II.

Es, à verbo *Sum,* etiam breue eſt, & ex eo compoſita: vt, *potes, ades*: item *penes;* Græca neutra in *es,* vt *Cacoethes,* præterea, nominandi, vocandique caſus Græcorum: vt *Area-*

Arcades,Troes,Dæmones,Rhetores,Amazones.

Vir. Aen.2. *Quiſquis es,amiſſos hinc iam obliuiſcere Graios.*

Mart.lib.6. *Tu potes & patria miles & eſſe decus.*

Hor.in art. *Quem penes arbitriũ eſt, & ius et norma loquẽdi.*

Virg.Eclog.7. *Ambo florentes ætatibus,Arcades ambo.*

Idem. Aen.1. *Egreſſi optata potiuntur Troes arena.*

Iuue.Sat.1. *Tenet inſanabile multos*

Scribendi cacoethes: & ægro in corde ſeneſcit.

Is vel, Ys in fine.

Corripies Is,& Ys: plurales excipe caſus.

Glis ſis,vis,verbum ac nomen noliſque,veliſque.

Audis cum ſocijs,quorum, & genitiuus in INIS.

ENTIS vt aut ITIS longum producito ſemper.

Scholion.

IS,vel Ys finita corripiuntur, vt *Apis,inquis,ais, Thetis, Typhis,Itys,Iris.*

Ovid.Met.13. *Non apis inde tulit collectos ſedula flores.*

Stat.Achil.1. *Iam dudum tacito luſtrat Thetis omnia viſu.*

Virg.Ecl.4. *Alter erit tũ Typhis,& altera quæ vehat Argo, Delectos heroas.*

Exceptio I.

Excipe caſus omnes multitudinis: vt *viris,armis, muſis, vobis: Queis,*pro quibus,*omneis, verbis.*

Item *Glis,vis,*nomen,& verbum.*Velis,Sis* cum compoſ. & *quamuis,velis,adſis.*

Et ſecundas perſonas numeri ſingularis, modi indicatiui quartæ coniugationis, vt *Audis, neſcis,ſentis.*

Aen.1. *Præſentemque viris intentant omnia mortem.*

Ibid. *Queis ante ora patrum Troiæ ſub mœnib.altis.*

Ibid. *Non ea vis animo,nec tanta ſuperbia victis.*

Ib.9. *Iam ſatis eſt non vis Afer auere, vale.*

Ib.1. *Neſcis,heu neſcis dominæ faſtidia Romæ.*

Exceptio II.

... præterea ſunt,quorum genitiuus exit in *Inis, Et* penultima longa,vt *Salamis, Simois,Samnis,lis.*

Epiſt.9. *Hac ibat Simois,hic eſt Sigeia tellus.*

..., *Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt.*

Os, in fine.

Vult, Os produci: compos breuiatur, & impos.
Oſq. oſſis, Græcorum & neutra, & cuncta ſecundæ
Addictæ Auſonidum, Græcus genitiuus, & omnis.

Scholion.

OS, finita longa ſunt, vt Os, oris, Erectos, Tros, Minos, *Heros, Athos, Androgeos,* & cetera, quæ per Omega ribuntur.

uid. Met. 1. *Os homini ſublime dedit.*
irg. Aen. 6. *Tros Anchiſiade, facilis deſcenſus Auerni.*
em. Aen. 2. *Androgeos offert nobis ſocia agmina credens.*

Exceptio.

orripe, Os Oſſis: compos, & impos, & Græca neutra; vt aos, *Melos, Argos.*
cr. lib. 3. *Exos & exanguis tumidos perfluctuat artus.*
id. - - - - - *voti poſtmodo compos erit.*
t. Aen. 6. *Et Chaos, & Phlegethon, loca nocte ſilentia latè.*
Item, Os, finita, quæ ad ſecundam Latinam declinatio- n tranſeunt: vt; *Tyros, Arctos, Ilios.*
can. lib. 3. *Et Tyros inſtabilis pretioſaque murice Sidon.*
art. lib. 9. *Neſcia nec noſtri nominis Arctos erat.*
Omnes denique interrogandi caſus, à quibuſcumque ctis proficiſcantur; vt *Arcados, Pallados, Typhœos, Te- yos, Tereos.*
ui Met. 1. *Arcados hinc ſedes, & inhoſpita tecta Tyranni.*
u. Faſt. 4. *Alta iacet vaſti ſuper ora Typhoeos Aetna.*
nc. l. 1. *Tethyos vnda vaga lunaribus æſtuet horis.*

Vs, in fine.

s breue ponatur, produc monoſyllaba quæque.
aſibus increſcunt longis, & nomina Quartæ:
Excepto recto & quinto, & quibus exit in Vntis.
atrius, & conflata à pus, contractaque Græca.
n recto, ac patrio, & venerandum nomen IESVS.

Scholion.

VS, ſyllaba terminata breuia ſunt; vt *Littus, intus, ſen- ibus,* & nominãdi, vocandique caſus ſingulares quartæ de- linationis: vt *Domus, manus.*

Virg.

Virg.Æn.3. *Heu fuge crudeles terras, fuge littus auarum.*
Idē.Aen.2. *Hic Dolopū manus, hic ſeuus tendebat Achilles.*

Exceptio I.

Excipe monoſyllaba, vt *Plus, rus, thus.*
Lucan.lib.1. *Plus illa vobis acie, quàm creditis, actum eſt.*
2 Et quæ creſcunt in obliquis, penultima longa: vt, *Salus, tellus, palus*, Et nomina quartæ declinationis, præter caſus ante dictos; vt *aditus, vultus.*
Ouid.Met.2. *Mox etiam fruges, tellus inarata ferebat.*
Idem.Met.11. *Iuncta palus huic eſt denſis obſeſſa ſalictis.*
Mart.lib.8. *Hos aditus vrbem Martis habere decet.*
Palus tamen ab Horatio in Arte poet. ſemel corripitur.
...gis opus ſterilisque diu palus aptaque remis.

Exceptio II.

Denique Græca nomina, quorum genitiuus exit in ...tis, vt *Opus, Amathus.* Et quę ex ποῦς ποδὸς componun...: vt *Tripus, Melampus:* quæ que ex *Oos* contrahuntur, ...*anthus*, ex Panthoos: Item genitiuus in *Vs*, à fœmini...n O, *Manto, Mantus: Clio, Clius*, &c. quæ item ex *Oos* ...rahuntur. Virg. Æn. 10.
...Amathus, eſt celſa mihi Paphus, atque Cythera.
...Æn.2. *Panthus Otriades arcis, Phœbiq; ſacerdos.*
Æn.10. *Fatidicæ Mantus & Tuſci filius amnis.*

Appendix.

...c etiam IESVS, ſacroſanctum Domini atque Re...oris noſtri nomen ſpectat.
..., finita non contracta, ab O, ſyllaba profecta corri...r; vt *Pamphagus, Oribaſus, Polypus:* quorum; vltimā ..., per *Os*, ſcribuunt πόλυπος, Quare Latinis per *Vs*, ..., vltima breui.
...et.3. *Pamphagus, & Dorceus; & Oribaſus, Arca...s.* Horat.in Epod.
...n grauis hirſutis cubet hircus in alis.

SYLLABA COMMVNI.

...munis ſyllaba, vtſupra diximus, eſt quæ modò ...uis, modò longa apud Poetas reperitur.

Præ-

Præceptum I. De Syllaba Communi.

ET diphthõgus, & vocalis longa cõmunes fiunt, cum vocalem diuerſæ dictionis præcedunt.

B R E V E S.

Virg. Aen. 3. *Inſulæ Ionio in magno, quas dira Celæno.*
Idem. Aen. 5. *Victor apud rapidum Simoenta ſub Ilio alto.*
Idem. Ecl. 8. *Credimus? an qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingũt?*
Propert. lib. 2. *Tu quoque, ô Eurition vino Centaure periſti.*

LONGÆ.

Virg. Georg. 1. *Ante tibi Eoæ Atlantides abſcondantur.*
Idem Eclog. 6. *Stant & iuniperi & caſtaneæ hirſutæ.*
Idem. Aen. 4. *Lamentis, gemituque & fœmineo vlulatu.*
Idem. Eclo. 3. *Et ſuccus pecori & lac ſubducitur agnis.*

Breues & longæ in eodem verſu.

Virg. Geor. 1. *Glauco, & Panopeæ, & Inoo Meliçertæ.*
Idem. ibid. *Ter ſunt conati imponere Pelio Oſſam.*

Præceptum II.

MOnoſyllaba breuia interdum à Poetis more Græcorum producuntur.

Virg. Aen. 3. *Liminaque lauruſque Dei, tótuſque moueri.*
Iuue. Sat. 6. *En animam & mẽtem, cũ qua dij nocte loquãtur.*

Præceptum III.

SYllaba breuis poſt quatuor primos pedes, maximè ſecũdum, & tertium relicta nonnunquam à poetis producitur, quam Grãmatici Cæſuram vocãt, veteres *Inciſum.*

Syllaba breuis poſt primum pedem producta.

Virg. Aen. 4. *Pectoribus inhians ſpirantia conſulit exta.*
Idem. Aen. 11. *Oratis? equidem & viuis concedere vellem.*
Iuuen. Sat. 6. *Quis neſcit? aut quis non vidit vulnera Pali?*
Mart. lib. 6. *Meque ſinus omnis, me nemus omnis habet.*

Poſt ſecundum.

Virg. Aen. 2. *Noſtrorũ obruimur, oriturque miſerrima cædes.*
Idem. Aen. 5. *Emicat Euryalus, & munere victor amici.*
Id. Aen. 10. *Nã tibi Tymbre caput Euandrius abſtulit enſis.*
Mart. l. 14. *Det tunicam: diues ego te præcingere poſſum.*

Poſt tertium.

Virg. Aen. 5. *Oſtentans artem pariter, arcumque ſonantem.*

Idem.

Idem. Aen. 3. *Dona de hinc auro grauia, ſectoque elephanto,*
Idem. Aen. 11. *Congredior, fer ſacra pater, & concipe fœdus.*
St. Ach. 2. *Nequa deè indignos Thetydi captiua nepotes.*
» *Poſt quartum.*
Aen. 10. *Graius homo infectos linquens profugus Hymenaos.*
Virg. Ecl. 6. *Ille latus niueum molli fultus Hyacintho.*
Id. Georg. 2. *Muneribus tibi pampineo grauidus Autumno.*
» *Admonitio.*

His tribus præceptionibus non in ſuis componendis, ſed metiendis veterũ poetarũ carminibus vtentur tirones.

» *Precept. VI.*

VOcalis breuis ante mutam, & liquidam eiuſdem dictionis, vt ſupra dictum eſt, communis eſt in carmine, quamuis in ſoluta oratione ſẽper corripiatur, vt *Atlas, Volucris, Cleopatra, Patroclus, Lugubris, Funebris.*

Aen. 4. *Cum tacet omnis ager, pecudes, pictaque volucres,*
Aen. 7. *Aſſueta ripis volucres, & fluminis alueo.*

» *Appendix.*

Syllaba natura longa nunquam corripitur, etiam ſi muta cum liquida ſequatur, vt *Aratrum, Volutabrum, Inuolucrum, ſalubris*, & reliqua generis eiuſdem.

» *Precep. V.*

VLtima ſyllaba verſus communis eſt, ſiquidem breuis pro longa ponitur.

Virg. Aen. 1. *Gens inimica mihi Tyrrhenum nauigat æquor,*
Ibid. *Nate patris ſummi qui tela Typhoea temnis.*

Sextus enim pes ſpondeus eſt, qui ex duabus longis conſtat. Aut contra longa pro breui.

Mart. lib. 9. *Nobis non licet eſſe tam diſertis,*
Qui muſas colimus ſeueriores.

Vltimus namque pes Choreus eſt, qui ex longa conſtat, & breui.

DE NECESSITATE METRICA.

LEx, neceſſitaſque metri cogit poetas, breues aliquãdo producere, velut cum ſint tres breues continuæ in carmine Heroico: quod in *Italia, Priamide, Arabia*, aliiſq; id genus vſu venit.

Aen. 5.

Æn.3. *Ibitis Italiam portuſque intrare licebit*,
Aen.6. *Atque hic Priamidem laniatum corpore toto*.
Proper.lib.2. *Et domus intacta te tremit Arabia*.

Aut contra longas corripere, vt cum breuis inter duas longas eſt. Iuuen.Sat. 2.

Fugerunt trepidi vera ac manifeſta canentem Stoicidæ.

Stoicidæ, dixit penultima breui, neceſſitate metri coactus. neque enim hexametrum carmen Creticum recipit, qui ex longa, breui, & longa conſtat. (Cc)

De licentia Poetica.

Poetæ, quibus ſemper *poteſtas* fuit, vt ait Horatius, *quidlibet audendi*, nulla coacti neceſſitate ſyllabis interdum pro ſuo iure abutuntur. *Tulerunt* enim, *Dederunt*, & nõnulla alia eiuſdem generis, penultima correpta efferunt. (Dd)

Virg.Ecl.3. *Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes*.
Hor.ep.1. *Dÿ tibi diuitias dederunt, artemq; fruendi*.

DE PEDIBVS.

Quoniam de ſyllabis tum breuibus, tum longis, tum communibus dictum eſt; ſupereſt, vt & de pedibus, qui ex ipſis ſyllabis, & de verſu, qui ex pedibus conſtat, breuiter dicamus.

Quid ſit pes.

Pes eſt pars verſus, certo ſyllabarum numero atque ordine definita.

Pedes duarum ſyllabarum.

Spondeus conſtat ex duabus ſyllabis longis: *vt Poſſunt. Omnes*.

Pirrhychius ex duabus breuibus, vt *Furor, Ruit*.

Choreus, ſeu, vt alii vocant, Trochæus ex longa, & breui, vt *Arma, vincor*.

Iambus ex breui & longa, vt *Viros, Rogas*.

Præcipui pedes trium ſyllabarum.

Moloſſus ex tribus longis; vt, *Aeneas, Contendunt*.

Trochæus, ſiue Tribrachys ex tribus breuibus, vt *Facere: Tumidus*.

Dactylus ex longa, & duabus breuibus: vt, *Corpora, Traximus*.

Ana-

Anapæſtus ex duabus breuibus,& longa,vt *Animos,Capiunt*.

» *Scholion.*

Ceteri pedes ex his compoſiti ſunt, & oratorum magis proprij,quàm poetarum. Quoniam tamen ab auctore sũt poſiti,viſum eſt in hac editione reponere. Porrò prudens magiſter viderit,an ſint initio tironibus proponendi.

Minus præcipui pedes trium ſyllabarum.

Bacchius ex breui, & duabus longis: vt *Dolores, Parabant.*

Antibacchius ex duabus longis,& breui:vt *Audiuiſſe, Maturus*.

Creticus, ſeu amphimacer, ex longa, breui, & longa,vt *Maximos,audiunt.*

Amphybrachys ſiue Scolius ex breui,& longa,& breui: vt *Cadebat, Poema.*

Pedes quatuor ſyllabarum ex ſuperioribus compoſiti.

Diſpondeus conſtat ex duobus ſpondeis: vt,*Oratores.*

Proceleuſmaticus ex duobus Pirrhychijs:vt *Abiete.*

Dichoreus ex duobus choreis,vt *Dimicare.*

Diiambus ex duobus Iambis; vt *Propinquitas.*

Choriambus ex Choreo, & Iambo, vt *Nobilitas.*

Antipęſtus,vel Antipaſtus ex Iambo, & Choreo, vt *Recuſare*.

Ionicus à maiore,è ſpondeo, & Pirrhychio, vt *Calcaribus, Cantabimus.*

Ionicus à minore, ex Pirrhychio,& Spondeo: vt *Diomedes, Lacedæmon.*

» *Pæones.*

Pæones quatuor ſunt, omnes ex tribus breuibus, & vna longa conſtant, hac lege, vt primus primam habeat longam, ſecundus ſecundam, tertius tertiam, quartus quartam.

Pæon. I. ex choreo, & Pirrhychio, vt *Aſpicite, Temporibus*.

Pæon. II. Ex Iambo, & Pirrychio, vt *Potentia, Docebimus.*

Pęon III. Ex Pyrrhychio, & Choreo, vt *Animamus Moriamur*.

Pæon IV. Ex Pyrrhychio, & Iambo: vt, *Calamitas, Obierant*.

,, *Scholion.*

M. Tullius, & alij nonnulli duos tantum *Pæones* videntur agnoſcere, quorum prior primam habet longam, poſterior vltimam.

,, *Epitriti, ſeu Hypij totidem ſunt, ſed ſuperioribus contrarij.*

Epitritus I. ex Iambo, & Spondeo: vt, *Repentino, Repugnarunt*.

Epitritus II. ex Choreo, & Spondeo: vt, *Conditores, Cōprobarunt*.

Epitritus III. ex ſpondeo, & Iābo, vt, *Diſcordia, Clamaueras*.

Epitritus IV. ex Spondeo, & Choreo: vt *Fortunatus, Pugnabamus*.

,, *Pedes quinque ſyllabarum.*

Quinque ſyllabarum pedes inuſitati ſunt, præter Dochimum, oratorię compoſitioni maximè appoſitum. Conſtat ex Iambo, & Cretico: vt, *Reipublica, Perhorreſcerent*.

DE VERSV.

Verſus eſt oratio certo genere, numero atque ordine pedum alligata.

Carmen Hexametrum ſiue Heroicum.

Hexametrum carmen cōſtat ſex pedibus, quorum quintus dactylus eſt, ſextus ſpondeus, reliqui dactyli, vel ſpōdei. Aen. 2. *Vrbs antiqua ruit multos dominata per annos.*

,, *Appendix.*

Quintus pes nonnunquam ſpondeus eſt: vnde verſus Spondaicus appellatur; quo vel rei alicuius grauitas, & amplitudo, vel ingens mœror, animique angor; vel aliud declaratur.

Virg. Ecl. 5. *Cara Deū ſuboles magnum Iouis incrementum.*
Aen. 2. *Conſtitit, atque oculis Phrygia agmina circumſpexit.*

,, *Pentametrum carmen.*

Pentametrum carmen, quod ferè hexametrum comitatur.

tur, quinque pedes habet, quorum duo primi dactyli: vel ſpondei pro cuiuſque arbitrio ſunt, adiuncta ſyllaba longa, quæ cæſura, vel ſemipes dicitur: ceteri duo perpetuò ſunt dactyli, quibus ſemipes itidem adiungitur, vt ex vtroque ſemepede quintus pes fiat, vel tertio loco eſt ſpondeus, qui alterius initio conſtat: deinde duo Anapeſti.

Ouid. de Pont. 3. *Et ſubito caſu quæ valuere, ruunt.*

„ *Appendix.*

Poſterior ratio mentiendi pentamentrum Quintiliano probatur li. 9. c. 4. Et *quidem*, inquit, *optimè eſt ſibi iunctus Anapeſtus, vt qui ſit Pentamentri finis.* Ibidem: *Eſt quoddã in ipſa diuiſione verborum latens tempus:* vt *in Pentametri medio Spondeo, qui niſi alterius verbi fine, alterius initio conſtet, verſum non efficit.*

„ *Senarius Iambicus, ſiue Trimeter Iambicus.*

„ *Acatalectus.*

Senarius Iambicus cum purus eſt, & integer, omnibus in locis Iambos habet.

Catul. *Phaſelus ille, quem videtis hoſpites,*
Ait fuiſſe nauium celerrimus.

Hor. Epod. 2. *Beatus ille qui procul negotijs.*

Omnes ſex pedes iambi ſunt, totidem enim pedes Senarius admittit, vnde & nomen inuenit; verũ *Tardior vt paulò grauiorq; veniret ad aures*, vt Horatius ait, primo, tertio, & quinto loco Spondeum, Dactylum, & Anapæſtum recepit. Omnibus etiam locis, præterquam ſexto, Tribachum poteſt recipere.

Ho. Epo. 1. *Pauidumque leporem, & aduenam laqueo gruem.*

„ *Dimetrum Iambicum Acatalectum.*

Dimetrum Iambicum quatuor recipit pedes: ſecundo & quarto loco Iambos: primo, & tertio Iambum, ſpondeum, dactylum, anapæſtum: poteſt etiam in omnibus, præter quartum, Tribrachym admittere.

Horat. Epod. 1. *Vt priſca gens mortalium.*

Idem. *Videre properantes domum.*

„ *Scazon, ſiue Choliambus.*

Scazon, ſemper quinto loco habet Iambum, ſexto ve-

ro ſpondeum: ceteris omnibus cum Senario Iambico conſentit.

Ctaull. *Idemque longe plurimos facit verſus.*
Mart. lib. 5. *Extemporalis factus eſt meus Rhetor.*
Calphurnium non ſcripſit, & ſalutauit.

" *Scholion.*

Metimur omnia genera carminum pedibus duplicatis præter dactylicum, hoc eſt, Hexametrum & Pentametrum, quod ex ipſis nominibus facilè intelligitur. Trimetra enim appellantur, quod tribus metris ſiue menſuris conſtent, cum tamen ſenos habeant pedes, vnde & Senarii dicuntur. Acatalecta dicuntur carmina integra omnibuſque ſuis numeris abſoluta. Catalectica, quibus deeſt vna ſyllaba, Hypercatalectica, quæ ſyllaba vna aut duabus redundant. Brachycatalectica, quibus pes vnus deeſt. Legitimus ſenarius Iambicus ſexto loco Iambum habet, tamquam cuſtodem defenſoremque Iambici ordinis: ex quo cùm fuerit deturbatus, atque in eius locum ſubſtitutus Spondæus, Scazon, id eſt, Claudicans, & Choliambus, hoc eſt, Claudus Iambus appellatur. Claudicare enim hi verſus putantur.

" *Anapæsticum Dimetrum Acatalectum.*

Anapæſticum carmen, quò frequenter in choris vtitur Seneca, conſtat quatuor pedibus, qui ferè ſunt dactyli, vel ſpondei, permiſtis anapæſtis: ita tamen, vt ſecundo, & quarto loco abſit dactylus.

Senec. Herc. Furen. *Lugeat æther magnuſque parens.*
Aetgeris alti, telluſque ferax.
Et vaga ponti mobilis vnda.

" *Appendix.*

Secundus pes dictionem terminat, qui frequētiſſimè eſt ſpondeus.

" *Glyconium.*

Glyconium carmen conſtat ſpondeo, & duobus dactylis, quo Seneca interdum choros ſcribit.

Sene-

Seneca Thyeſt. *Tandem regia nobilis.*
Antiqui genus Inachi
Fratrum compoſuit minas.

Aſclepiadeum.

" Aſclepiadeum carmen conſtat ſpondeo, duobus choriãbis,& pirrhychio, vel ſpondeo, dactylo, & ſyllaba longa: deinde duobus dactylis.

Hor. Cam. 1. *Mæcenas atauis edite regibus.*

Phaleucium, ſiue Hendecaſyllabum.

" Phaleucium carmen quinque pedibus conſtat, ſpondeo dactylo, deinde tribus choreis.

Mart. lib. 1. *Commendo tibi Quinctiane noſtros.*
Noſtros dicere ſi tamen libellos
Poſſum, quos recitat tuus Poeta.

Apud Catullum in prima ſede etiam Choreo, & Iambo locus eſt.

Arida modo pumice expolitum.
Meas eſſe aliquid putare nugas.

Appendix.

" Verſibus hendecaſyllabis (ſic enim à numero ſyllabarum etiam appellantur) plurimum vtuntur, qui epigrammata ſcribunt.

Sapphicum carmen.

" Verſus Sapphicus quinque pedes hoc ordine admittit, choreum, ſpondeum, dactylum, deinde duos choreos: tertio cuique carmini ferè nectitur Adonius, qui ex dactylo, & ſpondeo conſtat.

Hor. Carm. 1. *Integer vitæ ſceleriſque purus.*
Non eget Mauri iaculis, nec arcu,
Nec venenatis grauida ſagitis,
Fuſce, pharetra.
Siue per Syrteis iter æſtuoſas,
Siue facturus per inhoſpitalem
Caucaſum, vel quæ loca fabuloſus
Lambit Hydaſpes.

Appendix.

" Glyconium carmen apud Hor. od. 15. lib. 1. Choreum

habet initio. *Ignis Iliacas domos.* Phaleucij pedib⁹ abutitur Catullus: primæ enim ſedi tum iambum, tum Choreum attribuit, à quibus ceteri fere abſtinent. (Ec)

DE FIGVRIS QVÆ SPECTANTVR in carminum dimenſione.

VErſus metimur pedibus, quibus metiendis non parũ prodeſt ſyllaba communis, Neceſſitatis metricæ, Licentiæ poeticæ, Figurarumque cognitio.

,, *Figura.*

Syllaba de gemina facta vna, Synæreſis eſto.
Diſtrahit in geminam huic aduerſa, Diæreſis vnam.
M, ectlipſis, vocalem haurit Synalœpha priorem.
Ectaſis extendet, rapiet ſed Syſtola vocem.

,, *Scholion. Synæreſis.*

SYnæreſis, quæ & *Epiſynalœphe*, & *Synecphoneſis* appellatur, eſt ſyllaba vna ex duabus facta, quod fit, quum duæ vocales in vnam contrahuntur; vt *Aluearia; eadem, alueo, eodem, eoſdem, aureis, denarijs, Phaton* pro Phaeton.

Virg. Geor. 4. *Seu lento fuerint aluearia vimine texta.*
Idem. Aen. 10. *Vna eademq; via ſanguis, animuſq; ſequũtur.*
E, & A, in vnam ſyllabam contrahuntur.
Idem. Aen. 7. *Aſſueta ripis volucres, & fluminis alueo.*
Idem. Aen. 12. *Vno eodemque tulit partu, &c.*
E, O, vocales in vnam coaleſcunt.
Idem. Aen. 1. *Atria dependent lychni laquearibus aureis.*
Idem. Aen. 12. *Pectora nec miſero clypei mora profuit aurei.*
E, & I, in vnam ſyllabam coeunt.
Mart. lib. 7. *Denarijs tribus inuitas: & mane togatum.*
Duplex, II. in vnum contractum eſt.

1 Idem accidit genitiuis *Oilei, Achillei, Vliſſei*, & datiuis, ablatiuiſque *Tereo, Typhœo*, & his ſimilibus, interdum & accuſatiuo *Typhœa*.

Aen. 1. *Vnius ob noxam, & furiat Aiacis Oilei.*
Aen. 3. *Littora Achamenides comes infelicis Vlyſſei.*
Aen. 9. *Inarime Iouis imperijs impoſita Typhœo.*

Ou.

Ou. Met. 6. *Degeneras, ſcelus, & pietas in coniuge Tereo.*
Idem. Met. 3. *Nec quo centimanum deiecerat igne Typhœa.*

In primis E, & I, in ſecundis E, & O, & in vltimo E, & A, in vnam ſyllabam coaleſcunt.

Scholion.

Sæpè I, & V, vocales, vt quidam volunt, in conſonantes mutantur.

Aen. 11. *Aduerſi longa tranſuerberat abiete pectus.*
Aen. 12. *Mœnia, quinque imos pulſabant ariete muros.*
Aen. 9. *Abietibus iuuenes patrijs, & montibus æquor.*
Aen. 2. *Hærent parietibus ſcalæ, poſteſque ſub ipſos.*
Georg: 1. *Fluuiorum rex Eridanus.*
Sil. l. 3. *Arietat in primos, obicitque immania membra.*

In his horumque ſimilibus locis I, vocalis fit conſonans, itaque *abiete, ariete,* dactyli ſunt.

Geor. 1. *Tenuia nec lana per cælum vellera ferri.*
Aen. 5. *Genua labant, vaſtos quatit æger anhelitus artus.*

In his, V, vocalis in conſonantem migrat: quare *Tenuia* dactylus eſt: item *Genua la.* Hæc eſt Probi ſententia. Sunt, qui exiſtiment, eſſe proceleuſmaticum. Neque mirari debes vocales mutari in conſonantes: cum eædem litteræ conſonantes interdum in vocales vertantur, vt *diſſoluo* quadriſyllabum, pro *diſſoluo* triſyllabo, & cetera, quæ per Diæreſim in duas ſyllabas diuiduntur; vt deinceps docebimus.

3 In ſuperiorum contractione delectu & auctoritate opus eſt, at horum, *Cui, huic, dij, dijs, ij, ijdem,* omnibus vti licet.

Virgil. *Cuique loci leges dedimus connubia noſtra.*
Idem. *Huic à ſtirpe pedes temo pretenſus in octo*
Iuuen. *Quis nunc diligitur niſi conſcius & cui feruens.*
Manil. 4. *Sic erit & ſedes fugienda petenda cuique.*
Ouid. *In cauſa facili cuiuis licet eſſe diſerto.*
Stat. 1. Syl. *Lætus huic dono videas dare tura nepotes.*
Lucret. *Scilicet & fluuius qui non eſt, maximus ei eſt.*
Qui non ante aliquem maiorem vidit.

4 Item aduerbiorum *Deinde, dein, deinceps, dehinc,* & verbi *Deeſt, deeras, deerant, deerit, deerunt: deeſſe,* & eorum

quæ ex *Semi*componuntur, vt *Semiuiuus*, *Semihomo*.
Ou. Met. 11. *Iuncta palus huic eſt denſis obſeſſa ſalictis*.
Luc. lib. 1. *Sed venient maiora metu: dij vota ſecundent*.
Idem. lib. 4. *Iidem, cum fortes animos praecepta ſubiſſent*.
Stat. lib. 1. *Dehinc ſociare choros, caſtiſq; accedere ſacris*.
Martial. 8. *Sint Mæcenates, non deerunt, Flacce, Marones*.
Aen. 5. *Semihominis Caci, facies quem dira tegebat*.

Huc etiam *Anteambulo, antehac, anteis*, & ſi qua prætcrea ſunt.

Mart. lib. 2. *Sum comes ipſe tuus tumidiq; anteambulo regis*.
Luc. lib. 6. *Plurimaq; humanis ante hac incognita menſis*.
Aen. 12. *Qui candore niues anteirent, curſibus auras*.

Diæreſis, ſiue Dialyſis.

Diæreſis eſt, cum ſyllaba vna in duas diuiditur, vt *Aurai* triſyllabum, pro *Aura* diſſyllabo, *ſylua, euoluam euoluiſſe, diſſoluo, perſoluendus, ſuauis, heu, iam*, apud Comicos diſſyllabum.

Vir. Aen. 6. *Aethereum ſenſum, atq; aurai ſimplicis ignem*.
Ho. Ep. 13. *Niueſq; deducunt Iouem nunc mare nunc ſylua*.
Catul. Ort. *Condita quin verè pectoris euoluam*.
Ou. in Epiſt. *Debuerant fuſos euoluiſſe ſuos*.
Catul. de coma. *Priſtina vota nouo munere diſſoluo*.

Synalœphe.

Synalœphe eſt cũ vocalis, aut diphthongus præcedentis dictionis à ſequẽti excipitur, & quodam modo abſorbetur.

Aen. 9. *Atque ea diuerſa penitus dum parte geruntur*.
Aen. 2. *Conticuere omnes intentique ora tenebant*.
Aen. 10. *Dardanidæ, e muris, ſpes addita ſuſcitat iras*.
Aen. 6. *Illa autem paribus, quas fulgere cernis in armis*.

Exceptio.

O, & *Heu*, ſequente vocali, aut diphthongo, integra manet.

Aen. 10. *O pater, o hominum, diuumq; æterna poteſtas*.
Stat. Theb. 5. *Heu vbi ſyderei vultus, &c.*

Appendix.

Interdum nec vocalis, nec diphthongus, vt ſupra diximus, a ſequente vocali excipitur.

Virg.

Virg. Georg. 1. *Glauco, & Panopeæ, & Inoo Melicertæ.*
Virg. Aen. 1. *Poſthabita coluiſſe Samo. hic illius arma.*
Id quod multò rarius accidit, ſi vocalis breuis ſit.
Virg. Aen. 1. *Et vera inceſſu patuit dea, ille vbi matrem.*

» *Appendix.*

Synalœphe non ſolum in eodem carmine, ſed in diuerſis locum habet.

Vir. Geo. 3. *Et ſpumas miſcent argenti, viuaq; ſulphura, Ideaſque pices.*
Idem. Geor. 2. *Inſeritur verò ex fœtu nucis arbutus horrida, Et ſteriles platani malos geſſere valentes.*
Aen. 1. *Ignari, hominumq; locorumq; Erramus.*

In his, atq; ſimilibus locis vltima vocalis præcedentis verſus excipitur, atque abſorbetur à prima ſequentis.

» *Echthlipſis.*

Ecthlipſis eſt, cum M, littera ſimul cum vocali eliditur propter ſequentem vocalem.

Virg. Aen. 2. *Italiam, Italiam, primus conclamat Achates.*

» *Appendix.*

Priſci M, litteram cum vocali correpta ſeruabant, vt ſupra, docuimus.

Enn. Ann. 10. *Inſignita ferè tum millia militum octo.*

Ecthlipſis etiam in diuerſis carminibus locum habet.

Virg. Æn. 7. *Iamq; iter emenſi turres, ac tecta Latinorum Ardua cernebant iuuenes, muroque ſubibant.*
Geor. 1. *Aut dulcis muſti Vulcani decoquit humorem. Aut folijs vndam tepidi deſpumat aheni.*

» *Appendix II.*

Priſci Poetæ, S. litteram paſſim elidebant: quod ſi deinde concurrerent vocales, prior à poſteriore per Synalœpham excipiebatur.

Enn. Ann. 7. *Doctus fidelis ſuauis homo, facundus, ſuoque Contentus atque beatus ſcitus, facunda loquens in Tempore, commodus, & verborum vir paucorum.*

Doctu' ſi, Cundu' ſu, dactyli ſunt. In ſecundo verſu ex primo verbo exteritur S, deinde fit Synalœpha ſic, *Content, atquebe.* Rariſſimè apud poſterios videas hanc literã extritã,

Cic.in Arat. *Delphinus iacet haud nimio luſtratus nitore.*
Alcinonus, *Longè erit à primo, quiſquis ſecundus erit.*
Luſtratus,& *quiſquis* amittunt S. (Ff)

Syſtole.

Syſtole eſt, cum ſyllaba natura longa corripitur. (Gg)
Virg.Aen.6. *Illi autem paribus quos fulgere cernis in armis.*
Idem Aen.8. *Feruere Leucaten auroque effulgere fluctus.*
Silius, lib.8. *Terruerunt pauidos accenſa Ceraunia nautas.*
2 Aut poſitione longa, ſed altera conſonante extrita: vt *Obicis*, pro Obijcis: *Abici*, pro Abijci.
Lucan.lib.8. *Cur obicis Magno tumulũ, maneſque vagantes.*
Ouid.de Pon.2. *Turpe putas abici quod ſim miſerãdus amicis*

Ectaſis, ſiue Diaſtole.

Ectaſis eſt, cum aut ſyllaba natura breuis ſimpliciter producitur.
Virg.Aen.1. *Italiam fato profugus, Lauinaq; venit Littora.*
2 Aut cum eadem conſonans geminatur, vt *Relligio, relliquiæ, repperit, rettulit, repulit.* (Hh)
Virg.Aen.1. *Relligione patrum multos ſeruata per annos.*
Idem. Aen.1. *Troas relliquias Danaum, atque immitis Achillei.*
Idẽ Epigramm. *Vir bonus, & ſapiẽs qualẽ vix repperit vnũ.*
Hor.in Epi.2. *Rettulit acceptos, regale numiſma Philippos.*
Lucan.lib.1. *Reppulit à Lybicis immenſum Syrtibus æquor.*

Scholion.

Si quis plura deſiderat, legat Commentarios.

DE CAESVRA.

Si, pedes, maximè verſus Heroici, è ſingulis verbis conſtent, ineptum & inſulſum fit carmen: vt *Aurea ſcribis carmina Iuli maxime vatum.*

Contra, ſi verba concidantur, ita vt mutuò amplexu pedes alij ex alijs pendeant, pulcherrimus efficitur verſus.
Vir.Aen.1. *Semper honos, nomenque tuũ laudeſque manebũt.*
Idem.ibid. *Non ignara mali miſeris ſuccurrere diſco.*
Idem.ibid. *Iuſtitiaque dedit gentes frenare ſuperbas.*
Id.Aen.6. *Aere ciere viros, Marteque accendere cantu.*

Syllaba, quæ ex dictione cæditur, ac poſt quemuis pedem

dem relinquitur, vulgo *Cæſura* dicitur, cuius tãta vis eſt, vt, eius beneficio breuis ſyllaba producatur: eſt enim quoddam in ipſa diuiſione verborum latens tempus. nam dum moramur, atque ad alia tranſimus, interuallum vnum, ſpatiumque lucratur.

Virg. Aen. 4. *Pectoribus inhians ſpirantia conſulit exta.*
Virg. Aen. 3. *Emicat Euryalus, & munere victor amici.*
Virg. Aen. 5. *Vna, eademque via ſanguis, animuſq; ſequũtur.*
Id. Aen. 10. *Graius homo infectos linquẽs profugus hymenaeos.*

Vides, vt ſyllabæ natura breues poſt primum, ſecũdum, tertium, & quartum pedem producantur. id beneficium cæſuræ acceptum referunt.

Anapæſtici verſus optimi putantur, ſi pedes ſinguli è ſingulis fiant verbis.

Seneca. Thyeſt. *Tertia miſit buccina ſignum.*
Idem. ibid. *Nondum fera nuncius hora.*
Idem. ibid. *Curuo breuius limite currens.*

Qui tamen perpauci ſunt, ſi cum alijs conferantur.

Idem. ibid. *Pectora longis hebetata malis.*
Iam ſollicitas ponite curas.
Fugiat mœror, fugiatque pauor.

Ne te illud prætereat, Anapæſticum verſum nonnunquã pedem anapæſtum habere nullum; id quod primi duo verſiculi apertè docent.

De Penthemimeri: Hepthemimeri, &c.

VEteres Grammatici verſum Heroicum in quatuor partes ſecant, quas ſectiones, ſiue cęſuras appellant Penthemimerim, Trochaicam, Hephtemimerim, Bucolicam, ſiue Tetrapodiam.

2 Penthemimeris, Latinè Semiquinaria, conſtat ex duobus pedibus, & ſyllaba, quæ claudat.

Virg. Aen. 1. *Arma, virumque cano.*

3 Trochaica poſt duos pedes habet duas ſyllabas longam, & breuem, ſiue Trochæum, qui dictionem terminet: vt Virg. Ecl. 4. *Non omnes arbuſta.* Idem. Aen. 1. *Infandum Regina.*

4 Hephthemimeris, Latinè Semiſeptenaria, cõtinet tres pa-

pedes, & ſyllabam, quæ dictionem finiat.
Virg. Aen. 1. *Multa ſuper Priamo rogitans.*

Bucolica, ſeu Tetrapodia fit, ſi ſemiſeptenariæ duas breues adiunxeris; vt Virg. Aen. 1. *Talibus Ilioneus, cuncti ſimul*. Et ibidem. *Multa ſuper Priamo rogitans ſuper*. Et Idem ibidem; *Terram interfluctus aperit: furit*. Hanc tamẽ poſtremã aiunt propriã eſſe Bucolici carminis, qua Theocritus plurimum eſt vſus.

Appendix.

Verſus, qui Heroico nomine digni cenſentur, modo cæſuram vnam habent: vt, *Vt belli ſignum Laurenti Turnus ab arce. Pãditur interea domus omnipotentis olympi. Turnus vt infractos aduerſo Marte Latinos.*

Omnes ſolam Semiquinariam habent. Modo duas: vt
Non omnes arbuſta iuuant, humileſque myricæ.
Infandum Regina iubes renouare dolorem.
Excutiens ceruice toros, fixumque latronis, &c.

Omnes Trochaica & ſemiſeptenaria conſtant. Modo tres: vt. *Talibus Ilioneus: cuncti ſimul ore fremebant.*
Multa ſuper Priamo rogitans ſuper Hectore multa.
Terram interfluctus aperit, furit æſtus arenis.

Omnes & Semiquinariã, & Semiſeptenariam, & Bucolicam habent.

DE VERBIS POETICIS.

VErborum licentia liberiores multò ſunt Poetę, quam Oratores: quibus aſſiduè, accurateque legendis, non ſolum verba, ſed etiam cetera ornamenta ijs, qui poeticæ ſtudio tenentur, diligentiſſimè ſunt obſeruanda.

DE PATRONYMICIS NOMINIBVS.

PRopria item Poetarum ſunt, quæ à Grammaticis Patronymica vocantur, quod à patrum, maiorumque nominibus facta, filium, aut filiam, nepotem, aut neptem, aut ex poſteris aliquem ſignificent. Hæc ferè à Græcis nominibus fiunt, atque in *des*, vel *as*, vel *Is*, vel *Ne* exeũt: quorum prima maſculina ſunt, & primæ declinationis, vt *Pelides, Achilles*, Pelei filius.

Ouid. in Ep. *Pelides vtinam vitaſſet Apollinis Arcus.*

Acaci-

Aeacides, Achilles, Aeacinepos.

Virg. Aen. 1. *Sæuus vbi Aeacidæ telo iacet Hector, &c*

Idem. Aen. 3. *Coniugio Aeacidæ Pyrrhi, ſceptriſque po*

Aeacides Pyrrhus, Epirotarum Rex ab Aeaco orig trahens.

Virg. Aen. 6. *Ipſumq; Aeacidē genus Armipotētis Ach*

Cetera fœminina ſunt, & declinationis tertiæ, exc vltimis, quæ ſecundæ ſunt Græcorum, vt *Theſtias*, Alt Theſtij filia.

Ouid. Met. 8. *Theſtias haud aliter dubijs affectibus orat.*

Thaumantias, Iris, Thaumantis filia.

Virg. Aen. 9. *Ad quem ſic roſeo Thaumantias ore locuta*

Aeolis, Alcyone Aeoli filia.

Ouid. Met. 11. *Aeolis interea tantorum ignara malorum*

Atlantis, Atlantidis, Electra, Atlantis filia.

Virg. Aen. 8. *Dardanus Iliacæ primus pater vrbis, & au Electrae, vt Graij perhibent, Atlantide cretus.*

Neptunine, Thetis Neptuni filia.

Catull. *Tene Thetis tenuit pulcherrima Neptunine.*

Nerine, Nerines, Galatea filia Nerei.

Idem. Eclog. 7. *Nerine Galathea, &c.*

Appendix. 1.

» Patronymica non ſolum à patribus, auis, proauis, auis, atauis, tritauis, alijſque maioribus deducuntur, etiam à matribus: vt *Iliades*, Romulus ab Ilia, *Phyliride* Chiron, Centaurus à Philira; *Latois, idis*, vel *idos*, Diana ..ητω, hoc eſt Latona.

Ouid. Met. 14. *Inuadunt, portaſque petunt; quas obijce firm Clauſerat Iliades.*

..d. Met. 7. *Phylirides puerum cithara perfecit Achillem.*

..dem. *Præteritas ceſſaſſe ferunt Latoides aras.*

Item à fratribus: vt, *Phoronis* Io, ſeu Iſis Phoronei: ſoro *..haetontias*, ſoror Phaetontis.

..l. Met. 1. *Nec ſuperū rector mala tanta Phoronidos vltra Ferre poteſt.*

Virg. Eclog. 6. *..um Phaetontiadas muſco circundat amara Corticis.*

A regibus præterea & conditoribus: vt *Romulidæ* Ro-

Romani, à Romulo: *Dardanidæ,* Trojani, à Dardano. *Aeneadæ,* ab Aenea: *Cecropidæ,* Athenienſes, à Cecropes: iidem *Theſidæ* à Theſeo.

Iuuen. Sat. 1. *Interpocula quærunt*
Romulidæ ſaturi, quid dia poemata narrent.

Virg. Aen. 5. *Dardanidæ magni genus alto à ſanguine Diuû.*

Idem. Aen. 3. *Aeneadaſque meo nomen de nomine fingo.*

Ouid. Met... *Cecropidas duxit.*

Virg. Geor. 2. *Præmiaque ingentes pagos, & compita circum.*
Theſidæ poſuere.

„ *Appendix* 11.

„ Multa à regionibus, vrbibus, montibus, fontibus, fluuijs, aliiſque rebus fiunt; quæ formam quidem patronymicam habent, re autem gentilia ſunt, aut pro poſſeſſiuis, adiectiuiſque nominibus ponuntur: vt *Aſis, Lybiſtis, Italis, Auſonis, Sarmatis, Colchis, Sithonis, Theſſalis, Sicelis, Sidonis, Ilias, Troas, Erymantis, Mœnalis, Pieris, Tritonis, Pegaſis, Phaſis, Phœbas.*

Ouid. Met. 9. *Aegeas metiris aquas, & in Aſide terra*
Mœnia conſtituis.

Sil. li. 7. *Adque Cymodoce Nympharũ maxima natu Italidũ.*

Virg. Aen. 5. *Horridus in iaculis, & pelle Libyſtidis vrſæ.*

Ouid. Faſt. 2. *Captaque erat lyricis Auſonis ora ſonis.*

Idem. Triſt. 1. *Sarmatis eſt tellus, quam mea vela petunt.*

Idem in Epi. *Nec vehit Actæas Sithonis vnda rates.*

Virg. Aen. 1. *Interea ad templum non æquæ Palladis ibant*
Crinibus Iliades paſſis.

Ouid. Met. 13. *Troades exclamant, obmutuit ille dolore.*

Idem. Triſt. 3. *Cumque truci Borea Mænalis vrſa videt.*

Idem in Epi. *Pegaſis Oenone Phrygijs celeberrima ſiluis.*

Idem. Faſt. 2. *Credulus immerita Phaſida fouit ope.*

Lucan. lib. 5. *Limine terrifico metuens conſiſtere Phœbas.*

„ *Patronymica maſculina quo pacto formentur.*

„ *Præceptum* 1.

NOmina A, finita aſſumũt *Des,* ſyllabam, vt *Ilia, Iliades: As,* terminata, aſſumunt *De,* ſyllabam, ante *S:* vt *Aeneas, Aeneades: Pharetias, Pharetiades.*

Ouid. Met. 8. *Cumque Phare: iade, & Hyanteo Iolao.*

"

Exceptio,

A, finita aliquando ipſum A, mutant in I, *Phylira, Phylirides: As,* terminata interdum I, ante A, aſſumũt, vt *Amyntas, Amyntiades* Philippus Amyntæ filius.

Ouid. in Ibin. *Aut vt Amyntiades, &c. Aeneides*, Iulus Aeneæ filius, fit à Græco αἰνείας Aeneias ſublata A, Aeneiades, Aeneides.

Virg. Aen. 9. *Sit ſatis Aeneide telis impune Numanum. Oppetiſſe tuis.*

"

Præceptum II.

Es, finita mutant *Es*, in *Ades:* vt *Hippotes, Hippotades*, Aeolus Hippotæ filius.

Ouid. Met. 4. *Clauſerat Hippotades æterno carcere ventos.*

"

Exceptio.

Hæc ſæpè I, Antè A, admittunt, vt *Anchiſes, Anchiſiades, Laertes, Laertiades.*

Virg. Aen. 8. *Aeneas Anchiſiades, & fidus Achates.*

Ouid. Met. 1. *Saxa moues gemitu, Laertiadeque precaris,*

Præceptum III.

Nomina ſecundæ declinationis *Vs*, finita in genitiuo aſſumũt *Des*, ſyllabam penultima breui: vt *Aeacus, Aeaci, Aeacides:* ſic *Priamides, Aeolides, Tantalides*, à Priamo, Aeolo, Tantalo.

Virg. Aen. 6. *Miſenum Aeoliden, quo non præſtantior alter.*

Ouid. Met. 13. *Priamidemq; Helenum rapta cum Pallade ...um.*

Ouid. in Ibin. *Tantalides tu ſis, tu Tereique puer.*

Exceptio I.

Nonnulla penultimam habent longam: vt, *Belides, Lyn...des, Amphiaraides.*

Virg. Aen. 2. *Belida nomen Palamedis.*

Ouid. in Ibin. *Quiq; Lycurgidem lacrauit ab arbore natum.*

Ouid. Faſt. 2. *Amphiaraides Naupacteo Acheloo.*

Exceptio. II.

...e à nominibus ſecundæ declinationis fiunt, interdum ...ante *Des*, ſyllabam A, litteram recipiunt, maximè

quæ

quæ in Tus exeunt: vt, *Battus, Battiades: Aſopus, Aſopiades: Menœtius, Menœtiades: Theſtius, Theſtiades: Nauplius, Naupliades*: hæc in *ius*, poſterius I, genitiui mutant in A, *Theſtiỳ, Theſtiades.*

Ouid. in Ibin. *Nunc quo Battiades, inimicum deuouet Ibin.*

Ou. Met. 7. *Huic Aſopiades, petis irrita dixit, & vrbi.*

Ou. in Ep. *Siue Menœtiadem falſis cecidiſſe ſub armis.*

Ou. Met. 8. *Teſtiade clamant.*

Id. Met. 13. *Sed neque Naupliades facinus defendere tātum.*

Iapetionides ab Iapeto, pro *Iapetides* longius à norma receſſit.

Ouid. Met. 4.

Hic hominum cunctis ingenti corpore præſtans
Iapetionides Atlas fuit.

Exceptio IV.

Genitiuus nominum in Eus, aſſumit *Des*, ſyllabam penultima longa: E, enim & I, vocales in I, longum vel vel *ei* diphtongum contrahuntur: vel *ei*, more Græcorum: vt à multis ſcribitur: vt, *Atreus, Atrei, Atrides*, ſeu *Atreides*: ſic *Pelides, Alcides, Achilleides, Theſides, Tytides*, & ſexcenta alia.

Ouid. Met. 13. *Conuocat Atrides ſocios terrore pauentes.*

Virg. Aen. 10. *Te precor, Alcide, cœptis ingentibus adſis.*

Ouid. in Ep. *Pyrrhus Achilleides animoſus imagine patris.*

Appendix.

Hæc rarius A, ante *Des*, ſyllabam habent.

Virg. Aen. 2. *Panthus Otriades arcis, Phœbique ſacerdos.*

Præceptum V.

Si nomina ſint tertiæ declinationis, patronymica fiunt à datiuo, addita *Des*, ſyllaba: vt *Agenor, Agenoris, Agenori, Agenorides*, Cadmus filius Agenoris. *Theſtorides.* Calchas filius Theſtoris. *Actorides*, Patroclus, nepos Actoris. *Aeſonides*, Iaſon filius Aeſonis.

Ouid. Met. 3. *Donec Agenorides coniectum in guttura ferrum.*

Idem. Met. 12. *At veri præditus augur*
Theſtorides, vincemus, ait.

Id.

Id.Met.13. *Reppulit Actorida ſub imagine tutus Achi*
Val.Flac.lib.6. *Aduolat Aeſonides, mortemq; cadentis*
uat.

Exceptio.

Nomina *As*, finita, quorum genitiuus exit in *Antis*
litteram ante *Des*, ſyllabā petunt: vt, *Abas Abantis, Ab*
ti, Abantiades: ſic *Atlantiades, Paantiades, Athamantia*
Dryantiades, & alia id genus.

Ou.Met.5. *Victor Abātiades patrios cū cōiuge muros Intr*
Idem.Met.8. *Venit Atlantiades poſitis caducifer alis.*

2. Eodem ferè modo formātur, quæ à nominibus in
fiunt: *Telamon, Telamonis, Telamoni, Telamoniades: A*
phitryonades, Laomedontiades.

3 A Scipione tamen non *Scipioniades*, ſed *Scipiades*, im
nuto verbo naſcitur Ouid.Met. 13.
Nec Telamoniades etiam nunc hiſcere quidquam Audet.
Virg. Aen. 8. *Interea cum iam ſtabulis ſaturata mouer*
Amphitryonades armenta.
Idem ibid. *Laomedontiaden Priamum Salamina petentem*
Idem Geor.1. *Hac Decios, Marios, magnoſq; Camillos,*
Scipiadas duros bello, & te, maxime Caſar.
Silius lib.7. *Heu vbi nunc Gracchi? aut vbi ſunt nunc fu*
mina gentis Scipiadæ?

Patronymica fœminina vnde formentur. Praecep. 1.

PAtronymica fœminina, quæ in *As*, & *Is*, exeunt, fiun
à maſculinis, *De*, ſyllaba ſublata, vt *Theſtiades, The*
as, Theſtiadis: *Æetiades, Æetias*; *Thaumantiades, Thau*
antias: *Phaetontiades, Phaetontias*: *Æolides, Aeolis*
eolidis: *Tantalides, Tantalis*: *Oebalides, Oebalis*: *Latoides*
tois: *Dardanides, Dardanis, idis*: *Cecropides, Cecropis*: *Be*
s, Belis, idis: Multa prætereа ſunt, quę paſſim apud Poe
leguntur.
id.Met.7. *Rapido fallax Aeetias igni.*
Met.11. *Talibus Aeolidis dictis, lacrymiſq; mouetur.*
n in Epiſt. *Aut ego Tantalida Tantalis vxor ero.*
Met.4. *Aſſiduè repetunt, quas perdunt Belides vndas,*

N *Ap-*

Appendix. I.

...quædī tùm in *as*, tum in *is* exeunt: vt, *Aeetias*, & *Aeetis*.
...*ntias*, & *Atlantis*.

Flac. lib. 7..... *nec me Aeetis quin audiat opto.*
...n. lib. 6. *Ingens Aeetida perculit horror.*
...g. Geor. 2. *Ante tibi Eoæ Atlantides abſcondantur.*
...us lib. 16. *Vixque Atlantiadum rube fecerat ora ſororũ.*

Appendix. II.

...fœminina, quæ à maſculinis fiunt penultima longa, in..., deſinunt, ſolũta diphtongo, atque E, breui in longum... ſo: vt *Aeneides, Aeneis, Aeneidos: Achilleides, Achilleis, ...chilleidos: Theſeides, Theſeis: Theſeidos.*

Ouid. Triſt. 2.
...*tamen ille tua felix Aeneidos auctor.*
...at. Theb. 12. *Viue precor, nec tu diuinam Aeneida tenta.*
...u. Sat. 1. *Semper ago auditor tantum? nunquam ne reponã.*
Vexatus toties rauci Theſeide Codri?

Exceptio.

Nonnunquam penultima manet breuis.

Ou. de Pon. 3. *Res quoque tanta fuit, quanta ſubſiſtere ſumme Aeneidos vati grande fuiſſet opus.*

Præcep. II.

NE, finita à genitiuo fiunt addita *Ne*, ſyllaba, penultima longa, *Neptunus, Neptuni, Neptunine*: ſic *Adraſtine, Nerine*, à genitiuis *Adraſti, Nerei*, E, & I, mutatis in I, longũ, Quod ſi primigeniũ I, ante *os*, habeat, mutabitur *Os*, in *One*, penultima producta: vt *Acriſios*, Ακρισιών, *Acriſione*, Danae Acriſii filia.

Catul. *Te ne Thetis tenuit pulcherrima Neptunine?*

Appendix. I.

» A Muliebri *Acriſione* finxit Ouidius virile *Acriſioniades. Vertit in hunc harpen madefactam cæde Meduſæ Acriſioniades adigitque in pectus; at ille, &c.*

Appendix. II.

» Oratores rarò patronymicis vtuntur. Cic. Off. 1. *Regalis ſane, & digna Aeacidarum genere ſententia.*

DE

DE METAPLASMO, ET figuris quibuſdam Poetarum.

PRoprium itidem Poetarum eſt, verbis, quibus Oratores vtuntur, aliquid interdum addere, vel detrahere: nonnunquam literas alias aliis permutare: aliquando è proprio loco in alienum transferre: quod quidem cum in ſoluta oratione vitium ſit, Barbariſmuſque nominetur, in carmine tamen non Barbariſmus, ſed Metaplaſmus appellatur. Datur enim venia Poetis, quia plerumque coguntur metro ſeruire. *Metaplaſmus* verò dicitur, quòd vetus verborum forma, vel neceſſitate metri, vel ornandi poematis cauſa, à Poetis in nouam figuram, faciemque ſermonis mutetur.

Protheſis apponit caput id, quod Aphæreſis aufert.
Syncopa de medio tollit, quod Epentheſis addit.
Apocope demit finem, quem dat Paragoge,
Tmeſis verba ſecat, Meta ſed theſis ordine ſpreto
Transfert litterulam, Antitheſis ſaluo ordine mutat.

Scholion.

Protheſis, & Aphæreſis.

1 Littera vel ſyllaba principio dictionis addita, vocatur Protheſis, vt *Gnatus*, pro Natus, *Gnauus* pro Nauus. *Ter. And. Eo pacto & gnati vitam & conſilium meum cognoſces.*

2 Littera, vel ſyllaba principio dictionis ſubtracta Aphęreſis appellatur, vt *Ruo*, pro Eruo: *Temno*, pro contemno: *Peto*, pro expeto.
Virg. Aen. 12. D... *bit ille ruinas*
Arboribus, strag... mque ſatis, ruet omnia late.

Ephentheſis, & Syncopa.

3 Epentheſis eſt, cum medio dictionis littera, aut ſyllaba interiicitur: vt, *...auors*, pro Mars; *nauita*, pro nauta; *induperator*, pro imperator: *Cinctutus*, pro cinctus.
Virg. Aen. 8. Fecerat, & viridi fatam Mauortis in antro
Procubuiſſe lupam.
Ou. Faſt. 2. *Quid tibi cum gladio? dubiã rege nauita puppim.*
4 Syncope litteram, vel ſyllabam e medio dictionis ſub-

Gubernaclo, pro gubernaculo: *Periclis*, pro peri-
et, pro vixiſſet: *Extinxem*, pro extinxiſſem: *Diuũ*,
um.
n. 5. *Cumq; gubernaclo liquidas proiecit in vndas.*
n. 1. *Vixet, cui vitam Deus, aut ſua dextra dediſſet.*
n. 3. *hic me pater optime feſſum Deſeris, heu tantis*
erepte periclis?
n. 4. *natumque patremque*
extinxem, memet ſuper ipſa dediſſem.

Paragoge & Apocope.

e, ſeu Proparalepſis dicitur, cum extremæ ſyllabæ
iungitur: vt *Deludier*, pro deludi: *Admittier*, pro
d. *Vbiuis facilius paſſus ſim, quam in hac re, me de-*
er.
um Niſus, & vnà
ryalus confeſtim alaceres admittier ornat.
pe fini dictionis aliquid detrahit: vt, *Tuguri*, pro
ti, pro otij.
g. 1. *Pauperis & tuguri congeſtum ceſpite culmen*
g. 4. *Parthenope ſtudijs florentem ignobilis oti.*

Tmeſis.

s verbum diuidit alio interpoſito, vt: *Inque liga-*
lligatus que: qui te cumque, pro *quicumque te*: *inque*
pro, & *inſalutatus*: *Hac Troiana tenus*, *Septem ſu-*
oni: pro Hactenus: Septentrioni.
en. 10. *Ille pedes referens, & inutilis inque ligatus.*
en. 9. *Inque ſalutatam linquo.*
idem. *Qui te cumq; manent iſto certamine caſus.*

Antitheſis & Metatheſis.

heſis eſt litteræ cõmutatatio: vt. *Olli*, pro illi.
n. 10. *Olli cæruleus ſupra caput aſtitit imber.*
theſis eſt litterarum ordo immutatus: vt, *Thym-*
Tymber.
i Thymbre caput Euandrius abſtulit enſis. Virg. Aen.
uis putet nominandi caſu, tùm Thymber, tùm
rus dici, vt Euander, & Euandrus.

Ap-

Synalæphe, Epiſynalæphe, Diæreſis, Ecthlipſis, Syſto-
le, Diaſtole, ſunt etiam Metaplaſmi ſpecies, de quibus ſu-
pra egimus.

DE PROSODIA, SIVE ACCENTV.

GRæci *τόνους*, vel *προσῳδίας*, Latini *tonos*, ſeu tenores:
Gramatici vulgo *accentus*, Cicero, *votes* appellat.
Accentus rector eſt, ac moderator pronunciationis. Eo
enim vel attollitur, vel deijcitur vox: vel partim attolli-
tur, partim deiicitur. Quò circa ipſum non immeritò qui-
dam *vocis animam* appellarunt.

Accentus tres.

Tres ſunt tenores, Acutus Grauis Circumflexus. Acuto
tollitur ſyllaba, Graui deprimitur: vt *Populus* antepenul-
na acuitur, penultima verò, & vltima deprimuntur, gra-
timque deſcendunt.
Acuti nota à ſiniſtra in dextrum obliquè aſcendit.
Accentu Circumflexo partim attollitur, partim deijci-
ſyllaba: vt, *Romanus*. Eius nota ex acuto, & graui con-
: ſonus hodie, incertus eſt: ſi quidem Latinè linguæ ho-
s, veteriſque pronunciationis ignari eodem penitus ſo-
n acutas, tum flexas voces efferimus.
utus in penultima, vel antepenultima locum habet:
mflexus in penultima tantum, Grauis vbi vterque
Nullum autem verbum eſt ſine acuto accentu, aut
flexo: verum ſimul cum vſu Latini ſermonis, etiam
m pronunciationem amiſimus.
e olim quidem monoſyllaba natura longa, aut po-
imul, & natura, inflectebantur: vt, *Mos*, *Ros*, *Lux*,
labis, & polyſyllabis penultima inflectebatur, ſi eſ-
a longa, aut poſitione ſimul, & natura: vt *Roma*,
manus, *æſtatis*. Alioquin acuebatur: vt, *Aeſtas*, *Ar-*
r.

Præceptum. I.

ſyllabis (nam in monoſyllabis accentus hodie non
cur) prior acuitur, ſiue longa ſit, ſiue breuis: vt *Ro-*
s, arma, virum.

Appendix. I.

s verbi Latini vltima ſyllaba, auctore Quint. lib.
11. cap. 10. *aut acuitur, aut circumflectitur. Quare*
na, alias, porro, ſane, certe, *&c. id genus aduerbia,*
ta ſunt pronuncianda. Nam ſi ſuſcipimus, quod
Gramatici tradunt, diſcriminis cauſa poſtremam
rborum ſyllabam eſſe acuendam. ſerpet res longius
emus. Idem enim erit faciendum in verò, ſerò, cre-
ò, *et alijs innumerabilibus, quæ nomina, & aduerbia:*
a, & verba eſſe poſſunt. Nec te moueat, quod vlti-
typographis graui accentu notentur; id enim tantum
uerbia eſſe intelligas.

Appendix. II.

lla quidem acuam poſtrema ſyllaba, illic, iſtic; illuc,
nec, adhuc, reduc, *& ſimilia: neque illa,* exin, dein,
uamuis quidam Grammatici, quod ſint abſciſſa, acui
Nihilominus dicam quicum, mecum, nobiſcum *po-*
uta, negante Quintiliano vltimam ſyllabam acui in
tino, vt paulo ante docuimus.

Appendix. III.

nctiones, quæ inclinantes, ſeu inclinatiuæ dicuntur,
e, à multis ita pronunciantur, vt accentum in præce-
cis poſtremam ſyllabam reyciant, & inclinent more
m; Terraſque, tractuſq; arimaq; hominesne ferque.
c translatiuum à Græcis eſt. Elegantior alijs illa ra-
r, & Latinorum propria: vt, hæ coniunctiones nihil
immutent, terraſque, tractuſque, *&c. nimirum, vt*
duæ dictiones pronuncientur, quarum ſuum quæque
habeat. Nam quod verſus non tam iucundè ſonat, ſi

ita pronuncies; nihil ad rem eſſe aiunt; cum ne Homeri quidẽ
verſus admodum iucundum habeant ſonum. Vtraque ratio
robabilis eſt, neutra reprehendenda.

DE POLYSYLLABIS.

Præceptum I I.

N polyſyllabis penultima, ſi longa eſt, acuitur, vt, *morta-*
lis, ſollicitudo, quod ſi penultima breuis eſt, acuitur ante
ultima, vt *gemitus, ſollicitus.*

Appendix. I.

epe euenit, vt metri conditio [vt ait Quintilianus] mu-
ccentum: vt *Pecudes pictaque volucres.* Nam *volucres*
ia acuta dicam, quia etſi natura breuis, tamen poſitio-
nga ſit à poeta.
on deſunt qui vocandi caſu dici velint penultima acu-
eri, Virgili, Mercuri, Ouidi, Ambroſi, & alia huiuſ-
que habent penultimam breuem. Sanè hunc morem
ite viguiſſe docet Gellius lib. 13. c. 24. & hodie viri
on pauci retinent. Alii malunt ante penultimã acue-
ræcipit communis illa regula de polyſyllabis: quam
ciationem Gellio antiquiorẽ fuiſſe, ipſemet decla-
em loco, cum Nigidium ita pronunciari voluiſſe
morat.

Appendix. II.

nt olim qui in compoſitis acui antepenultimam vel-
i penult ma longa eſſet. Itaq; pronũciari iubebant an
na acut, aliquãdo, ſi quãdo, deinde, exinde, dũta-
ũ, ex a uerſũ, enimuero, quapropter, quinimo, ni
tamob ẽ, *& alia eodem modo. Huius ſententiæ fuit*
d. ſext m Aen. Annius, & Probus apud Gell.
. Noſ ra quoque ætate nonnulli viri docti. Quo
r tan orum virorum auctoritatem non videtur
iatio xplodenda, cum præſertim in Græcis quoque
oſitis idem factari videamus. Alij quod hæc
mat cis illis ex Græcorum ſimilitudine inducta

 ſit

quam veterum Latinorum vſu comprobata, m
in illam pollyſyllabarum regulam ſequi, & ali
e, enimuero dicere penultima acuta; præſertim
us ipſe illum pronunciandi morem improbar

Appendix. III.

iam qui pronunciari iubeant calefac, frigefac
rpinas, vltima acuta: vt habeatur ratio abſc
lim calefacce, frigeface, introduce, Arpinatis
rum id gratis videtur dici, cum neque probabil
ue veterum (quod ſciam) auctoritate nitatur. Q
ugnat Quinctiliano, qui, vt ſæpe iam diximus
inis verbis vltimam ſyllabã acui. Fuit omnino
apud veteres Latinos, & (vt Quinctil. ve
iſſima ac breuiſſima ratio grauium, acutarum
neptia grammaticorum eam & longam, & m
variam, & obſcuram reddiderunt.

DE GRAECIS VOCIBVS.

Præceptum. III.

Verba planè Græca Græco accentu pronunciatur:
παραλειπομένων Paralipomènon penultima acuta
λιθόστρωτος Lithoſtrotos, acuta antepenultima, κύριε K
ie: eadem acuta ἐλέησον eleiſon, verbum eſt quatuor ſy
labarum, cuius non vltima, ſed antepenultima acuitur
2. Sin Latinè inflectantur, ad Latinorum normam di
genda ſunt: Itaque Penelope, Rhodope, Hecate, Antiop
Calliope, Rhetorica, Grammatica, & alia eiuſmodi antep
nultimam acuunt, quia penultima breuis eſt. Cæſarea, La
dicea, Theſſalonica, Idolum, & alia eiuſmodi acuunt penu
timam, quia longa eſt.

Appendix. I.

Atreus, Theſeus, Orpheus, Tereus, Phereus & alia ciu
modi ſi ſoluant diphthongum, acuunt antepenultimam, item
in cæteris caſibus Latinis, Terei, Vlyſſei, Orpheo, Phalere
Atreum,

Atreum, Theſeum, *&c. verum accuſatiuus Græcus* Atrea, Terea, *& cætera eiuſmodi videntur nonnullis accentum quoque Græcum retinere poſſe penultima acuta.*

„ *Appendix. II.*

Philoſophia, Theologia, Academia, Dorothea, Idea, *& alia huiuſmodi rectè acuunt penultimam: retinent enim accentum Græcum, cum ipſa ſint Græca. Eadem tamen ſi Latina ſint, rectè quoque acuunt antepenultimam. Cæterum conſuetudini locorum ſeruiendum eſt. Conſuetudinem autem vocamus, vt in vita bonorum, ſic in ſermone eruditorum, vt Quintil. docet lib. 1. c. 6.*

„ *Appendix. III.*

Idem Alexandria, Antiochia, *& cætera huiuſmodi, ſi Græco more efferantur, rectè acuunt antepenultimam: ſin autem Latinè pronuncientur, acuunt penultimam.* Protagoras Anaxagoras, *&* Gorgias, Archias, Lyſias, *& alia generis eiuſdem, etſi Græco more penultimam acuere poſſent, melius tamen videntur acuta antepenultima efferri.*

DE HEBRAEIS VOCIBVS.

„ *Præceptum. IV.*

QVæ Hebræa omnino ſunt, neque Latinitate donata, Hebræo tono pronunciari licet, vt *Amen, Cherubim, Seraphim, Hieruſalem, Iſrael, Iacob,* vltima acuta, vt pleraque Hebræa pronunciantur. In his tamen ipſis regionum videtur conſuetudo ſeruanda. Verum ſi latinè flectantur, Latinè pronuncianda ſunt: vt. *Sara, Moſes, Elias, Eliſæus,* & cetera, quæ per caſus flectuntur, nam apud Hebreos indeclinabilia ſunt.

„ *Appendix. I.*

Abel, Cain, Lamech, Noe, Abigail, Baal, Eden, Ephrata, Ephraim, Gomor, Isboſeth, Phaſe, Syboleth, & quæ in ezer, ſedec, melech, Ai *exeunt; vt Eliezer, Melchiſedec, Abimelech, Saraï, Sinai, Abiſai, & alia quædam penultima acuta pronunciantur apud Hebræos: quo circa eis accentus ſeruari poteſt*

à La-

... cum indeclinatè vſurpantur. Nam ſi declinari
...igail Abigailis, Ephrata Ephratæ, Melchiſedec,
...decis, ſatius videtur accentu Latino pronunciare
...penultima in nominatiuo. Quin etiam cætera,
...ondeclinata, complures viri docti Latino accentu
dubitant.

Appendix. II.

...rit vel in Hebræis vocibus, vel in Græcis, cuius ...ntus, propter inſolentiam, vulgi aures grauiter ...n vulgi conuentu ſatius videtur (id quod feciſſe ſe ...t in Oratore) ſcientiam ſibi reſeruare, vſum po-...dere. Quocirca ſecundum ordinem Melchiſedec, ...ona, antepenultimâ acuta dicam potius, quam pe-...t vera pronunciatio poſtularet. At Andreas, Lu-...ia penultima acuta, accentu Græco efferam potius, ...ino. At Barabbas penultima acuta potius Lati-...vel ſi Barrabas duplici R, ſcribatur, & ſimplici, ...ultima acuta pronunciando libentius, quàm vlti-...more Græcorum. IESVS quoque penultima ...tino more potius, quam vltima inflexa more Græco-...bus ineſſe dicitur, cui, Deo videlicet & ſalutis ...renti, noſtros hoſce qualeſcunque labores offerimus ...us.

Admonitio.

...hic de accentu traduntur, præſertim in appendi-...a, non modo ſunt ex ipſo Emmanuele, ſed etiã ex ...erpiniano deſumpta. Si quis plura deſiderat, Com-...ios conſulat Emmanuelis.

Scholion.

DE

DE INTERPVNCTIONE.

QVemadmodum interſpiratione orationem loquendo diſtinguimus: ita interpunctione, ſiue interductu ſignificamus modos quoſdam, quibus eadem oratio ſcribendo diſtinguatur. Quare, vt interpunctionis diſcrimina cognoſcantur, orationis veluti partes cognoſcendæ ſunt.

2 Circuitus, ſiue ambitus, Græce περίοδος eſt apta, & concinna verborum comprehenſio, quæ duabus præcipuè partibus cōſtat, quarum altera Græcè πρότασις, Latine *propoſitio*, altera ἀπόδοσις, quaſi *redditio* dicitur.

3 Vtraque pars, tum propoſitio, tum redditio conſtare poteſt pluribus membris, & inciſis; atque illa quidē Græcè κῶλα, hæc vero κόμματα nominantur.

4 Inter membrum autem & inciſum illud intereſt, quod membrum longiuſculum eſt, & aliquid vel affirmat, vel negat: Inciſum eſt breuius, & ſæpè nihil affirmat, aut negat.

5 Interductus igitur vel interpunctio inter πρότασιν ſeu propoſitionem, & ἀπόδοσιν ſiue redditionem erit punctum ſemicirculo, ſeu inuerſæ lineæ impoſitum ſic(;) quæ tamen interpunctio ſemper videtur adhibenda, cum ita membrum à conſequentibus pendet, vt nullo modo poſſit ſententia illa conſiſtere; id quod ipſa etiam voce ſuſpendenda ſignificamus.

6 Inter membra, præſertim ſi paulò maiora ſunt, bina puncta collocatur(:) Inciſa, & minora quædam membra, fere inuerſa lineola diſtinguuntur, quam *virgulam* alij, alij *commam* vocant(,). Quin etiam minima inciſa, & quæ pronunciando nulla ſolent interſpiratione diſtingui, ea ne ſcribendo quidem, vlla interpunctione diſiungemus. Inter periodos denique, ſeu comprehenſiones ipſas puncta collocamus(.).

7 Quæ comprehenſiones nouam periocham inchoauerint, eæ primam literam habebunt maiuſculam. At ſi

erunt

dem ſententia, in qua ſuperiores comprehen-
llum erit litterarum diſcrimen; nominibus
men exceptis, quæ maiuſcula ſemper incho-

cem Periocha certæ cuiuſpiam rei vel negotij
omplexio, quæ vel per ſe conſiſtere, atque à cete-
i poſſit.
ſi Periocha argumentum valde diſſimile com-
aliquo etiam relicto ſpatio à ſuperioribus ſecer-

a horum paſſim ſuppeditantur à M. Tullio, nos
tiſſimus ex lib. 7. epiſt. 16. ad Trebatium. *Ego,*
itarem, Cn. Octauio familiari tuo non defuiſſem:
dixi, cum me aliquoties inuitaret, oro te, quis tu es?
rcule extra iocum, homo bellus eſt: vellem, eum te-
ſſes. Quid agatis, ecquid in Italiam venturi ſitis
facplanè ſciam.
dum oratio tota ita membratim, cæſimue con-
ſæpè inter ipſa membra, vel inciſa, punctum col-
Tir. lib. 16. *Nunc te nihil impedit. omnia depo-*
ſerui. quantam, &c.
rogandi nota conſtat linea inflexa puncto ſuper-
Cic. Papirio lib. 9. epiſt. 15. *Quid ſimile?*
lore, & admiratione alij putant lineam illam
opportere: vt, *ò me miſerum!* alij punctum ſa-
antur: vt, *ò tempora, ò mores.*
inthesis, quæ Latinè fortaſſe dici poſſet Interpoſi-
ntiam omninò diuerſam in mediam conijcit com-
onem, ac duobus maiuſculis ſemicirculis ſe mutuò
ribus indicatur. (.) Cic. Torquato lib. 6. epiſt. 1.
inſit in his paucis verbis (plura enim committenda
non erant) ſi attendes, quod facis, profectò etiam
litteris intelliges, te aliquid habere, quod ſperes,

ſi non omninò ſit diuerſa ſententia, ſatis videtur il-
noribus ſemicirculis, ſiue lineolis inflexis diſtingue-
nque ſeruandum ſi geminæ tantum, ternæue inter-
ſeran-

ſerantur voces; quales illæ ſunt, *Vt opinor*, *Niſi fallor*, & horum ſimiles.

16 Neque tamen ſumus neſcij alios aliam interpungendi rationem ſequi. Nos hanc optimam ducimus: neque tamen alias reprehendimus.

LAVS DEO.

Digitized by Google

RCVRIVS
LINGVIS

Hoc eſt

ſque ratio Latinæ vel Itali-
æ intra vertentem an-
um addiſcendę.

*n, qui alterutram earum lin-
im iam intelligunt.*

n
iu
ce
cip
ad
M
tio
par
l
Qu
Q
occu
ſigni
& me
rectu
coniu
Fu
ex quo
vocabu
intellig

DE FORMA ET
Vſu Huius Operis.

SINGVLA vocabula vt facile memoriæ mandantur, ita celeriter excidunt. Harum ergo ſententiarum auctor *Guilelmus Bateus*, equeſtri loco in Hibernia natus & Madriti annos 1614. pie defunctus circiter quinque millia vocabulorum Latinorum ex Lexico excerpta coniunxit, vt 1141. ſententias ſiue enunciationes inde confecerit, quod rectè iudicaret, fore vt eas tanto facilius *percipiant animi dociles teneantque fideles*, quod duorum hic adminiculorum vſus ſit, *Memoria* ſcilicet & *Dianoæ*: ſiue *Mentis* aut *Diſcurſus*: quem vocant, vel ſaltem Compoſitionis & Diuiſionis, in qua facile vnius partis recordatio in partis alterius memoriam inducit.

Vocabula excerpſit trium generum, quorum alia vocat Quotidiana, alia Fundamentalia, alia Rara.

Quotidiana ſunt, quorum vſus ſubinde in vita agenda occurrit, vt ſunt Nomina & Verba res plerumque obuias ſignificantia (vt quæ ad corpus humanum, eius membra, & membrorum officia atque vſus, ad victum, amictum, tectumque pertinent) tum Particulæ, vt præpoſitiones coniunctiones, aduerbia &c.

Fundamentalia vocat ſiue primitiua, ſiue deriuatiua, ex quorum cognitione facile quis in multorum aliorum vocabulorum notitiam perueniat. Exempli cauſa, qui intelligit vocem *Sanctiſſimus*, habet velut fundamentum

no-

...iarum vocum, vt *Sanctus, Sanctitas, Sanctimonia, Sanctificare*. Itaque vox *Sanctiſſimus*, habetur ...amentali.

...unt, quæ vel rariſſimè in bonorum auctorum le... currunt, vel eas res ſignificant, de quibus vt men... minime ſæpe euenit occaſio.

... 1141. ſententijs nunquam idem vocabulum La... ponitur, eoque fieri neceſſe fuit, vt ſententiæ ali... rent friuolæ ac pæne ridiculæ, quod tamen diſcen... morari debet, modò ipſe hoc qualicumque in... guæ intelligentiam paucis menſibus conſequa-

Pauca etiam vocabula & loquendi genera in ijſ... tentiis reperiuntur minus Latina, quoniam aucto... itum fuit iis potiſſimum conſulere, qui *S. Biblia*, ... *Breuiaria*, & *Ritualia* ſiue *Eccleſiarum Agendas* ...re cupiunt. quod intra annum vertentem, etiam ... genio tardior ſine dubio conſequetur, ſi quotidie ... quatuor ſententias intelligere diſcat memoriæque ...

Admonitio Magiſtri Latinæ linguæ.

...uis ludum aperire & docenda lingua latina ſe collo... are velit, hanc tenere rationem poterit. Paciſcatur ... iginta diſcipulorum parentibus, vt ſingulorum no... centum aurei alicubi deponantur, vnde ſibi ſingulis ... bus vnum aureum in ſumtum petere ius ſit. Sed ex... anno ſi examinati diſcipuli quamcunque Ciceronis ... ā, quæ ipſis ab examinatoribus ſit propoſita, intelli... & interpretari verba ſingula poſſint, tum ſummæ il... ſiduum magiſtro numeretur. Hoc pacto magiſter ... millia aureorum vno anno lucraretur. Sed quoniam veren-

verendum eſt,ne alios velut æquo tardiores, aut laboris fugitantes,à Schola ſua excludere neceſſe habeat, alios morbus aut occupatio aliqua in medio curſu remoretur,nec ad ſuſcepti laboris finem peruenire ſinat; ſi viginti ſaltem diſcipulos retineat,adhuc compendium ſatis magnum fecerit. Parentes verò diſcipulorum, qui ſapiunt, quantum iis ex hac diſcendi ratione cum impenſarum, tum quod multo pluris eſt,temporis lucri fiat,ignorare non poſſunt. Pleriq; enim,qui hodie in Scholis docentur, vix quinto demũ anno tantum proficiunt, vt linguam latinam intelligant, & Ciceronis epiſtolas ſuo marte interpretari poſſint. An ergo parum lucratos putabunt pueros, ſi vnius anni tempore & ſumtu aut tantumdem, aut plus,quam alii quinq; annis profecerint? quod ſi autem contingat diſcipulum ad extremum vſque in Schola non perſeuerare, nempe non niſi totidem aureorum, quot menſibus operam magiſtro dederit, *impenſam* faciet. nam *iacturam* dicere nemo audeat,qui ſciat vel quatuor aut quinque menſium ſtudio incredibile ab eo pretium operæ fieri poſſe, qui quotidie primis duobus menſibus non niſi quatuor, reliquo trimeſtri denas ſententias edidicerit.

Ratio porrò docendi talis eſt. Primum omnium magiſter *Paradigmata Declinationum & Coniugationum* ediſcere iubebit, quod vno menſe, vel ad ſummum duobus etiam qui ſint ceſſatores præſtiterint, quamuis titubanter id faciant. nec enim id magnopere refert. Poſtea ſententias noſtras eis interpretabitur, quotidie ſcilicet quaternas, vt nimirum ſingula earum vocabula vernaculi ſermonis verbis declaret;quo facto dictabit eis ſingulorum vocabulorum coniugata. Verbi gratia, cum prima ſententia ſit, *In nomine Sanctiſſimæ Trinitatis*, iſta eos ſcribere iubebit.

In, ſignificat In, nel.
Nomen, nome. *Nominare*, nominar, dar nome. *Nominatio*, la nomination. *Cognominis*,

nis, che hà vn nome ſimile. *Cognomen* &c.

…nctiſſimus, molto Santo. *Sanctus*, Santo. *Sā ctitas*, *Sanctimonia*, Santità. *Sancte*, Santamente. *Sāctificare*, far Santo.

…rinitas, trinità. *Trinus*, in plurali *Trini*, tre.

…ad ſecundam ſententiam dictabit:

…olus, ſolo. *Solitudo*, ſolitudine. *Solitarius*, ſolitario. *Solum*, *Solummodo*, ſolamente.

…eus, Dio. *Deitas*, diuinità.

…reator, creatore. *Creatura*, coſa creata. *Creare Procreare*. *Creatio* &c.

…cus, *Decorare*, *Dedecorare*, *Cōdecorare*, *Dedecus*, *Indecor*, *Decet*, *Dedecet*. *Addecet*. *Indecens*.

…oria. *Glorioſus*. *Glorificare*. *Gloriari*. *Inglorius*.

…horum ſimilia cum vernaculis vocabulis idem …antibus ſcribere eos iubebit, non vt ea ediſcant, ſed …oties domi relegant. Sic enim eorum facile in me… …n redibunt ab iis, quæ ſententiæ continent, admoni… …nc autem ad rem vſui Magiſtro erit Vocabulariū, …em per vna cum primitiuis, & ſimplicibus deriuata …poſita leguntur, quod in Græco ſuo Lexico *Scapu…* …tinogermanico *Daſypodius* & *Baſilius Faber* præ… …t, quorum haud ſcio an quid ſimile Itali habeant. …m dictatis omnibus, quæ ad quatuor ſententiarum …la pertinent, Nomina earum ſingula declinari, Ver… …coniugari iubebit, ad exempla illa, quæ Paradig… …ontinentur, & ſi qua in re ab illis diſcrepant, id

quoq;

Digitized by Google

quoq; perſcribendum eis dictabit. Poſtridie pridianas quatuor ſententias memoriter vt recitent, imperabit, tum in proximis quatuor eandem interpretandi, dictandi, & Nominum Verborumque inflexionem exigendi rationem tenebit. Eadem omnia faciet, donec ſecundo menſe exeunte ad ducenteſimam ſententiam peruentum ſit. Tum quotidie decem ſententias illo ipſo, quo adhuc fecit, modo declarabit: ſed Nominum ac Verborum non niſi ea inflecti iubebit, quæ vel heteroclita aut anomala ſunt, vel quoquo modo ab illorum, quæ adhuc declinauerant & coniugauerant, ratione diſſident. Ita ſex vel ſeptem menſium ſpatio omnes ſententias diſcipuli memoria tenebunt, earumque occaſione ad quindecim circiter vocabulorum Latinorum millia intelligent, omniaque fere nomina ac verba declinare & coniugare ſcient, propoſitam etiam quamcunque Ciceronis epiſtolam ſuo marte interpretari poterunt, niſi tamen eos antiquitatum Romanarum, aut alterius cuiuſuis rei ignoratio impediat. quæ cauſa eſt, cur etiam qui ſunt doctiſſimi, multa tamen in epiſtolis illis non intelligant. Sic ſatis declaratum opinor, quæ Magiſtri, quæque diſcipulorum partes ſint & officia.

Magiſtri nimirum eſt

1 *Interpretari quotidie quatuor ſententias primis duobus menſibus poſt memoriæ mandata Declinationum & Coniugationum paradigmata.*

2 *Interpretari quotidie decem ſententias reliquis quatuor menſibus, aut ſaltem nonaginta quatuor diebus.*

3 *Dictare verborum ſingulorum coniugata, quæ ſcilicet ſint eorum primitiua, deriuatiua, compoſitiua, comparatiua, ſuperlatiua, diminutiua, item verba & aduerbia frequentiora, quæ ab illis oriuntur.*

4 *Dictare caſus obliquos nominum, & præterita ac ſupina verborum à Paradigmatis diſcrepantium.*

Diſcipulorum vero eſt

1 *Recitare memoriter pridianas quatuor vel decem ſententias.*
2 *Declinare & Coniugare nomina, ac verba, quæ ſententijs illis continentur.*
3 *Excipere magiſtri dictata.*
4 *Eadem dictata domi ſubinde relegere.*

Si ergò vtrique ſuum faciant officium, nihil impediet, quin Magiſter recipiat, quod à ſingulis pactus fuerat, laboris ſui pretium: Diſcipuli verò, ſi forte ſint iam magno natu, & ad Eccleſiaſticum vitæ genus animo viam affectent, aut ſacris initientur, aut Philoſophiæ, vel Practicæ Theologiæ magiſtris operam dare incipiant. Cęteri autem facilè à magiſtro obtinebunt, vt reliquos quatuor menſes, qui ad abſoluendum annum ſupererunt, in præcipienda ipſis *Grammatica* noſtra *philoſophica*, aut eius *Rudimentis* impendere ne grauetur. quo facto non modo linguam latinam intelligent, ſed & omnium, quæ rectè vel ſcripta legent, vel dicta audient, multo veriorem certioremque rationem reddere ſcient, quam alij vel triginta annis in eius linguæ ſtudio verſati. quod multi homines doctiſſimi, qui eam viderunt, & confitentur vltro, nec quemquam, niſi prorſus hebetem & imperitum, ſimul ea exierit, negare auſurum exiſtimant. Quid porrò faciendum iis cenſeam, qui ſic Latinam linguam didicerint, in præfatione *Propedia* noſtræ *ad Logicas & Rhetoricas acroaſes*, quæ Grammaticæ editionem Deo propitio propediem excipiet, explicatum Lector inuenies. Interea vale, & hæc boni conſule.

DE RVDIMENTIS GRAMMATICÆ.

RVdimentorum libellus ea tantum complecti-
tur, quæ linguæ Latinæ tirones cognoſcere
neceſſe habent. nam Grammatica Philoſo-
phica Magiſtro potius eſt vſui, vt præcepto-
rum rationes intelligat, rectiuſque docere
poſſit. In Rudimentis porrò diſcendis hic obſeruari poteſt
ordo. Poſtquam Tirones declinationum, & coniugatio-
num paradigmata, tum 1141. ſententias memoriæ manda-
uerint, exinde Inſtitutiones Grammaticæ ediſcere incipient
à pag. 57. vſque ad pag. 67. vbi Aduerbia memorię manda-
re minus neceſſarium videtur. Satis erit, ſi aliquoties ea re-
legerint. Iam enim pleraque intelligent, ſi Magiſter ratio-
nem in ſententiis interpretandis à me præmonſtratam ob-
ſeruarit. A pagina 72. vſque ad 92. præcepta omnia edi-
ſcenda erunt, ſed exempla non item. Ita minus omnino ſex-
centis verſibus memoriæ commendabunt. Syntaxin poſtea
Irregularem ſiue Figuras non eſt, quod operoſius diſcant,
modò ſæpius legendo eas ſibi perquam familiares reddãt,
præcipueque Ellipſes, quarum vſu in lingua Latina nihil
eſt frequentius. Poſt Syntaxin 170 verſus Aluari de Præte-
ritis & ſupinis, & 160 de ſyllabarum quantitate memoriæ
infigent. Sic omnia illa, quæ ex Grammatica memoriæ in-
fixerint, non gentos inſtar verſus cõficient, quos aut fallor,
aut etiam qui ſint tardioris ingenii tribus aut ſummũ qua-
tuor menſibus minime laborioſè edidicerint. Ego certè
quamuis ingraueſcentis iam ætatis memoriæque non ſatis
firmæ, cum nudius quartus vires eius tredecim annorum
interuallo retentaſſem, ſeptuaginta verſus heroicos Ouidii
in

in Metamorphoſi intra horæ vnius ſpatiũ edidici. Qui verò ſit ætate ac iudicio corroboratior, omnes Syntaxis noſtræ regulas vna die ludibundus memoria comprehenderit, ſi præſertim XII. illas Maximas pag. 121. probe intelligat. Hoc denique multo maximi eſt ad diſcendi compendium momenti, quod laborum gradus facimus, ac tironẽ prius latinæ linguæ intelligentiam conſequi docemus, itaque demũ ad ſcholã Grãmaticã admittimꝰ. Qui pueris nõdũ Latina verba intelligentibus Grãmaticã Latinã præcipiunt, ſunt, vt clementiſſime dicam, ridiculi ac perinepti, nihilq; adeo mirum eſt, quod ſolidum quinquẽnium diſcipulos conterunt, priuſquam illi vel faciliores Ciceronis epiſtolas interpretari ſciant. Sed hac de re Paradoxon noſtrorum pag. 80. ſatis multa diximus, quo Lectorem remitto.

Digitized by Google

3.

SENTENTIARVM
CENTVRIÆ.

Digitized by Google

Sententiarum Moralium.

De Virtute & Vitio in communi.

1 IN nomine Sanctiſſimæ Trinitatis.
2 Soli Deo creatori decus & gloria.
3 Initij difficultas toleranda.
4 Principium dimidium totius.
5 Facile eſt inuentis addere.
6 Deteriora pertinacius hærent.
7 Fœda igitur prorſus abolenda.
8 Virtus laudata creſcit, & honos alit artes.
9 Hoc monumentum, vnde pendet æternitas.
10 Sub ſordida veſte ſæpe ſcientia.
11 Nouitas acquirit gratiam.
12 Reminiſcere te omninò puluerem eſſe.
13 Socius facundus pro vehiculo.
14 Quod ſcis ignoras, digito compeſce labellum.
15 Declina à malo, & in bono te exerce.
16 Filij morigeri familiæ fulcra.
17 Conſcientia mille teſtes.
18 Quò magis licet, eo minus lubeat.
19 Eleemoſynis peccata redime, & illibatus eris.
20 Labentem occultè corripe, nemo ſine crimine.
21 Honeſta reputatio eſt certum patrimonium.
22 Intelligens Magiſtratum poſſidebit.
23 Intima beneuolentia ſtrictius vnit, quam affinitas.
24 Minis didaſcali proficit dyſcolus.
25 Ex habitu præſumitur perſona.
26 Flos inter vepres halat & fulget.
27 Cunctis ſtat terminus æui.
28 Pecuniæ obediunt vniuerſa.
29 Præconia poſt funera manent.
30 Commune diſcrimen diſſidentes coniungit.
31 Operare continuò, ne te dæmon præoccupet.
32 Cygnus canoro tono ſuas proſequitur exequias.

CEN-

CENTVRIA PRIMA.

Di Sentenze Morali.

Della Virtù & Vizio in commune.

1 *IN nome della Santiſſima Trinità.*
2 *Al ſolo Iddio creatore onore e gloria.*
3 *Si deue ſoffrire la difficoltà del principio.*
4 *Il principio è la metà del tutto.*
5 *Egli è facile l'aggiungere alle coſe ritrouate.*
6 *Le coſe peggiori più oſtinatamente s'attaccano.*
7 *Deuonſi adunque ſcancellare affatto le coſe brutte.*
8 *Creſce la virtù lodata, & l'onore nutriſce l'arti.*
9 *Queſto è'l punto, donde dipende l'eternità.*
10 *Sotto vna laida veſte, ſtà ſpeſſe volte il ſapere.*
11 *La nouità acquiſta gratia.*
12 *Ricordati, che tu ſei del tutto poluere.*
13 *Il compagno eloquente (bel parlatore) ſerue per carozza.*
14 *Non ſappi tu quello che ſai, co'l dito raffrena il labro.*
15 *Schiua il male, & eſſercitati nel bene.*
16 *I figliuoli vbidienti ſono ſoſtentamento della famiglia.*
17 *La Conſcienza (ſerue per) mille teſtimoni.*
18 *Quanto più ti lece, tanto meno tene venga voglia.*
19 *Riſcuote i peccati cō l elemoſine, e ſarai puro (o incorroto.)*
20 *Riprēde di naſcoſto colui, che caſca, pche veruno nō è sēza (errore.*
21 *L'honoreuole reputatione è ſicuro patrimonio.*
22 *L'intendente poſſederà il Magiſtrato.*
23 *Vn'intima beniuolēza più ſtrettamente vniſce, che la parentela.*
24 *L'inſolente fà profitto con le minaccie del Maeſtro.*
25 *Dall'abito ſi fà giuditio della perſona.*
26 *Il fiore ſpira (odori) e ſplende fra le ſpine.*
27 *Ad ogn'vno è prefiſſo il termine della vita.*
28 *Tutte le coſe vbbidiſcono al danaio.*
9 *Le lodi reſtano dopò il funerale.*
Il pericolo commune congionge i diſcordanti.
...era continuamente, acciò che'l demonio nō ti preuenga.
...no con muſicale tuono celebra l'offitio delle ſue eſſe-

33 Auxilia imbecillia firma conſenſus reddit.
34 A peruerſis vituperari decorum.
35 Studiorum radices amaræ, fructus vero ſapidi.
36 Excelſus humilia reſpicit.
37 Flamma fumo proxima eſt.
38 Adoleſcentes inanibus non inſtruantur.
39 In Equulei quæſtionibus & ſuſpirijs philoſophãdũ eſt.
40 Contritio cordis eſt ſecunda poſt naufragium tabula.
41 Repetita plaga vexat aliquantò amplius.
42 Vrſa cæcos lambit catulos.
43 Anſam te locupletandi arripe modò.
44 Abrenuncia Sathanæ, qui circuit vt deuoret.
45 Abſtergenda inflicta infamia.
46 Ne gradiaris per tramitem incommodum.
47 Inſpirationibus internis attendas ſedulò.
48 Rutilans iubar in cauerna coruſcat.
49 Rebus tibi iniunctis incunctanter incumbe.
50 Similis lactuca labris.
51 Expedit aſpicias quod amittere poſſis.
52 Ob breue delictum perpetuum
ſupplicium.
53 Oblocutores & ſuſurrones etiam cerdonibus
exoſi.
54 Baſilica reuerenter viſitanda.
55 Inter benignos ſodales ne ſis tetricus.
56 Supplicanti ſuccurrere ne pigeat.
57 Figura ſæculi inſtabilis.
58 Mores Imperatoris imitari genus quoddã obſequij eſt.
59 Venuſta facies, muta commendatio.
60 Eloquentiæ ſymphonia mulcet, & fauorem obtinet.
61 Friuola voluptas in inſtanti perit.
62 Præclara accuratè agenda.
63 Liberorum procreatio, angor voluntarius.
64 Neglecta iuuentus ſylueſcit.
65 Circunſtantia piaculum aggrauat.
66 Saturitas illecebrarum nutrix.
67 Vulgi genius perplexus.
68 Ad calamitatem quilibet rumor ſufficit.

33 *La concordia rende validi i deboli aiuti.*
34 *Egli è honore l'eſſere biaſmato da i triſti.*
35 *Le radici de' ſtudij ſono amare, mà i frutti ſaporiti.*
36 *L'alto Iddio riſguarda le coſe vmili.*
37 *La fiamma è vicina al fumo.*
38 *Li giouanetti non s'ammaeſtrino in coſe vane.*
39 *Ne' lamenti e ſoſpiri della veglia deueſi filoſofare.*
40 *La contritione del cuore è la ſeconda tauola dopo il naufragio.*
41 *La rinouata piaga tormenta alquanto più.*
42 *L'orſa lecca i ciechi orſacchini.*
43 *Piglia adeſſo l'occaſione di arricchirti.*
44 *Rinuntia Satanaſſo, che s'aggira per diuorarti.*
45 *Deueſi nettare l'infamia impoſtaci.*
46 *Non caminare per ſentiero incommodo.*
47 *Fà che attendi da douero alle inſpirationi interne.*
48 *Il chiaro ſplendore del Sole balena nella grotta.*
49 *Attendi ſenza tardãza alle coſe che ti ſono ſtate impoſte.*
50 *La lattuca è ſimile à i labri.*
51 *E eſpediente che riſguardi quel che poſſi perdere.*
52 *Per vn leue peccato (s'acquiſta) perpetuo ſupplicio, ò tormento.*
53 *Quei che dicono mal d'altri, e mormoratori, ſono odioſi anche à' ciauattini.*
54 *La Chieſa principale deueſi riuerentemente viſitare.*
55 *Frà corteſi compagni de' conuiti, fà che non ſij ſeuero.*
56 *Non ti rincreſca d'aiutare chi te ne prega.*
57 *La figura del ſecolo è inſtabile.*
58 *L'imitare i coſtumi dell'Imperadore, è vna certa ſorte d'oſſequio.*
59 *Vn gratioſo volto, è vna muta lode, ò commendatione.*
60 *L'armonia del parlare addolciſce, ed ottiene fauore.*
61 *Il leggier piacere, in vn punto ſuaniſce.*
62 *Le coſe d'importanza deuenſi trattare con diligenza.*
63 *E volontario affanno la procreazione de' figliuoli.*
64 *La giouentù abbandonata inſeluatichiſce.*
La circonſtanza aggraua il peccato.
a ſatietà è balia delle allettationi, ò luſinghe.
atura del volgo è intricata.
ſeria qualſiuoglia rumore baſta.

69 Ingenuis acerba penuria.
70 Prauus cultura fit frugi.
71 Vt languent folio lilia pallido,
72 Sic ſplendor, nitidis qui radiat genis,
73 Et pennis volitans forma fugacibus,
74 Curſu perceleri fata vbi venerint,
75 Perpulchri ſpolium corporis horridum,
76 Et nugas fragiles ludibrio dabunt.
77 Turgida curarum tempeſtas obruit aulas.
78 Inuiſa imperia, nunquam retinentur diu.
79 Hora permutat ima ſummis.
80 Non eſt è terris mollis ad aſtra via.
81 Nobilitas nequitiæ velamen.
82 Flagitium, quod aſtu cælatur, ętas indicat.
83 Aſinus ad lyram, anſer inter Olores.
84 Conſidera quam abominabile ſit blaſphemare.
85 Seditioſi Reipublicæ ruina.
86 Accuſator, qui conſortem defert, ſeſe intueatur.
87 Suſpicio neceſſitudinis venenum.
88 Qui tangit picem, inquinabitur ab ea.
89 Defunctum non inſectaberis maledictis.
90 Iniquorum ſecundus ſucceſſus ne te offendat.
91 Magiſtrum deludere inſipientis eſt.
92 Nitimur in vetitum, cupimuſque negata.
93 Acedia vitijs fomitem ſuppeditat.
94 Deſidi ſemper feriæ.
95 Vecordes verbis non ſubiguntur.
96 Inſidiatur qui admodum blanditur.
97 Aſſentatio magnatum pernicies.
98 Sophiſta tergiuerſari ſolet.
99 Luxum ſuadent laſciui, non ſophi.
100 Stulti doctrinam ſpernunt, & manticā à tergo occulūt.

CEN-

75 Del bel corpo l'orrida ſpoglia,
76 E le fragili ciance daranno allo ſcherno.
77 La gonfia tempeſta de' penſieri opprime le corti.
78 Gl'odiati imperij mai non ſi ritengono longamente.
79 Cambia vn'ora le coſe baſſe con le ſublimi.
80 Dalla terra alle Stelle, non è morbido il viaggio.
81 La nobiltà è il velo della forfanteria.
82 Paleſa il tempo la ſcelcraggine, ch' artificioſamente ſi na-
83 L'aſino alla viola, e l'occa frà cigni. (ſconde.
84 Conſidera quanto ſia abomineuole il biaſtemmiare.
85 I ſedıtioſi ſono rouina della Republica.
86 Riſguardi sè medeſimo l'accuſatore, ch'il cõpagno accuſa.
87 Il ſoſpetto è veleno dell' amicitie ſtrette, ò delle ſtrettezze.
88 Chi tocca la pece, ſarà ſporcato da lei.
89 Non dirai mal del morto.
90 Non t'offenda il proſpero ſucceſſo de' ſcelerati.
91 E coſa da pazzo burlare il maeſtro. (ciò che ci ſi niega.
92 Ci sforziamo ꝑ arriuar à quel ch'è proibito, e deſideriamo
93 L'infingardagine (o pigritia) amminiſtra l'eſca à vitij.
94 Al poltrone ſempre è feſta.
95 Quei che non hanno ceruello, nõ ſi ſottomettono cõ parole.
96 Pone de gl'agguatti quel che fuor di modo luſinga.
97 L'adulazione, è la rouina de' grandi. (terfugij.
98 Il vano oſtentator di ſcienza, ſuole andar cercãdo de' ſot-
99 I laſciui, nõ i prudẽti, ꝑſuadono il luſſo. (dono la biſaccia.
100 Gli ſtolti diſprezzano la dottrina, e dietro alle ſpalle naſcõ

De Prudentia & Imprudentia.

101 AMbula cũ prudẽtibus & calcaribus nõ indigebis.
102 Sapienti ſua ſors placet.
103 Expende robur prius quàm quidquam aggrediaris.
104 Fronte capillata, poſt eſt occaſio calua.
105 Non temerè corruit, qui proſpicit.
106 Sopitas dudum ſimultates ne ſuſcites.
107 Suſtine, abſtine, mori momento.
108 Mora odio eſt, verùm dat vires.
109 In portu nauigat, qui ſe probè nouit.
110 Aes ſpeciei, vinum animæ ſpeculum eſt.
111 Oculus heri impinguat equum.
112 Beneficium accipere, libertatem vendere eſt.
113 Præcipitis iudicij comes eſt pœnitentia.
114 Dolenti non eſt adhibenda fides.
115 Sponte oblatum, dupliciter gratum.
116 Cauendi opportunitas non eſt omittenda.
117 Citius adeſt periculum, ſi vili pendatur.
118 Deliberandum eſt diu, quod ſtatuendum eſt ſemel.
119 Ad conſilium ne acceſſeris, ante quam voceris.
120 Silentij tutum præmium.
121 Fluxo ne fide colori.
122 Siſte gradum, depone faſtũ, quid veſper vehat, incertũ.
123 Emere malo, quam rogare.
124 Interdum veteratorem fingere non iuuat.
125 Vitæ finem perpende, de craſtino haud vllus ſecurus.
126 Lachrymæ fœminarum ne te fallant.
127 Deſinet oggannire coniux, ſi nil reſpondeas.
128 Theſaurum & talentum ne abſcondas in agro.
129 Aduerſus ſtimulum calcaneo ne calcitres.
130 Mendacem memorem eſſe oportet.
131 Pro dote ſolummodò ne ducas vxorem.
132 Suo indicio ſorex deprehenditur. (perdet.
133 Nuptã ad ſecreta ne admittas, garriẽdo enim ambos

CEN-

Della Prudenza & Imprudenza.

101 PAſſeggia cō' prudēti, & nō hauerai biſogno de' ſpro-
102 Il ſapiente è contento della ſua fortuna. (ni.
103 Peſa le forze auanti che pigli l'impreſa. (ſenza peli.
104 L'occaſione hà il ciuffo in frōte, dalla bāda di dietro è
105 Chi antiuede non caſca inconſideratamente.
106 Non riſuegliare gli odij poco fà addormentati.
107 Soffri ed' aſtienti, raccordati di morire.
108 La tardanza è odioſa, mà però dà forza.
109 Nauiga in porto, chi bene ſi conoſce.
110 Il metallo è ſpecchio dell'imagine, è l vino dell'anima.
111 L'occhio del padrone ingraſſa il cauallo.
112 Il riceuere beneficio è vn vendere la libertà.
113 Del precipitoſo giudizio è compagna la penitenza.
114 Non deueſi creder à chi ſi duole. (grato.
115 Quello che ſpontaneamente viene offerto è doppiamente
116 Non deue tralaſciarſi l'opportunità di guardarſi.
117 Se nō ſi ſtima il pericolo più preſto arriua. (volta ſola.
118 Deueſi lūgamēte deliberare ciò ch'è da riſſoluerſi ꝑ vna
119 Non t'accoſterai al conſiglio prima d'eſſer chiamato.
120 Sicuro è il premio del tacere.
121 Non ti fidar del colore che paſſa via. (apporti la ſera.
122 Ferma il paſſo, depone l'orgoglio, egli è incerto quel che
123 Vorrei comprare anzi che pregare.
124 Non gioua tall'ora all'aſtuto il ſimulare. (è ſicuro
125 Cōſidera il fine della vita, del giorno di domani neſſuno
126 Auuerti, che non t'ingannino le lacrime delle femmine.
127 Finirà di ſgagnolare la moglie, ſe le reſpondi nulla.
128 Non naſcondere il teſoro, ed il denaio nel campo.
129 Non dar di calcio col calcagno contro lo ſtimolo.
130 Biſogna ch'il bugiardo ſia ricordeuole.
Non pigliar moglie ſolamente per la dote.
... col ſuo inditio.

134 Deſolatos deridere dementia eſt.

135 Ciues ob politiam,non propter mœnia. (tentis.

136 Abyſſum diuini numinis,& arcana ne ſcruteris Oīpo-

137 Verſutus conſulendo negotiatur.

138 Diſcretus eſto in diluendis neophytorum defectibus.

139 Exprime conceptum cum grano ſalis.

140 Elephantem ex proboſcide,ex vngue leonem.

141 Vtere præſentibus,& tecum habita.

142 Soli lumen ne mutues.

143 Vnica hirundo non facit ver.

144 Dulce bellum inexpertis.

145 Merx vltronea putet.

146 Poſteri caſus prouidendi.

147 Piſcator ictus ſapit.

148 Ne ſutor vltra crepidam.

149 Margaritas ante porcos ne proijcias.

150 Veteris litis iurgia non refricanda.

151 Latet anguis in herba.

152 Diluculo ſurgere ſaluberrimum eſt.

153 Anguſtum annulum ne geſtato.

154 Quot homines tot ſententiæ.

155 Ignem gladio ne fodito.

156 Monarchia perfectiſſima gubernatio.

157 Auceps fiſtula volucrem decipit. (compenſabit.

158 Pugil ſuum regreſſum denuo pugnādo qualitercumq;

159 Confeſtim diſcute obſcura.

160 Bis pueri ſenes.

161 Cubiculo clauſo precandum.

162 In æſtate præſertim componite nidos.

163 Coniectura conſtat ſignis.

164 Profunda luſtrare abſque exemplis arduum.

165 Pictura laicorum inſcitiæ competit.

166 Serpens exuit pellem in ſentibus.

167 Miracula aſſiduitate nihili fiunt. (diligēter.

168 Valetudinem potionibus & pharmacis deinceps cura

169 Ne voueas,quamdiù vacillas ac tremis.

170. Magus quo peritior, eo deteſtabilior.

171 Sannio ſagax ſimplicem explodit.

172 Im-

134 E pazzia il burlare li diſertati.
135 Son Cittadini per la republica, non per le mura.
136 Nō andar cercādo la ꝑfondità del nume diuino, et i ſe-
137 L'aſtuto traffica conſigliando. (creti dell'ōnipotēte
138 Sii diſcreto nel purgare i defetti de' principianti.
139 Eſprimi il concetto con vn gran di ſale.
140 L'Elefante ſi conoſce dalla trōba, e'l Leone da gli artigli
141 Seruiti delle coſe preſenti, & habita con eſſo teco.
142 Non preſtar il lume al Sole.
143 Vna ſol rondine non fà primauera.
144 E dolce la guerra à quei che non l'hanno prouato.
145 La mercantia ſpontaneamente offerta, puzza.
146 Biſogna conſiderare i caſi ch'hanno à venire.
147 Il peſcator percoſſo è accorto.
148 Non (ſentenzij) il calzolaio oltre la pianella.
149 Non gettar le perle auanti à porci.
150 Li contraſti della vecchia lite, non deuono ſtuzzicarſi
151 La ſerpe ſtà naſcoſta nell'herba.
152 Egli è ſaniſſimo il leuarſi la mattina à buon'hora.
153 Non portare l'anello ſtretto.
154 Quanti gli huomini, tanti ſono i pareri.
155 Non ſtuzzicar il fuoco con la ſpada.
156 La Monarchia è perfettiſſimo gouerno.
157 L'vccellatore inganna l'vccello co'l ſiſchietto.
158 Il giuocator da pugni cōbattendo di nuouo ricopēſerà in
159 Scuoti ſubito le coſe oſcure. (qualūq; modo ſi ſia la ritira
160 I vecchi ſon due volte putti. (ta.
161 Con la camera chiuſa deueſi far oratione.
162 Nell'eſtate principalmente mettete inſieme i nidi.
163 La congettura è conſtituita ne' ſegni.
164 E difficile cercare le coſe profonde ſenza eſſempij.
165 La pittura appartiene all'ignoranza de' Laici.
166 Il ſerpente ſpoglia la buccia ne' ſpini.
167 Li miracoli con la frequenza ſi ſprezzano. (e beuāde.
168 Cura da quì ināzi la malattia diligētemēte cō medicine
169 Non far voti mentre vacilli e tremi.
... è più, tanto più è ſcelerato. (ſemplice

172 Imbecilli adminiculo ne ſuſtenteris.
173 Ne obſerues anxius ſidera.
174 Qui ſtatim annuunt, flocci penduntur.
175 Mutuò muli ſcalpunt. (los ſupplantabit.
176 Qui oppido expert⁹ eſt, ſubterraneos doloſi cunicu-
177 Intra limites te contine.
178 Iucunda viciſſitudo rerum.
179 Indumentum ſit elegans, non ſplendidum.
180 Miſereri præſtat, quam vlciſci.
181 In præcipiendo perſpicuus ſit ſermo, non prolixus.
182 Conditione affabiles conformant ſe moroſis.
183 Diuitiæ adulatores ad ſe pelliciunt, aduerſa probant.
184 Caſta matrona obtemperando imperat.
185 Lucrum cum iactura famæ damnum eſt.
186 Currum bouem trahit.
187 Nodum in ſcirpo quæris.
188 Laniſtæ practici de lana caprina digladiantur.
189 Sus Mineruam docet.
190 Hæredis fletus, ſub larua riſus eſt.
191 Viperam in ſinu foues.
192 Anguillam cauda capeſſis.
193 Ex arena funes, & retinacula nectis.
194 Tunica pallio propior eſt.
195 Idiota mulget hircum.
196 In mari aquam indagas.
197 Sponde; noxa præſto eſt.
198 Laterem lauas, aerem percutis.
199 Ex vagina eburnea plumbeum pugionem exemit.
200 Turdus ſibi exitium egerit.

172 *Non appoggiarti à ſoccorſo timido, ò ſoſtegno codardo.*
173 *Anſioſo non oſſeruare le Stelle.*
174 *Si fà poca ſtima di coloro che ſubito acconſentono.*
175 *I muli vicendeuolmente ſi grattano.*
176 *Chi è ben'eſperto, conculcherà le mine del fraudolento.*
177 *Trattienti dentro i tuoi confini.*
178 *E gioconda la ſcambieuolezza delle coſe.*
279 *Il veſtimento ſia galante, non ſplendido.*
180 *Meglio è hauere compaſſione, che'l vendicarſi.*
181 *Nel comandare ſia il parlare chiaro, & non longo.*
182 *Gl'affabili di cõdizione ſi cõfãno co' faſtidioſi.*
183 *Le ricchezze allettano à ſe gl'adulatori, e le auuerſità gl'eſperimentano.*
184 *La caſta matrona con vbbidire comanda.*
185 *Il guadagno con danno della fama è perdita.*
186 *Il carro tira il bue.*
187 *Tu cerchi nodo nel giunco.*
188 *Gl'eſperti ſchermitori combattono per la lana caprina.*
189 *Il porco inſegna à Minerua.*
190 *Il pianto dell'erede è riſo ſotto la maſchera.*
191 *Tu fomenti la vipera nel ſeno.*
192 *Pigli l'anguilla per la coda.*
193 *Tu intrecci funi, e gumine di ſabbione.*
194 *La tonica è più vicina che'l ferraiuolo.*
195 *L'ignorante munge il becco.*
196 *Vai cercando l'acqua nel mare.*
197 *Prometti: il danno è preſente.*
198 *Laui il mattone, e batti l'aria.*
199 *Dalla guaina d'auorio cauò vn cortello di piombo.*
200 *Il tordo caca la ſua rouina.*

CEN-

CENTVRIA TERZA.

De Temperantia & Intemperantia.

201 Contra extrema temperantia eſt ſeueritas.
202 Natura paucis contenta.
203 Præcipuum condimentum fames.
204 Sobrietas in primis optimates decet.
205 Arcuum intenſio frangit, animum remiſſio.
206 Mulierem ornat taciturnitas.
207 Præeſſe, & non prodeſſe moleſtum.
208 Opes conciliant inuidiam.
209 Rigor iuris clementia moderandus.
210 Nimia familiaritas contemptum parit.
211 Feſtina lente.nam tardus velocem aſſequitur.
212 Temulentus ſeſe,non merum increpet.
213 Ex rebus leuiſſimis oriuntur diſſenſiones.
214 Aeſtimationem denigrat, gulæ qui indulget.
215 Fruſtra hortaris inter pocula.
216 Dominandi libido beſtia ferociſſima.
217 Ardor otioſus fit furor.
218 Medicus garrulus oneroſior morbo.
219 Adulter luxuriam,non prolem expetit.
220 Prodigus prouinciæ labes.
221 Ne cui ærumnam ſuam exprobaueris.
222 Concordia nummis præponenda.
223 Literæ non erubeſcunt.
224 Scui inter ſe conſonant.
225 Eſt cur paueat, quem plerique formidant.
226 Tenuis cibus eſt vtilis,& ad contemplationẽ confert.
227 Alauda ſua harmonia pigritię nos arguit.
228 Hydrops,& podagra genuinę ſorores ingluuiei.
229 Procerum pompa, vt cera calore liqueſcens.
230 Iteratus partus leęnę non contingit.
231 Sera in fundo parſimonia.
232 Quid peius quam abuti opera & otio?

Della Temperanza, & Intemperanza.

201 Contro le coſe eſtreme il rigor è moderatione.
202 La natura è contenta del poco.
203 La fame è il principal condimento.
204 A nobili principalmente conuienſi la ſobrietà.
205 Lo ſtirar rõpe l'arco, et la relaſſatione (debilita) l'animo.
206 Il ſilenzio adorna la donna.
207 E moleſto il temer ſuperiorità, e non giouare.
208 Le ricchezze fanno acquiſtar l'inuidia.
209 Il rigore della ragione deue mitigarſi con la clemenza.
210 La troppa famigliarità genera diſpreggio.
211 Affrettati adagio, perche il tardo aggiunge il veloce.
212 L'vbriaco riprenda ſe medeſimo, non il vino.
213 Da leggieriſſime coſe deriuano diſcordie.
214 Chi compiace troppo alla gola, annegriſce la reputatione.
215 Indarno eſorti frà li bicchieri.
216 Il deſiderio di ſignoreggiare, è vna ferociſſima beſtia.
217 L'ozioſo ardore, diuenta furore.
218 Il medico ciarlone è più faſtidioſo che'l male.
219 L'adultero appetiſce la luſſuria, non i figliuoli.
220 Il prodigo è la rouina del paeſe.
221 Non improuerar ad alcuno i ſuoi trauagli.
222 La concordia deue anteporſi à danari.
223 Le lettere non s'arroſſiſcono.
224 I crudeli non ſono d'accordo frà di loro.
225 Egli hà cagione di temere, di cui la maggior parte hà pau
226 Il poco cibo è vtile, e gioua alla contemplatione. (ra.
227 L'allodola con la ſua armonia ci riprende di pigrizia.
... e la podagra ſono ſorelle natiue dell...

233 Antelucana induſtria & elucubrati
opifices.
234 Auarus mortalium miſerrimus .
235 Amant alterna camœnæ.
236 Coram grandæuis conticeſcere debes .
237 Cui quis ab incunabulis aſſueſcit, id opt
238 Coquus etſi maxime hebes, ſui ipſius re
239 Tranquillitas placida diſſidium extingu
240 Aurum ideò charum, quia rarum.
241 Ieiunium in tentatione & tribulatione cl
242 Serijs fatigatus, facetijs relaxetur.
243 Sterilitas ſternit ſemitam cælibatui.
244 Liberalis aperti ſunt loculi.
245 Meditatio abſq; diſtractione, cõuertit pláčti
246 A detractione auditum cohibe.
247 Lenis commotus excandeſcit paulo vehem
248 Animalia bruta camo & fræno domantur.
249 Tempus adimit mœſtitiam.
250 Erranti medicina confeſſio.
251 Muſica recreat melancholicos.
252 Alimenti menſura ponderanda.
253 Ambitioſi vt hedera, faſtigia inſolenter ambiun
254 Orphanum & pupillum ne deſpicias.
255 Libri abſque verecundia carpunt.
256 Aurora muſis apta.
257 Mane è cubili, ceu dama exilias.
258 Implora Altiſſimum, vt mundanos amputet nexu
259 Vna flare & ſorbere impoſſibile.
260 Conuiuium, catena deliciarum.
261 Puritas, poſt excidium carnis, æmula eſt Virginitati
262 Candentes carbones crebrò ſcintillant.
263 Eduliorũ fęcunditas ſecũ ducit titillationes obſcęnas
264 Pubes, continẽtię cingulo renes & lumbos cõſtringat.
265 Monachus ſicut paſſer ſolitarius in tecto.
266 Oliua ſi à capro lingatur, non germinabit.
267 Cum longæuis ne alterceris, ne ſuccenſeant.
268 Diuerſorij rixas æquanimiter feras.
269 Factioſus odit plus quam duos.

233 Con

233 Con l'induſtrie auanti giorno, e con le fatighe che fanno di notte, ci vincono gli artiſti.
234 L'auaro è l più infelice di tutti i mortali.
235 Le muſe amano le coſe vicendeuoli.
236 Auanti i maggiori d'età deui tacere. (ra.
237 A che ciaſcuno dalla fanciullezza s'aſſuefece, ciò deſide
238 Il Cuciniere, benche grãdemẽte ſtolido, ſi ricorderà di ſe
239 La trãquillità piaceuole amorza la diſcordia. (medeſimo
240 L'oro però è caro, perche è raro.
241 Il digiuno è ſcudo nella tentazione e tribulatione.
242 Lo ſtracco nelle coſe graui, ſi rinfranchi con facetie.
243 La ſterilità ſpiana il ſentiero allo ſtato di caſtità.
244 Sono aperte le borſe del liberale. (allegrezza.
245 Il penſamento ſenza la diſtrattione, conuerte il piãto in
246 Raffrena l'udito della mormorazione. (mente.
247 Il piaceuole irritato s'incoleriſce vn poco più gagliarda-
248 Gl'animali bruti cõ la muſarola e cõ il freno ſi domano.
249 Il tempo leua la malinconia.
250 La confeſſione è medicina di chi erra.
251 La muſica recrea i malinconici.
252 Deueſi peſare la miſura dell'alimento. (altezze.
253 Gl'ambitioſi a guiſa d'elera arrogantemente bramano le
254 Non far poco conto dell'Orfano e pupillo.
255 I libri riprendono ſenza riſpetto.
256 L'aurora è atta alle muſe.
257 La mattina ſalti fuori della Camera come Daino.
258 Chiedi dall'altiſſimo, che tronchi i mondani legami.
259 E impoſſibile inſieme ſorbire e fiatare.
260 Il conuito è catena delle delizie. (Virginità.
261 La purità dopò la caduta della carne, è concorrente della
262 I carboni infocati ſpeſſo ſcintillano.
263 L'abõdanza delle viuande cõduce ſeco brutti deſiderij.
264 La giouẽtù cõ la cintura della cõtinẽza ſtringa i reni e i
265 Il Monaco è come il paſſer ſolitario nel tetto. (lombi.
266 Se l'oliua ſi lecca dal becco, non germoglierà.
67 Non contendere con gli attempati, acciò non s'adirino.
8 Sopporta le diſcordie dell'allogiamento pazientemente.
Il ſedizioſo odia più di due.

270 Nec in ipſa regia abſque regula r
271 Sincerus non deſciſcat à veſtigiis
272 Venter auribus caret.
273 Crapulator à ſepulchro modicur
274 Obtrectatoris guttur, canalis inſe
275 Græculus eſuriens in cælum (iuſſe
276 Abſentem lædit, cum ebrio qui lit
277 Iratus multa mentitur ſibi.
278 Amor ordinem neſcit.
279 Abdomen non gignit ſubtilem ſen
280 Pomum è paradiſo protoplaſtem
281 Paſſionibus ſuis acquieſcere obeſt.
282 Epulis & ſcyphis eneruantur athle
283 Fornicatio peſſima lues.
284 Ex comædia, tragædia.
285 In aduerſarij diſpendio ne exultes.
286 Canis ad vomitum, & vindictam.
287 Deſipit, qui ſuperiori repugnat.
288 Superfluus imber arua plerumque ſu
289 Obeſi, minimè ſolertes.
290 Inſulſus mimus, peruicax ſimia.
291 Hallucinantur, qui arroganter cathed
292 Quam innumeri hodie onagri in ciui
commorantur.
293 Futilis effutit quodcunque illi in bucca
294 Aduocatus inter clientes in prætorio
vociferatur.
295 Cupiditas conſpirationis inteſtinæ fom
296 Zelotypi zelus à furiis immittitur.
297 Copia faſtidium generat.
298 Pudeat poſt nuptias ſtupro te proſtituiſ
299 Si in trutina & æquilibrio æquiparaſſem
non iam bigamus forem.
300 Timidus appellat ſe cautum, parcum ſor

ția abſque regula regnandum.
:cſcat à veſtigiis rectoris ſui.
care:.
ulchro modicum diſtat.
ttur, canalis infectus.
in cælum (iuſſeris) ibit.
m ebrio qui litigat.
ur ſibi.
it.
ſubtilem ſenſum.
otoplaſtem expulit.
ſcere obeſt.
antur athletæ.
:.
e exultes.
dictam.
rat.
umque ſubuertit
a.
cathedras
n ciuitatibus
bucca eſt.
io
imentum a
Te.
N

270 Ne meno nell'iſteſſa corte deueſt regnare ſenza rege

271 Il ſincero non ſi diſcoſti dalle pedate del ſuo rettore.

272 Il ventre è ſenza orecchie:

273 Il crapulone è poco lontano dalla ſepoltura.

274 La gola del mormoratore è vn canale infetto.

275 Il Grecacciolo affamato ſe gliel comandi, andrà in c

276 Offende l'aſſente, chi grida (contraſta) con l'vbbria

277 L'adirato è molto bugiardo à ſe medemo.

278 Amore non sà ordine.

279 La pancia groſſa non genera ſottile ingegno.

280 Il pomo ſcacciò dal Paradiſo il primo noſtro padre

281 Nuoce il conformarſi con le ſue paſſioni.

282 Cō delicate viuāde e co' bicchieri s'indeboliſcono i lo

283 Peſſima peſte è la fornicazione.

284 Dalla Comedia (ſi ha) la Tragedia.

285 Non ti rallegrare del danno del tuo auuerſario.

286 Il cane al vomito, & alla vendetta.

287 E pazzo, chi contradice al Superiore.

288 La ſouerchia pioggia le più volte diſtrugge i campi

289 I graſſi non ſono ingegnoſi.

290 Sciapito contrafattor di geſti è oſtinata ſimia. (ca

291 S'abbarbagliano coloro, ch'arrogantemēte appetiſc

292 Quanti innumerabili aſini ſilueſtri oggi ſi tratter nelle Città.

293 L'huomo leggiero māda fuori tutto quello che egli

294 L'auuocato trà clienti grida nel Palazzo del M ſtrato.

295 La cupidigia, è fomento (ò aiuto) della ſecreta cong

296 Il zelo del geloſo ſi manda dalle furie.

297 L'abondanza genera noia.

298 Vergognati dopò le nozze d'eſſerti ſottomeſſo allo ſ

299 Se nella ſtadiera e bilancia io haueſſi egualiato g caſamenti, non hauerei già preſo la ſeconda mog

300 Il codardo si chiama cauto, lo ſpilorcio parco.

Digitized by Google

De Iuſtitia & Iniu

301 DIſcite iuſtitiam moniti,& n
diuos.
302 Camelus non ingreditur per fora
303 Maiori cede,minori parce,troch
alea.
304 Ab alio expectes, quod alteri ma
305 Paſtoris eſt tondere pecudes,non
306 Incidit in foueam,quam ſtruxit.
307 Dignum patella operculum.
308 Vultus reum prodit.
309 Principum fatuitas teterrima.
310 Patria cognatione propinquior.
311 Non diſplicere ſpecimen rectitudi
312 Pauper vbique iacet.
313 Attentare quod inhibes, nefas eſt.
314 Facultates non bene comparatæ,ha
315 Facultatem iuriſdictionis tuæ ne tra
316 Patrata malignè priuatim,in propa
317 Clādeſtinis cōiurationib⁹ caſtra am
318 Afflictis opitulari magnificum eſt.
319 Ad inermes defendendos,protectore
320 Tellus culta ſuggerit opima fata.
321 Complementum legis pax eſt.
322 Epiſcopus in Eccleſiæ apice,vt carbun
323 Manſuetus ſine cultro & cruciatu mar
324 Contaminati poſt baptiſmum afficiar
325 Rhetor ab eo,qui ſibi refragatur, vel
326 Hypocrita germanus crocodili.
327 Exiguo caballo curta ſtrigilatio.
328 Conſcius ipſe ſibi de ſe putat omnia dic
329 Vrbani ſummopere ſycophantas aſper
330 Parricida nefandus culeo inſuendus.
331 Inceſtuoſus haud vnquam impune ſe ve
332 Subdolæ pellicis ſuauium,morſus aſpidi
333 Monile ſontis capiſtrum iugulans.

Digitized by Google

Della Giuſtizia & Ingiuſtizia.

301 O Voi che ſete ammoniti, apprendete la giuſtizia, diſprezzar' i Santi.

302 Il Camelo non paſſa per la cruna dell'ago.

303 Cedi al maggior, perdona al minore, gioca alla trott anziche alle carte, ò dadi.

304 Aſpetta da vn'altro quello, ch'altrui ordiſci.

305 E coſa da Paſtore toſar le pecore, e non ſcorticarle.

306 Cadde nella foſſa, ch'ei fece.

307 Coperchio degno del piatello.

308 Il ſembiante ſcuopre il colpeuole.

309 La ſciochezza de' Principi è cattiuiſſima è bruttiſ

310 La patria è più proſſima, che la parentela.

311 Il non diſpiacere è l'eſperienza della bontà.

312 Il pouero giace per tutto.

313 Il tentare ciò che tu vieti, è coſa illecita.

314 Le ricchezze nõ bene acquiſtate non ſono durabili.

315 Non trappaſſare la facoltà della tua giuriſdittione.

316 Le coſe malizioſamente fatte di naſcoſto, ſi paleſera

317 Cõ le occulte cõgiurazioni ſi disfãno ampliſſimi Ca

318 E coſa magnifica l'aiutar à gli afflitti.

319 Vi biſogna il protettore per difendere i diſarmati.

320 La terra coltiuata ſomminiſtra abondanti ſementi

321 Il compimento della legge è la pace. (ſa di carbone

322 Il Veſcouo nella sõmità della Chieſa riſplẽdere deue

323 Il piaceuole ſenza cortello è tormento e martire.

324 Imbrattati doppo il batteſimo, piangiamo.

325 Il dicitore da chi gli fà reſiſtenza, anche cõtro ſua v

326 L'Ipocrita è fratello del cocodrillo. (traranne il v

327 A picciol cauallo breue ſtrigliatura.

328 Chi conoſce d'eſſer ĩ errore, imagina ogni coſa dirſi di

329 Gl'huomini ciuili grãdemẽte diſprezzano i ſpioni. (c

330 Lo ſcelerato, ch'amazza il padre, deue cucirſi nel ſacc

331 L'iceſtuoſo nõ ſi vãterà mai d'hauerla paſſata sẽza pe

332 Dell'ĩganeuole puttana il bacio è morſo d'aſpide ſora

333 La gargantiglia del colpeuole, è capeſtro che ſtrangola

334 Diſſimulantis indignatio, virus pe
335 Qui eſcam reſpuit,& perperā viuit
336 Ex ſtolida conniuentia, deſpicatus.
337 Eruditi velut ſtellæ micabunt.
338 Communicans olla cum cacabo cor
339 Stateram ne tranſilias, nec diadema
340 Aranea bufoni aconita propinat.
341 Atheus eſt talpa de die cæcutiens.
342 Vbi diſciplina claudicat, diſcordia iu
343 Superborum tabernacula funditus ex
344 Petulans Satyra mordendo medetur
345 Rationi paret, qui religionem ſectatu
346 Venerare, quos antecellere conſpicaris
347 Ex alieno corio largas corrigias ſecas.
348 Conuiciis præpoſitum ne laceſſas.
349 Anteceſſorum decreta amplectenda.
350 Detrimentum, cui obſtandum, ne permi
351 Qualis vir, talis oratio.
352 Plurimum tribue antiquitati.
353 Ciuilis agreſtes improbat & impugnat.
354 Latratus moloſſi furem manifeſtat.
355 Compatere multitudini aduenarum.
356 Vbicunque interficere fas eſt, ibi etiam pra
357 Conſanguinitas dirimit matrimonium.
358 Superſtitio eſt idolorum ſeruitus.
359 Fratrem cum charitate corrige.
360 Artifici compedes impinguntur ſui.
361 Agricola metit quod ſeminauit.
362 Sicarii auerſantur tribunalia.
363 Agnoſcenti ſua enormia ignoſce *atque dimitt*
364 Futura non ſunt inueſtiganda ſortilegiis.
365 Feſtiuum concionatorem auſcult*amus libent*
366 Ignominiæ notam inurere prohibetur. (
367 Geſticulāti ſcorto domū tuā pręclude, *ne te nuti*
368 Męchus in puncto deſcendit ad inferos.
369 In gehenna punientur proterui.
370 Paraſitus petulcus procul ſit à tuo conſortio.
371 Appropinquāte bruma Ciconia Septētrionē deſe

L

ndignatio, virus peſtilens eſt.
iit,& perperã viuit,eſt inſtar Diaboli
entia, deſpicatus.
x micabunt.
a cum cacabo confringetur.
ias,nec diadema carpſeris.
ita propinat.
ie cæcutiens.
it, diſcordia iubas erigit.
ula funditus exſtirpabuntur
endo medetur.
onem ſectatur.
re conſpicaris.
rigias ſecas.
laceſſas.
lectenda.
m,ne permittas.

pugnat.
ſtat.
um.
tiam prædari.
ium.

itutæ

(retiā

334 *Lo ſdegno di colui che diſſimula, è peſtilente veleno.*
335 *Chi rifiuta il cibo e viue malamente, è come il Diau*
336 *Dal ſtolido moſtrar di non accorgerſi d' vna coſa naſc*
337 *Gli huomini dotti à guiſa di Stella riluceräno.(diſpreg*
338 *Congiungendoſi la pignatta col caldaio ſi ſpezzerà.*
339 *Non trapaſſare la ſtadiera, ne ſtrappar la corona re*
340 *Il ragno inuita'l roſpo à bere il ſugo d'herba velenoſ*
341 *L'ateiſta è come il topo che di giorno non ci vede.*
342 *Doue zoppica la diſciplina, la diſcordia arrizza i cr*
343 *Li tabernacoli de' Superbi ſi ſradicheräno da' fõdam*
344 *La laſciua ſatira(inſolente libertà)mordendo medic*
345 *Vbbidiſce alla ragione, chi ſeguita la religione.*
346 *Onora coloro, che tù vedi auanzare gl'altri.*
347 *Dall'altrui cuoio tagli larghe correggie.*
348 *Non prouocare il prepoſto con ingiurioſe parole.*
349 *Deuonſi abbracciare i decreti de gli anteceſſori.*
350 *Non permettere il danno, à chi ſi deue reſiſtere.*
351 *Quale è l'huomo, tale è il parlare.*
352 *Habbi molto riſpetto all'antichità.*
353 *Vna perſona ciuile riprende e contradice à Villani.*
354 *L'abbaiare del maſtino ſcuopre il ladro.*
355 *Compatiſci alla moltitudine de' foraſtieri. (chegg*
356 *In qualũque luogo è lecito ammazzare, v'è anche a*
357 *La parentela ſcioglie il matrimonio.*
358 *La ſuperſtizione è ſeruitù de gl' Idoli.*
359 *Riprende il fratello con carità.*
360 *All'inuentor ſi cacciano adoſſo li proprij ceppi.*
361 *L'agricoltore miete quel che ha ſeminato.*
362 *Gli aſſaſſini sfuggono(abboriſcono)i tribunali.(etecce,*
363 *Perdona à chi riconoſce le ſue enormità(i ſuoi falli en*
364 *Le coſe auuenire nõ deuõſi cercare ꝑ via di ſtregherie*
365 *Volõtieri aſcoltiamo il p̃dicat. grazioſo(ꝑſtitioni mag*
366 *Si vieta l'imprõtar col ferro infocato il ſegno d'infa*
367 *Chiudi la caſa alla putana giocolatrice, acioche ella cõ*
368 *L'adultero ĩ vn põto cala all'ĩferno.(ni nõ ti tiri alla*
369 *Gl'impertinẽti ſaräno caſtigati nelle pene ĩfernali.(g*
370 *Il laſciuo ſcroccone(adulator)ſtia lõtano dalla tua cõ*
371 *Auuicinãdoſi l'inuerno la Cicogna abbãdona il Set-*
trione.

 372 Se-

Digitized by Google

372 Sequaci viſco aues vagæ illaquea
373 Qui non exequitur præceptum,
374 Conſuetudo delinquendi offuſcat
375 Putredine, quæ intrinſecus fuerit,
ducetur.
376 Myſteria ſacra exactè ſubeunda.
377 Perfidus Apoſtata lepra corripitu
378 Explorator fallax ſibimet pedicas
379 Idonei ad Sacerdotium eligendi.
380 Non obliquè de patrono cenſeas.
381 Presbyteris primitiæ frugum & deci
382 Arbiter expers rei, querelas non exa
383 Abbas immodeſtos à cænobio extern
384 Furca manticularij pulpitum.
385 Non eſt res abdita, quæ non diuulgabi
386 Tranſgreditur opulentus, plectitur ino
387 Ouem lupo ſtrangulandam commiſiſti.
388 Largitio corrumpit ſuffragia.
389 Viduam extrudi turpe eſt.
390 Extorta venia violentia eſt.
391 Feſtucam in pupilla contubernalis, trabe
aduertis.
392 Qui fætum ſuum enecat, tygride trucule
393 Impudens innocuum quotidie perſequitur
394 Cauſidicus non meam, ſed ſuam crumenan
395 Ad quid torques in collo amentis, & armill
396 Nouerca conatur perimere priuignum.
397 Matertera legitimorum, nothis auſtera.
398 Aliquando degenerat progenies à proauis.
399 Vilem efferre, eſt felem purpura & oſt
gnire.
400 Prætextatam puellam deflorare immane ded

res vagæ illaqueantur.
ur præceptum, cogendus eſt.
quendi offuſcat intellectum.
trinſecus fuerit, eiecta cicatrix
ſtè ſubeunda.
pra corripitur.
imet pedicas fabricat.
m eligendi.
io cenſeas.
ugum & decimæ conſecra
elas non examinet.
obio exterminat.
um.
n diuulgabitur.
lectitur inops.
commiſiſti.
lis, trabem
e truculentior
ſequitur.
menam ſpe
armillæ
m.
ra.
uis.
oſtro
deden
l vi

372 I vagabõdi vccelli s'allacciano nell'attaccaticcio viſc
373 Chi non eſequiſce il comandamento, ſi deue sforzare
374 La conſuetudine di far'il male oſcura l'intelletto.
375 Scacciata la marcia, che ſarà ſtata dentro, ſi coprir
piaga.
376 I miſteri ſacri deuonſi perfettamente trattare. (
377 L'apoſtata disleale(mãcator di fede) viẽ ſorpreſo dall
378 Il bugiardo ſpione à ſe ſteſſo fabrica i ceppi.
379 Deuonſi eleggere gl'atti (habili) al Sacerdotio.
380 Non giudicar ſiniſtramente del tuo patrone.
381 Le decime e primi frutti deuono conſecrarſi a' Preti.
382 L'arbitro, che non sà il fatto, non eſſamini le querel
383 L'Abbate sbandiſce gl'immodeſti dal ſuo monaſter
384 La forca è pulpito del tagliaborſa.
385 Non è coſa ſecreta che non ſia per diuolgarſi.
386 Il ricco traſgrediſce, ed'il pouero ſi puniſce.
387 Tu hai commeſſa la pecora ad affogar al lupo.
388 Li donatiui guaſtano li voti.
389 E coſa brutta il cacciar fuori la vedoua.
390 La licenza ottenuta per forza è violenza.
391 Tu vedi lo ſtecco nella pupilla del tuo compagno, e nõ
corgi del traue, ch'è nella tua.
392 Ch'ammazza il ſuo parto, è più crudele che tigre.
393 Lo ſuergognato tutto'l giorno perſeguita l'Innocẽte.
394 L'auuocato(ò Procurator) nõ la mia ma la ſua borſa
395 A chi ſerue il collare e gli ornamenti al collo del pa
396 La matrigna ſi sforza (tenta, procura) d'ammazz
figliaſtro.
397 La zia de' figli legittimi è rozza, e ſeuera verſo a' b
398 Alcuna volta degenera la deſcendenza dagli anten
399 L'inalzar l'huomo vile è l'adornar il gatto di porp
d'oſtro.
400 E ſmiſurata vergogna il ſuerginare vna honeſta fa
la.

CEN

De Fortitudine, & Imbe

401 FOrtes fortuna metuit, ignauos c
402 Gaudet patientia duris.
403 Ingens telum neceſſitas.
404 Iniuriarum remedium eſt obliuio.
405 Regnum ſibi aſciſcit, qui concupiſce
406 Infirmus in lecto decumbens, dum ſ
407 Habet & muſca ſplenem.
408 Formicæ ſua bilis ineſt.
409 Ceſſandum potius, quam deſperandur
410 Exulare iniuſtè, non caſtigatio, ſed pr
411 Verus magnanimus qui triumphum re
412 Quod decreueris, conſtanter vrge.
413 Gutta cauat lapidem, chalybs conſumi
414 Heu, quãtoperè ſingultiẽt præuaricator
415 Palma pondere viget.
416 Condonando, trophæum adeptus es.
417 Taurum tollet, qui vitulum.
418 Repentina apparent grauiora.
419 Rebelles motus in poteſtatem redigendi.
420 Conſerua victoriam, quam nactus es.
421 In me cudetur iſta faba.
422 Sine præſidio non ſe tuetur maieſtas.
423 Barbarus atrocitatem anhelat.
424 Deſideria dilatione augentur.
425 Ne ſimus ſolliciti interdicitur, nõ itẽ munus i
426 Inimicum dilige, & panem illi gratuito feras,
non flagitet.
427 Contumelias benignitatis lorica retunde.
428 Contra maleuoli ſpicula, tolerantia præbet ſcu
429 Iacula præuiſa minus feriunt.
430 Buccina ſtrenuo audaciam adiicit.
431 Grex gruum vel dormiens excubias conſtituet.
432 Inter malleum & incudem verſatur.
433 Qui perſeuerauerit, brauium auferet.

CEN-

Della Fortezza e Debolezza.

401 LA fortuna teme i forti & abbaſſa i poltroni.
402 La pazienza ama le coſe dure.
403 La neceſſità è vna gran freccia.
404 Il rimedio dell'ingiurie è la dimenticanza.
405 S'acquiſta il regno chi ſupera la cupidigia.
406 L'infermo giacendo in letto mentre che ſpira, ſpera.
407 Anche la moſca hà la milza.
408 La formica hà la ſua colera.
409 Si deue più toſto ceſſare che diſperare.
410 L'andare bandito ingiuſtamente è ricouro, non caſtig
411 E' vero magnanimo chi rifiuta il trionfo.
412 Sollecita coſtantemente ciò che hai deliberato. (gra
413 La goccia ſcaua la pietra, & l'acciaio cō l'adoprar ſi l
414 O quanto ſingozzerano i malfattori condannati.
415 La palma inuigoriſce col peſo.
416 Hai perdonando acquiſtato il trofeo.
417 Toglierà il toro chi toglie il vitello.
418 Le coſe improuiſte appariſcono più graui.
419 I ribelli motiui deuonſi ridur in poter noſtro.
420 Mantieni la vittoria ch'hai conſeguito.
421 Contra di me ſi ribatterà queſta faua.
422 La maeſtà non s'aſſicura ſenza guardia.
423 Aſpira il barbaro à la crudeltà.
424 Col prolongamento s'accreſcono i deſiderij. (e
425 Ci ſi prohibiſce l'eſſer ſolleciti, ma nō ſtar ſaldi ne gli v
426 Ama l'inimico, e portagli il pane ſēza ricōpēſa, bēche t
l'addimandi.
427 Ribatti l'ingiurie con la corazza della benignità.
428 La toleranza porge lo ſcudo cōtro i dardi de' maleuoli
429 Meno feriſcono i dardi antiueduti.
430 La tromba aggiunge ardire al valoroſo. (guardie
431 Il gregge delle grue anche dormēdo porrà le ſētinelle
432 Stà tra'l martello e l'incudine.
433 Chi perſeuererà, riporterà il premio della vittoria.

434 Inſignia cæpta, longanimitate p·
435 Saucij non eſt noſocomii tædere.
436 Capulares decrepiti paulatim de.
rant.
437 Inter manipulos & faſces zizanior
438 Qui catus eſt, cõpetitoris ſui increi
439 Iudæi ſe circuncidunt, Chriſtiani ci
440 Alma & intemerata Virgo in anguſ
441 Perduellis exilio multatus, quò ſe ap
442 Cum galea & vmbone perdius & p
443 Remis, & velis ad nauale properat.
444 Auſpicio felici vellere potitus eſt Gra
445 Rhomphæa obtuſa in congreſſu nequ
446 Valde munificum eſt liberare captiuo
447 Certamen agonis poſtremi eſt tranſitc
448 Allidit paruulos ad petram.
449 Puſillanimis ad heroica non adſpirat.
450 Meticuloſus vmbram veretur ſuam.
451 Tremulus lepus plagas non perſpicit.
452 Prædicator tepidus ſuggeſtum non conſc
453 Quomodo te conſolabitur, qui proprijs pı
mitibus?
454 Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mı

Hymnus de Paſſione Chriſti.

455 Cænam cum diſcipulis Chriſtus celebrauit.
456 Obitum Apoſtolis palàm nunciauit.
457 Ac auctorem ſceleris ſimul demonſtrauit.
458 Et egreſſus protinus, hortulum intrauit.
459 Atque humi procidens ſeſe tunc proſtrauit.
460 Et transferri calicem à ſe poſtulauit.
461 Satoris arbitrio illud reſignauit.
462 Sudor item ſanguinis ſubito manauit.
463 Ad quid, inquit ſuauiter, amice appuliſti?
464 Nunquid oſculaberis, quem iam tradidiſti?
465 Aſſiſtentes interim irruunt miniſtri.
466 Nox inſomnis integra illa terebatur.
467 Nulla planè requies illi præſtabatur,

Ii

434 *Le ſegnalate imp̃ſe cominciate colla lõganimità deuõſi ꝑ*
435 *Nõ deue l'impiagato ĩfaſtidirſi dello ſpedale.(fettionare.*
436 *I decrepiti vecchi che ſono vicini alla ſepoltura, à poco à poco vaneggiano.*
437 *Tra le brãcate ed' i mazzi dell'erbe diſutili è il frumẽto.*
438. *Chi è accorto non ſminuiſce con l'accreſcimento del competitore.*
439 *Se ſi circõcidono gli Ebrei, i Chriſtiani ſi cingono col cili*
440 *La Sãta & inuiolata Vergine ne' trauagli protegge.(zio*
441 *Il ribelle caſtigato co'l bando doue s'accoſterà?*
442 *Và giorno e notte con la celata e con lo ſcudo.*
443 *Con remi & vele và in fretta all'arſenale.*
444 *Con felice augurio hà ottenuto il Greco vello.*
445 *La ſpada ſpuntata nel combattimento non ſi sfodri.*
446 *E coſa generoſa liberare i prigioni.*
447 *Preſto paſſa il combattimento dell'vltimo agone.*
448 *Ammacca i piccolini alla pietra.*
449 *Quel ch'è di poco coraggio non aſpira à coſe eroiche.*
450 *Il pauoroſo teme l'vmbra ſua.*
451 *Il tremolo lepre non riſguarda le reti da caccia.*
452 *Il tiepido predicatore non ſaliſca il pulpito.*
453 *Come te conſolerà colui, ch'è oppreſſo da proprij pianti.*
454 *Partoriſcono i monti, e naſcerà vn ridicol sorcio.*

Hinno della paſſione di Chriſto.

455 *Chriſto celebrò la cena co' diſcepoli.*
456 *Apertamente paleſò la morte à gl'Apoſtoli.*
457 *Ed'inſieme ſcoperſe l'autore della ſceleranza.*
458 *E ſubito vſcito entrò nell'orticello.*
459 *Et gettandoſi a terra allora vi ſi diſteſe.*
460 *E addimandò che da lui ſi trasferiſſe il calice.*
461 *E lo rimiſe nell'arbitrio del padre.*
462 *Medeſimamente colò (diſtillò) ſubito ſudor di ſangue.*
463 *A che fine, piaceuolmente diſſe: ò amico ſete giunto?*
464 *Bacierai forſe quello c'hai di già tradito? (gli dãno adoſſo*
465 *In queſto mentre i miniſtri che ſtauano preſẽti cõ impeto*
466 *E tutta quella notte intiera ſi paſſaua ſenza dormire.*
467 *Non ſe gli concedeua onninamente alcun ripoſo.*

Digitized by Google

Colaphis & alapis innocens mact
Et tumultus populi magnus excita
Stipatus militibus vinculis arctatu
Et crudis verberibus dirè laceratur
Caput regis inclyti ſpinis coronatu
Poſt hæc flexis genibus ab his irrita
Ecce cutis tenera pij Saluatoris.
Ad columnam rigidis flagellatur lor
Deriuantur riuuli vndique cruoris.
Et per vrbis compita mitis procedeb
Crucíſque patibulum humeris gereb
Ad fores & oſtia turba confluebat.
Eiuſque confuſio ſingulis patebat.
Ad pudoris cumulum Ieſu denudaris.
Ad ventum & frigora pannis ſpoliaris
Atque cum latronibus æquus deputaris
Quaſi dux facinoris in medio locaris.
Extenſis ligno brachiis artus conclauant
Atque membra trucibus chordis alligai
Nerui, venæ, parili modo laniantur.
Pedis plantæ etiam ferro penetrantur.
Loquens ipſe poſtea, Sitio, aiebat.
Et deguſtans paululum ſumere nolebat.
Acetum, quod illico felle commiſcebant.
Et infuſum ſpongiæ ori porrigebant.
Vocem promens vltimam, Patrem inuocai
Spiritumque manibus eius commendauit.
Cum clamore valido tandem expirauit.
Sic ſalutis gentium opus conſummauit.
Deinde cuius valeat mens vel lingua fari.
Quantum intus creditur Maria turbari.
Cum cernebat liuidum latus vulnerari.
Atque nati viſcera lancea forari?

468 *Con guanciate e ſchiaffi l'innocente ſi maltratta.*
469 *E ſi riſueglia vn gran rumor di popolo.*
470 *Circondato da ſoldati vien ſtretto con legami.*
471 *E con aſpre percoſſe è crudelmente ſtracciato.*
472 *Il capo del glorioſo (eccellente) Rè di ſpine è coronato.*
473 *Dopò queſto con le ginocchia piegate è prouocato.*
474 *Ecco la tenera pelle del pietoſo Saluatore.*
475 *Vien flagellato alla colonna con dure correggie.*
476 *Scorrono da ogni parte riui di ſangue.*
477 *Et caminaua manſueto per le ſtrade della Città.*
478 *Et portaua ſopra le ſpalle il patibulo della croce.*
479 *Agl'vſcij e sù le porte ſcorreua il popolo.*
480 *Ed'era à tutti aperta la ſua confuſione.*
481 *Per colmo di vergogna ò Gieſù ſei ſpogliato.*
482 *Al vento & al freddo ti ſi leuano i veſtimenti.*
483 *Et eſſendo giuſto ſei riputato co' ladroni.*
484 *Quaſi Capitano del delitto ſei poſto in mezzo.*
485 *Steſe le braccia ſul legno, ſon inchiodate le membra.*
486 *Et con funi crudeli ſi legano le membra.*
487 *I nerui e le vene con ſimil modo ſi ſtracciano.*
488 *E le piante de' piedi ancora ſi trapaſſano col ferro.*
489 *Egli indi parlando, hò ſete, dicea.*
490 *Aſſaggiando vn puoco non volea pigliare.*
491 *L'aceto che ſubito meſcolauano col fiele.*
492 *Et infuſo nella ſponga recauano alla bocca.*
493 *Mandando fuori l'vltima voce inuocò'l padre.*
494 *E raccommandò lo Spirito nelle ſue mani.*
495 *Con forte grido finalmente ſpirò.*
496 *Coſi conſumò l'opera della ſalute delle genti.*
497 *Dapoi qual intelletto, ò qual lingua potrà dire.*
498 *Quanto ſi penſa turbarſi dentro Maria.*
499 *Quand'ella vedeua piagarſi il liuido coſtato.*
500 *E pertugiarſi con la lancia le viſcere del figliuolo.*

CEN-

De actionibus humanis.

501 EGregia indole præditus extolli meretur en
502 Aequæuus apud priſcos non adoptabatur.
503 Nebulones in popinis meras tricas tractant.
504 Legiſlator ſanciuit, nequis auguſtā ędem profa.
505 A cæde ad ædes ſaluus reuerſus eſt.
506 Comeſſores in cellariis ſeſe ingurgitant.
507 Inediæ obnoxius erit, qui lupanaria frequentat.
508 Viatorem commeatu & viatico ditauit. (ſtrec
509 Næuoſas delibare māmas infans abnuit, & lactare
510 Qui abſtemi' eſt, ſit quaſi lucerna in cādelabro poſi
511 Alienaui me à pago, eo quod peregre diſſitus eſſet.
512 Oecumenica ſynodus ſchiſmata in Seſſione prima anathematizat.
513 Catholicus deuotus fanum & delubra paganorum & Synagogas Hebræorum execratur. (temus.
514 In finitimo emporio de adamātibus & cryſtallo cōſul
515 Præſul abdicauit dignitatē, & palpo p̄turā affectauit.
516 Pruritus venereus procos polluit.
517 Sit hilaris morio, aut abigatur illinc.
518 Cardinales aliquot in conſiſtorio congrediuntur.
519 Vates propitius noſtratibus proſpera prædixit.
520 Obnixè obteſtor, vt ſpurius efferus noxiam luat.
521 Enucleatè intricatum adagium explicauit.
522 Teſtamentum penes me in arca eſt.
523 Separemur à cœtu ſeorſim.
524 In academia abſtruſa opinio non pandenda.
525 Auunculus & patruus nepotum tutores.
526 Villicus intro in horreum congregat meſſem.
527 In dubiis ignari fundamentū eſt, ſi cęteri conueniunt non diſcrepare. (turū.
528 Grates tibi pendo, quod declaraueris te mihi ſubuen;
529 Rhythmici poetæ varias fabulas comminiſcuntur.
530 Opilionis intereſt annumerare hædos.

CEN-

Delle azioni humane.

(alzato.
501 CHi è d'eccellēte natura dotato merita d'eſſer cō lodi in
502 Nō s'addottaua appreſſo gli ātichi chi era di pari età.
503 Gli forfāti nelle bettole trattano pure bagatelle. (venerāda
504 Ordinò il legiſlatore, che niuno ēpiamēte violaſſe la Chieſa
505 Dall'ammazzamento (homicidio) è ſaluo ritornato à caſa.
506 I māgiatori māgiano e beuono ingordamente nelle cātine.
507 Sarà ſottopoſto al nō māg. chi prattica ſpeſſo ꝑ li bordelli.
508 Arricchì il viandate con vettouaglia e danaro per le ſpeſe
del viaggio. (e ricuſa di poppare.
509 Rifiuta il fanciullo di guſtare le mamelle ſegnate di nei,
510 Chi non beue vino, ſia quaſi lucerna poſta nel candeliero.
511 Io mi ſō ritirato dal villagio, ꝑch'era troppo fuor del paeſe
512 L'vniuerſal Sinodo nella I. Seſſione deteſta le diuiſioni.
513 Il Catolico diuoto le Chieſe ed'i tempij de' pagani maledice
ed aborriſce le Sinagoghe de gli Ebrei.
514 Nella proſſima fiera tratteremo de Diamāti, e del criſtallo
515 Il Prelato ha depoſto la dignità, & il luſinghiere ha cercato con anſietà la podeſtaria.
516 L'incētiuo venereo macchia q̄lli, che deſiderano le nozze
517 Sia allegro il buffone, altrimente ſi caccia via di lì.
518 Alcuni Cardinali ſi riducono inſieme nel Conſiſtorio.
519 L'indouino fauoreuole a noſtri paeſani prediſſe coſe felici.
520 Cō ogni mio potere vi priego e ſcōgiuro, ch'l fiero baſtardo
521 Chiaramente ſpiegò l'intricato prouerbio. (paghi la pena.
522 Il teſtamento è appreſſo di me nella caſſa.
523 Separianci dalla congregazione da parte.
524 Non deueſi ſcoprire l'opinione recondita nell'accademia.
525 Il zio da cāto della madre e del padre ſono tutori del nepote
526 Il contadino dentro nel granaio radura la raccolta.
527 E fondamento dell'ignorante nelle coſe dubie, ſe gl'altri ſi confanno, di non diſcordare.
528 Ti rendo grazie c'habbi dichiarato di volermi ſouuenire.
529 Li Poeti da rime inuentano diuerſe fauole.
530 Importa al paſtore annouerar i capretti.

C Dum

531 Dum intermittit Iuriſconſultus officium, non
532 Iners nouitius profeſſus ineptus euadit. (moli
533 Aras, & focos deſtituit architectus.
534 Peregrinos hoſpitio ſuſcepit Antiſtes.
535 Iureiurando promiſſum affirmauit.
536 Eremita deſerti accola codices legit.
537 Amictu aſpero cooperitur Anachoreta.
538 Fænerator nuſquam ſibi intercludit aditum ad
539 Callidus vafrum ſtipendio ſubornat.
540 Anus rugoſa quod libet ſomniat.
541 In matris gremio educatus fiet delicatus.
542 Diſſolutus, belluæ tartareæ mancipium.
543 In taberna volutãtur potatores, & ſatellites Curię
ſtomadent. (den
544 Striges maleficijs ſuis annonæ caritatẽ prorogare ſti
545 Hiſtriones exhibent ſpectacula deformia.
546 Vnguentis, & compta cæſarie nitent heroinæ ſpecioſa
crines.
547 Oſtentatores iactando, ſe inuicem impediunt.
548 Tympaniſtæ in viridario tripudiant.
549 Caupo calculis computat ſumptus.
550 Inextorres publicam ſtipem aliquoties erogauit.
551 Patruelis meus mecum accubuit ad ientandum.
552 Cum amita eiulante nepotis vigilat.
553 Sex⁹ vtriuſq; adulti Euchariſtiã in Paſchate participãt.
554 A cœnobiarcha beneficentiæ pignora impetraui.
555 Palpebras pauimentum verſus dedignanter divertis.
556 Subrogatus, quem ſubſtitui, ſuccedere mihi prętendit.
557 Supremi primores reliquorũ typi, & exẽplaria ſunt.
558 Quis expenſis delinitus, fanatico ſeſe manciparet?
559 Gener meus cũ ſuis conſobrinis apud nos in Septem-
bri & Octobri erit.
560 Vrnam cereuiſiæ dolio ſiceræ præfero. (nit.
561 Præcoci ingenio pollẽs, alios acriter & acutẽ circũue-
562 Centuriones per plateas rhedis & plauſtris ouant.
563 Tyrones ordinarie hæſitant, quoad rite imbuantur.
564 Quando oſcitanter ſtertebam, quidam clanculum à
me clepſit Zonam.

tit Iuriſconſultus officium,non eſt ill
profeſſus ineptus euadit. (molumen
ſtituit architectus.
ſtio ſuſcepit Antiſtes.
miſſum affirmauit.
cit ta codices legit.
peritur Anachoreta.
i ſibi intercludit aditum ad
endio ſubornat.
ter ſomniat.
catus fiet delicatus.
arcæ mancipium.
ta tores,& ſatellites Curiæ
(lar
onæ caritatē prorogant
cula deformia.
rie nitent heroinæ ſpeci
icem impediunt.
diant.
tus.
quoties erogauit.
ad ientandum.
t.
aſchate particip
ra impetraui.
gnanter diuerti
: mihi prætere
exēplaria ſunt
ancipare?
s in Septem
(nit
ē circūir
uant.
acur
ilum

531 *Mētre il Dottore di legge intramette l'vfficio,nō h*
532 *Il negligēte nouizio fatta profeſſione rieſce da poco*
533 *L'architetto hà abandonato l'altare e'l focolaro.*
534 *Il Prelato hà alloggiati i pelegrini.*
535 *Affermò la promeſſa col giuramento.*
536 *L'eremita abitatore del deſerto legge i libri.*
537 *Di ruuido veſtito ſi copre il romito,ò anacoreta.*
538 *L'vſuraio non ſi chiude in niun luogo il paſſo all'v*
539 *L'aſtuto corrompe lo ſcaltrito con le paghe,ò ſoldo.*
540 *La vecchia grincia inſogna ciò che vuole.*
541 *L'alleuato nel grembo della madre diuenterà delica*
542 *Il diſſoluto è ſchiauo della beſtia infernale.*
543 *Nella bettola ſi voltano i sbeuacchiatori, e li sbirri a*
corte ſono bagnati di moſto. (*con li lor male*
544 *Le ſtreghe cercano di plōgare la careſtia delle vettoua*
545 *I comici rappſētano ſpettacoli brutti.* (*della Dama he*
546 *D'vnguēti odoroſi e capegliera accōcia riſplēdono li c*
547 *I frapponi vantandoſi s'impediſcono l'vn l'altro.* (*g*
548 *I tamburini ſaltano nel giardino.*
549 *L'hoſte conta le ſpeſe co'i calcoli,ò piedruccie.*
550 *Comparti alcuna volta l'elemoſina publica trà i sbādit*
551 *Il mio cugino s'è meco aſſentato(colcato)à far collazion*
552 *La nipote vegghia colla zia ſgagnolante.*(*l'Eucareſti*
553 *Gl'adulti dell'vno,e l'altro ſeſſo participano la Paſqua*
554 *Hò dall'Abbate ottenuto pegni di benificenza.*
555 *Tu volti verſo il ſolaio ſdegnoſamente la palpebra.* (*mi*
556 *Il ſoſtituto,ch'io hò poſto nel mio luogo,prēde di ſucceder*
557 *I Prēcipi ſupremi ſono imagini ed'eſſēplari de gli altri.*
558 *Chi luſingato cō le ſpeſe vorrà farſi ſchiauo d'ū pazzo*
559 *Mio genero co'ſuoi cōſobrini ſarà da noi à Settēb.o Ott.*
560 *Io fò più ſtima d'vna vetina di ceruoſa, che d'vna bote*
di ſidra. (*inganna gl'altri.*
561 *Chi è d'ingegno primaticcio viuamente, & acutamente*
562 *I Capitani triōfano ne'ſuoi cocchi e carri per le piazze.*
563 *I nouizzi ordinariamente ſtanno dubbioſi e perpleſſi fin-*
che ſiano bene inſtrutti.
564 *Mentre io traſcuratamente ſonnacchiaua, qualcuno*
mi hà naſcoſamente rubbato la cintura.

Digitized by Google

565 Reſiduum prandij vernis præſentatur edendum.
566 Quæſtor ex fodinis congruentem quæſtum refert.
567 Exlex ſubterfugiens, mēto tenus in amnis alueo ext
568 Cognatus ad ſocrum in ſcutella ſaccharum tulit.
569 Periurus ob opprobria ſibi illata paralyſim oppetit.
570 Olitor ſementem rigat aſpergendo laticem.
571 A farre lolium paſtinator eruncat.
572 Pædagogus in gymnaſium cum ferula comitatur ſuo
573 Abrogabuntur induciæ circiter Pentecoſten.
574 Contradictoria abſolutè concedere nō eſt cōſentaneū
575 Leno lepide defraudat meretricem in fornice ſtantem.
576 Augures pronuntiantes ambigua, quod aſſerunt non inficientur.
577 Præſtigiator diuinat falſa, ioculator cachinnis delecta-(tur.
578 Vetula verrucoſa nuper faſcinauit molitoris iumentū.
579 Denario diurno conductus ſalarium exigit.
580 Sindone inuolutus, ſepultus eſt in cæmiterio.
581 Saga inchoat carminibus incantare.
582 Fœdus cum extraneis paciſci renuit.
583 Famulus opperitur oeconomum in foro.
584 Cæpe, & micas vult, dapes recuſat opiparas.
585 Obſtinatus mandatis non obſequitur.
586 Miror cur ſe à murmuratoribus nullatenus ſegreget.
587 Recede quæſo a pſeudopropheta proditore.
588 In apologia meæ trib⁹ vtinā prærogatiuas noſtras alle(gaſſes.
589 Ab offa & farciminibus meridiatus ſum.
590 Dynaſtæ in comitijs exaltari moliuntur.
591 Lixa in culina patinas tergit.
592 Regina cum aulicis plumigeris olet paſtillos.
593 Pro laurea quis ſe parumper non ſubderet iugo?
594 Piſtor poſtquam modum farinæ in mola moluit, illud fermentatum ſubegit.
595 Merenda alumni à meridie reficiuntur.
596 Valetudinarius non manducet olera, nec legumina.
597 Geographus diſertè problemata diſtinxit.
598 Ex authentica gloſſa hoc liquido aſſeueratur.
599 Pullatus ad monumentum auiæ plorat.
600 Piratæ, Oceanū infeſtantes, fretum veluti claue ſerant.

L'a-

565 L'auanzo del pranſo ſi preſenta à mangiare à ſchiaui.
566 Riceue il teſor. dalle miniere cõueniẽte guadagno. (barba.
567 Colui ch'è sẽza lege fuggẽdo ſta nel letto del fiume fino alla
568 Il cugnato hà portato il zuccaro alla ſuocera nella ſcudella.
569 Il ſpergiuro per i vituperi, che gli ſono ſtati fatti, è ſottopoſto alla paraliſia. (d'humore.
570 L'ortolano adacqua la ſemẽte ſpargẽdol'acqua (ò ogni ſorte
571 Il zappatore sbarbita ò ſuelle la zizania dall'herba inutile
572 Il pedante accompagna i ſuoi alla ſcuola con la bachetta.
573 La triegua ſi disfarà intorno alla penteceſte.
574 Nõ cõuiene il cõcedere aſſolutamẽte le cõtradittorie (dello
575 Il ruffiãoo grazioſamẽte ingãna le meretrice, che ſta in bor
576 Gli indouini pronũciãdo coſe ãbigue nõ negherãno quel che dicono.
577 Il giocolatore indouina coſe falſe, e il bagatelliero ſi diletta di riſate. (molinaio.
578 La vecchia piena di porri ammaliò poco fà il ſomaro del
579 Quelch'è cõdotto per vn dẽaro il giorno, dimãda il ſalario
580 Inuolto nel panno drappo ſottile fù ſepelito nel cimiterio.
581 La ſtregha comincia incantare con verſi.
582 Hà ricuſato di pattuire tregua con foraſtieri.
583 Il ſeruitore aſpetta il maeſtro di caſa nella piazza. (de.
584 Vuole le cipolle e briccioli di pane, e rifiuta le delicate viuã
585 L'oſtinato non vbbidiſce à commandamenti.
586 Mi marauiglio ch'ei non ſi diſgiunga da' mormoratori.
587 Scoſtati di gratia dal falſo profeta traditore. (le noſtre prerogatiue.
588 Nella difeſa della mia famiglia piaceſſe a Dio che haueſſi allegato
589 Dopò la zuppa e la ſalcicia hò fatto vn sõno dopò mãgiare
590 Li maggiorẽghi nelle radunãze da crear i Magiſtrati s'-
691 Lo ſguattaro in cucina netta i piatti. (affaticano d'eſſer eſſaltati.
592 La regina cõ' pennachiuti cortigiani odora di profumi.
593 Chi non ſi ſottometterebbe vn poco al giogo per la corona d'alloro?
594 Il fornaro doppo hauere macinato nella macina vn moggio di farina quello di leuito dimena.
595 Gli allieui colla merenda del mezo giorno ſi ricreano.
596 L'indiſpoſto mal ſano nõ mãgi herbe (hortaglie) ne legumi.
597 Il geografo hà diſtĩto i problemi diſtĩtamẽte ò eſpreſſamẽte
598 Queſto chiaramente s'aſſeriſce con la chioſa autentica.
599 Veſtito di nero piange al ſepolcro dell'aua.
600 I corſari, che moleſtano l'Occano ſerrano il mare cõ chiaue

De turbulentis & tranquillis.

601 HOſtis immenſo impetu confinibus ingruit.
602 Veſani, qui ſibi conſciſcunt necem.
603 Carnifex in carcere ſuffocauit veneficum.
604 Homicida ſecuri ceruicem ſubiecit.
605 Efficax edictum controuerſias placat.
606 Equitat in arundine longa.
607 Qui merebant in prælio, profligati pollicētur obſides.
608 In fucatos pro roſtris, vti cenſor inuehit.
609 Equitatum per Ducatus ditionem diſpertiuit.
610 Nefrendes in gurguſtijs & volutabris grunniunt.
611 Vicarius hoſtias viginti litauit. (vergebat.
612 Dum Nauarchū accirem, puppis ad *ſcopulos & ſaxa*
613 Lamia æſtro percita, iugulum ſibi reſte compreſſit.
614 Aegrotãs calculo veluti aciculæ aciē in vmbilico *ſentit.*
615 Humana in gyro fluctuant.
616 Internecione imminente, ne immunem *te iudices.*
617 Nanus cum pumilione duello luctatur.
618 Imberbis meus maritus pugno mihi malas *perfregit.*
619 Apage furgifer, quid titulos & ſtēmata nō tua vſurpas?
620 Chiliarcha municipalē legionē ſtratagemate *perculit.*
621 Gradarius auet meare gradatim.
622 Claua dorſum retrocedentis cecidit.
623 Vadem in ergaſtulo clam confectum comperi.
624 Concerpſit Epiſtolam ſignatura iam obſignatam.
625 Sobole in vtero exiſtente geſtit ſponſa prægnans.
626 Tonitrū fragore ſuo prænuncium eſt *nouiſſimorum.*
627 Super ceruical cubans ſupinus ducit rhoncos.
628 Præfectus præcedit pediſſequos in tranſitu.
629 Faceſſat hinc foras dicax nepos.
630 Tributum & vectigal niſi ſoluas, decollaberis.
631 Sclopetarius globum in ſcopum dirigit.
632 Natantes lymphas pectore trudunt.
633 In veſtibulo atrij ianitor excubat.

CEN-

Delle coſe che ſi fanno con impeto ò tranquillità.

601 ENtrò l'inimico ne' confini con impeto grandiſſimo.
602 Sono pazzi quelli, che s vccidono da loro.
603 Il boia ſtrozzò il Ma iardo nella prigione.
604 L'omicida chinò il capo ſotto la ſcure, ò accetta.
605 Vn'efficace editto quieta le diſpute.
606 Caualca vna cãna lũga. (meſſi i fuga promettono oſtaggi.
607 Quei che guadagnauano ſoldo nella battaglia, rotti e
608 Fa vn'oratione ripreſiua in ringhiera contro gli imbellettati come ſindicator de' coſtumi.
609 Spar i la caualleria per la giuriſdittione del Ducato.
610 I porci grugniſcono nel porcile e nel letame.
611 Il luogotenente ſagrificò venti vittime. (ſcogli, e gli ſaſſi.
612 Mẽtr'io chiamauo il nocchiero, la poppa tiraua verſo gli
613 Vna ſtrega infuriata con vn capeſtro ſi ſtrinſe la gola.
614 Chi hà mal di pietra, sẽte la pũta nell'vmbilico come d'vn
615 Le coſe vmane s'aggirano ondeggiãdo. (ago ò d'vna ſpilla
616 Souraſtando la ſtrage non ti tener per eſſento.
617 Il nano e'l Pigmeo lottano inſieme per disfida.
618 Lo sbarbato mio marito, mi ruppe il moſtaccio cõ vn pu
619 Via Furfãte, che ti vſurpi la nobiltà e i titoli altrui. (gno.
620 Vn Colonello percoſſe con vna aſtuzia militare vna ſqua
621 La chinea volontieri và paſſo à paſſo. (dra di paeſani.
622 Con la mazza percoſſe la ſchiena di colui che ſi ritiraua.
693 Io trouai il maluadore, ch'era ſtato morto in prigione ſe-
624 Stracciò la lettera già ſigillata co'l ſigillo. (gretamente.
625 La ſpoſa pregna gioiſce mẽtre ſi troua la creatura nel vẽ
626 Il tuono col ſuo ſtrepito è pronoſtico de gl'eſtremi. (tre.
627 Chi dorme ſupino ſul capezzale ruſſa, ò ronfia. (gio.
628 Il Gouerna ore camina innãzi à ſuoi ſtaffieri, nel paſſag-
629 Vadaſene fuor di quà il prodigo mottegiatore.
630 Sarai decapitato, ſe non paghi il tributo e la gabella.
631 L'arcobugiero indrizza la palla al ſegno.
632 I notatori ſoſpingon l'acqua col petto.
633 All'entrata del cortile dorme il portinaio.

634 Feſſus ex itinere ſub ficu refocillatur.
635 Fixis anchoris rudentes ſtrident, dum nautæ carbaſa contrahunt.
636 Obice aliquo occurrendum eſt ſecordiæ.
637 Subditus, qui ſe non ſubmittit, in piſtrinum dedetur.
638 Senator incedit toga talari.
639 An qui in barathro ſunt, ratiocinantur?
640 Qui vicos incendio depopulatur, maieſtatis arceſſitur.
641 Oppidũ redundat armatis, & agmẽ ſub vexillo militat.
642 Vorago cymbam curuam exhauſit.
643 Accipiter prædam auidè captat.
644 Arcem munitam aggere cingi non tantum refert.
645 Fluuius ex fonte perenni, vt origine ſcaturit.
646 Calcantur in torculari racemi.
647 Lacertoſus eques haſtam vibrat.
648 Non abſiſtam donec immobilem illam abietem aſcijs amoliar.
649 Importunè interrogatus, rubore ſuffunditur.
650 Flumina rigeſcunt hyberno gelu.
651 Quiſquiliæ exilis ſunt valoris.
652 Tinea & rubigo, quæ deorſum hic ſunt, demoliuntur.
853 Ad ea autẽ, quæ ſurſũ ſunt, ne dum tyrannis pertingit.
654 Aruſpices ad ſuſpendium adiguntur.
655 Inter ipſos Ethnicos Euangelium ſuas frondes ſpargit.
656 Iudicis argutum acumen vbi nõ eſt culpa, nõ nocebit.
657 Gentilium eſt de crepundijs cernere.
658 Spurcus rheuma per incuriam eructauit.
659 Paſſu concito milliaria tria, ſiue leucam, tabellarius tranſegit.
660 Cuniculus rubum in dumeto repetens anhelitũ recipit.
661 Cõpilatores vnanimiter pridie deuaſtarũt ꝓmontoria.
662 Sed veteranus Tribunus, poſtridie eos retardauit.
663 Nã peditum ſubſidio ſubter rupes ſtationes ſtabiliuit.
664 Et quocũq; tendebat, ſicubi erant ſpelũcæ, deliteſcebat.
665 Tum illi præ ſtupore valoris eius, pernices introrſum in ſpelæa ſe coniecerunt.
666 Væ ſcãdalizãti, ſingularibus enim tormẽtis torrebitur.
667 Quandoquidem tintinnabulum tinnijt, tẽtoriũ adibo.
668 Aſſecla ſurripuit induſiam, ſudarium, femoralia, & pileum ſui hoſpitis.

Stan-

Digitized by Google

634 *Stanco dal camino ſotto vn fico ſi rinuigora,ò riſtora.*
635 *Fermate l'ancore,le ſarte ſtridono mentre i marinari raccogliono le vele.*
636 *Con qualche oſtacolo biſogna andar incõtro alla pigrizia.*
637 *Il ſuddito,che non ſi ſottomette,ſarà condennato alla ma-*
638 *Il ſenatore va in robba lõga ſin alle calcagne. (cina*
639 *Diſcorrono quelli,che ſono all'inferno?*
640 *Chi rouina(ò deſtrugge) i villaggi con darui fuoco,viene inquiſito di leſa Maeſtà. (ta ſotto l'inſegna.*
641 *La terra hà gẽte armata da võtaggio, e la cõpagnia mili-*
642 *La girandola d'acqua inghiottì la curua nauicella.*
643 *Lo ſparuiero ghermiſce la preda con auidità. (trinciera.*
644 *Nõ importa tãto che la rocca bẽ monizionata ſia cinta di*
645 *Il fiume ſcaturiſce da vn perpetuo fonte come ſua origine.*
646 *I grappoli dell'vua ſi calcano nel torchio.*
647 *Il Caualier nerboruto ſcuote(maneggia) la lancia,ò picca.*
648 *Io non deſiſterò finche per forza d'aſcie io non habbia rimoſſo quell'immobile abete. (te.*
649 *Si tinge di roſſor ĩ viſo,che viene interrogato ĩportunamẽ*
650 *I fiumi ſi gelano pe'l freddo dell'inuerno.*
651 *Le ſpazzature ſono di poco valore. (baſſo.*
652 *La tignuola e la ruggine ruinano le coſe, che ſono quì à*
653 *Ma à quelle di ſopra non arriua ne anco la tirannide.*
654 *Gl'indouinatori ſono coſtretti alle forche.*
655 *L'Euãgelio ſparge le frõdi ſue fra' medeſimi gentili.(pa.*
656 *L'arguta ſottigliezza del giudice non nuoce doue nõ è col*
657 *Frà i gẽtili(ĩfideli) ſi ſuol cõtẽdere di bagatelle,ò ragazze*
658 *Lo ſporco p traſcuraggine hà mãdato fuori il catarro.(rie*
659 *Il porta lettere fece tre miglia ò vna lega caminando in preſcia, ò fretta.*
660 *Il Coniglio ripiglia fiato ritornando al rouo nel greppo.*
661 *I Saccomani di cõcerto il dì auãti diſtruſſero i promotori.*
662 *Ma il tribuno ſoldato vecchio il dì ſeguente gli ritardò.*
663 *peioche ſotto le balze rĩforzò i corpi di guardia di ſoccorſo.*
664 *E douũq;andaua,ſe vi eranò grotte,ſtaua naſcoſto(d'ĩfãt.*
665 *Allora quelli per lo ſtupor (ò ammirazion) del ſuo valore,veloci ſi caccîarono dentro le cauerne. (menti.*
666 *Guai à chi ſcãdaliza:pche ſarà arroſtito cõ ſingolari tor-*
667 *Poiche ha dĩdonato la cãpanella,io me n'ãdrò al padilione*
668 *L'aguzzetto inuolò la camicia,l'aſciugatoio, le barche e'l capello del ſuo oſpite.*

Con-

669 Concentus fidium & plectri hoſpitem ad ſaltandum inuitat.
670 Carina in gurgite iactata, vix nauclerus nauſeā coercet.
671 Sua celſitudo in natalibus ſuis ſolemnes cęremonias in (ſtituit.
672 Procax riualis trans vadum accelerat.
673 Parochus diſponit Parochiā ſecundū ritum diœceſios.
674 Reprobi deſtinantur lebetibus ebullientibus Auerni.
675 Infideles ſolo æquant Sacella, & aſyla tēplorū. (iatur.
676 Meus libertus manumiſſus in expeditione nauali aucto
677 Segnitiē & torporem frugalis relinquere propōſuit.
678 Quia bolū è faucibus eripui, ſaliuam exſpuit fremens.
679 Vſquequò perget inſanientis ſcurræ rabies?
680 Craſſus interpolator ad cineres veterno tabeſcit.
681 Contumacia præſidis cladem concitauit.
682 Dum æquora procellis agitantur, depeculatores *inua*dunt inſulam ſcaphis.
683 Turris fulmine deiecta improuidos oppreſſit.
684 Pulex, culex & vrtica pungunt.
685 Biduo hiſtoriis regionum conquirendis ſine *interſtitio* intentus eſt.
686 Phreneſis officit cerebro.
687 Toruus rabula calumnias in ſatrapam conglomerat.
688 Monſtroſo giganti pro galero caſſis eſt.
689 Claſſicus exercitus eminus dimicat, cohortes cominus congrediuntur.
690 In area lanio iuuencos interimit.
691 Ranæ coaxant in palude inter cannas.
692 Læuum pollicem fortuito luxauit.
693 Abiecta illa turma in circo à tortore trucidari me ſinit.
694 Nocturni graſſatores pernoctantes prȩſtolantur ſuos.
695 Inſequitur triremes cum nauibus grandioribus.
696 Torris vſtus ſtrepit in torrente.
697 Obſtructo puteo propugnaculum oppugnat.
698 Apparitor enſem traiecit ad capulum *vſque per co*ſtas prædonis.
699 Anteſignanus cum apparatu contrariam *adoritur ca*teruam.
700 Incolumis redijt ex crudeli conflictu.

Il

669 Il concerto delle corde e del plettro inuita l'oſte à ballare.
670 Quando la naue è agitata ne gorghi, à pena il nocchiero ſi trattiene di vomitare.
671 Sua Altezza ordinò vna ſolẽne ceremonia nel ſuo natale.
672 Il proteruo competitor s'affretta di là dal guado.
673 Il Paroco ordina la Parochia ſecondo l'vſo della Dioceſe.
674 I reprobi ſono deſtinati alle boglienti caldaie dell'inferno.
675 Gl'infedeli ſpianano le capelle e le frãchiggie delle Chieſe.
676 Il mio liberto poſto in libertà viene aſſoldato nell'eſpeditione nauale.
677 L'aſſegnato riſolue di laſciar la dapocaggine, e la pigrizia. (do.
678 Perch'io gli traſſi il boccone di bocca, ſputò la ſaliua fremẽ
679 E fin doue anderà inanzi la rabbia d'vn buffone ch'impazziſce.
680 Il graſſo Rigattiere intiſichiſce dormẽdo alle ceneri ò al fo
681 La cõtumacia del Preſidente prouocò la rouina. (cõ colare.
682 Mentr'il mare viene commoſſo dalle boraſche, i ladri (ò corſari) aſſaltano l'iſola con barchette.
683 Vna torre abbattuta dal fulmine oppreſſe gl'incauti.
684 La pulice, la zanzara, e l'vrtica pungono.
685 Per due giorni continuamente non fà altro che cercare con diligenza iſtorie di paeſi.
686 La freneſia nuoce al ceruello. (Prouincia.
687 Il bieco ciarlone accumula calunnie cõtra il gouernator di
688 Al moſtruoſo gigante la celata ſerue di cappello.
689 L'armata nauale combatte da lontano, ma le bande s'azzuffano da vicino.
690 Il beccaio ammazza i giouenchi nell'aia.
691 Le Rane gracidano nella palude tra le canne.
692 A caſo ſi dislogò il deto groſſo ſiniſtro. (te da vn birro.
693 Quella vil truppa mi laſcia ammazzar ĩ vn circolo di gẽ
694 I malandrini notturni vegliando aſpettano i Compagni.
695 Seguita le galee co' vaſcelli più groſſi.
696 Il tizzo abbroſtolato ſtride nel torrente.
697 Hauendo turato il pozzo, dà l'aſſalto al forte. (ne.
698 Il birro cacciò fino al manico la ſpada nelle coſte al ladro.
699 L'alfiere con apparecchio aſſalta la moltitudine oppoſta.
700 Ritornò ſaluo d'vn fatto d'arme crudele. CEN-

De animatis & inanimatis.

701 SAlmoni pulmo & pinnæ deſunt. (gium eſt.
702 Vndis ſeſe immergens cornix, humiditatis præſa-
703 Ferino lacte nutritus eſt.
704 Roſtro hiante ſibilat miluus.
705 Magnes ad ſe ſtipulam allicit.
706 Deliquium & eclipſis Lunę fiunt per interpoſitionem.
707 Puſilli piſces, non cete, ex piſcina in pontum migrant.
708 Cometæ & oſtēta protētoſa, metamorphoſes portēdūt.
709 Ludio ſexagenarius pridem rudi donatus eſt.
710 Rapax vultur turtures in aluo ſua humat.
711 Præſtantiam vindemiæ ex vinea conijces.
712 Limax in limo lutulento quieſcit.
713 A Calendis Aprilis auras nebuloſas cōdenſat Auſter.
714 Veruecibus in viridi viuario eſt victus.
715 In oris Iberiæ balænarum compages ſunt.
716 Per feneſtræ rimas illuminatur conclaue.
717 Rogus ad fauillas cremat holocauſtum.
718 Pagina bullatis caracteribus obliteratur.
719 Ex prunis clibani thermę feruorem percipiunt.
720 Cortex recens nucis actutum diſſoluitur. (ſtior.
721 Vt plurimum ſiniſtra dextera debilior, at ſcæuis robu-
722 Sciuri arborum culmina agillimè ſine ſcala ſcandunt.
723 Aeruginoſa carie caſtanearum vertices marceſcunt.
324 Pecora minaruntin paſcua bubulci.
725 Deſtructa cauſa deficit effectus.
726 Prophetia anceps euentu oſtenditur.
727 Coruus raucus ante pluuiam crocitat.
728 Ex niuibus fertiliores campi.
729 Fauus candidus diſtillat flauum mel.
730 Hinnulus fugit vbera pronus.
731 Axiomata non egent explanatione.
732 Annus ſegetes producit, non prædium.
733 Occaſus dominij attigit limen.

CEN-

Delle coſe animate & inanimate.

701 AL ſalmone il polmone & l'ale mancano.
702 La cornacchia che s'attuffa nell'acqua è ſegnale (augurio) d'vmidità.
703 E ſtato nudrito con latte di fiera.
704 Il nibio fiſchia col becco aperto.
705 La calamita alletta la paglia.
706 La Luna ſuiene, e s'eccliſſa mediāte l'interpoſizione.(ne.
707 Dalla piſcina al mare vāno à ſtāziar peſci piccoli, e nō bale
708 Le comete, e i moſtri ꝓdigioſi p̄ſagiſcono traſformazioni.
709 Il giocolatore di 60. anni auant'hieri fu eſſentato.
710 L'Auoltoio rapace ſotterra le tortore nel ſuo ventre.
711 Dalla vigna congetturerai la bontà della vindemia.
712 La lumaca nella terra fangoſa ripoſa. (ſe.
713 Dal primo d'aprile il vēto auſtrale cōdēſa arie caligino-
714 I caſtroni hanno il loro paſcolo in vn parco verde.(ſieme.
715 Nelle ſpiaggie di Spagna ſono oſſature di balene cōpoſte ī-
716 Nella ſtāza chiuſa la luce entra per le fiſſure delle fineſtre.
717 Il fuoco arde il ſacrificio fino alle ſcintille. (caſſa.
718 Il foglio ſcritto con caratteri troppo carchi d'inchioſtro, ſi
719 Dalle bragie del fornello le ſtuffe riceuono calore. (ſi disfà
720 La ſcorza freſca della noce preſto ſi guaſta ſi diſcioglie, ò
721 Per lo più la man ſiniſtra, è più debole della deſtra, ma i mancini l'hanno più robuſta. (za ſcala.
722 Gli ſcoiattoli montano ageuolmente in cima agl'albori ſē-
723 Le cime de' caſtagni arrugini te, e intarlate marciſcono.
724 I bifolchi hanno menato il beſtiame in paſcolo.
725 Diſtrutta la cagione manca l'effetto.
726 La profezia ambigua ſi chiariſce con il ſucceſſo.
727 Il coruo rauco auanti la pioggia gracchia.
728 Per le neui più fruttano le campagne.
729 Il fiale bianco diſtilla il mele giallo.
730 Il cerbiatto popa boccone. (zione.
731 Le ꝓpoſitioni dimoſtrabili nō hāno biſogno di dichiara-
732 L'anno e non il podere produce le biade.
733 Il fine della Signoria toccò la ſoglia. Co-

734 Columbarum fimus vegetat caules.
735 Ex caligine ſpiſſa clareſcit crepuſculum matutinum.
736 Sigillum ſyngraphi vigorem ſignificat.
737 Agnus immaculatus immolatur.
738 Vt equiſones à præſepibus; ſic apes ab aluearibus arcent fucos.
739 Spumantis apri armum venabuli cuſpide tranſadigit.
740 Denſi nemorum ſaltus vomere pacantur.
741 Triplici foſſa circundatur villa.
742 Cochlea ſerpit extra repagula.
743 Cupedia ac bellaria in abaco collocantur.
744 Vitis palmitibus & vuis abundat.
745 Aeſtu febres accenduntur.
746 Synapi prouocat appetitum; item quoduis immaturũ acidum.
747 In vallibus amænis paſcuntur cerui cicures.
748 Ex fuſa humorum vbertate ægritudo.
749 Fauſtus thalamus multiplicat ſolatium.
750 Carpiones ineſcati, non haleces hamum deglutiunt.
751 Sopor leti imago.
752 Phantaſmatum parentes, phantaſia & ſomnus.
753 Prunus & ceraſus flacceſcunt pruina.
754 Calami ex ceſpitibus eradicantur.
755 Cucumeres tortuoſi, vt reptilia repunt.
756 In circuitu cliui prominent cryptæ.
757 Falcones abruptè alis concrepuerunt.
758 Reliquiæ ſtuparum, quæ reſtabant, in camino euaporantur.
759 Intonuere poli, & ciet fulgura æther.
760 Latrinæ in latebris laterna monſtrantur.
761 Ratis reducis malum, & prora faiiſcens reſtaurantur.
762 Tam ſoleæ, quam pſettæ reti includuntur.
763 Palea gracilis vertigine leuatur.
764 Funeſtum omen ad lamenta inclinat.
765 Ariſta iam grauida, zephyro concutitur.
766 A debitis abſolui leuamen.
767 Elixa digeruntur expeditius.
768 Frumento adoreo ſatiatur plebs

734 *Lo ſterco colombino dà vigor à i cauoli.*
735 *Da vna folta nebbia ſi riſchiara il mattutino barlume.*
736 *Il ſigillo dinota il vigor della poliza.*
737 *L'agnello immaculato ſi ſagrifica.*
738 *Come i caualierizzi da i preſepi, così l'api da gl'alueari fanno ſtar indietro i fuchi.*
739 *Con la punta dello ſpiede paſſa vna ſpalla del cinghiale ſpumeggiante.*
740 *Le ſel e balze delle ſelue co'l vomero ſi mitigano.*
741 *La villa è cinta di trè foſſe.*
742 *La lumaca ſerpendo eſce della ſerraglia.*
743 *Le paſte e le confetture ſi pongono nella credenza.*
744 *La vite abbonda di tralci, e d'vue.*
745 *Col gran caldo s'accendono le febbri.*
746 *La ſenape prouoca l'appetito, come anche ogni agrume mal maturo.*
747 *Nelle valli amene paſcolano i cerui domeſtici.*
748 *Dalla copia de gli vmori ſpãta (ſparſa) naſce la malatia.*
749 *Vn felice letto da ſpoſo moltiplica il contento.*
'50 *I carpioni ineſcati inghiottiſcono l'amo, ma non le alici.*
'51 *Il ſonno è imagine della morte.*
52 *La fantaſia, e'l ſonno, ſono padri de' fantaſmi.*
53 *La prugna, e la ciregia la brina le ſuigora.*
54 *Le canne ſi ſtrappano da i ceſpugli.*
55 *I cocumeri biſtorti ſerpeggiano come gli animali ſenza*
56 *D'attorno al colle ſi porgono in fuora le grotte. (piedi.*
7 *I falconi alla ſprouiſta ſtrepitarono con l'ale.*
8 *Il reſto della ſtoppa che rimaneua ſuapora nel camino.*
9 *I poli hanno tonato, e l'aria commoue i folgori.*
0 *I neceſſari ne' naſcõdigli, ſi moſtrã cõ la lãterna. (meſſa.*
1 *Al tornar della naue ſi raccõciano l'albero è la prora ſcõ*
2 *Tãto ſi riſerrano dẽtro la rete le ſogliole, quanto il peſce*
3 *La paglia ſottile è alzata dalla mulinella del vẽto (paſſero*
4 *Vn triſto augurio piega a i lamenti.*
5 *La ſpica già piena è ſcoſſa dal vento zefiro.*
5 *E ſolleuamento eſſere aſſoluto da i debiti.*
I cibi a leſſo ſi digeriſcono più preſto.
La plebe ſi ſazia di grano di farro.

Ro-

769 Roſa & roſmarinus odore fragrant.
770 Occiditur aries ſaginatus alienigenis.
771 Phlegma choleram expugnat.
772 Aromata palato proportionata generaliter arrident.
773 Cythara non edit ſonum abſurdum.
774 Mendici pera neutiquam impletur.
775 Ne abhorreas à bubone quaſi prognoſtico alicuius infortunij.
776 Vaſtiſſimo vallo muros vtrobique ſepſit.
777 Vomica plena pure vermibus ſcatet.
778 Halitus purulentus vitrum diaphanum offundit.
779 Superna eſt beatorum angelorum ſedes.
780 A primordio Menſis Maii prata virent.
781 Hyeme arbuſtorum ornamenta decidunt.
782 Album diſgregat viſum.
783 Pelagus alluit littora paſſim.
784 Muſtelæ caſeum & cruſtas infra menſam rodunt.
785 Subſtantia, baſis eſt quantitatis.
786 Boreales partes glacie caneſcunt.
787 Pretium vlnæ byſſi, nouem aſſes.
788 Ab Aquilone ante Notus, quam vulpes venari gallinas ſuperſedeat.
789 Ex penu prodeunt fercula lauta.
790 Toxicum luridum medullas exſiccat.
791 Teda reuelantur opaci anfractus.
792 Noctua vlulat per tegulas in tenebris.
793 Anates in lacu vrinantur, armenta in collium cacuminibus coaleſcunt.
794 Dominica eſt exordium hebdomadæ.
795 Firmamentum orbem & elementa tegit.
796 In vicinia noſtra graſſatur contagio.
797 Quin ſcopis tricliniũ verri? ſquare cochlearia proteris?
798 Fęnum bubalorum & vaccarum pabulum eſt.
799 Pectine pediculi ex pilis eruuntur.
800 Circa centrum terribilis algor.

La

769 La roſa e'l roſmarino mãdano fuora fragranza d'odore.
770 S'ammazza vn montone ingraſſato a i foraſtieri.
771 La flemma vince la colera.
772 Generalmẽte piacciono gli aromati ꝓportionati al palato.
773 La citara non fà ſtrauagante ſuono.
774 La ſacca del mendicante in neſſuna maniera è piena.
775 Nõ aborrire il gufo come pronoſtico di qualche ſfortunio.
776 Da ambedue le parti cinſe la muraglia d'vna grandiſſima trinciera.
777 L'apoſtema piena di marcia è abbondante di vermini.
778 L'alito corrotto offuſca il vetro tranſparente.
779 La ſede degli Angeli beati ſtà di ſopra.
780 Dal principio del meſe di Maggio verdeggiano i prati.
781 L'inuerno cadono gli ornamenti da gli arboſcelli.
782 Il bianco diſgrega la viſta.
783 Il mare bagna le riue per tutto.
784 Le donnole rodono il cacio e le cruſte ſotto la tauola.
785 La ſoſtanza è baſe della quantità.
786 Le parti ſettentrionali biancheggiano di ghiaccio.
787 Vn braccio di drappo di ſeta vale noue baiocchi.
788 Prima l'Auſtro (ſpirerà) dall'aquilone, che la volpe laſci di dar la caccia alle galline.
789 Dalla diſpenſa eſcon i piatti regalati.
790 Il toſſico liuido ſecca le midolle.
791 Con la facella ſi ſcuoprono gli oſcuri giri.
792 La ciuetta ſquitiſce sù per le tegole nel buio.
793 L'anitre ſi cacciano ſott'acqua nel lago, e gl'armenti nelle cime de colli à poco à poco creſcendo s'vniſcono inſieme.
794 La Domenica è il principio della ſettimana.
795 Il firmamento cuopre il mondo e gl'elementi.
796 La peſte nel noſtro vicinato con vehemenza piglia piede.
797 Perche con le ſcope non ſpazzi il refettorio? perche rompi i cocchiari?
98 Il fieno è paſto de Bufali, e delle vacche.
99 Col pettine i pidocchi ſi cauano de capegli.
00 D'intorno al centro è vn terribile freddo.

D CEN-

De Artificialibus.

801 Clepſydra & horologium vigilibus tranſeuntium minutorum indices ſunt.
802 Ne impendas ſuppellectilia in ludicris incaſſum.
803 Fundus ligonibus & ſarculis mitigatur.
804 Vter liquore vacuus, quaſi cadauer exangue.
805 Affluentiam ærarij & cenſus abligurijuit heluo.
806 Subuculam meã, & lodices ad lotricẽ in ſuburbia feras
807 Leuir artocreas tripartito diuiſit, mihi, glori, & popu-
808 Meſſor hordeo granarium refercit. (lari meo.
809 Sunt, qui alabaſtritem, & alabaſtrũ, idẽ eſſe ſupponãt.
810 Cõpertũ eſt mihi burſas alchimicorũ macerrimas eſſe.
811 Decem abhinc luſtris me à forenſibus ablegaui.
812 Nõ cõcipio amphibologicum ęnigma iſtius dilẽmatis.
813 Axis ex robore, & temo in orbita rumpuntur.
814 Promus craterem pateramque zythi penitus ebibit.
815 Parentheſis fit ex binis vtrimque commatibus.
816 Perſpicax Logicus probabiles propoſitiones interpretabitur in commodum ſuum.
817 Nondũ octo iugera in oliueto araui meo. (ruminaui.
818 Dialogum conterranei mei de vocalibus & diphtõgis.
819 Geometra pertica menſus eſt interuallum metropoleos, & coloniæ.
820 Aſtrologi tantum ſpeculantur Planetas.
821 Seram excuſſit ex poſte, & vncum parieti inſeruit.
822 Scabellũ ex quercu affabre dolabra dolatũ læuigauit.
823 Diploidi ligulæ, caligis ſubligaria ſubſeruiunt.
824 In caniſtro mantilia, cum vtenſilibus conglobantur.
825 Carpentum rota caſſum, carpentarius reparauit.
826 Coſmographus eximius Orientẽ, & Occidẽtẽ pagrauit.
827 Placentas in diuerſis diſcis Architriclinus diſpenſat.
828 In tua optione ſit, vtrũ perna hac, an petaſone fruare.
829 Inſtitor pacti chirographum ex ſchedulis papyraceis in protocollo tranſcripſit.
830 Iuramento ſe apud legatum purgans, excuſatur.

CEN-

Digitized by Google

CENTVRIA NONA.

Delle coſe artificiali.

801 L'Horologio d'acqua e l'horologio commune à vigilanti mo-
ſtrano li minuti che paſſano.

802 Non impiegar li mobili in bagatelle in darno.

803 La poſſeſſione con le vanghe e ſarchielli ſi rende piaceuole.

804 L'otre (ò pelle) voto di liquore è com'un corpo morto ſenza ſangue.

805 Il ghiottone hà cõſumato l'abondãza del teſoro et l'entrate ò cẽſi.

806 Porta la mia camiſcia e le coperte da letto alla lauandara nel
borgo della Città.

807 Il cognato hà fatto trè parti delli paſtizzi, a me, alla cognata, &
ad un mio compatriota ò paeſano.

808 Il mititore hà riempito il granaro d'orzo.

809 Vi ſono che ſuppongono, che Alabaſtrites, & Alabaſtrũ ſia l'iſteſſa (coſa.

810 M'è chiaro che le borſe de gli Alchimiſti ſono magriſſime, cioè ſen-
za danari.

811 Sono dieci luſtri che mi ſono ritirato dalle coſe ſpettanti al foro,
cioè da negotij.

812 Non intendo l'ambiguo enigma di queſto argumento.

813 Il perno di quercia e'l timone nella rota ſi rompono.

814 Il bottegliero hà beuuto affatto il bicchiero e la tazza della ceruo- (ſa.

815 La parẽteſe ſi fà di due comme, ò virgule dall'una, e l'altra bãda.

816 L'acuto logico interpreterà le probabili propoſitioni in utile ſuo.

817 Ancora non hò arato nel mio oliueto otto giugeri.

818 Hò ruminato (maſticato) il dialogo de vocaboli & diftongi del mio
compatriota.

819 Il Geometra con la pertica hà miſurato la diſtanza d'una metro-
poli, & d'una Colonia.

820 Gli Aſtrologi ſolamente contemplano li pianeti.

821 Hà ſtaccato la ſerratura dalla porta, & hà ficcato un uncino nel (muro.

822 Hà polito artificioſamẽte uno ſcabello di quercia piolato cõ la piola.

823 Le ſtringhe al giubbone & i ligazzi ſeruono à calzoni.

824 Le touaglie con le maſſaritie nel caneſtro s'ammaſſano.

825 Il carrattiero hà raccounciato il carretto à cui mancaua una rota.

826 L'eccellente Coſmografo hà caminato l'oriente & occidente.

827 Il ſcalco diſpenſa torte in diuerſi piatti.

828 Eleggi tu ſe voi più toſto del preſciuto, ò vero un pezzo di carne por (cina.

829 Il fattor hà traſportato in protocollo (regiſtro) la polizza dell'accor-
do dalle cedole in foglio.

830 Scolpandoſi con giuramento appreſſo il legato è ſcuſato.

831 Qualitates prodigiorum ipſis quandoque Aſtronomis ignotæ ſunt.
832 Chirurgus phlebotomia pituitam demit.
833 Ampulla ſedata, fæces ſenſim ſidunt.
834 Socer thoracem, quem mercatus eſt, in ciſta occluſit.
835 Colonus in Autumnum coaceruat cænum.
836 Baliſtarij, fundibularij, & bipenniferi poſitione in acie differunt.
837 Si ad amuſſim & perpendiculum inſumas tua: folia luſoria, & teſſeras euitabis.
838 Cincinnati ſertis natiuas ſtringunt comas.
839 Diruit, ædificat, variat quadrata rotundis.
840 Quoties ocreas cōcinnatas ad ſuras aptat, toties titubat.
841 Tonſor nouacula cum manubrio oſſeo barbam radit.
842 In feſtis coriarij tergora non macerant.
843 Amphora, non vrceus bacchanalibus quadrat.
844 Oratoris oratio limatè recitata nequaquā refellenda.
845 Adesdum, pinſa nobis lagana, alioquin priuabo te ſtrophiolo & chirothecis.
846 Plus energiæ in epigrammate, quam in Epitaphio eſt.
847 Oracula, parabolas, & prouerbia paraphraſtes extricauit.
848 In angulo ſacrarii, cerei, faces fuluæ, & candelæ ſebaceę ſeruantur.
849 Pixis intra ſcrinium in adyto eſt.
850 Immediatè poſt Ianuarium cuprū pro drachmis quingentis diſtraham, vel cambiam.
851 Acetarium & omphaciū ſtomacho ſūgūtur vice cotis.
852 Manicis, fibula copulatis, ſimilam à furfure cribrō cernit ancilla.
853 Nū auellanas & iuglandes in capsā iunctim cōpegiſti?
854 Lance indifferenti indigenis libum librat.
855 Inter pilam & reticulum reciprocus tenor.
856 Heri in lauacro conopæa & cortinas ablui.
857 Teſtam, hydriam, cadum, & phialam falerno repleui.
858 Virago illa impenſis ſuis Xenodochium illic condidit.
859 Et ibidem ex inteſtato, hoc ſabbatho è viuis deceſſit.
860 Lineam in margine pergameni pumice liturauit.

Mol-

831 *Molte volte le qualità de prodigij ſono incognite alli me-deſimi Aſtrologi.*

832 *Il Cerugico leua il catarro con il ſalaſſo.*

833 *Riposata la caraffa le feccie poco a poco vanno in fondo.*

834 *Il ſuocero hà chiuſo nella caſſa il giubbone qual hà cõprato*

835 *Il contadino mette inſieme il fango per l'autunno.*

836 *I baleſtrieri e frombolieri, e gl' Allabardieri hanno diffe-renti luoghi nell' ordinanza.*

837 *Se regolatamente & conſideratamente ſpenderai il tuo, nõ giocherai ne à carte, ne à dadi.* (ghirlande.

838 *Quei che hanno li capelli ricci legano le naturali chiome à*

839 *Fabrica, butta giù, muta le coſe quadre in rotonde.*

840 *Quante volte s'accommoda gli ſtiuali attillati alle gambe tante volte traballa.*

841 *Il barbiero rade la barba cõ il raſoio che hà manico d'oſſo.*

842 *Le feſte i conciatori di cuoi non macerano pelli.*

843 *A i baccanali conuiene l'anfora, e non il fiaſco.* (ſiutare.

844 *L'oratione dell'oratore politamente recitata nõ ſi deue ri-*

845 *Impaſtaci delle laſagne per mangiare, altrimenti io ti le-uarò il moccichino, e i guanti.*

846 *E più forza nell' epigramma, che nell' epitafio.*

847 *L'interpte hà ſuiluppato li oracoli, le parobole, & i puerbi.*

848 *Nel cantone della Sacriſtia doppieri, le torce gialle, e le candele di ſeuo ſi conſeruano.* (del Tempio.

849 *Il Boſſolo è naſcoſo dentro lo ſcrigno nel luogo più ſecreto*

850 *Subito doppo Gennaio io venderò ò cambiarò tanto bron-zo per cinquecento reali.* (guzzare.

851 *L'Inſalata e l'agreſto ſeruono allo ſtomaco di pietra d'a-*

852 *Con le maniche affibbiate inſieme la ſerua ſepara con lo ſet tacio il fior di farina dalla Semola.*

853 *Hai forſe poſto in caſſa le noci & le amandole?*

854 *Con bilancia vguale peſa le frittelle à i paeſani.*

855 *Trà la palla e la racchetta vi è vicendeuol tenore.*

856 *Hieri lauai nel lauatoio i padiglioni e le cortine* (vino faler

857 *Hò riẽpito un vaſo di terra vna vettina, un barile et vna caraffa di*

858 *A ſue ſpeſe quella grã dõna hà fabricato quiui vn hoſpedale.* (ta.

859 *Et nel medeſimo luogo ſenza far teſtamẽto queſto ſabbato è mor-*

860 *Hà ſcancellato con la pomice vna linea nel margine della carta pergamina.*

861 Quamuis linum hoc ſit vetuſtum ; verumtamen eſt venale.

862 Heus lurco, tibi imputatur quod fueris pone ripam impos tui.

863 Eſt melius antidotum pro apoſtemate, quã balſamũ?

864 Libram obſonij in macello licebor.

865 Emblemata genealogiæ meæ,quę graphicè delineaſti, cum fænore rependam.

866 Alludens ad etymologiam,ſolæciſmum commiſiſti.

867 Phyſiognomicus de tẽperamẽto rufi diſcurrit mirificè.

868 Ethicæ & Arithmeticę notitia cum methodo & norma tradenda eſt.

869 Statuam Conſulis in ſtagnum peſſum dedit.

870 Cuſtodes caſtelli penſionem ſtipulantur.

871 Vda cretæ maſſa,canthari materia.

872 Quę ad nurum attinent mihi vindico,tamquam ad mẽ pertinentia.

873 Aequalis accepta commercium.

874 In præfatione compendij de quatuor articulis dumtaxat fit mentio.

875 Tegmẽ mihi ſtragulum,calceamẽtũ ſolorũ callum eſt.

876 Nymphæ peplis & ridimiculis obnubuntur.

877 Fiſcus furuus confiſcat gazas figuli fuſci.

878 Sub galliciniũ ad coquendũ gallũ Indicum ſe accinxit.

879 Diſceptantis obiectiones ſigillatim Dialecticus refutat.

880 Pomarij ſpatium circumſcripſit maceria.

881 Pontificis inſignia ſunt,baculus,& mitra cum infulis.

882 Obde portæ peſſulum : & cuneis finde illam ſtipitum ſtruem in antro.

883 In balneis ſanitatem recuperauit.

884 Sagittarius reſerata pharetra ad metam collineat.

885 Definitio complectitur eſſentiam rei.

886 Exquiſitè exculpſit effigiẽ & ſimulachrũ in marmore.

887 Bibliopola bibliothecam apprime inſtaurauit.

888 Theologus nudiuſtertius de Phyſica cum Mathematico diſputauit.

889 Orificium vaſis ahenei linteo obturatur.

890 Ne ſemiuncia quidem metalli in fornace imminuitur.

Ben-

Digitized by Google

861 *Benche queſto lino ſia vecchio con tutto ciò è da vendere.*
862 *O là Cannarone ti è imputato che ſij ſtato fuor di te preſſo*
863 *E meglio, l'antidoto per l'apoſtema, che'l balſamo? (la ripa.*
864 *Nel macello offerirò il prezzo d'vna libra di cõpanatico.*
865 *Ricompenſarò con vſura gli emblemi della mia genealo-*
gia, che hai diligentemente diſegnati.
866 *Alludendo all'etimologia hai commeſſo vn ſoleciſmo.*
867 *Il fiſionomico diſcorre marauiglioſamente della compleſ-*
ſione del roſſo.
868 *La cognitione dell'Ethica & Arithmetica ſi deue inſegna*
re con regola & ordine.
869 *Hà calpeſtato nello ſtagno la ſtatua del Conſole.*
870 *Le guardie del Caſtello fanno il patto della paga.*
871 *La maſſa humida di terra creta è la materia del bocale.*
872 *Io mi piglio quelle coſe che appartengono alla mia nuora*
come pertinenti à me.
873 *Accetta volontieri la prattica d'vn eguale.*
874 *Nella prefatione del compendio ſolo ſi fà mentione di qua*
tro articoli.
875 *Il mantello m'è coperta, e'l callo delle piante m'è ſcarpa.*
876 *Le ſpoſe ſi cuoprono il capo con manti, e con veli.*
877 *Il fiſco bruno cõfiſca le ricchezze del pentolaio oſcuro. (dia*
878 *Al cãtar del gallo ſi è apparecchiato à cocere vn pollo d'In*
879 *Il Dialettico ributta le obiettioni del diſputãte ad vna per*
880 *Con vn muro hà rinchiuſo lo ſpacio del giardino. (vna.*
881 *L'inſegne del Pontefice ſono Paſtorale, mitra con bende.*
882 *Metti il catenazzo alla porta, & con le biete ſpaccate*
quella maſſa di zocchi nella cauerna.
883 *Hà racquiſtato la ſanità ne' bagni.*
884 *L'arciero hauendo aperta la faretra mira al ſegno.*
885 *La definitione abbraccia l'eſſere della coſa.*
886 *Eccellentemente hà ſculpito l'imagine & la ſomiglianza*
in marmo.
887 *Beniſſimo il libraro ha rimeſſo in piedi la libraria.*
888 *Auanti hieri vn Theologo diſputò con vn Matematico*
di Fiſica.
9 *La bocca del vaſo di bronzo ſi tura cõ vna pezza di tela.*
0 *Non ſi ſminuiſce pure vna mezz'oncia di metallo nella*
fornace.

Digitized by Google

891 Calamarium, ſcalpellum, graphium, charta, & atramentum ſcribæ inſtrumenta.
892 Sublimi theatro palatium illuſtratur. (xuntur.
893 Tapetes perbelli, & periſtromata cærulea in Belgio te
894 Emplaſtrum ex ſcabie elicit ſaniem.
895 Aſſeres glutine combinantur.
896 Philomela aliter quam pſittacus pangit.
897 Complexio ex habitudine potiſſimum colligitur.
898 Cælata in limpidis laminis perdurant.
899 Cæmentarius portionem ſui opificii gypſo liniuit.
900 Phrygio chlamydis fimbriam forficibus ſcidit.
Il

891 *Il calamaro e'l temperino, la penna, la carta, & l'inchioſtro ſono l'inſtromenti da ſcriuano.*
892 *Con vn'alto Teatro ſi fà celebre il palazzo.* (dra.
893 *Molto belli tapeti, & tapezzerie azurre ſi teſſono in Fiā*
894 *L'empiaſtro caua la marcia dalla rogna.*
895 *Le tauole ſi congiongono inſieme con la colla.*
896 *Il Roſignolo d'altra maniera canta ch'el Papagallo.*
897 *La cōpleſſione ſi ſcorge Principalmēte dalla diſpoſitione.*
898 *Le coſe intagliate in piaſtre limpide durano aſſai.*
899 *Il muratore hà coperto di geſſo vna parte del ſuo lauoro.*
900 *Il ricamatore hà tagliato l'orlo della veſte con le forſici.*

CENTVRIA DECIMA.

De Indiſtinctis.

901 IN hac ſerie miſcellaneorum ſtylum politiorem cu rioſitas ſupplebit.
902 Baiulus in bicio laſſus reſedit. (me iuterpellaſti?
903 Quorſum, dum in conuentu baronum conuerſarer,
904 Diaconus adorans incenſum ad altare adolet.
905 In narratione meritorum Patriarchæ, triduo perſtitit.
906 Quamobrem à nobis ad heſternas choreas ſine licen-tia ſeceſſiſti?
907 Quadragīta Monaſteria reditib. hoc quadriēnio fūdata
908 Allia & porros vſq; ad Quadrageſimā detinebo. (ſunt.
909 Ros in gramine, argumentum ſerenitatis eſt.
910 Mercenarius meus glandes in cauea recondit.
911 Quinque tomos de miſericordia, & totidem volumina de Sacramentis exarauit.
912 Biblia & Scripturæ, hæreſes pullulantes euellunt.
913 Helleborum, hepar, ilia & iecur expiat.
914 Hypodidaſcalus in triuio, ad præceptorem me citauit.
915 Contribulibus condixit, vt in Collegio me cuſtodirēt.
916 Sternutat, & tuſſit in hara ſubulcus.
917 Subtus hūc ſaccū eſt sūma quadrigentorū quadrantiū.
918 Pira ſuccida, pulmentum & orizam ſuis partitur.
919 Scholaſticus præpoſtere penſum ſuum recenſuit.
920 Aurigam externum ganeonem nuncupat inquilinus.
921 Munera in hac natione [illegible] diſtribuuntur.
922 Segmenta ſerrat faber lignarius ex lacunari.
923 Tibicen tibiis modulate concinit melos.
924 Eandem intempeſtiuè cantilenam canit.
925 Lemures in lucis & ſpecubus fuiſſe aliquando liquet.
926 Ruſticus calathum vimineum & corbem deportat.
927 Exterior camerę ſuperficies cōuexa, cōcaua interior eſt.
928 Atro filo ſartor in officina tibi alia reſarcit.
929 Emunge lychnum lampadis in meditullio muſæi.
930 Alites pullos ex ouis excludunt.
931 Tugurium ex ramis amygdalinis, dum ningit, pecuarijs refugium eſt.

CEN-

CENTVRIA DECIMA.

Delle coſe indifferenti.

901 *IN queſto ordine di varie coſe la curioſità ſupplirà allo ſtilo più polito.*
902 *Il facchino ſtanco ſi fermò al diuiderſi della ſtrada.*
903 *A che fine m'hai tu interrotto le mie facēde mētre io ſtauo in vn circolo di Signori?*
904 *Il Diacono adorando incenſa l'altare.*
905 *Durò tre giorni à raccontare i meriti del Patriarcha.*
906 *Perche hieri ci laſciaſti sēza licēza per andare à dāzare?*
907 *In queſti quatr'āni ſi ſono fōdati e dotati 40. monaſtieri.*
908 *Io conſeruerò gli agli e i porri fino à quareſima.*
909 *La rugiada sù la gramigna è argomento di ciel ſereno.*
910 *Il mio lauoratore hà riposte le ghiande in vn buco.*
911 *Scriſſe cinque tomi della Miſericordia & altre tanti de i Sacramenti.*
912 *La Biblia e le Scritture ſradicano l'ereſie che germogliano.*
913 *L'elleboro purga il fegato e le budelle.*
914 *Il Repetitore nel triuio mi chiamò dal Maeſtro.*
915 *Intimò à qlli della mia camerata che mi cuſtodiſſero nel Collegio.*
916 *Il Porcaio sternuta è toſſiſce nel porcile.*
917 *Sotto queſto ſacco è la ſomma di 400. quatrini.*
918 *Diſtribuiſce à ſuoi pere ſugoſe, torta e riſo.*
919 *Lo ſcolare recitò la ſua lezione a roueſcio.*
920 *Il pigionāte chiama tauerniere il cocchiero d'altro paeſe.*
921 *In queſta nazione ſi diſtribuiſcono largamēte i donatiui.*
922 *Il legnaiolo ſega dal ſoffitto pezzetti di legno.*
923 *Il Sonatore di piua ſona muſicalmēte vna cāzone ò melodia.*
924 *Canta fuor di tempo la medeſima canzone.*
925 *E chiaro che alle volte ſono ſtate larue nelle ſpelōche e ne' boſchi.*
926 *Il cōtadino porta il paniere di vinchi e la ceſta.(è cōcaua.*
927 *La ſuperficie eſterior della volta è inarcata e l'interiore*
928 *Il ſartore nella bottega racconcia li calzoni cō filo negro.*
929 *Smoccola lo ſtoppino della lampade in mezzo allo ſtudio.*
930 *Gli vccelli cauano i lor pulcini fuora dell'huoua.*
931 *A paſtori mentre neuica la capanna di rami d'amandole è ricouero.*

In-

932 Intingit fartor fruſtum in iuſculi paropſide.
933 In ſartagine oſtrea cum oleo & pipere frixit.
934 Phraſes obſoletas iterum ne promulges.
935 Nimb⁹ latè dat ſtragē auenę,& ſiligo quatitur turbine.
936 Seu ſalibus,ſeu lepore certes,vitric⁹ meus tibi reſiſtet.
937 Grando debellat ſpicarum culmos.
938 Ephippium holoſericum gemmis redimitur.
939 Denticulati forcipes cancrorum bicipitum dilatātur.
940 Sine argilla & calce,à latomis non fit cella.
941 Ideam Iridis cis nubem imaginatur ſe videre.
942 Ex ſtramine,& ſtercore in ſtabulo fit ſterquilinium.
943 Spurcitiarum ſportam è cloaca regerit,cuius rancore inficitur.
944 Digreditur ſolio,abiecto ſceptro.
945 Teſtudo in ponte,qua ſe ſubducat aliunde, rimatur.
946 Dum obſtetrix cunctaretur, fere abortum paſſa eſt puerpera. (tur.
947 Puſiones bimuli ablactati, butyro & pultibus veſcun-
948 Clauſtrales pſallunt Hymnos, Pſalmos, & Antiphonas in Choro. (doxus.
949 Incult⁹ Tartarus,abiurato Turciſmo, fit fidus ortho-
950 Dum accerſiturus eſſem congerroni pulpamentū, eunuchus me anticipauit. (bilis.
951 Paterfamilias ad habenas & gubernacula ſuorū eſt ha
952 Dū ſederē in ſella,ſeptē ſpectra deſuper deſiluerunt.
953 Has dictionum telas poſthumus neuit.
954 Qua propter non occumbet,dum illę ſuperſtites erūt.
955 Quia ſudum eſt iam victimas ſacrificabo.
956 Cuias es ſeductor, qui tot promiſcua coniugiorum diuortia procuras?
957 In veru caponē cum lardo adipis aſſauit mediaſtinus.
958 Territoria feracia exuberant thure & reſina.
959 Velites parmā in ſcapulis, balteum in femore ferunt.
960 Sphærarū ſpiræ & circuli,circino in membrana fiunt.
961 Extimi fruticum ſurculi & tribuli in Decēbri falcātur.
962 Poſt clangorem litui, in calle decliui fit echo.
963 Calo hiſpidus hirſuti æneatoris thorum in porticu temerauit.

Il

932 *Il Salcicciaio bagna il torzo in vn piatto di brodo.*
933 *Friſſe l'oſtreghe nella padella con olio e pepe.*
934 *Non publicar di nuouo li modi di parlare diſmeſſi.*
935 *Vna pioggia fà vna ſpianata grande d'auena, e'l turbine ſcuote la ſegala.*
936 *Se vogli cõtendere di motti, ò di piaceuolezze, mio padrigno ti terrà gioco (o ti farà reſiſtenza)*
937 *La grandine diſtrugge i fuſti delle ſpiche.*
938 *La gualdrappa di veluto s'orla di pietre precioſe.*
939 *Li forbici dentati de' gamberi biforcati ſi dilatano.*
940 *Senza creta e calce da i tagliapietre non ſi fa la ſtanza.*
941 *S'imagina di vedere l'idea dell' Iride di quà dalla nuuola.*
942 *Di ſtrame, e di ſterco nella ſtalla ſi fà lo ſtabbio. (s'infetta.*
943 *Riporta dalla fogna vna ſporta di ſporcizie del cui puzzo*
944 *Leuaſi dal trono hauendo gettato lo ſcettro.*
945 *La tartaruca ſul ponte và cercãdo doue ſcapparſi altroue.*
946 *Mentre la madrina (mammanna) tardaua, la parturiente hà quaſi fatto vn'aborto.*
947 *I bambini di due anni slattati mangiano butiro e pappa.*
948 *I Clauſtrali cãtano ĩ coro Inni, Salmi, e antifone. (tolico*
949 *Il Tartaro rozzo, hauendo abiurato il turſcimo, diuẽta fedel Ca-*
950 *Mētr'io ſtauo per far venire del biãco mãgiare per il mio Compagno, l'Eunuco m'hà preuenuto. (ſuoi.*
951 *Il Padre di famiglia è atto à regger la briglia e'l timone de*
952 *Mentre io ſtaua ſedendo nella ſedia ſette fantaſme ſalta-*
953 *Queſte tele di vocaboli vn poſtumo le filò. (rono à baſſo.*
954 *Laonde non morirà mentre elle camperanno.*
955 *Ormai ſagrificherò le vittime, perche è ſereno.*
956 *D'onde ſei ſeduttore? che procuri tanti diuorzi di matrimoni d'ogni ſorte?*
957 *Il guattero arroſti il cappone nello ſpiedo cõ graſſo di ſũgia.*
958 *I paeſi fertili abbõdano d'ĩcẽſo, e gõma, o raſina. (la coſcia*
959 *I pedoni alla leggiera portano la targa sù le ſpalle, e i pedoni al-*
960 *I cerchi e rauolgimenti delle sfere ſi fanno col compaſſo nel la carta pecora. (via.*
961 *Alle piãte ſi potano il Decẽbre le ſpine, e le polle di fuora*
962 *Dopò il ſuono della cornetta nel ſentie ro che và in giù ſi fà l'eco.*
963 *Il ruuido peloſo bagaglione hà violato nel portico il letto del peloſo trombetta.* Lo-

964 Lotiũ inde, per tubũ, ex matula huc trāſmittitur. (petię.
965 In ſarcinis & monetę receptaculis cataphractorũ ſup-
966 Arteriæ organorũ, crurũ & cubitorũ, diſpare ſitu ſunt.
967 Libamina & inferias pro manibus pignorum detulit.
968 Catalogus & Commentarij Grammatices ſub typographi prelo ſunt.
969 Excõicat⁹ veſtib. in pheretro ad tumulũ lõginq; fertur.
970 Ex poris & meatib⁹ vlceroſi poplitis puſtulę ꝓtuberāt.
971 Vnaquæque ſucceſſio eſt caduca.
972 Flabris & folliũ ſpiraculis, ſarmẽta in furno cõflagrāt.
973 Scrobes & ſulci caui quadrigarum obſtacula ſunt.
974 Poſt homiliam & ſymbolum fit Communio.
975 In mapaliis caularum & ouilium cancelli pretioſi, & mappæ non ſunt. (neunt.
976 Crocus, myrrha, ſtannum, & goſſipium, in nundinis ve-
977 Clitellarii culcitam, & grabatum ferentes, calcem in cardinem incutiunt.
978 Situla ex vola in ciſternam cecidit.
979 Sacrilegus proſcriptus ad peierandum procliuis eſt.
980 Glires, nec gliſceris, nec glite gliſcunt.
981 Piſa & rapæ picis rauim inferunt.
982 Pincerna puluinaria & linteamina ſua commodauit.
983 In throno manubiæ & ſtrenæ mihi dedicantur.
984 Dum eſſet in extaſi energumenus, exorciſmis ad priſtinum ſtatum reſtitutus eſt.
985 Statura pali eſt ad quindecim palmos.
986 Pro argentea pelui, & lagena cancellarius mihi diploma donauit.
987 Scrupuloſus inter ſyrtes & ſalebroſas ſilices ceſpitat & nutat.
988 Lictor ob rapinam thecæ ſuccini, in trunco tereti detruncatur.
989 Perdices aucupanti accidit, vt baſiliſcum glaucum offenderet.
990 Collega meus, cui vix eſt lanugo criſpa in maxillis, ſex idiomata callet.
991 Ruri accommodantur glebæ raſtris,
992 Ex imbrice ſtilla & ſtiria effluunt,

L'orina

964 L'orina p vn canale di là ſi fà paſſar dall'orinale di quà.
965 Nelle bagaglie e nelle ſcarſelle da moneta ſtà il ſoccorſo de gli huomini d'arme. (ferente poſto.
966 L'arterie de gl'organi delle gãbe e delle braccia ſono i dif-
967 Portò ſacrificij et offerti da morti p l'anime de ſuoi figlioli.
968 Il Catalogo e i commenti della grammatica ſtanno ſotto il torchio dello ſtampatore. (bara su le ſtanghe.
969 Lo ſcommunicato è portato al ſepolchro lontano in vna
970 Da i pori e meati del ginocchio vlceroſo s'alzano bolle.
971 Qualſiuoglia ſucceſſione è caduca. (ti nel forno.
972 Col ſoffio e cõ gli ſpiragli de' mãtici s'accẽdono gli ſarmẽ
973 Le foſſe e i ſolchi caui impediſcono le carette.
974 Dopo l'omelia e'l ſimbolo ſi fà la communione.
975 Nelle capanne delle mandre, e de gli ouili non ſono geloſie di valuta ne ſaluiette.
776 Al mercato ſi vende zaffarano, mirra, ſtagno, e bãbagia.
977 Gli ſomari portando il materazo e'l letto da ripoſo, danno vn calcio nel ganghero.
978 La ſecchia m'è caduta dalla palma nella ciſterna.
979 Il bandito per ſacrilego è facile à rompere il giuramento.
980 I ghiri nõ creſcono (ò s'ingraſſano) ne da tauole regalate, ne da creta ò terra tenace.
981 I piſelli e le rape arrecano le gazze.
982 Il coppiere preſtò gli ſuoi cuſſini e lenzuoli.
983 Nel ſeggio mi ſono dedicate le ſpoglie, e le mancie.
984 Mentre che lo ſpiritato ſtaua in eſtaſi, con eſorciſmi fu ri meſſo all'eſſer di prima.
985 L'altezza del palo è di 15 palmi. (donò vna patẽte.
986 Per vn bacino d'argento & vn fiaſco il Cancelliero mi
987 Lo ſcrupoloſo inciampa e traballa trà le ſecche tra le ſelci ſcabroſe.
988 Si decapita vn birro ſopra vn tronco lũgo e rotõdo rapita vna ſcatola d'ambra. (battere in vn baſiliſco o giuoco.
989 Ad vno ch'andaua alla caccia di pernici è occorſo di im-
990 Il mio compagno, il quale hà à pena il primo pelame riccio nelle maſſelle, poſſiede ſei linguaggi.
991 In Villa le zolle ſi accommodano col raſtello.
992 Dalla gronda cola la gocchia e le candele di ghiaccio.

Phar-

993 Pharmacopola in apothecę laqueari thymum appēdit.
994 Gemini verres,quibus vngulæ fiſſę,in luſtris degunt.
995 Cognomen tuũ ex pugillaribus meis eueſtigio delebo.
996 Fibræ in præcordiis & extis tranſuerſim laxantur.
997 Ad ſpondam lecticæ, ex putaminibus nucleos ſelegit.
998 Papa cum tiara & ſtola,in ſanctuario orante.
999 Aedituus alacriter ingeminauit, Amen.
1000 Stirpe generoſa propagatus ſum.

Lo

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

993 *Lo ſpetiale attacca il timo al ſoffitto della bottega.*
994 *Due porci c'hanno vgne feſſe viuono nelle tane.*
995 *Io cancellerò ſubito il tuo cognome da miei memoriali.*
996 *Le fibre nelle entragne e nelle viſcere ſi slargano per trauerſo.*
997 *Alla ſponda della lettiga ſciegle i noccioli da i guſci.*
998 *Facẽdo orazione il Papa nel Santuario cõ mitra, e la ſtola.*
999 *Il Sagreſtano con giubilo replicò più volte, Amen.*
1000 *Io ſon diſceſo di ſtirpe nobile.*

CENTVRIA VNDECIMA.

De Indiſtinctis.

1001 QViſquis dominum ſuum violauerit, merito in orcum damnabitur.

1002 *D*erector ſtricto mucrone ſine intercapedine valuas obſidet.

1003 Phalangi in hybernis hypocauſta, ſcamna & mattæ ſuppetunt.

1004 Copiarum gregarij in ſtatiuis, dum frameas & ſicas perpoliunt, ſudes ſegerunt.

1005 Decanus regere ſuos contendit, aſt eos tutari illi excidit.

1006 Blæſus inconſulto ſugillat genitorem, & pala occiput & gingiuas comminuit.

1007 Campana ephebos ad Miſſam excit.

1008 Quæuis concubina ſcutica & virgis verberanda.

1009 Sympathia & ſecunda in illum voluntas conſentire vtique effecit. (git.

1010 Curio Decalogi rudimentis capaces informare ſata-

1011 Vanus blatero Scorpionibus mox pœnas dependet in Erebo.

1012 Lethargicus vix ſyrupum à primoribus labijs ſeiungit, cum gargarizare occipit.

1013 Primas cubæ inditus decurionem ad auguſtale præmittit.

1014 Paracletum exorauit, vt ſuorum geſta & magnalia proferret.

1015 Genialis epulo ſiliquas non mandit.

1016 Intrepidus bifrons draconi ſinuoſo bifariam obſtitit per poſticum proficiſcens.

1017 Quouſque diætam nō interrumpes, cyathis tempera.

1018 Cum Archimandrita de peculio meo expoſtulaui.

1019 Dum acinus gurgulionem oppilat, ſenſa labant.

1020 Ideo tabellarium ſupra pergulæ tigna protraxit vtidentidem in aprico ſpatiaretur.

CENT.

CENTVRIA VNDECIMA.

Di coſe indifferenti ò ſenza diſtintione.

1001 CHiunque offenderà grauemente il ſuo Signore, meritamente nell'inferno ſarà condennato.

1002 Il ribelle con la punta della ſpada ſfodrata ſenza ſpatio di mezzo li portoni aſſedia. (non mancano.

1003 Alla ſquadra ne' luoghi da ſuernar le ſtuffe, bãchi, e Store,

1004 Li ſanti ordinarij dell'Eſſercito nelle guarnigioni mentre li ferri delle picche e gli pugnali luſtrano, li baſtoni mettono da banda.

1005 Il Caporale ai dieci pretende inſtantemente di gouernar i ſuoi, ma s'è ſcordato di difenderli.

1006 Lo ſcilinguato inconſideratamente riprende il ſuo Padre e con la pala fracaſſa la collotola e le gengiue,

1007 La campana li giouanetti à Meſſa chiama, ouero deſta.

1008 Qualſivoglia concubina con la fruſta e con bacchette s'hà da battere.

1009 La conformità de gl' affetti è l'inclinata volontà verſo di lui l'hà fatto ſenz'altro acconſentire.

1010 Il Curato ſollecita d'informar quei che ſono capaci de' principij de dieci commandamenti, (inferno.

1011 Il vano ciarlone frà poco cõ ſcorpioni pagherà le pene nell'

1012 L'oppreſſo da mal letargico à pena ſepara il ſirupo dalle primiere labra quando comincia a gargarizare.

1013 Il ſuperiore meſſo dẽtro la ſua lettiera mãda' l Decurione inãzi alla volta del Palazzo. (ſti e le grãdezze de ſuoi.

1014 Ha con prieghieri ridotto l'Auuocato che ꝑferiſca li ge-

1015 Il mangiator regalato non mangia ſcorze di legumi.

1016 Quel delle due fronti ſenza timore in due modi s'è oppoſto al Dragone intorcigliato andandoſene per la porta di dietro.

1017 Sin che non interrõperai la dieta aſtienti da' bicchieri.

1018 Co'l maggiorengho hà contraſtato circa la robba mia.

1019 Mentre'l grano d'vua ottura'l gargozzo li ſenſi vengono meno.

1020 Per queſto hà tirato inanzi il tauolato ſopra li trauicelli della pergola, per andar à ſpaſſo molte volte al ſole.

1021 Mihi infenſus, repetundarum me inſimulat.
1022 Syndico pro incola intercedenti, ego illuſi, imo impoſui.
1023 Vter veſtrum hac Septimana vrina torquebatur?
1024 Linter & lembus ſaburratus abſque malo, antenna & bolide in ſalo ſunt.
1025 Maniacus coram penatibus propudio excedere deſignauit.
1026 Cophinum iuncis læuibus excellenter vieui.
1027 Dum ſubſeſſor introitum inſideret, catharro multoties concidit.
1028 Condus ob dicteria & dicas neutri inuiſus eſt.
1029 Veſpam terebraſſe veſicam forte figmentum eſt.
1030 Thema meum orthographicè deſcripſi, & ſynonymis latine expoſui.
1031 Culignam & fideliam obolis triginta venum dedi.
1032 Conchas, locuſtas, & veſpertiliones flamen ad lacunas fugauit.
1033 Interulã & vdones ſub epiſtomio ſmegmate liniuit.
1034 Succum abſynthij bombyx reijcit.
1035 Gibboſus cinnamomum pilo in mortario diſterit.
1036 In circumferentia ſyluarum eminent caſſes.
1037 Exinaniui in collo ſtamina, verſato fuſo.
1038 Arceſſit me Epicureus decoctor ad coagulum.
1039 Ex contextu apophthegmata apocrypha delinam.
1040 Patricius hiacynthina læna conſpicuus ad iuſta conſtitit, ad epilogum declamationis.
1041 Retractare ſtatutum æquipollet antiquationi.

Qui

1011 Quel ch'è mal affetto verſo di me, m'accuſa d'hauer preſo dănari contro la legge.
1012 Hò burlato, anzi ingannato, l'auuocato del commune, ch'intercedeua per l'habitatore.
1023 Chi di voi due queſta ſettimana era tormentato dall'orẽna?
1024 La barchetta e lo ſchiffo ſtiato ſenz'albero, antenna e ſcădaglio ſono in Mare.
1025 Il furioſo dinăzi li dij domeſtici d'vſcire con vergogna hà diſegnato.
1026 Hò legato eccellẽtemente vna caneſtra ò ſporta di giunchi liſci.
1027 Mentre l'inſidiator occupaua l'entrata, di catarro molte volte caſcò.
1028 Il Diſpenſiero per li motti e piatti non è odioſo all'vn'ò l'altro.
1029 Che la veſpa habbia forata co'l triuello vna veſica, forſ'è vn'inuentione.
1030 Hò ſcritto e copiato bene il mio tema, e dichiarato in latĩno con vocaboli di medeſimo ſignificato.
1031 Hò venduto'l boccale e la brocca per 30. quattrini.
1032 Il Sacerdote hà ſcacciato alle lagune, le conche, locuſte e pipiſtrelli.
1033 La camiſcia e li ſcarpini ſotto la cannella hà impiaſtrato di ſapone.
1034 Il verme della ſeta ributta il ſugo dell'erba Aſſenzio.
1035 Il gobbo peſta la cannella entro'l mortaro.
1036 Nel contorno de' boſchi appaiono ſopra ogn'altra coſa le reti da cacciatori.
1037 Hò ruotato nella rocca li ſtami voltato'l fuſo.
1038 Chiamami l'Epicureo ſtruſciator al latte ripreſo.
1039 Scancellerò dal conteſto li detti memorabili d'autor incerto ò non approuato.
1040 Il Patritio nobile viſtoſo con vna veſte di color di Iacinto ſi fermò all'eſſequie all'vltima parte dell'oratione.
1041 Il ritrattar lo ſtatuto vale il medeſimo che l'annullarlo.

CENTVRIA DVODECIMA.

Sequitur diſcurſus, ex verbis poſt ſententias relictis compoſitus, in quo, neque vllum verbum bis repetitur, neq; eſt vllum vocabulum, quod in mille & centum præcedentibus ſententijs reperiatur.

IN ZOILVM.

1101 INcognitam hactenus vllibi locorum fabricam in ſcænam traducturus,
1102 (Quam equidem quemadmodum in præſenti proſa,
1103 Sic alias quis metro, verſibuſque ſatis luculentis dexterrime conficere queat,)
1104 Operæ pretium perpetraturum me arbitrabar,
1105 Si per tranſennam ſaltem, tractatulum hunc
1106 Adhuc in cunis vagientem, propugnaturus
1107 Humanitate cordatiorum magnopere fretus, colubris obuiarem.
1108 Quos ex procera quodammodo *præſcientiæ ſpecula*.
1109 Squamoſas criſtas exertaturos, ſeſeque
1110 Natiuitati ordienti iugiter oppoſituros animaduerto.
1111 Proinde vt præludio quodam pugnæ
1112 Pauliſper in hoc ſtadio velitemur,
1113 Nunc obiter hic pila iaciam.
1114 Perendie bombardis iaculaturus.
1115 Sin extemplo expe rrecti demum
1116 Huiuſmodi captioſi palinodiam recinant.
1117 Enimuerò, quatenus triſtor ob deplorandam horum bardorum colluuiem
1118 (Qui ſibi ſunt Luſci & lippi, erga alios lyncei.)
1119 Eatenus maximopere oblector quibuſdam.
1120 Quos nimirum huiuſce molis ſolidiſſima columina fore
1121 Non ambigo. Ad ijs idcirco gratificandum
1122 Affatim obligatus, nauabo operam,
1123 Vt poſtmodū cōgratuler chariſſimis eorū ſalutationibus
1124 Quibus ocyus adeo comiter in huius occurſum
1125 Iamtū ſalire mihi videntur. Interim tantiſper notent

Cent.

CENTVRIA DVODECIMA.

Segue vn diſcorſo compoſto di parole laſciate doppo le ſentenze, nel quale non ſi replica due volte parola alcuna ne vi è alcun vocabolo, che ſi troui nelle 1100. precedenti ſentenze.

Contro il Zoilo ò maligno riprenſore.

1101 *VNa fabrica non conoſciuta ſin hora in alcun luogo hauendo da traſportare in ſcena,*
1102 *(Che certo com' al preſente io in proſa,*
1103 *Coſi vn' altra volta qualcuno in metro e verſi aſſai eleganti molto deſtramente perfettionarla potrebbe)*
1104 *Mi credeuo di douer far coſa che meritaſſe la fatica,*
1105 *Se di paſſaggio almeno queſto trattatello.*
1106 *Ancora nella culla piangente hauendo à difendere.*
1107 *Nella corteſia de' più prudenti molto confidando andaſſi incontro à ſerpenti.*
1108 *I quali m' accorgo in vn certo modo da vn' alta ſentinella d'antiuedere le coſe à venire,*
1109 *Che metteranno fuora le loro ſcaglioſe creſte,*
1110 *E s' opporranno di continuo al principiante naſcimento.*
1111 *Per tanto acciò ch' in modo d' vn certo eſſercitio auanti la*
1112 *Alquanto in queſta carriera ſcaramucciamo. (battaglia,*
1113 *Adeſſo di paſſaggio quì tirerò de' dardi,*
1114 *Per tirar poſdomane con gl' archibugi, e artiglierie.*
1115 *Se non ſubito ſuegliati finalmente*
1116 *Queſti tali ingannoſi ſi diſdiranno.*
1117 *Che veramente quanto io m' affanno della feccia degna di piāto di queſti ignoranti. (Lincei d' acutiſſima viſta)*
1118 *(I quali cō ſe medeſimi ſono guerci, e diſpoſti verſo gl' altri*
1119 *Tanto grandemente reſto conſolato per conto d' alcuni,*
1120 *Li quali certo non dubito ſaranno ſoſtenimenti ſodiſſimi*
1121 *Per tanto à far coſa grata à quelli (di queſta machina.*
1122 *Trouandomi molto obligato procurerò (tioni.*
1123 *Da qui ināzi di congratular alle cariſſime loro ſaluta-*
1124 *Cō le quali preſto e tāto corteſemēte all' incōtro di queſto*
1125 *Fin d' adeſſo mi paiono di ſaltare. Frà tanto notino vn pochetto.*

1126 Eiuſmodi eſſe hanc ſtructuram, vt peculiare priuilegium teneat.
1127 Ita nempè prout olim alibi perhibuit quidam, vt
1128 Non rebus, ſed me verbis ſubmittere cogar.
1129 Etenim pro placito nequeo periodos
1130 Quibuſcunque lenocinijs ſubinde limare.
1131 Quod tamen nonnulli forte calamiſtrati
1132 Vnctique aliquantiſper & delibuti requirerent.
1133 Tametſi has phaleras & pigmenta ſane
1134 Huiuſce machinæ inſtitutum non poſcat.
1135 At illi naribus tam bellis (& quid ni?)
1136 Reperiuntur, vt nil propemodum præter violas
1137 Et ſuffitum ad olfactum ſuum aſcendere aſſentiant,
1138 Alia perinde ac ſulphuris pædorem nidoremque autument.
1139 Quinimò quicquid cêtenarum periphraſium aulæis
1140 Ac periperaſinatis, pictiſque vocabulorum pauonibus vacat,
1141 Elatis ſupercilijs, adunco ſuſpendentes naſo.
1142 Tanquam mechanicum quendam ſqualorem abſone ludificant.
1143 Scilicet in præiudicium cuiuſque cuiuis inſultare pro penſi.
1144 Cum ipſimet tamdiu ex mutilo ſuo marſupio
1145 Ne atomum pæne inquirenti impertiant.
1146 Hoc porro ſat euidenter fatentur
1147 Lymphatici illi Homero Virgilioque maſtiges,
1148 Quippe cum tanti laureati illi primipili eſſent,
1149 Vt Europam Aſiamque itidem ſuorum elogiorum præconibus
1150 Et tubicinibus, velut diluuio ferme inundarint,
1151 Nihilominus vſquamne tum defuiſſe reor dromones,
1152 Qui aliquatenus coryphæorum iſtorum dogmatib.
1153 Et documentis alicubi derogare determinarint?
1154 Haud quiſquam profecto, vt exiſtimo, inficias ibit.
1155 Nam Annales & Chronica ſparſim iſtiuſmodi ſentinis quondam ſetebant.
1156 Cæterum necubi in poſterum interdiu caligent,

Che

1126 Che di tal maniera è queſta fabrica,ch'ũ particolar priui
1127 Ciò è tale(come già altroue diſſe vn tale)che (legio tẽga:
1128 Nõ alle coſe,ma alle parole io ſia aſtret. di ſottometterm
1129 Perche à guſto mio nõ poſſo i piodi ò particelle del regiona
1130 Cõ ogni ſorti d'allettam. di volta in volta liſciare.(mẽto
1131 Ilche fors' alcuni di quei co' ricci,fatti co'l ferro caldo,
1132 Et alquanto vnti e profumati ricercheriano.
1133 Ancorche queſti ornamenti & imbelletti veramente
1134 L'inſtituto di queſta machina non richieda.
1135 Ma coloro di narici ſi belle ò polite (E perche nò?)
1136 Si trouano,che niente quaſi fuor che viole:
1137 E profumi al ſuo odorato ſalir laſcino.
1138 Altre coſe ſtimino che ſiano come puzza e fumo di ſolfo.
1139 Anzi tutto quello ch'è ſenza tappizzerie di centinaia
di circonlocutioni,
1140 E ſenza addobbamenti e depinti pauoni di vocaboli.
1141 Co' ſopracigli alzati al naſo vncinato appiccandolo
1142 Com' vna vile plebeia ſporcaria con voce cattiua ò ſcioc-
ca lo ſcherniſcono.
1143 Come quelli che in pregiuditio d'ogn'vno ad oltraggiar
ciaſcuno ſono inclinati,
1144 Mẽtre eſſi medeſimi in tãto tẽpo dalla ſua borſa mozza
1145 Ne anco d'vna minima coſa à pena facciano parte a chi
1146 Ma queſto aſſai chiaramente confeſſano (gliene ricerca.
1147 Quei pazzi ripreſori d'Homero e Virgilio.
1148 Poiche eſſendo ſtati coſi grandi quei laureati capi della
prima ſquadra,
1149 Che l'Europa e parimente l'Aſia di publicatori ò bandi-
tori delle loro lodi,
1150 E di trõbetta a guiſa d'vn diluuio habbiãno quaſi inõdato
1151 Nondimeno hò io da credere ch'allora in alcun luogo vi
ſiano mancati de' granci, (d'huomini
1152 Che ſi ad vn certo ſegno alli dogmi e p̃cetti di quei cima
1153 In qualche luogo habbiano determinato di leuar l'autori-
1154 Niſſuno certo per quant'io credo,me lo negherà. (tà?
1155 Poiche gl'annali e le Croniche in quà in là di ſimili ſen-
tine anticamente puzzauano.
1156 Nel reſto perche in neſſun luogo per l'auuenire di giorno
habbiano la viſta offuſcata,

Di-

1157 Dignabor ſciſcitari ex illis.
1158 Qua fiducia fulti hanc ſectam tantopere depereant?
1159 Eia,age dum,quas,amabo, exuuias
1160 Gnari gnauique momi,conſequuti eſtis,
1161 Dum tot tam animoſe Scommata exſcrearetis,
1162 In quotquot poſteritati quidpiam mandant? (alios
1163 Quibus applauſibus in hoc perpetim reprehendendi
1164 Ludo & palæſtra excepti eſtis?
1165 Quid technis,& ambagibus?quid iocis & ironijs?
1166 Quid hiulco rictu?dum haud parum ringeretis?
1167 Quid denique,dum pedetétim ad mugitus rugituſq;
1168 Detrahendi aculeis omnimodè inſtigaremini, ſortiti
eſtis?
1169 Euge quid muſſitatis?
1170 Satius eſſet non me exulceraſſe.
1171 Non ſunt irritæ meę porcunctationes:illarum namq;
1172 Laqueis & inuolucris implicati.
1173 Neque mutire vel hiſcere quidem audent.
1174 Atqui ego,quoniam nil attoniti aſſignant,
1175 Pro ipſis rurſus aliquid ediſſeram.
1176 Videlicet agaſones,illi,ad ſtiuam,
1177 Quam ad literaturam promptiores,
1178 Dum mediocria aliorum menda exaggerant,
1179 Dũ hũc prologũ partim diſſonum, & illud procœmiũ
1180 Pariter ignobile, illud eſſe parergon,
1181 Cum hanc circumloquutionem,illam quoque clauſu-
lam,
1182 Iſtud inſuper conſequens, iuxta canterium
1183 Cenſuramque ſuam,mancum eſſe ſecum concludunt.
1184 Quid aliud iſthic inſinuant, quam ſuam immundi-
ciem!
1185 Quam ſe vbiuis ſua excrementa exhalare?
1186 Hic ergo eſt actus huiuſce exitus.
1187 Dum alijs illuſtribus balbutientes ſtigmata imprime
re parant,
1188 Suam ipſimet ariditatem,tumoremque ventilant,
1 Et euaneſcunt in cogitationibus ſuis. (ſecro,
1189 Quocirca Mecænates meos ſupplicibus precibus ob-
190 *Mi*

1157 *Mi degnerò d'interrogarli.*
1158 *In che cõfidẽza fõdati coſi ſopra modo atmino queſta ſet* (ta.
1159 *O via, ditemi per corteſia che ſpoglie,*
1160 *Sacciuti e vallenti riprenſori hauete ottenuti.* (fuora.
1161 *Mentre coſi corraggioſamẽte tãti motti ſtarlaſchiaſte*
1162 *Contra quanti commettono coſ' alcuna alla poſterità.*
1163 *Con che applauſi ſete ſtati riceuuti in queſto*
1164 *Ginoco e lotta di riprendere continuamente altrui?*
1165 *Che coſa cõ gl'artificij e raggiri, cõ le burle e riſate,* (rato
1166 *Cõ i ghigni, frà tãto nõ poco facẽdo'l grugno da cane adi*
1167 *Che coſa finalmente mentre pian piano à far i verſi del*
bue e del lione
1168 *Con le punture del biaſimare e vituperare in tutte le ma*
niere erate ſtimolati, hauete conſeguito?
1169 *Allegramente che coſa mormorate frà denti.* (gato.
1170 *Meglio ſarebbe nõ hauermi giamai ĩſiſtolito ò vero ĩpia*
1171 *Non ſono indarno i miei interrogatorij. Perche*
1172 *Con i lacci & inuiluppi d'eſſi intrigati:*
1173 *Ne far motto, ne tanto poco aprir la bocca ardiſcono:*
1174 *Però io poiche ſtorditi niente aſſegnano.*
1175 *In fauor loro dall'altro canto qualche coſa diſcorrerò:*
1176 *Cioè quei Mulattieri al manico dell'aratro*
1177 *Più pronti ch'alla profeſſione delle lettere*
1178 *Mentre li mediocri errori altrui aggrandiſcono:*
1179 *Mentre che queſto prologo in parte eſſer di ſuono diffe-*
rente, e quel proemio
1180 *Parimente ignobile, e quell'altro eſſer giunta ſouerchia:*
1181 *Mẽtre che queſta circõlocutione & anco quell'altra clau*
1182 *E di più quella conſequenza ſecondo'l ronzino* (ſula,
1183 *E la cẽſura ſua eſſere ſtroppiate appreſſo di ſe cõcludono,*
1184 *Che altro quiui dãno ad ĩtẽdere ſe nõ la loro immõditia.*
1185 *E ch'eſſi per tutto i ſuoi eſcrementi sfiatono?*
1186 *Queſto dunque è l'eſſito di queſt'atto.*
1187 *Mẽtre ad altri Illuſtri queſti tartaglioni s'apparecchia*
no ad imprimere note d'infamia.
1188 *La loro propria ſecchezza e gonfiatura ſuentolano.*
1189 *E ſuaniſcono ne' penſieri loro.* (ſupplico.
1190 *Per tãto i fauoreuoli Patroni miei con humili preghiere*

1191 Ne ſtomachentur, ſi qui neoterici cauillatores
1192 Hanc meam ianuam ſuis probris ſint pulſaturi,
1193 Eamque rudibus,vt fuliginoſam inconditamque farraginem inculcaturi.
1194 Forſan enim quod deuium eſt,emendabunt.
1195 Sin ſecus, nec dum ægre perpetiar:
1196 Aliquamdiu vtcunque cornua reprimam.
1197 Quota enim eſt hæc, vt ſoſpes inter tot aquilas periclitantes ſit phænix?
1198 Quanquam ni reſipiſcant, næ ipſi vapulabunt.
1199 Fuſtibus & flagris; vtpote quibus propediem

Tincta Lycambæo ſanguine tela dabo.

Peroraui.

1200 Læti completi labores.

Che

Magiſtro linguæ Latinæ.

Etſi in frontiſpicio huius operis Auctarij ſpes facta eſt, tamen quod Aluari præcepta nimis multas paginas occupauerint,ne Tirones impenſis minus neceſſarijs grauentur, viſum eſt Auctarium à Rudimentis ſeparare,ac ſimul Magiſtrum conſilij huius noſtri admonere; quoniam Auctaria præcipue vſui ſunt futura, eorum libellum,ſi volet,petere à Typographo poterit.

Digitized by Google

1191 *Che nõ ſi piglino à ſdegno, ſe alcuni moderni malignãti*
1192 *Queſta mia porta con le lor maledicenze batteranno.*
1193 *E con de' baſtoni com' vn affumicata e ſconcia maſſa la calpeſteranno.*
1194 *Perche forſe quello, che ſuia dal dritto ſentiero, emẽderã (no.*
1195 *Caſo che nò, ne anche me l' haurò à male.*
1196 *Per qualche tempo com' vnque ſi ſia riprimerò le corna.*
1197 *Poiche qual è queſta Fenice che ſia ſalua tra tãte aquile che corrono riſchio.*
1198 *Benche ſe non ſi rauuedono, certo eſſi leuerãno delle botte*
1199 *Cõ de baſtoni e flagelli, come quelli à quali frà pochi giorni*

Darò l'arme tinte nel ſangue Licambeo.

Hò finito di ragionare.

1200 *Liete o guſto ſe ſono le fatiche adempite.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google